

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Johannes Ewalds samlede skrifter

Citation: Ewald, Johannes: "Johannes Ewalds samlede skrifter", i Ewald, Johannes: *Johannes Ewalds samlede skrifter*, Gyldendal, (1969), s. I. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-ewald06val-shoot-idm140353512506768.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Johannes Ewalds samlede skrifter

HERR PANTHAKAKS HISTORIE

Cap. I.

DET var en kold og temmelig mørk Vinteraften - i October 1728 - at en middelaldrende Mand, navnlig Panthakak, gik med langsomme Skrit, nedhängende Hoved og Armene over Kors op og ned ved Canalen. - Paa Vægteren nær - om hvilken vi maae anmærke, at han just dengang blev plaget af en foruroeligende Drøm, formodentlig om Klammerie, Spanske-Kapper, hælede Tyve-koster, Tugt-Huuse eller sligt - paa Vægteren nær, sige vi, var han, naturligt nok, saa allene og saa uforstyrret her, som han nogentid kunde have været i en af vore Professors Lectier; eller - det, som næsten løb ud paa det samme - han troede, at være det - Thi om og en Spillere, som sprang hen til en Jøde, eller en Jøde, som travede hen til en Hofmand, eller en Hofmand, som ilede hen til en af Stadens Nympher, eller en Nymphé, som hoppede hen paa en Dantseboed, af og til løb ham paa Armen, saa var han dog i alt for dybe Tanker til at mærke det - Men naar Maanen undertiden brød frem igjennem Skyerne, og med et mat Skin spillede paa Vandet, saa løb han hastig derhen, blev med et staaende stille og betragtede det med den største Opmærksomhed - - saa løb han igjen et par Skrit frem, og saa et Par tilbage, ligesom en der søgte, hvor - - - - saa slog han Hænderne sammen over Hovedet, og gjorde en heftig Bevægelse, ligesom en der nu vil - - - og saa vendte han sig om og drog et dybt Suk - - - maaskee fordi det var saa koldt - - - Imidlertid kom Skyen igjen for Maanen, og med den altid en mørk, fortrædelig, venlig, godgjørende Tanke til Herr Panthakaks Sjæl. Dem af vore Læsere, som maaskee vil forundre sig over denne Sammensætning af Bi-Ord, maae vi sige, || at jo fortrædeligere, jo ærgerligere saadan en Tanke var, med desto 2 større Ret fortjente den Navn af en Velgjerning imod den Panthakakske Familie og imod ham selv. - Den oplivede hans Sjæl til Følelser, og vakte den op af den ligegyldige, kolde, uvirksomme Tilstand, som ved slige Leyligheder er saa farlig; den var Moder til en lang Række af andre Tanker, som gjorde, at han paa nogentid glemte sit Forsæt; fordi de gjorde dybe Indtryk paa ham. - Den gladeste Forestilling skulde derimod kun have gledet bort over en Sjæl, som Herr Panthakaks - ufrugtbar, uvirksom og ufølt maatte den være om den var muelig. - En lykkelig Nar, en rig Epicuræer, en æred Hykkere, et mægtigt Uhyre, som skulde retscaffen bandes først, hindrede ham meer end engang i at tænke paa det fortvivlede Spring - Dyden med alle sine Yndigheder, alle sine fortryllende Skjønheder vilde have befordret det, da han - - - - men det er Tid, at vore Læsere blive noget nærmere bekendte med Herr Panthakak -

Herr Panthakak var mueligt af saa god en Familie, som nogen i Landet. - Han havde unegtelig ligesaamange Forfædre, som den adeligste i Riget; og maaskee ligesaa velfortjente og ligesaa store Mænd iblant dem - Men om han og havde været af Fyrsteligt Blod, saa var der dog en vis ulykkelig Omstændighed, som gjorde ham det reent unyttigt. - Med et Ord, hans Moder var den eneste, som han vidste at navngive, af alle sine Paarørende. - Da det, som man veed, egentlig er Blækket og ikke Blodet der adler, saa kunde vores Panthakak naturligviis ikke gjøre nogen Fordring paa de Elskværdigheder, de Fuldkommenheder, de Fortjenester, som vi bliver fødte med, naar || vi fødes af store Folk; da han ikke engang kunde gotgjøre skriftlig, hvem der med rette burde have baaret Navn af hans Fader - Og hvorledes skriftlig? - Hans Moder selv havde aldrig vildet eller aldrig kundet givet ham nogen Oplysning i denne Sag. Alt det, som han ved nogle af hendes 3

Naboersker siden fik opdaget, var - - - - at hans Moder var - - - en from, andægtig, stræng Kone - - Jomfrue eller Enke, gift eller ugift havde de i lang Tid ikke kundet komme efter - men at hun saae temmelig got ud, saaledes, som Folk seer fleest - at der gik mange Mandspersoner ud og ind hos hende, som alle kaldte hende Søster - at, endskjønt de ikke var de Folk, der bekymrede sig om, hvad andre tog sig for, dette Søsterskab dog i Begyndelsen var faldet dem noget mistænkeligt; men at alle disse Brødre var af et saa alvorligt, saa sygeligt, saa nedslaaet Udseende, at de ikke selv vidste, hvad de skulde sige derom - at endelig Himmelen - eller som Herr Panthakak i sin Misfornøjelse pleyede at udtrykke sig - Fanden havde ført en Broder igjennem F*** - Byen, hvor hun dengang opholdt sig - at denne Broder, der ventelig var den yngste af dem alle, var høj, vel ved Magt, af en frisk Farve, og trods sin store Paryk, sine sorte Klæder sine Halv-Ermer og sine dybe Suk, et andet Menneske saa ligt, at han, som han selv tilstod, ofte skammede sig derved - at han imidlertid, saalænge som han blev der i Byen, var meget andægtig, og især aldrig forsømte

nogen af sin Søsters Bede-Timer - Videre fortalte de, at hun kort efter denne Broders Bortreyse, havde faaet Brev, som hun sagde, fra sin Mand, med Begjæring ufortøved, at komme til ham i Holland - Ved denne Leylighed havde de først faaet at vide, at hun var gift - - || Efter to Aars Forløb var hun uformodentlig kommet tilbage, med sin lille Christian i Skjødet - just vores Herr Panthakak - Hun var i dyb Sorg, som hun bar til sin Død - følgelig maatte hun vel være blevet Enke. - Efter den Tid opoffrede hun sig reent til Brødrenes Beste, og skyede meer end nogentid før al Omgang med de andre, som hun kaldte Verdens Børn; men om man og, for got Naboeskabs Skyld, engang imellem saagot som paatvang sig hende; saa kunde 4 man dog ikke faae hende til at tale om andet, end om Tidernes Fordærvelse og de forestaaende Lande-Plager - Naar man uskyldig viis bragte hendes Mand paa Tale, saa fordreyede hun Øynene, sukkede dybt og svarede med et Sprog af Bibelen - Nogle var gaaet saa vit, at de havde spurgt hende, om han ikke heed Kùchlein; thi saaledes skrev hun sig, men de havde aldrig faaet andet Svar, end enten at hun Dag og Nat vilde bede for dem at de alle maatte blive rette Kùchleins; eller at hun havde gjort et heiligt Løfte aldrig at nævne sin Mands rette Navn, for om mueligt, at glemme, at hun engang havde været saa kjødelig - - at gifte sig - Hun begyndte da i Almindelighed at fortælle, at hun dengang var meget ung og vild - - - et sandt Verdens Barn - at det dog var skeet imod hendes Villie - men naar man nu tænkte, at hun vilde fortælle alting, var hun, førend man saae sig for, mit inde i Verdens Ugudelighed, og de sidste Tider. - De havde staaet mange Straffeprædikener ud, for at stille deres Nysgjerrighed tilfreds, men alt forgjæves - og hun døde, førend man kunde blive klog paa hende - Det var alt hvad disse gode Matroner kunde sige vores Panthakak for vist om hands Herkomst - De lagde med en betænkelig Mine til, at han vel maatte have en Fader; - og at man maatte haabe det beste - siden Madame Kùchlein aldrig kunde taale at see et uægte Barn, uden at besvime; og naar hun af en Hændelse blev vaer at et ungt Fruentimmer kyste et MandFolk; truede hun aldrig med mindre Straf end med Marschlandenes Oversvømmelse - || Vor Panthakaks, dengang Christian Kùchleins Moder, havde som sagt ikke fundet for got, at give ham meer Oplysning i denne Sag, end de andre; og da han nogle Gange havde igjentaget det næsviise Spørgsmaal, hvorfor han ikke ligesaavel havde en Papa, som alle andre Børn - da han ikke længere vilde lade sig nøye med den Erindring, at 5 han burde betragte alle de fromme Folk, som han daglig saae, som ligesaamange Fædre - saa gav hun ham engang for alle et Svar, der var saa eftertrykkeligt, at han holdt det for raadeligst ikke at spørge tiere - Vore ukjærlige Læsere, og de som overiile deres Domme vil nu holde det for afgjort, at Herr Panthakak ikke var kommet paa den ordentligste Maade til sin Person - Han selv, naar han i Fremtiden sammenlignede det ovenanførte, med en og anden Omstændighed; var næsten overbeviist om, at ingen anden, end den omtalte yngste Broder, havde plantet ham i denne ulyksalige Verden; og det var i den Henseende, at han med al billig Ærbødighed for sin formeente Fader, meer end engang bandede den Skjæbne, der just skulde føre ham igjennem F***, da der dog var andre, langt nærmere og bedre Veye til Tydskland - og det allene for at formeere de ulyksaliges Tal med en Panthakak - Vi som billige og ordentlige Historieskrivere, vil gaae en Middel-Vey, da der findes en - Vi har uagtet Madame Kùchleins Strængthed, ikke den Overbevisning om hendes Dyd, at vi ey skulde holde det for meget mueligt, at hun overiilet af en menneskelig Svaghed kan have gjort et lille Feyl-Trin, som vor gode Ven endog med nogen Rimelighed, efter Behag kan takke eller bande for sin Oprindelse - || Men paa den anden Side har vi ikke heller den Tillid til Naboeskernes Ærlighed i de smaae Kjøbstæder, at de jo undertiden af en lille Hævnngjærrighed eller blot for TiidsFordriv kan baade sige meer og mindre om en Ting, end de veed, ligesom Omstændighederne fordre det - Det er endog rimeligt, at det sidste har fundet Sted i dette Tilfælde. Madame Kùchleins halsstarrige Taushed i denne Sag, som man slet ikke kan undre sig over at hun iagttog imod en Søn, der neppe var ti Aar, da han forlod hende; synes næsten unaturlig og umuelig imellem en halv Snees Frittersker, Trøstersker, Raadgiversker, 6 Fortællersker, Bagtalsker, og Himlen veed hvad for fleere - Og hvorfor skulde hun have taugt? - Af Egensindighed? - Den kunde ikke holde Stand - Af Ydmyghed? - O Madame Kùchlein - - - Af Lyst til at blive mistænkt? - Det kunde maaskee før være - men af Mangel paa Opfindelser eller paa Dristighed? - - - O Madame Kùchlein -

Altsaa har vi sat Herr Panthakaks Fødsel i sit behørig Lys -

Vi seer tilbage, og blive med Fornøyelse vaer, at vi har faaet et halvt Ark fyldt med denne Post allene - Intet skulde være os kjærere, end den Forvisning, at sliig en Vitløftighed maatte yderlig mishage Kunst-Dommerne - Dette vilde give os et rimeligt Paaskud, en forønsket Leylighed, at undskylde os hos dem paa et andet halvt Ark, at dømme dem baade fra Smag og Forstand paa et tredie; og endelig i nogle faae, men fyndige Perioder, som kunde opfylde det fjerde, at indbyde alle dem, som kun havde et Øye, til at see; om vi ikke skrev saa laconisk, som det var mueligt for en dansk Historie-Skriver - At denne Leylighed fattes os beklage vi dog ikke saa meget; thi vi haaber, at den kommer endnu, og den vil da give en ypperlig Anledning til et andet Værk; men det fortryder os, at Herr Panthakaks øvrige Historie, er for største Deelen saa tydelig, saa fattig paa Tvivl og Formodninger, at vi kun vil || finde faae Steder, hvor vi kan lade vor Vittighed og vor Dømmekraft skinne i sit fulde Lys - faae, hvor vi kan selv vise os paa Skue-Pladsen - Som naar man vilde formeene den ærlige, den velhavende Speckhøker, at være tilstæde naar hans Søn deponerer, og at tilegne sig selv al den Beundring som han troer at læse i Tilhørernes Øyne, naar den tilkommende Professor uden Anstød kan opregne Alen lange Sider af - - - latin - - - eller arabisk - - eller Himlen maae vide, hvad det er for et Hexe-Sprog, og hvorledes Professorerne kan forstaae ham - Som om man vilde forbyde denne gode Mand, som dog svarer enhver sit, at forandre Sted hvert Øyeblik, for at finde et, hvor enhver kan have den Fornøyelse at see ham - ham, Faderen til saa klog en Søn; saa bedrøvet er det, naar de handlende Personer

ligesom vil slaae Døren i for Næsen af deres Historieskriver; naar ham skal fattes Leylighed eller undertiden Tilladelse, at plante sig mit iblant dem, og at troe sig meest beundret af dem alle - Virkelig, om det ikke var for andet, end det smukke: *Vi* og det rørende: *Vore Læsere*, som vi nu næsten nødes til at være sparsomme med - - - saa maatte det fortryde os - Dog kjende vi os ret, saa finde vi vel Raad hertil -

Ikke den tapperste Oberst, som har besluttet at hans nyefødde Søn skal blive General, ikke den lærdeste LandsBye-Præst, som allerede ved Moderens Bryst bestemte sin Hansemand til et Lys for Kirken, ikke den udlærteste Aagerkarl, som har udregnet, at hans lille Arving skal blive den rigeste i sin FødeBye - Ingen af alle disse kan anlegge en Plan saa god, saa sikker, saa passende til deres Hensigter, som Madame Kuchlein, der havde bestemt sin lille Christian til en Menneske Fiende og en Klynkere. - Han begræd, om man bør troe det, alt i Moders Liv Kjødets Fordærvelse og Jordens Ulyksalighed. - || Han var ikke fire Aar, førend han, foruden en stor Deel andægtige Væklager og Herzens Seufzerlein; som var meget opbyggelige, og som han ikke forstod et Ord af, vidste paa sine Fingre, at Verden var en Jammer-Dal, hans Føde Bye et Sodoma, hans Moders Naboersker Lucifers Døttre, og over Hovedet alle Mennesker, - - at forstaae paa Madame Kuchlein og de faae Sjæle nær, som hun værdigede sit Venskab - nogle elendige, blinde, forventte, ryggesløse Creaturer, som Himmelen kun lod leve for Madame Kuchleins Skyld, ligesom Zoar fordem blev staaende paa Loths Forbøn - for at øve og prøve hende - og 8 for med Tiden, naar hun blev kjæd af at bede for dem, at lade det gaae dem, som Korah og Dathan. - Han vidste; at Rigdom, Rang, Lærdom og Silke-Adriener var ligesaamange dødelige Synder, at Comoedier og Dants raabte til Himmelen om Hævn; og at Bagtalelse og Umildhed i at dømme var i det mindste en Peccadill, som enhver from Christen burde tage sig i Agt for, saameget de onde Tider tillod det. - Alt dette lærte han med en beundringsværdig Hurtighed uden ad; og vidste at anbringe det saavel til rette Tid; at den som ikke vidste at det altid var rette Tid hertil i Madame Kuchleins Huus, skulde have soeret paa, at Barnet virkelig begreb noget af det han sagde; og da det ved ideligt Bifald og Smiger dybere og dybere blev indpræntet i hans spæde Sjæl, blev det ham tilsidst saa bekjendte Sandheder, at han endog, da han fik bedre Forstand holdt det urimeligt og ugudeligt at undersøge dem - Det havde været et Mirakel, om ikke Aar og Erfarenhed efterhaanden havde hærdet disse Talemaader og Sententser til Meeninger og til Grund-Sætninger - Fra Barns-Been vant til at formode lutter Ont hos alt det, som var uden for hans Moders Fortoug, maatte Panthakak nødvendig faae meget at see, som intet duede. Da det paa den anden Side var blevet ham indskjærpet som en Troens Artikel, at der intet Got var paa Jorden; holdt han det naturligt nok ikke for Umagen værd, at søge derom - Og hvorledes skulde han da finde det? - ||

Dog skulde med alt dette, maaskee en lykkelig Dumhed have gjort hans Skjæbne taaleligere; om ikke Madame Kuchlein, for at gjøre ham til en fuldkommen Job havde fundet for got, at skjærpe hans Forstand, eller som hun udtrykkede sig, at oplade hans Øyne - Om det og engang var afgjort hos ham, at alt det han saa, var ont, saa skulde han dog maaskee ligegyldig og følesløs kun have seet lidet, og det lidet onde ikke i sin fulde 9

Størrelse; ikke fra alle sine Sider. - Endnu mindre skulde han nysgjerrig have brugt sin Indbildnings-Kraft som et Forstørrelses Glas, hvor hans Øyne ikke naaede; han skulde ikke have higet efter at see de mindste Feyl, de ubetydeligste Vanheld forestilte i en græsselig Størrelse, for saaledes desto bedre at kunde betragte dem Led for Led; heller skulde han ikke bestandig forsigtig, bestandig frygtsom havt Mistilliid baade til sine Øyne og sit Forstørrelses Glas; han skulde i det mindste ikke have skabt Laster, og Ulykker hvor han ingen kunde opdage - Thi det er kun den oplyste misfornøiede, der efteraber Fanden, ligesom denne efteraber den evige i at skabe af Intet eller dog af en ubequem Materie - Det er kun dem, hvorom man maae tilstaae, at de i en vis Forstand naae deres Hensigt temmelig. Kun denne er den betydelige Forskjæl, at det altid ved Slutningen af deres Arbeide heder - de saa hvad de havde gjort og see - det var saare ont - Man kan følgelig med Billighed regne det for en af Herr Panthakaks Hoved-Ulykker, at han blev skarpseende og vittig; og Madame Kuchlein havde gjort ham en virkelig Tjeneste om hun havde stukket hans Øyne ud i Stedet for at oplade dem, i det mindste paa den Maade, som hun oplod Øyne paa. - En vis Egenskab, som hun selv fandt for got at kalde den frommes Forsigtighed, den enfoldiges Klogskab, og naar hun havde drukket stærk Caffé, Sions stridende Datters Aarvaagenhed; men som enhver anden, der ikke havde lært at udtrykke sig saa mystisk som Madame Kuchlein, vilde, naar han dømte, paa det allerlemfældigste, have kaldet, en utaalelig Sladderskes Nysgjerrighed - || En vis Pligt, som en langvarig og stræng Efterlevelse havde gjort hende til Vane og til Vellyst - den at prøve Aanderne - En vis ydmyg Begjærlighed, ligesom Salomo, at undersøge alting, og at finde alting forfængeligt - og ont - Et vist - - hun vidste 10 ikke selv, men som man, for at hjælpe hende til Ord, kan sikkert kalde Menneske-Had; gjorde at ingen var hende velkomnere, end den som kunde fortælle hende noget - - ont - - det forstaaer sig selv - men hvad var ikke ont? - Den lille Panthakak mærkte sig dette snart, og for at faae noget Dukke Tøy, eller for at blive frie for Straf, eller blot for at fornøye hende, fortalte han alt det han vidste; og for at faae noget at vide blev han opmærksom, efterhaanden skarpsigtig, og da Aarene tog til klygtig i at udfinde sine Lege-Cammeraders Feyl - Han opdagede med Tiden at han var ligesaa kjærkommet, naar han fortalte om en Dræng der var faldet i Rendesteenen, som naar han berettede at en anden havde brækket sit Been; og at han blev ligesaavel og undertiden bedre belønnet for at beskrive en Naboe-Piges ugudelige Hoved-Tøy; som for at sladdre om en andens barnagtige Trodsighed eller Dovenskab eller Ubluehed - og han mærkede sig at det ene var ligesaa vel en Synd, som det andet; ligesom det at brække Beenene og Halsen i Nøds Fald var ikke øyensynligere en Straf af Himmelen end det at falde i Rende-Steenen - Han fandt at et Ørfigen hørte ligesaavel i den skrækkelige Rubrique af Synderne

imod det femte Bud, som et Mord; og at en Moder der gav sin Datter en nye Klædning drev ligesaa vel Af-Guderie, som Cananiterne - Og hvilken Mængde af Mordere og af Af-Guds-Dyrkere maatte han ikke finde? - Men at det var lige gyldigt, enten det var sandt eller usandt, som han fortalte; || var det, som han til sin store Lykke, ikke opdagede, endskjønt man maae tilstaae at det var Forsynet, og langt fra ikke Madame Kuchlein, at han kunde takke for denne Uvidenhed. -

Der var mange Laster, som han i saa spæd en Alder ikke kunde kjende af Navn, langt mindre have Leylighed at see - Der var Ugjerninger, Afskyeligheder, hvoraf den belæste eller erfarne 11 Gamle undertiden til Belønning for sin Dyd, hverken kjender den egentlige Beskaffenhed eller Exempler - men som den lille Christian - for at faae Øynene opladte - for ret at lære at kjende den onde Verden, og at fatte Afskye for den - for i sin Tid at kunde tage sig desto bedre i agt - og for ikke af Uvidenhed, at fortie noget for sin Moder - i det mindste maatte have et Begreb om - Dette oplod hans Øyne fuldkommen, og han var allerede i sit tiende Aar saa god en Kjender af alle Slags Laster, at det allene var Forsynets Beskjærmelse, hans gode Natur, og en medfødt Frygt, der gjorde at han ikke i sit tyvende var en Cartousche, eller en Aretin, eller en Edelmann. -

Klokken fra fire til fem var i Almindelighed en opbyggelig Time for vor lille Christian - da kom han af Skole -

»Nu min Christian, hvad har du seet i Skolen i Dag? - ventelig ikke noget got - sig kun frit - saa er du en kjøn Søn - saa skal du faae Sukker - - men dersom du fortier noget - saa - -«

O Mama skulde aldrig kunde troe - - -

»O jeg troer det nok min Søn - jeg er destoværre alt for over beviist derom - Ugudelighed gaaer i Svang - Jeg frygter for endnu at leve den Dag, at Himmelens Straffe-Domme - - - - Men hvad var det du vilde sige? -

Der var Frue Ehren-Preises Frants - - -

»Har jeg ikke sagt det Broder Jammerfuld? - Det er den ugudelige Kone, som Madame Peber-Quærn og Jomfrue Slip-slop har mistænkte - og som jeg destoværre gjerne vil troe ikke uden Aarsag - - for den Veder-Stygghed, - - - som Lots Døttre begik - -

Hvad begik Loths-Døttre Mama? -

»Man faaer dog give Barnet et Begreb derom, Broder Ebleskive - for at han kan tage sig i Agt - || Loths Døttre gik ind til deres Papa -

12

Er det en Synd at gaae ind til sin Papa? - O den Synd er jeg destoverre frie nok for at begaae -

»Næsvis! - men Barnet veed ikke, hvad han siger - Beed Himlen bevare dig - du kunde gjøre det ligesaa galt - om du ikke havde saa dydig en Moder - Du er et Mandfolk lille Christian -«

Men begaaer jeg ikke da en Synd, hvergang jeg gaaer ind til hende?

Ney Himlen være lovet, du er endnu for ung - - - til det - - - men jeg skal nok forklare dig det siden - - - - Barnet maae dog vide det - Ikke sandt Broder Røddøye? -

Jo Søster - for at tage sig i agt - - -

O ja Mama, jeg slipper hende ikke, førend hun siger mig, hvad det er at gaae ind - - -

»Men nu skal du først kjønt fortælle mig, hvad det er for en Ulykke at Ehren-Preises Frants har gjort -«

Nu, det er just ingen stor Ulykke -

»En stor Liderlighed i det mindste - -

Det er det just heller ikke - - men - -

»En stor Løgn vil du sige - -

Løgn er det ikke heller - - men - -

»Hvad er det da? -

Det er en stor hviid Fjær, som han har faaed i Hatten; og som klæder ham saa smukt - saa rask - -

»Og det kalder du ingen Ulykke - ingen Liderlighed - Men Barnet forstaaer det ikke - Lad Broder Trang-Bryst forklare dig det? -

Men er det da saa stor en Synd Mama, at gaae med en hvid Fjær i Hatten? - Ak! - det seer saa frisk ud -

»Det er en Troldoms Synd - Den stakkels elendige Frantz! - men han er et Barn - han er saa got som uskyldig - dog vil den Fjær blive ham til en Snare - til Fordærvelse - - - Men hun! - hun! - Saaledes at klæde sit Barn ud i Fandens Lignelse - Ja - jeg vil ikke spaae ont over 13 min Næste - men det var got for hende om hun blev straffet i Tiden - Dog det er ikke den første, som hun har sat Fjær paa Hatten - - De kjendte hendes Mand, Broder HvideLøg. -

Ja - han var den største Hanrey i F***

Hvad er det, en Hanrey Mama? ||

»Det er saadan en, som fremmede MandFolk kommer til, imens deres Mand er borte -

O saa er min Papa, i hvor han og er i Verden, en stor, en grumme stor Hanrey -

»Slyngel! - men Barnet forstaaer det ikke - man kommer til at udtyde det for ham - dog det kan blive til siden - Men hvad sagde Skole-Mesteren til Frantses Fjær? -

Til Fjæren sagde han ikke et Ord - men

»Der har vi det - det vilde jeg have sagt forud - men din SkoeleMester lille Christian er en ugudelig, som de andre - - Jeg er bange at han forfører mig mit Barn - Hvad siger De Broder Pølse-Pind - det er saadanne, som skulde oplyse Ungdommen og vejlede den - -

Men Frantz fik Riis fordi han ikke kunde sin Lectie -

»Der kan du see, min Søn - der kan du see Himmelenes øyensynlige Straf; for hans ugudelige Masquerade med Fjæren - Havde Madam Ehrenpreis ikke fundet for got at vanskabe sin Søn, saa havde Beelzebub aldrig faaet Tilladelse at forvilde ham, da han skulde lære sin Lectie - - - Men, da vi dog taler om Beelzebub - saae du SkoeleMesterens Kone? -

O ja Mama! - hun var saa deilig - saa galant - Hun havde et StaaeVær paa Hovedet, som var saa høyt - -

»Ney det gaaer for vidt - Vi vil vende Ryggen - Vi vil flye, mine Brødre til vort Zoar, førend det onde kommer - at det ikke udrydder os med disse ryggesløse - Vi vil flye og ikke see os tilbage - Var der Kniplinger paa Sættet, eller -

14

O der var saameget Guld, saameget Stads, at jeg aldrig kan sige det - Men hun skal og kjøre ud i Dag, paa Landet til hendes Moster, som har gjort - -

»Hvad for en Ulykke har hun gjort? -

Hun har gjort Barsel - Er det og en Synd Mama? -

»Alt hvad saadanne Verdens Børn gjør, er Synd - - - Saa hun kunde ikke gaae - Stakkels Barn - en Skole-Mester Kone! - Hun skulde endelig kjøre - til hendes Frue Moster - - Ja Moster mig hen, og Moster mig her - Til Pølen og Puten kjører saadanne Sminke-Dukker« - o. s. v.

Saadanne og andre lige beskaffne Samtaler, maatte daglig igjentagne nødvendig frembringe førømtalte Virkninger hos den lille Christian, helst da de blev saa mægtig understyttede af tre andre Omstændigheder, som vi ikke kan undlade at anmærke, da de har saa væsentlig en Indflydelse paa dens Character og Historie, som her tales om. - Et || var det, at han af Naturen havde faaet et blødt Gemyt, som hver Dag ved Opdragelsen blev gjort blødere - et Hjerte som meget let tog imod Indtryk, men og meget længe bevarte dem - Strængighed havde gjort ham frygtsom, og Frygt gjorde ham til et Offer for den første, som vilde bilde ham noget ind, naar det kun var bedrøveligt eller farligt; men den samme Frygt gjorde ham og yderlig betænksom i at forandre de Meeninger, som engang var ham indpræntede - den forhærdede hans Hjerte imod alle dem, som vilde underrette ham om noget bedre - Et andet var det, at han fra den spædeste Alder af var vant til at ansee sin Moder, og alle dem, som hun holdt Venskab med, for ligesaamange aldrig feylende Oracler - Den tredie Omstændighed, som i vore Tanker ikke bidrog lidet dertil; var denne; at Madame Küchlein, ventelig for ikke at besmitte ham, var faldet paa det ulykkelige Indfald, at holde ham saa 15 meget som mueligt fra alt Selskab al Spøg med andre Drengene af hans Alder - og saalænge som han var under hendes Vinger, kun tillod ham at lege med Dukker - Om nogen den Tid har indseet og nøye overvejet alle disse Omstændigheder, saa har han uden stort Hexerie, allerede i vor Panthakaks tiende Aar, med temmelig Sikkerhed kundet spaae, at han - om det ikke skulde behage Himmelen, ved et eller andet Mirakel at gjøre en Forandring til det beste - med Tiden vilde blive en kjærlingagtig Klynkere, og en knarvurn Menniske-Fiende -

En Character som denne, der allene kan takke den almindelige Foragt, og de Viises Medynk derfor, at den ikke er forhadet indtil Af sky e, er udentvivl et ufejlbarligt Beviis paa, at den Opdragelse, som Madame Kuchlein gav sin Christian i mange Henseende ikke var den, hun burde givet ham. - Dog aftvinger Sandhed og Billighed os den Anmærkning; at den tillige, endskjønt paa en uskyldig Maade, og uden Hensigt, lagde den første Sæd til mange og vi tør sige vigtigere Dyder i hans Hjerte - Foruden en dyb Ærbødighed imod alt det, som var hemmeligt og ceremonielt i Religionen, foruden en nøyagtig Lydighed imod foresatte, som daglig blev ham indskjærpede blev en vis anstændig Alvorlighed ham naturlig, som er ofte det første Trin til Viisdom, ligesom den altid er en Følge deraf. - || Naar man desuden betænker at Madame Kuchleins Haand var imod alle, og følgelig alles Haand imod hende - og at, endskjønt hun høymodig foragtede Verdens Bagtalelse, hun dog ingenlunde var tjent med, at den blev belagt med unegtelige Beviiser - saa begriber man meget vel, at hendes Stilling, om ikke andet, tvang hende til, at gjøre meget got som faldt alle i Øynene; og derimod at undlade meget ont, eller i det mindste at gjøre det saaledes, at ingen uheldig - - og da man ikke bør forlade sig alt for meget paa Børns Taushed - ikke vor lille Christian selv mærkede det - 16 En stræng lagttagelse af alle udvortes Pligter, en god Oeconomie, en ordentlig Leve Maade og Arbeidsomhed, var af denne Aarsag Dyder, som han allerede i sin spæde Barndom nogenledes blev bekendt med - Den Nys-Gjerrighed selv, hvortil hun opeggede ham, var Sæden til en Vide-Lyst, der nødvendig med Tiden, endskjønt ham uafvidende, maatte berige hans Sjæl med mange gode og sunde Begreb, og iblant dem med saadane, der naar Eftertanke udviklede og modnede dem, kunde blive Mod-Gift, for de ovenanførte Feyl - Men det som man meest vil undres over, det som næsten synes at være et Paradox, og en Modsigelse, er at vor Panthakak, just ved Madame Kuchleins Exempel, uformærket blev kjærlig, øm og medlidende, mod de samme Mennsker, som han holdt for onde, som han foragtede, og hvis Fiende han var eller troede at være - - Han, saavel som heele Byen, var daglig Vidne til, at hans Moder gjorde meget got imod nødlidende - Han troede følgelig at det burde saaledes være - Sine egentlige Aarsager, hvorfor hun saa nøye iagttog denne Pligt; tog Madame Kuchlein sig naturligviis vel i agt for at fortroe ham; og hun gav ham paa hans enfoldige Spørgsmaal, høyt kun det almindelige Svar, at man burde gjøre vel baade imod onde og gode - Men han blev imidlertid vant til at holde det for got; og hans følelse, hans af Naturen ømme Siæl gav ham med Tiden en Aarsag, der var uendelig ædlere, end de, som alle Madame Kuchleins i Verden skulde kunde givet ham, om de havde været Oprigtige. - || Han fandt, at af alle de Ulyksaligheder, som Verden varfuld af, Ondskab endnu var den største, og følgelig fordrede den største, den virksomteste Medlidenhed - Af denne Aarsag blev det efterhaanden hans Glæde, at gjøre det Gode, som stod i hans Magt, imod alle Mennsker, ikke allene uagtet, at de i hans Tanker tilhobe var onde, foragtelige, afskyelige Creaturer, 17 men just fordi de vare det - Vist et ædelt Træk, et Aftryk, af den store Menniske-Ven, som man skal kun finde hos faae af vore meest sødtalende, meest glimrende Philantroper - -

Alt dette sammentaget og overvejet, kan man med god Grund paastaae, at Herr Panthakak vandt meer, end han tabte, ved at blive opdraget i sine første Aar af sin Moder, Madame Kuchlein. -

Cap. II.

Nu var han ti Aar. - Hans Forstand udviklede sig daglig meer og meer, og hans føromtalt Nysgjerrighed begyndte at blive ubeleylig, om ikke farlig, selv for Madame Kuchlein og hendes sukkende Brødre. - Han havde allerede iagttaget, at Broder Hvide-Løg undertiden greb Syster Magdalene - en lille butted Kokke-Pige, som fordem havde været hans Amme - i Barmen; og han havde gjort sine Anmærkninger derover - Det som meere var, han havde en god Aftenstund taget sig for at beluure sin Moder, og han blev ved denne Leylighed Vidne til en fortroelig, kjærlig, og med mange Suk afbrudt Samtale imellem hende og Broder Trang-Bryst - - om deres Legge. - Han mærkte, at det blev stille, og kigede igjennem Nøgle-Hullet, og saae den fineste Strømpe paa Jorden, lidt efter lidt med zittrende Hænder nedstreifet, af den hvideste, den rundeste, den deiligste Leg i Verden - Han var ventelig nær ved at gjøre fleere og vigtigere Opdagelser - Vi kan ikke negte, at vi jo med større Taalmodighed skulde have kiget en Times Tid igjennem dette Nøgle-Hul, end et Korteer igjennem den beste Tubus paa || runde Taarn - I det mindste skulde vi have besiddet saa megen Levemaade, at vi havde til rette Tid listed os bort paa Tæerne, for ikke at forstyrre Damen. - Men den gode uskyldige Christian var enfoldig og uskicket nok, til med et at støde Døren op - som man af en utilgivelig Uagtsomhed havde 18 glemt at slaae i Laas - at klappe med Hænderne, og at raabe engang over den anden »O, hvad Mama er hviid, naar hun er nøgen!« - Man kan let forestille sig, at Broder Trang-Bryst, saavelsom Madame Kuchlein havde nogen Umage for at faae Klæderne og Ansigtet igjen i de behørigte Folder - Historien vil endog forsikre, at Madame blev rød - Saameget er vist, at hun fra dette Øyeblik af, erindrede sig, at Christian allerede var ti Aar; og at det var høy Tid at lade ham lære Latin, siden man uden at vide det Narrerie, dog ikke kunde haabe at forfremmes ved Kirken, hvortil han var bestemt i Moders Liv - Hun gik endnu videre, og da alle hendes Brødre enten var gode Haandsværk-Folk og Kræmmere, eller altfor hellige, til ikke at have foragtet alt det, som Verdens Børn kalde Lærdom; da hun paa den anden Side havde sine

gode Aarsager til ikke at betroe sit Barn, til nogen af den latinske Skoeles Betjenter i F***, eftersom alle Mændene talte af Fornuften og alle Konerne gik med kryllede Nakker; saa besluttede hun nu høymodig at overvinde den moderlige Ømhed, som hidindtil havde gjort det saa utroeligt for hende, nogentid at kunde skille sig ved sin Christian; saavel som den Frygt at han maatte fordærves, naar han blev overladt til andres Opsyn, end hendes eget - Hun besluttede, at forlade sig paa Forsynet, at skikke ham til H** en Bye, der laae kun sex Miile fra hendes Opholds-Sted, og der at tinge ham i Kost hos Herr Conrector Misocosmus - en Mand, som hun ikke kjendte, uden af det, som Rygtet fandt for got at sige om ham. - Men Rygtet sagde, at han var lærd til Nødtørft, en stor Pedant, og over Hovedet en større Foragtere, en afsagtere Fiende af alle menneskelige Daarligheder, end nogen ung Hofmand er det af Grædske Gloser. - ||

Herr Misocosmus tog med Glæde imod vor lille Christian - Ikke fordi han havde nogen Godhed for Madame Kùchlein - Han kjendte hende ikke 19 engang, uden af Navn, og dersom han havde kjendt hende; saa havde han vist foragtet hende af det oprigtigste Hjerte. - Heller ikke fordi han var nogen besynderlig Elskere af Børn - Tvertimod, han havde ventelig saameget, som mueligt skyet al Omgang med dem, dersom det ikke havde været, for i sine hypochondriske Timer, at kunde gjøre sig en lille Motion, med at prygle dem. - Heller ikke, fordi hans Omstændigheder skulde have trængt dertil; thi han var saa rig, som man neppe skulde formode det af en Conrector. - Men fordi hans unge, deilige, og fromme Kone, havde hundrede Gange ladet sig forstaae med, at hun ret inderlig beklagede de stakkels Folk, som vare nødte til at have fremmede Folkes Børn i Kost og under Opsyn; fordi hun ligesaa ofte havde bedet ham paa det indstændigste, at han for alting vilde skaane hende for den Ulykke, som hun holdt for en af de største; og fordi hun endnu samme Dag, da han fik Madame Kùchleins Brev fortalte ham, at hun havde kjendt denne Kone, som Jomfrue, at hun ikke kunde lide Madame Kùchlein for sin Død; og at hun engang var blevet saaledes overskjeldet af hende i et offentligt Selskab, for et nymodigt Sæts Skyld, at hun fra den Tid af havde bedet Himmelen i Naade bevare sig fra, nogentid at komme i den mindste Forbindelse med Madame Kùchlein. - Man vil uden Betænkning slutte sig til af dette, at Herr Misocosmus ret inderlig hadede sin Kone, ligesom man vil holde det for afgjort, at han var en dødelig Fiende af sin fattige, sin retskaffne og sin eneste Broder, naar vi fortæller, at han nogen Tid derefter, fast besluttede, da han selv hverken havde eller ventede Børn, at gjøre vor Panthakak, til sin eneste Arving, langt fra ikke af Kjærlighed til denne; men fordi hans Broder havde ladet sig mærke med, at han vilde være fuldkommen lykkelig, om han kun havde saameget, at han var sikker paa det Nødtørftige - || Man vil blive 20 saameget vissere i sin Sag, naar vi legger til, at han ufejlbarlig havde udført denne Beslutning, om ikke hans Kone, til sin Svogers og ventelig sin egen store Lykke, imod al Formodning havde billiget den, og endnu, til et næsten ubegribeligt Overmaal af Lykke var faldet paa, at ville bevise med Grunde, at han havde Ret; da nemlig hans Broder var Enkemand uden Børn, og følgelig ligesaagod og bedre kunde være tjent med sin maadelige Pension, end med en stor Capital paa et Bret; eller med nogen Forøgelse af sine Indkomster; som dog hans ødsle, ryggesløse og listige Svigermoder, vist vilde plukke fra saa godhjerted en Mand, som ham; og som hun ligesaavist vilde anvende slet - da hun paa den anden Side, ifald hun, som Himlen forbyde, skulde være saa ulykkelig at blive Enke, var meer end fornøyet med det, som var bestemt for hende i deres Ægteskabs-Contract - Og da den lille Christian, efter al Anseelse, vilde viise sig taknemmelig for saa stor en Velgjerning, som den, at blive antaget til Søn af Herr Misocosmus, ved at gjøre sig værdig dertil, og ved at blive ham en Trøst i Alderdommen - da han nu allerede tegnede til saa meget got, o. s. v. Om Madame Misocosmus meente alt dette for Alvor, eller om hun, som vi ere tilbøyeligere til at troe, dengang alt havde lært at kjende sin Mands Tænke-Maade, skal vi ikke sige for vist; men saameget kan vi sige; at saa naturlig som den Slutning synes at flyde af det ovenanførte; at den gode Conrector, med got Overlæg gjorde baade Broder og Kone al den Ulykke, som han kunde - saa urigtig og falsk er den - Saalet kan Mennisket bedrage sig - Langt fra at han skulde hade dem, var de virkelig de to eneste Mennisker, som han kunde siges at elske paa Jorden, og han elskte dem saa heftig, at han ofte gjorde sig selv de bittreste Bebrejdelser over denne Svaghed - Dette har al Anseelse af en mørk Tale - Men vi kan med faae Ord give Nøglen dertil. -

21

Herr Misocosmus; uagtet al den (ikke Overbeviisning, thi han tog sig vel i Agt, for at lade sig overbeviise af nogen, men) Følelse, som han havde, af sin Kones og sin Broders gode Hjerte og ypperlige Hensigter; kunde dog aldrig billige noget af det de ønskede eller syntes at ønske; da han langt fra at tiltroe dem Forstand nok, til at ønske det tjenligste, eller at dømme rigtigt om deres eget og andres Beste; holdt det for afgjort, at || deres Ideer var saa ubestemte, saa forvildede, saa falske, at de nødvendig maatte feyle i alle deres Domme, endog om de ligegyldigste Smaa-Ting. De kunde saameget mindre fortænke ham heri, som han nu engang for alle, dømte alle Mennisker fra Forstanden, sig selv undertiden ikke undtaget. - Deri var han følgelig fuldkommen enig med Madame Kùchlein, at alt det, som Mennisket tog sig for, og som hendes det, var ont. Men Forskjællen var denne, at hun søgte Grunden til denne Feyl for den største Deel i deres Villie, og han allene i deres Forstand - Hun tilskrev alle, eller i det mindste dem, som hun undte en dobbelt Andeel af Straf, overflødig Indsigt til at kunde see det Gode, men tillige et altfor gjenstridigt Hjerte til at ville vælge det - Han derimod paastod, som god Philosoph, at alle Skabninger følgelig og Menniskene havde en medfødt Drift til at forøge deres Fuldkommenheder om mueligt til det uendelige, og sluttede deraf, at deres Villie nødvendig maatte vælge det som de holdt for det beste, men at deres Forstand var saa formørket, at den aldrig eller kun ved en Hændelse indsaae hvad det beste var. Af disse Grunde holdt hun det physiske Onde,

hvoraf Verden i begges Øyne var ligesaafuld, som af det moralske, for ligesaamange umiddelbare Straffedomme eller Tugtelse af Himmelen - Han derimod kaldte det en Virkning, der nødvendig maatte flyde af sin tilstrækkelige Aarsag, nemlig Forstandens Fordærvelse; og han troede at Menniskene havde den 22 fuldkomneste Tilladelse af Himmelen, til at undgaae alle muelige Ulykker; men at de var for dumme til nogentid at kunde benytte sig af denne Frihed - Enhver seer heraf, at han var nogle Grader billigere baade imod Himmelen og Jorden end hun. - Men til Philosophiens Skam seer man og, at dersom Madame Küchlein var en større Menniske-Fiende, saa var Herr Misocosmus en større Nar - Hun vidste dog hvad hun troede, og hun turde i NødsFald bande paa at hun havde Ret. - Han troede endelig og, at || han havde tilstrækkelig Grund til at troe - - at Materien - - at Sandserne - - at Lidenskaber - at Adspredelse, havde saaledes fængslet - forblindet - forvildet de høyere Sjæle-Kræfter, - - - at Menniskene altid forbyttede de rette Bestemmelser af Ont og Got - og følgelig altid valgte det ene for det andet - - og følgelig da de altid vilde vælge det Gode; altid i dets Sted valgte det Onde - altid det skadelige og falske i Stedet for det nyttige og sande. - Q. E. D. Men i denne sin Troes Natur fandt Herr Misocosmus undertiden imod sin Villie, en tilstrækkelig Aarsag til at troe, at hans høyere Sjæle-Kræfter, mueligt - han kunde kun sielden overtale sig til, at sige rimeligt valgte det falske i Stedet for det sande, just naar de dømte, at Menniskene altid forbyttede de rette Bestemmelser etc. Vid. supra.

Men Gud forstaaer os, sagde Fader Pansa. -

Vi vil sige saa meget, at naar Herr Misocosmus undertiden i heele Timer paa sin Hjernes og sin Lunges Bekostning havde a priori og posteriori beviist, at alle Menniskets Begreb, Sætninger, Bestemmelser, Domme, Slutninger ikke var en Pibe Tobak værd; saa faldt det ham undertiden ind, at han var et Menniske - Naar han paastod at alle Mennisker dømte urigtig, var det ikke da en himmelraabende Egenkjærlighed, at undtage sig selv? - Og kunde han feyle, saavel som alle andre, hvorfor ikke da just i den Grund-Sætning, hvorpaa 23 hans heele System beroede, den om Forstandens Fordærvelse, og det deraf flydende onde. Denne Indvending skal engang have forbittret ham saa meget, at han i Overiilelse raabte: Alle Mennisker er Narre; og de ere Narre med, som troe at de ere Narre. -

Saa meget er vist, at dersom han ikke havde havt, al den Egenkjærlighed, al den Halsstarrighed, som en Philosoph, og en Skole-Mand kan have i at forsvare sine Grund-Sætninger; dersom han ikke havde forsvaret denne saa tit, at han tilsidst virkelig troede, at være overbeviist derom; og, maaskee, dersom ikke Vanen, den Natur, som vi give os selv, kom ligesaatit tilbage, som den blev jaget ud; saa kunde man have havt det beste Haab om, at nogle gode Venners Omgang, der havde været listige nok, til bestandig at give ham ret, skulde med Tiden have bragt ham til at tvivle om sin Meenings Rigtighed; og saaledes gjort et Menniske, eller i det mindste en fuldkommen uefterrettelig og uskadelig Nar af Herr Misocosmus. - Men Ulykken var, at de saalænge havde gjort ham fastere og fastere i sin Sag ved Mod-Sigelser, til han endelig var blevet reent uforbederlig, reent forhærdet. De betænkte ikke, at den der havde saa slette Tanker om den menniskelige Forstand, som Herr Misocosmus; om og den Tilstaaelse kunde aftvinges ham ved Grunde, at et Menniske engang imellem kunde dømme rigtigt; nødvendig kun vilde tilstaae det om det mindste Antal, og følgelig i denne Disput, kun om sig selv, blot af den Aarsag, || at han var ene imod saa mange, om det og ikke ellers var saa naturligt. -

Madame Misocosmus var den første, der mærkede, at Medhold var almægtig over hendes Mand - det eneste og sikreste Middel, til at forandre hans Tanker efter Behag - den ene undtaget, der var blevet ham til Valsprog, hvilken, som sagt, havde slaaet altfor dybe Rødder. Hun, og siden 24 fleere lærte, at naar han af alle Kræfter satte sig imod ethvert Ønske, som de lod sig forstaae med, det da langtfra ikke skeede af Had, men fordi han troede: at de, som Mennisker, altid dømte urigtigt, om deres sande Beste, og selv om deres Fornøyer; følgelig, at det, som streed meest imod deres Ønsker, maatte være dem tjenligst og fornøye dem mest -. Da de først vidste saameget, var det ikke at tvivle paa, at jo den gode Herr Conrector maatte blive en Machine i deres Haand, som de kunde gjøre med, hvad de vilde; og selv en Spille-Bolt for sine unge og lystige Bekjendtere - Den ærgerlige Krønike af H** vil endog fortælle, at en Primaner fik ham til at staae en heel Time paa Hovedet, ved at beviise i en vitløftig Declamation, hvor rimeligt, hvor fornuftigt det var handlet af Menniskene, at de alle vare blevne enige om at staae paa Beenene -

Imidlertid maae man, for at være billige, dog tilstaae, at i Fald Herr Misocosmus ikke havde saa aldeles Ret i at dømme alle Mennisker fra Forstanden, han dog havde havt saa mange Anledninger til denne Fordom, at de nogenledes kunde undskylde den. - Foruden vrantne Forældre, pedantiske Præceptorer, Alen tykke Commentatores, en stor Grad af Egenkjærlighed, og et af Naturen hypochondrisk Blod, som tredive Aars Skoele-Tjeneste ikke havde fortyndet; havde næsten alle de, som han var og burde være meest tilbøvelig at tiltroe nogen Forstand, behandlet ham paa en Maade, der neppe rimede sig med fem Sandser - Et rigt Fruentimmer, som Forstanden ret syntes, at skinne ud af Øynene, hvilket han endnu som Baccalaureus friede til i den ziirligste Chrie af Verden, havde givet ham Kurven - Den velviise Borgemester i H** paastod Rang og Sæde over ham; Academiet havde i tredive Aar glemt at kalde ham til Professor - Journalisterne havde forsømt at recensere hans lærde Dissertation de 25 eruditus H** anis, og da han i en god Meening havde sendt dem den, til et unegteligt Beviis paa deres Dumhed gjort Fidibuser deraf, eller || i det mindste foregivet, at have gjort dem - Ikke at regne utallige fleere ligesaa urimelige Tildragelser, hvorved en Mand som Herr Misocosmus nødvendig meer og meer maatte bestyrkes i de slette Tanker, som han havde fatted

om den menneskelige Forstand. - Vi maa endnu gjøre den Anmærkning, at jo lærdere en var eller passerede for at være, desto dummere kaldte Herr Misocosmus ham - Dog, de som kjender de Herrer Lærde, vilde ventelig have anmærket dette selv. -

Men det lader, som om vi glemte vor Christian -

Dette uskyldige Barn, vant til at tage alt det for gangbar Mynt, som hans Foresatte fandt for got at sige ham, maatte nødvendig nu faae slettere Tanker om Menniskene og Verden, end han nogen Tid havde haft før - Det var ikke at begjære af ham, at han skulde see dybere end til Tingenes Overflade, mindre at han skulde gjendrive Beviiser, som han ikke engang forstod - Han gabede derfor paa Herr Misocosmus indtil han havde lært hans heele System udenad, han erindrede og igjentog hans Tale-Maader saalænge at han tilsidst holdt dem, for afgjorte Sandheder, uden at undersøge dem; og han anvendte saalænge de mindste Hændelser, naar de kun nogenledes vilde passe sig, paa at bestyrke dem, indtil han troede sig fuldkommen overbeviist derom - Madame Kùchlein, havde dog altid gjort Verdens Børn den Ret, at de var polerede nok til at undlade meget ont, for ikke at brænde sig, og at gjøre meget endskjønt uhelliget Got, for at vinde en forfængelig Roes - Hun havde tilstaaet dem en stor Forstand i naturlige Ting, hvilke den fromme kunde og undertiden burde laane af dem, ligesom Jøderne forud laante Guld-Kar af Egypterne - Dette svage Gjenskin af Menniske-Kjærlighed, disse Billeder, der kunde 26 kaldes smukke i en mørk Sjæl, udslettede Herr Misocosmus efterhaanden med sin Veltalenheds Svamp; men forgjæves forsøgte han med Sandhedens Griffel at indprænte Begrebet om den menneskelige Villies Attraae til det Gode i Christians Hjerte - Endskjønt hans unge Hjerte følte den Forskjæl, som det var om Menniskene gjorde ont af Forsætt eller af Mangel paa Forstand, endskjønt han virkelig ønskede at det sidste altid maatte finde Sted; saa dog, da Madame Kùchlein havde altforvel indprentet ham det modsatte; da det onde dog altid blev ont af hvad Kilde det kom; saa blev han ved, uden vitløftig Undersøgelse, at troe sin Moder, at Verdens Børn ikke vilde gjøre got, hvor de kunde; og Herr Misocosmus, at de ikke kunde, endskjønt de vilde - Heraf var det at han med Tiden dannede sig den smukke Grund-Sætning, at det gode var umueligt og det onde uundgaaeligt paa Jorden - ||

Ligesom en gjerrigs Capital føder andre Capitaler af sig, som gjør ham gjerrigere endnu, saaledes maatte denne Fordom nødvendig blive Moder til mange Omstændigheder, der bestyrkede den. - Da Christian var udlært paa at finde Daarligheder overalt, saa kunde han naturlig nok ikke andet end finde, at de Skole-Bøger, som Herr Misocosmus lod ham lære saa mekanisk, og i særdeleshed de latinske libri memoriales, Thesaurer Vestibuler og Anthologier var reent splittergalne - Han lod sig mærke dermed for sin Conrector, og denne svarede ham kort og got, at han var en Nar der ikke forstod det; og at disse Bøger, skjønt kun per Accidens, var indrettede fornuftige nok til at give hans Hukommelse saameget at bestille, at han i den Tid ikke kunde tænke, og følgelig ikke heller finde paa nye Daarligheder. - Han begyndte nu at lære dem for Alvor, og fandt efterhaanden meer og meer Smag i Sprogets i sær i de Ciceronianske Skjønheder, ligesom han fattede dem 27 bedre - Han lod sig forstaae dermed, og man svarte ham, at han var en Dosmer, der langtfra ikke maatte bilde sig ind, at komme nogentid til at tale saa ziirlig Latin, som Cicero; og at han og alle de var Narre der tragtede derefter, da det var meer end nok naar man vidste saa meget af et dødt Sprog, som det Latinske, at man kunde forstaae det man læste, og høyt gjøre sig saa forstaaelig deri, som en Polack. - Han vovede, at spørge, hvorfor han da skulde lære saa mange Regler - - - Fordi han skulde lære dem, og fordi han kunde ikke komme frem i Verden, uden at være ligesaa naragtig, som alle hans Brødre. Dersom man ikke vidste, hvad Modsigelses Aand kan udrette, skulde man holde det for umueligt at en Conrector, hvis største, hvis eneste Styrke bestod i Sprogene, kunde dømme saaledes. - Men de, som veed det vil just finde Grunden dertil i denne Styrke - Den snue Christian mærkede snart, at dersom Herr Misocosmus skulde rose nogen, saa var det de Latinske Authorer - Dette forførte ham til at yttre sig med || sit Bifald - Og da fik han først at vide, at Sallustius var en affectert Nar i Preusisk Uniform, og Cicero en efter det Pariser Til-Snit, at Plinius var for fuld af Blomster, og Curtius af Sminke - Grækerne gik det ikke bedre - Da vor Christian efter nogle Aars Forløb begyndte at forstaae dem, var han Vidne til en Samtale, imellem, sin Lærere og Rector Geb-Recht om Homer og hans Efter-Mænd, der sætter den førstes Tænkemaade i et fuldkommet Lys

»Homer, sagde Herr Misocosmus var uden Tvivl Poët efter Ordets egentlige Bemærkelse - en Skabere -«

De har Ret - Hans ypperlige Lignelser viser i sær hvormeget han havde lært af Naturens Mestere -

»Paa Lignelser har han været meget fattig - Han igjentager sig selv, hvert Øyeblik« -

28

Perrault har med Grund anmærket det samme - og

»Perrault var en Nar, min Herre, som havde satt sig for at laste Homer - Han betænkte ikke, at Naturen dengang var meer enfoldig, og mindre rig paa Originaler at efterligne, end den er nu - « -

Hvad denne Anmærkning angaaer er jeg fuldkommen enig med Dem og Despreaux -

»Boileau Despreaux dømte alt for partiisk om Homer til at han burde anføres. - Han dømte dem til

Strikken, der fandt Feyl hos en Digter, der har dem saa store, at hans Tids-Alder allene kan undskylde dem. -

Terrasson sætter ham endog under Chapelain, og - -

»Terrasson forstaaer ham ikke, saa god Græker, som han og kan være. - Det er bedrøveligt, at de vil dømme om Digtere, der ikke kan forestille sig Billeder af Naturen, der seer anderledes ud, end dem, de har for Øynene« -

De Franske kan ikke forestille sig at et Sprog kan være naturligt, som ikke er yderlig fiint, kjælent, og fuldt af Sentiments -

»Fiint, siger De - De vil dog vel aldrig negte, at om Homer havde været en Boeotier, han endnu havde været for grov.« o. s. v.

Det vilde blive uendeligt at følge med Herr Misocosmus i alle hans Critiquer over de Mænd, som Verden har været enig i, at kalde lærde og store - Man kan desuden let slutte sig til, hvad han maatte dømme om de nyere, naar han fandt saa mange Feyl hos de gamle; || ligesom man kan gjette sig til, hvor slet han maae have behandlet Mesterne i de speculative Videnskaber, da han saalidet skaanede Sprogenes Helte; hvad de danske Mikkler kunde vente sig, naar de latinske Jürgener selv maatte staae Skoele-Ret. - Naturligviis kunde saa besynderlig en Pedant ikke indprænte sin Lærling 29 nogen Høyagtelse for Videnskaberne eller nogen Lyst til dem - Den lille Christian troede at han meget lettere og mageligere kunde blive en Nar end ved at fylde sit Hoved, med alle de Daarligheder, som andre havde fundet for got at skrive sammen. - Herr Misocosmus oprettede det ærlig med Tampen, som han rev ned med Munden; og Christian, som begyndte at troe, at hans Conrector maaskee var en Nar, som alle andre, sluttede, fra det større til det mindre; at nemlig, da han, som var saa forskrækkelig lærd, ikke var ret klog; det da ikke maatte være noget Menniske beskjæret, at have sin sunde Forstand -

Af sine Skole-Kammeraders Omgang kunde han ligesaalidet faae noget Begreb om den beste Verden. Han var i Begyndelsen noget enfoldig, og derfor drillede de ham; han var alvorlig, og derfor kunde de ikke lide ham; han var mistænkelig mod alle og derfor beluurede de ham; efter gammel Vane sladdrede han paa dem, og følgelig pryglede de ham. -

Imidlertid blev alt dette af bedre Følger for vor Panthakak, end man skulde have formodet - Drillet, forhadet, udskjældt, pryglet af alle; fik han stor Lyst til at holde sig saameget, som mueligt for sig selv - Da han skulde fordrive Tiden med noget, var han nødt til at læse, naar de andre legede - Skjønt man ikke kunde love sig meget af denne Læsning; viiste det sig dog med Tiden, at den ikke havde været unyttig; da han først fik Leylighed til at lede alle de utallige Ting frem, til ret at bese dem, og til at bringe dem nogenledes i Orden, som han nu fik pakket sammen i sin Hjerne, uden at vide hvorledes. -

Heller bør man ikke negte, at jo Herr Misocosmus, handlede fornuftig i visse Puncter af Underviisningen, endskjønt det rigtig nok kun var per Accidens. - Dersom han lærte ham at ansee meget klogt for daarligt, og meget got for ont; saa 30 lærte han ham tillige at || ansee virkelig Daarlighed, med alle sine skadelige Virkninger for det som den var. - Saaledes, naar de latinske Historie-Bøger, som jeg veed ikke hvad for en ond Aand har lært vore Poedagoger at give Børn i Hænderne, førend de kan skille det gode fra det onde, og langt mindre det ægte fra det glimrende, naar de bestak den unge Christians Sjæl ved prægtige eller rørende Skildringer, og saaledes forførte ham til at tænke høyt om en Enthusiast, en Pedant, en Selv-Mordere, en Erobrere; eller til at finde skammelig Kjærlighed og Sybaritiske Lyster indtagende; saa rev Misocosmus med aldrig skaanende Hænder Masquen af dem; og viiste ham, at det var elendige Narre, som havde gjort Jorden og sig selv ulykkelige, fordi de dømte endnu falskere om den sande Lyksalighed, end deres forglemte Med-Brødre. - Man maae desuden mærke, at den Fordom som vor Conrector med saa stor Umage indpræntede sine Discipler, er af sin Natur saa stor og stærk, at den kun taaler faae andre ved Siden af sig - Den som holder alle for Narre kan næsten umueligt blive overtroisk; og endnu mindre overtale sig til at sværge blindlings paa andres Meeninger - Mistænkelig imod alting, undersøger han alting nøye; og ved at betragte det fra alle Sider, udvider han i det mindste sin Kundskab, og samler sig saaledes Materialier, hvoraf han engang kan faae det lykkelige Indfald at danne sig Viisdom. - Vist er det, som vi før erindrede, at denne store Fordom, enten maae understøttes af en næsten unaturlig Egenkjærlighed; eller og, naar dens Sclaver ere ærlige nok til at holde sig selv for ligesaa store Narre, som alle de andre; maae den blive yderlig brystfældig ved sin egen Vægt, og styrte dem, som mærke det, i en fuldkommen Pyrrhonismus; thi endskjønt den falder, forsvinde dens Ruiner derfor ikke. - Man skulde derfor troe, at den maatte danne alle dem af sine 31 Tilhængere, der nogenledes kunde tænke, til ligesaa mange Tivlere, som langt fra ikke vilde befatte sig, med at undersøge nogen Ting, da de ikke kunde vente sig mindste Nytte, mindste Vished af deres Undersøgelser. - Dog et er det at de fleeste Mennsker og i sær Philosopher har Egenkjærlighed nok, til at tiltroe sig den Forstand, som de dømmer alle andre Mennsker fra - Et andet er det, at det er en Fordom, der som man veed, sjelden bliver undersøgt, og hvis Svaghed endnu sjeldnere bliver mærket. -

Endnu maae vi sige dette til Herr Misocosmi Berømmelse, || at han, da han ikke kunde tiltroe sin Lærling

nogen Dømme-Kraft, belæssede Hans Hukommelse med alt det den kunde romme, for ikke at skikke ham reent tomhoved fra sig. - Sprog, Historie, især hvad Navne Aarstal, og enkelte Begivenheder angaaer, de nødvendige Præcepta og sligt, lærde han følgelig af Grunden - En Post hvori den gode Herr Conrector igjen per Accidens handlede fornuftigt; da Ungdommen er Hukommelsens Tid, og vi sjelden kan, men endnu sjeldnere gider lære udenad naar vi bliver gamle. -

Af det Foregaaende seer man og, at vor Christian, maatte blive arbejdsom, ydmyg og taalmodig; og følgelig, naar alting bliver nøye beregnet, vinde ligesaameget, om ikke meer, end han tabte, ved at blive i otte Aar underviist, og opdraget af Herr Misocosmus. -

Cap. III. -

En af Madame Kuchleins Brødre blev imidlertid employert ved Vaysen-Huuset i Halle, og dette var et lovligt Kald for hendes Søn at begive sig derhen. - Men det vilde være os ligesaalet at sige hvad Noah tilbragte sin Tid med i Arken, som at fortælle, hvad den gode Christian, tog sig for eller lod tage for med sig i den Tid han opholdt sig her. To Ting veed vi - den ene, hvilken næsten synes 32 utroelig, at han ved sin Udkomst, paa engang foragtede Menniskene og søgte deres Selskab meer end nogentid før - den anden at han samme Tid tiltoeg sig det Navn, hvorunder vi først lærte at kjende ham, og sin øvrige Leve-Tiid skrev sig Christian Pantakak. -

Vi faae her et Anfald af Ethymologie, som vi umueligt kan imodstaae - Vi tykker allerede paa den tredie Pen, for at finde den egentlige Oprindelse af dette barbariske Navn -

Ifald et hvert Bogstav er Begyndelses-Bogstavet til et Ord, saa kan det sige:

Plagende Aander, Narre, Tyranner, Hyklere
Avlede Kiødet Af Kiød. -

Det kunde endelig og sige:

Prøv Alting Narr! - Tak Himmelen! - Al-godhed Kiædes Af Knur Ja hvad skal vi nu? - Vi kunde fristes til, for paa engang at komme ud af alle Vidtløftigheder, at deriuere det ligefrem af det gode danske Ord: Pandekage - Dog vi ønske Fædrene-Landet og den lærde Verden til || Lykke; thi nu fandt vi det paa engang: Det kommer ufejlbarligt af det Grædske [x][x][x][x] [x][x][x][x]; (alting er ont) Og hvem der ikke kan see, at det kommer heraf, den maae være stokblind. -

Det samme Stød, som aabnede Døren paa vor Panthakaks Due-Slag eller Faare-Stie, hvad man vil kalde det; havde befried hans Moder fra det Aegyptiske Fængsel, som hun i saa mange Aar havde sukked over - Madame Kuchlein blev samlet med sine Fædre, efterladende sig over Formodning store Midler, og Herr Panthakak til sin eneste Arving, en liden Summa undtagen, som han skulde betale ud til hendes Brødre, følgelig hans Morbrødre; eller rettere, ifald man bør troe den hemmelige Krønike, og hendes Søns egne Formodninger, hans Farbrødre. - Han begræd sin Moder, talte hendes Penge, eftersaae hendes Breve, og 33 fandt iblant dem nogle, der næsten tydelig beviiste, at ovenomtalte vandrende Broder, havde været om ikke hendes Mand, dog noget der næsten saae ligesaadan ud, og at han paa Veyen igjennem F*** formodentlig, af Vanvare eller fordi han havde intet andet at bestille, var blevet Fader til ham, Herr Panthakak, som slet ikke takkede ham for dette Indfald - De syntes ydermeere at beviise, at denne gode Broder enten maatte leve endnu, eller være død nyelig. - Den Lyst at reyse, der er saa naturlig hos unge Mennisker, kunde han nu ikke længere staae imod, da han havde saa god en Aarsag at skyde Skylden paa, som den billige Begjærlighed, at kjende en Person noget nærmere, der havde saa stor en Deel i hans Væsen. - Endskjønt man har god Grund til at troe at denne Aarsag, saa sandsynlig som den var, dog slet ingen Andeel havde i hans Beslutning; thi han var intet mindre end hævnjerrig, og af andre Aarsager kunde han ikke søge efter sin Fader - Nok er det, at han betroede sin Formue i sikke Hænder, indrettede sine Ting paa den beste Maade, og reyste. -

Veyen faldt nærmest til Tydskland; og her skulde han og finde Broderen ifald han søgte ham. Men det, som meest bestyrker os i, at det i det mindste ikke var hans rette Alvor, er, at han undervejs gav sig god Tid til at besøge de fleeste Academier. Dog sig til liden Opbyggelse, og uden endnu at faae det mindste Begreb om den beste Verden. - Han fandt at de fleeste Professorer drevne af Mangel eller Gjerrighed, blev Marktskrigere, Parti-Gængere, Viintappere og Hanreyer. - Han fandt at andre, af || Uvidenhed, eller Egensind, eller Stolthed blev pedantiske Bullenbidere; og at de næsten alle var enige i, at plyndre de gamle, at foragte

de levende og at sige om deres Undergivne: Sumimus pecuniam et mittimus Asinum in patriam. - Saae han til Studenterne, saa kunde de da bekjendte Renommister, Pennalister og 34 Philister ikke andet, end forarge ham meget. - En tilkommende Theolog der spottede med Religionen, som en Hov-Junker, bandede som en Granadeer, og zittrede for en sort Kat, som en gammel Kjærling, en Jurist der gjorde sig et Tidsfordriv af at slaae Løgter og Vinduer ind, en Medicus, der drak sig og sine gode Venner under Bordet, og en Magister Philosophiæ, der som dux gregis ipse caper førte dem alle paa berygtede Huuse, var Gjenstande der daglig faldt ham i Øynene, og naturligt nok meer og meer bestyrkede hans Fordom, og hans Mis-Fornøjelse med Verden. Dog, det som man herved maae undres over, er at han sjelden eller aldrig tog sin Tilflugt til de saakaldede Pietister, hvoraf der dog dengang var nok - Men han havde, siden han kom fra Vaysen-Huuset i Halle, yttred en Koldsindighed imod disse got Folk, der næsten syntes at nærme sig til Foragt og Afskye. - Vel fandtes dengang, som nu, hist og her mange brave Professorer, duelige Studenter, sande Christne og overalt gode Mennisker, men han kunde nu engang for alle ikke see dem, uden naar de havde en ufordeelig Side; og da saae han dem allene derfra.

At ham jo i det øvrige maatte møde mange Gjenvordigheder og ulykkelige Hændelser, paa sin Reyse, kan ingen tvivle paa, som kjender noget til Herr Panthakak, og til den menniskelige Natur. De kunde ret siges, at søge ham, eller rimeligere han at søge dem. - At opregne dem alle vilde være et herculisk og et kjædsommeligt Arbeide. Nogle af de betydeligste kan vi dog ikke forbigaae

I et Verts-Huus imellem Hirschfeld og Francfurt, hvor han en Aften blev nødt til at legge sig ind; blev blant andet stærkt talt om en Røver-Bande, som skulde opholde sig der i Naboe-Lauget, og allerede have plyndret mange, myrdet nogle - Den gode Panthakak, der altid var beredvillig til at troe det verste, kunde ikke dølgge sin Frygt - Han 35 sagde Selskabet i Fortroelighed, at han havde en Deel Penge hos sig, som han ikke vel kunde undvære, men som Røverne dog gjerne maatte tage, naar de kun vilde lade ham slippe levende til Francfurt am Mayn. Alle de tilstedeværende, forsikkrede ham forgjæves, at han som reyste om Dagen, paa en slagen Lande-Vey, hvor nogle hundrede bestandig foer frem og || tilbage, kunde ikke løbe nogen Fare, helst da Bønderne allerede havde begyndt at arbeide paa Marken - Hvem veed sagde han, om ikke just disse reysende - disse Bønder - - - Et ungt Menniske, som sad i Kakkellovns-Krogen, og som hidindtil havde taugt, gav ham Ret, og syntes at yttre samme Mistanke - Hvad er vel disse Gautyve andet, sagde han, end forarmede eller liderlige Bønder? - Nogle aftakkede Soldater, og andet Pak, kan der vel være imellem, jeg vil og gjerne tilstaae, at mange noksaaprægtig equiperede Herrer, som man skulde ansee for reysende Græver og for de skikkeligste Mennisker, ikke er et Haar bedre; men i Lands-Byerne i sær i Skov-Huusene har de dog deres Tilhold, og de forstaae sig i Almindelighed paa et Haar med Bønderne - Imidlertid, blev han ved, har De got min Herre - De har en god Hest, og kan maaskee ride fra dem, naar De kan tage sig i Agt at ingen uformodentlig overrumpler Dem - Men jeg - endskjønt jeg ventelig ikke har saameget hos mig, som De, kan jeg dog mindre undvære det - og jeg gaaer - Falder Deres Vey maaskee og til Francfurt, spurgte Panthakak, og da Svaret blev Ja, fik han med et meer Mod - Han havde et Indfald, der syntes ham saameget lykkeligere, som det baade stemte overeens med hans gode Hjerte, og med hans Frygtsomhed - Tregange havde han det allerede paa Munden, og ligesaatit faldt det ham ind, om han intet vovede derved. - Han vidste at heele Verden var ond - Han vidste endelig og, at der var Grader i Ondskab; og at en Røvere 36 var ulige verre end en fegtende Haand-Værks Burs, hvorfor han ansaae denne - Men hvem vidste, om han ikke tog Feyl, og om ikke just denne var en af de værste - - Thi, sagde han kan Satan forstille sig saaledes, at han seer ud, som en af Lysets Engle; saa kan en Gautyv sagte ligne en reysende Haand-Værks-Burs - I disse Betragtninger fordybet raadførte han sig saa nøye med den Fremmedes Physiognomie, som om han vilde have skildret ham - Det unge Menniske syntes ikke, at mærke det, men blev koldsindig ved at fortælle Selskabet en Deel af sine Omstændigheder, blant andet, at han var en Snedker-Svend af Profession, at han var barnfødt i Sachsenhausen, og at han nu vandrede hjem, for at besøge en gammel Farbroder, en ærlig Kræmmere, som han navngav. Min Farbroder, blev han ved, er, som ventelig nok er nogle af de gode Herrer bekjendt, ugift og en formuende Mand. - || Jeg er hans eneste Arving - Jeg kunde følgerlig gjerne lade mit Haandverk ligge - Men jeg har altid anseet Ledig-Gang for et Himmelraabende Tyverie - Det Brød, som man har fortjent ærlig, smager best, og der er meest Velsignelse ved. - Jeg har derfor, siden jeg kunde føre en Høvl aldrig kundet overtale mig til at tage imod en Skilling af min Gamle; og jeg kan ikke endnu, førend det behager Himlen, at kalde ham, hvilket den lade vare længe - Naar det skeer, vil jeg sætte mig ned i min Føde-Bye, i Sachsenhausen, leve af det jeg har lært, og gjøre got med det øvrige. - Alle var enige i at rose saa god en Tænkemaade - Især rørte den Herr Panthakak; og da der endog var dem i Selskabet, som vilde kjende det unge Menniskes Farbroder, den ærlige Kræmmer Batze, saa opklaredes hans Ansigt fuldkommen - Han lod al Mistanke fare, og tilbød uden Omstændigheder denne fromme Burs halv Lod i sin Hest, saaledes at de vilde skiftes til at ride, ifald han vilde unde ham sit Selskab; hvilket den unge Herr 37 Batze, efter de fornødne Undskyldninger, tog imod med Taknemmelighed, i Betragtning af den Frygt, som han ikke kunde negte, at han bar for at reyse ene. Den halve Deel af Natten tilbragte disse nye Venner ved et Glas Viin, den anden halve Deel sov de - Men ved Dagbrækningen vækkede allerede den unge Batze sin Compagnon, erindrende ham om, at det var Tid ifald de vilde naae Francfurth. - De begyndte da deres Vanderskab, og under veys, foreslog Snedker-Svenden Herr Panthakak, om han ikke vilde tage til takke med den gamle Herr Batzes Huus i Sachsenhausen, da han havde Rum nok, og Francfurth dog kun var skilt ved en Broe fra denne Bye; hvilket han imodtog med billig Taksigelse. - Imidlertid var de kommet ind i en

temmelig tyk Skov, hvor Snedker Svenden, hvis Tour det just var at gaae, havde det Vanheld, at snuble og saaledes at forvrilde sit ene Been, at han ikke kunde gaae et Trin meer. Han klagede ynkelig, og ønskede kun at naae det nærmeste VærtsHuus. Panthakak betænkte sig ikke længe, hvad han skulde gjøre. At springe af Hesten og hjælpe sin Ven derpaa var et Øyeblikks Sag. - Men hvormeget undrede han sig ikke, da den fromme Burs trakke en Pistol op af Lommen, og be||gjærte, at han i mueligste Hast vilde levere ham sin Guld-Børs. - »Jeg burde, sagde han med en høy Latter, da han havde faaet denne, af den forsteenede Panthakak, jeg burde efter mit Haands Værk Regler klæde Dem reent nøgen af, min Herre, men da dette er mit Prøve-Stykke, og jeg følgelig seer meer paa Ære end paa Fordeel, vil jeg være fornøyet, med Deres Penge, Deres Vad-Sæk og Deres Hest. - Jeg seer at De undrer Dem over min besynderlige Ædelmodighed, men De gjorde mig og i Gaar en større Tjeneste end De veed - Jeg var ret forlegen, for at udrette noget, hvorved jeg kunde blive kjendt for gyldig af mine tappre Med-Brødre - Jeg er ung endnu, og ikke just med 38 de Dristigste - Uagtet den Fristelse, som De førte mig i, med at tale om Deres mange Penge, var mit Valg derfor aldrig faldet paa Dem, der seer ud til at være to gange saa stærk som jeg, og desuden havde en god Hest, om De ikke havde yttret saa besynderlig og saa latterlig en Frygt; og jeg stod endnu i Beraad om det ikke var bedre, at jeg lod mit nye Haandværk fare og blev en ærlig Snedkersvend, indtil jeg kunde læse af Deres Øyne, at De mistænkte mig, for at være en Skjelm. Dette opirrede mig, jeg fattede min Beslutning, og - - - Her lod nogle Stemmer af reysende sig høre imellem Træerne, og den nye Ryttere, der ikke holdt det for raadeligt at oppebie dem, fik ikke sagt meer, end at han bad paa det kjærligste at hilse sin gamle Farbroder, den ærlige Kræmmer Batze i Sachsen-Hausen, hvorpaa han spængte tvert ind i Skoven, og forsvandt i faae Øyeblik af Herr Panthakaks Øyne, der endnu ikke havde lukt Munden i, efter at han havde lukt den op førstegang. -

»Forbandede Verden, raabte han endelig, og kastede Hat og Paryk paa Jorden, forbandede Verden! - saa ond, saa falsk, havde jeg dog aldrig forestillet mig, at du var! - Ulyksalige Mennisker, som ikke kan gjøre et Trin, uden at træde paa giftige Slinger eller i en Løve-Kuule, eller i en Af-Grund! - Han var for opbragt, til at betænke, at af tyve Reysende, som var samlede i det omtalte Verts-Huus mueligt ja endog rimeligt de nitten, fortsatte deres Vey uden mindste Anstød. Havde han været koldsindig nok til at lade dette falde sig ind, og at overveje det, skulde han ventelig være blevet saa nysgjerrig, at vilde vide, hvorfor han just skulde være den, som Ulykken skulde treffe - Om han maaskee selv havde nogen Skyld deri. - Han skulde ved nøyere Eftertanke have gjort en Opdagelse, som, ifald han havde anvendt den for Eftertiden, || han ikke havde betalt for dyrt, endskjønt han betalte den got. - At nemlig den, som 39 engang er ulykkelig nok til at være mistænkelig, aldrig kan være mistænkelig nok. - Den ynkværdige Svaghed, eller Vane, at have alle mistænkte, er uden al Tvivl ligesaa farlig, som en uindskrænket Aabenhjertighed. Denne gjør os næsten, reent værgeløse imod Falskhed; men hiin opirrer den retskaffne selv; den nedbryder en af den Dy diges sikkerste Forskandsninger imod den lastefuldes Fornærmelser - Det Ønske, meene vi, der er saa naturligt, hos alle Mennisker, at vilde passere for gode. - Den gjør meer, den modner ofte Sæden til Lasterne, der uden den maaskee vilde have lagt i mange Aar skjult og ufrugtbar i Menniskets Hjerter - Den forfører ved Hændelser den nedrige, men tillige feige og uvirksomme, ved at vise ham, hvad han kan gjøre, og den bringer den uvittige paa Indfald, som han ellers aldrig skulde have havt. Hvor mange har ikke denne Mistænke-Syge allene at takke for, at de daglig bestjæles af deres Tjeneste-Folk? - og hvormange har den allene gjort til Hanreyer? - Det synes i disse og flere Henseende selv at være farligere, at mistænke alle uden Forskjæl, end at være aabenhjertet imod alle. - At begge Deelee indskrænkede af Fornuften til rette Tid og Sted, har deres store Nytte, det har vi vel ikke nødvendig at erindre; og at begge Deelee, uden denne Indskrænkning ere skadelige, vil kun faae tvivle paa - Men der er nu engang dem, som skal fortroe sig til alle, og der er dem, hvis uimodstaaelige Svaghed det er at mistænke alle uden Undtagelse. Der er den, som, om han havde skrevet en Pasquill, eller gjort noget som Gallien stod paa, ikke kunde hvile, førend han fik fortroed sin Haarskjærer og sin Balberer det; og der er den, som vilde tage i Betænkning at fortroe sin Doctor, at han havde Forstoppelse - Disse Folk er det, for hvilke det vilde være en nyttig Regel, at overdrive deres ulægelige Svaghed saa meget som mueligt. Den, der fortroer sig til enhver, bør aldrig lukke 40 Munden i, og den, der mistænker enhver bør aldrig lukke den op. - En halv Fortroelighed gjør Fiender af Venner selv; en ufuldkommen Mistanke gjør det samme; og ligesaa sikkert, som den meest overdrevne; men denne beskjermer os dog nogenledes imod deres Angribelser; hiin stiller os aldeles blotte; thi en Bresche || paa et par hundrede Favne, og slet ingen Vold, er i Hoved-Sagen omtrænt det samme. - Da en Krage ikke har større Lyst til at ride paa en Soe, end Mennisket af Naturen har til at narre en mistænkelig; saa kan denne aldrig tage sig nok i Agt, og han er reent forloret om han tillige er enfoldig, ubesindig og aabenmundet. - Havde den gode Panthakak betænkt dette før, saa havde han ikke ladet Frygt gjøre sig ubesindig, indtil at fortælle i et offentligt Verts-Huus, hvor han ingen kjendte, hvormange Penge han havde hos sig; og saa havde han mueligt, med al sin Frygt og med al sin Mistanke endnu undgaaet sit Vanheld - Men han betænkte det hverken før eller siden - - Det faldt ham ikke ind engang, at han selv kunde have nogen Skyld deri - Det var den fordærvede Verden, som han tilskrev alting. - Og den Fornøyelse at kunde nu med saa stor Billighed hegle den retskaffent igjennem, at have saa unegteligt et Beviis at fremføre paa Menniskenes Ondskab, gjorde at han efterhaanden fandt sit Tab mindre og mindre smerteligt, og at han tilsidst erindrede det med Fornøyelse. - En Post, hvori der laae nogen væsentligere Trøst; var en Vexsel paa 400 Gylden, et Guld-Uhr, og sligt, som han havde paa sig, hvilket han ventelig havde glemt at fortælle, eller Røveren ikke har havt Tid til at opdage. -

De Reysende havde imidlertid naaet det for Panthakak saa fatale Sted - Et Menneske, uden Hat og Paryk, i det øvrige velklædt, der løb frem og tilbage paa en alfare Vey, og bandede Verden, som en forstyrret, var nok til at bevæge de Folk, der 41 sad i den forreste Vogn; til at befale deres Kudsk at holde - Det var to Damer, en aldrende, og en som saae ud til at være en Datter af hende. Begges Dragt og Mine sagde, at de var af Stand - Paa Forsædet, sad en Mand, omtrænt imellem Fyrgetyve og et Halv-Hundrede. - Hans Udseende var Helbred og Styrke selv, af hans Øyne sluttede man sig til en naturlig Munterhed, der ikke turde være sig selv bekendt - I det øvrige var hans Mine indtagende, venlig, medlidende ydmyg og devot. - Hans Mæle var svagt - Hans Tale selv, var indrettet til at behage, undertiden skikket til at tage imod to Meeninger, altid kort og afbrudt med Suk - Hans Klæder var sorte - Hans Lintøy overmaade fiint - Hans heele Dragt var simpel, men af en udsøgt, en yderlig Reenlighed og Nethed - Hans - men vi veed ikke, hvorfor vi faae Lyst, til at beskrive denne Person saa nøye -

De spurgte vor Panthakak, hvad for et Vanheld der var mødt ham, og han var glad ved at faae nogen, at fortælle det - || Han fortalte det og uden Betænkning, med alle sine mindste Omstændigheder, med al den Veltalenhed, dér er saa naturlig hos en der er yderlig og nyelig fornærmet. - Den sortklædte Mand saae imod Himmelen, og drog dybe Suk, hvergang de kunde blive hørte - Den unge Dame smiilede undertiden bagved Viften, og den gamle Dame, lukkede Munden saa høyt op som hun vel kunde, rystede med Hovedet, og sagde den ene gang over den anden Ih! - - nu kan man dog see! - Imidlertid tilbød hun Herr Panthakak, da han havde endt sit bedrøvelige Eventyr, den fjerde Plads, som var ledig i Careten, maaskee af Medynk, maaskee af Høflighed, maaskee og for at faae noget meer at høre om Røveren, eller og, hvilket i sig selv kunde være denne gode Dame ligemeget, for at høre det samme fortalt endnu tre eller fire Gange. - Thi at hun gjerne vilde høre fortælle, var langt fra ikke af Nys-Gjerrighed, men 42 allene for at have den Fornøjelse, at kunde sige hvert Øye-Blik: Ih! - - nu kan man dog see. - Dette var ikke Panthakaks Sag at undersøge - Han bukkede sig dybt, deels for at takke, deels for med det samme, at tage sin Hat og Paryk op; hvorpaa han uden videre Omstændighed sprang i Vognen; og nu - - Fahr zu Kutscher! - -

Undervejs fik han Leylighed til at betragte sine Velgjørere noget nøyere. - Ved Naturens uimodstaaelige Magt, faldt hans Øyne først paa den yngre Dame, en munter Skjønhed. Men han, som fra sine Barns-Been vidste udenad, at intet er bedrageligere end et deyligt Ansigt, fandt at hun var farlig, og rimeligviis fuld af Ondskab. Han rev derfor sine Øyne, saa nødig som de vilde, fra hende til den ældre - Men saa gjerne, som han vilde af Taknemmelighed, kunde han ikke, fra hvad for en Side, han og betragtede hende, see at hun var andet, end et got gammelt Faare-Hoved - Sin sukkende Sidemand - den eneste som egentlig er os magtpaaliggende, siden vi formode nærmere Bekjendtskab med ham - troede han, efter at have betragtet og sammenlignet alting nøye, uden at forløbe sig, at kunde holde for en af de Brødre der var ham saa vel bekendte - Han gik videre, og sluttede sig til, at han formodentlig havde det unge Fruentimmers Sjæl under sin Bestyrelse; og den, som den Gamle foregav sig og maaskee troede at have; under Contribution. Men forunderligt var det, at han, det være nu Sympathie eller ikke, fandt meer og meer Tilbøylighed til denne sin || Sidemand. - Vi kalde det forunderligt, da Herr Panthakak, som man veed, paa nogen Tid havde været meer, end koldsindig imod dette Slags Folk. Han kunde ikke blive træt af at see og høre paa denne - Han talte bestandig til ham, og blev fornøyet, naar han kunde tilnøde sig et Svar, om det og kun bestod af to Ord og et Suk - Tilsidst troede han endog at skulde kjende ham igjen; eller i 43 det mindste at finde megen Lighed, imellem disse Lineamenter, og en andens, han vidste ikke hvem, som han havde seet før, han vidste ikke hvor - Han tog sig i denne Henseende den Frihed, at spørge om hans Navn - - Christlieb Vögellein svarte Broderen og sukkede - Christlieb Vögellein, et smukt Navn! - - men jeg kjender det ikke - Og Deres min Herre, spurgte Frøkenen? - Christian Panthakak - Pfui! - svarede hun, og ble v rød, fordi hun følte, at hun havde svared saaledes - og Ih! - - nu kan man dog see! svarede den aldrende Dame, uden at føle noget derved. -

Under saadanne og andre Samtaler naaede de det Verts-Huus, hvor Kudsken skulde bede; og de steg af, uden at Herr Panthakak endnu kunde smigre sig med nogen betydelig Fremgang i dens Venskab, som han holdt saa meget af, uden at kunde sige hvorfor - Middags Taffelet blev dækket til tre - Damen, hendes Datter, og deres Samvittigheds Raad satte sig ned; og Herr Panthakak blev staaende temmelig forlegen mit paa Gulvet - Frøkenen mærkede det først, rykkede sin Mama i Ermet, og vidskede „Panthakak - Hun saae paa ham, og efter nogen Betænkning faldt det hende med et ind - Ih! - sagde hun, nu kan man dog see, havde vi ikke nær forglemt den Stakkel - Den slemme Røvere har ventelig og taget hver Skilling fra ham - Vor Helt, som holdt sig noget fornærmet, og tillige mistænkte dem for, at de maaskee mistænkte ham for, at han vilde være dem til Tyngde, viiste dem sin Vexel og sit Guld-Uhr, og satte sig til Bords, med en Mands Mine, der havde meer hjemme - Ih! - sagde Damen - Gudskee Lov, sagde Frøkenen; og Broderen var under heele Maaltidet saa høflig og venlig imod ham, som han kunde ønsket det, og meer end han havde turdet haabe det -

Nu fortsatte de deres Reyse; og Broderen blev meer og meer kjærlig og fortroelig mod 44 Panthakak, ligesom denne hvert Øyeblik meer indtaget af ham - Det gik saa vit, at Herr Vögellein tilbød sin unge Ven, som han kaldte ham, sit logement i Francfurth; og at man uden Betænkning tog derimod med største Glæde og Taknemmelighed - Det er || kun maadeligt - De logerer da formodentlig ikke hos denne Dame - Ney, jeg har kun været en kort Lyst-Reise paa Landet med den naadige Frue - - Og nu naaede de det berømte Francfurth am Mayn. -

Broderen tog paa det kjærligste, og Panthakak med de største Taksigelser Afskeed fra Damerne; og da han nu kom i Roelighed i sit nye logement, holdt han al sin Vanheld for ringe imod den Fordeel, som det havde skaffet ham, den Fornøjelse at være under et Tag med Herr Vögellein. Vist nok er det, at intet kunde være behageligere, intet kunde have stærkere Præg af venlig Dyd, af ydmyg Fornuft og af satt Vittighed, end denne Mands Væsen og Omgang - Han syntes selv, i Betragtning af sin unge Ven, at unde sin Muntherhed friere Løb, nu, da de var under fire Øyne - Men ligesom den langørrede Pus, af og til ikke kan staae sin naturlige Lystighed imod, og stjæler sig til at gjøre et, kun et skjætsende Spring, og mimrer; men i det samme Øyeblik zitrer for sin egen Forvovenhed, troer, at Hundene maaskee har seet ham, og dukker i lang Tid derefter i Agerrenden, indtil han glemmer Faren og vover et Hop endnu: saaledes kom intet lystigt, intet frit Indfald ud over Herr Vögelleins Læber, uden at det ligesom zittrede for den Dag der var det saa fremmed, skjulte sig i et dybt Suk, og ønskede sig om mueligt tilbage i det Hjerte, hvor det i Tryghed kunde skjertse med sine unge Brødre - Dog ligesom en Hare skrækkes ved enhver Lyd, men naar han ofte saae, at det kun var en Frøe, der sprang ham forbi, undseer sig ved sin Frygtsomhed, og trodsende Frøen gjør fem, sex Cabrioler efter hinanden; saaledes blev og Herr 45 Vögellein dristigere og dristigere, naar han betænkte sin Vens Ungdom og Uskadelighed. - Talen dreyede sig uformærket fra Sjælene i Almindelighed, til Fruentimmernes i Særdeleshed, og fra deres Sjæle, til deres Legemer; og da Broderen satte forud, at hans unge Ven ingen Hadere var af Kjønnet, hvori han just heller ikke tog meget Feyl; røbede han efterhaanden, at han var en større Kjendere deraf, end man skulde have formodet det, af hans Udortes - || To Flasker udsøgt Rhinsk Viin, og ligesaa mange stegte Polarer, der, ifald det er tilladt, at udtrykke sig saaledes, med deres tause, men rørende Veltalenhed, bevidnede Frue von Unders Omhyggelighed og fiine Smag kraftigere, end hun selv kunde have gjort, ved at tale i hundrede Aar; en angstfordrivende Hjertestyrkning, ligeledes en stolt Levning af Lyst-Reysen, alt dette bidrog til at gjøre vore Venner muntre og deres Fortroelighed heedere - Panthakak spurgte Broderen blant andet, om han nogen Tid havde været i F***, og om han havde kjendt nogle af denne Byes Skjønheder - Vögellein syntes at standse noget ved dette Spørgsmaal - Han blev endog rød, ligesom om det var større Synd at kjende Skjønhederne i F***, end andre Steder. - Men efter en kort Betænkning svarede han reent ud ney til begge Deelee, og syntes at vilde forekomme fleere Spørgsmaal herom, ved at vende Talen paa den unge Frøken von Under. De blev begge enige i at ophøye hendes Yndighed, hendes Belevenhed, hendes Forstand, og de øvrige glimrende Egenskaber, hvormed hun udmærkede sig saa meget fra sin Frue Moder; og de sluttede med den Betragtning, at dersom der var nogen Lyksalighed paa Jorden, saa maatte man vente den fra saadanne Fruentimmer, som Frøken von Under -

Saaledes sneg denne Aften sig bort, uden at man mærkede det, førend Søvnens Forbud gav Vægteren ret i, at Klokken allerede maatte være over 46
To - Den anden Morgen fandt vore Venner alvorligere, meer lignende sig selv, men ikke koldsindigere, imod hinanden, end de havde været om Aftenen - Herr Vögelleins første Foretagende efter Caffeen, var at han uagtet alle Undskyldninger paatvang vor Panthakak fire Gylden, som han sagde til Haand-Skillinger, forsikkrende, at han deelte Broderlig med ham - Vor unge Ven, vel vidende, at han baade kunde og vilde betale dem med det første, tog endelig derimod, inderlig rørt af saa stor en Ædelmodighed. - Han gik derpaa, ledsaget af Broderen hen til den Kjøbmand, hvorpaa hans Vexel var stillet, og da denne var præsentert og paategnet; i samme Følgeskab, videre omkring for at see det mærkværdige i Francfurth - Nogle Dage forsvandt saaledes i en bestandig Afvexsling af For||nøyer, der vare det destomeer for den gode Panthakak, da de alle var anstændige, alle saa fiint, saa nøye forbundne med Andagtsens Øvelser, at disses ærværdige og strænge og hiines yndige og muntre Udseende paa en umærkelig og for ham hidindtil ubegribelig Maade blandede sig med hinanden, til begges større Skjønhed og Fordeel - Dette bragte ham til, idet mindste paa nogen Tid at glemme sine menneske-fiendlige Fordomme, og han skulde maaskee tilsidst have forsonet sig med Jorden, og tilstaaet, at den havde sine Lyksaligheder, dersom ikke en af de meest uventede Hændelser, havde for evig uds lukket endog den mindste Gnist af denne Formodning i hans Bryst - En Upasselighed, der nødte ham til at vogte Kammeret, havde allerede i nogle Dage erindret ham om, at han ikke var i den beste Verden. - Dog var den ham selv i visse Maader behagelig, da den hvert Øyeblik skaffede ham et nyt Beviis paa hans Vens kjærlige og utrettelige Omhyggelighed - Men nu var det den sidste Løbedag, og Herr Panthakak var noget forlegen imellem at vove sin Helbred, eller sin Vexsel - - Hans Ven, 47 som mærkede det hjalp ham snart af denne Betryk - Han tilbød sig at hente Kjøbmanden - eller, sagde han - om De heller vil, saa kan jeg tage imod Pengene - her seer temmelig uordentligt og fattigt ud, lagde han sukkende til, og jeg har mine Aarsager, hvorfor jeg nødig vilde, at denne Mand eller nogen af hans skulde see mine Omstændigheder - Han er altfor godhjerted - Han vilde kun under Navn af Forskud paanøde mig Gaver, som jeg ikke kunde tage imod, uden at fornærme hans Børn - Herr Panthakak blev ret vred paa et Glimt af Mistanke, der imod hans Villie, var saa at sige foeret forbi hans Sjæl, ved den første Lyd af dette Tilbud - Han kaldte det nedrigt, og betroede uden videre Betænkning sin Vexsel med behørig Fuldmagt til Broder Vögellein, som besaae den, sukkede og forsvandt -

To Timer var nu næsten forløbne, siden han gik, som Herr Panthakak syntes - thi han havde givet ham sit Guld-Uhr med, at han ikke skulde forsømme Frue von Unders Bede-Time - og vor Syge fandt, at Tiden blev ham lang i sin Vens Fraværelse - Den tredie gik, og han regnede ud, at Herr Vögellein maatte have faaet || Forfald - Den fjerde, og han erindrede sin Vexsel - - Den femte, og han blev uroelig - Men da nu Natten kom, uden at nogen Vögellein lod sig see, hvad kunde da være saa forvirred som Panthakaks Sinds-Forfatning? - Han var i en bestandig Bevægelse - Han gik frem og tilbage, tvang sig til at syngte et Stykke, tog en Priis

Tobak, kastede Daasen paa Gulvet, satte sig ned, forandrede hvert Øyeblik sin Stilling, sprang op igjen, greb i Lommen efter sit Uhr, erindrede at Broder Vögellein havde det, løb til Vinduet, fandt efter at have vendt Øynene nogle Minuter, mod den Gade, som Broder Vögellein skulde komme fra, at det var belmørkt, løb til Døren - til Trappen - tilbage igjen - og raabte engang over den anden: Nu - - skulde han dog ikke 48 komme snart? - - Endelig overvandt den Mistanke ham, som han længe af alle Kræfter havde søgt at bestride - Endnu hidindtil havde han, i Henseende til sin Vexsel, og vi tør sige endnu meer til sin Vens Ærlighed, haabet; men nu kunde han ikke gjøre andet for ham, end ønske, at ham maatte være tilstødt en eller anden Ulykke, som at blive arresteret, eller at have brukket et Been, eller sligt - Saaledes tilbragte Panthakak en Nat, der syntes ham at være den længste Vinter-Nat, endskjønt det var langt ud paa Foraaret -

Han biede ikke, til Folk var ret opstaaed, førend han, uden at tænke paa sin Sygdom, sprang hen til Kjøbmanden. Om Herr Vögellein havde været der, om han havde faaet Pengene, om ham ikke var tilstødt nogen Ulykke, og hvor han var, alt dette spurgte han allerede i Døren om, og blev ved i samme Aandedræt, at beklage sig, at undskylde sig og endelig at ønske en god Morgen - Kjøbmanden, da han endelig kunde forstaae ham, forsikkrede ikke allene, men beviiste og langt omstændeligere, tydeligere og lovformeligere, end Panthakak skjøttede om, at han havde betalt de 400 Gylden i god gangbar Mynt, og at Herr Vögellein, som han ellers kjendte lidet eller intet til, var frisk og vel og ved sin fulde Forstand, da han forlod ham - »Det skulde gjøre mig ont, blev han ved, om De var narret - men Panthakak var allerede ude af Døren og i den anden Gade; og uden at vide hvorledes, befandt han sig, hos den naadige Frue von Under - Han spurgte skjælvende om de ikke havde seet Herr Vögellein, og uden at oppebie Svar, udøste han sit heele Hjerte, og fortalte alt det, som han frygtede for - Ih! - - nu kan man dog see, sagde Fruen, saa har han og bedraget Dem - Frøkenen || fortalte, at de i dette Øyeblik havde faaet at vide, at han var reyst i gaar med Posten til Geneve, og at han, ventelig af Glemsomhed havde taget 1000 Rixdaler med sig af 49 hendes Fædrene-Arv, som hendes Mama havde betroet ham til at sætte ud. - Panthakak var hverken slettænkende eller letsindig nok til at finde nogen Trøst deri, at andre var ligesaa uheldige som han - Han beklagede Frøkenen i sit Hjerte - Men hun kunde heller ingen synderlig Opmuntring have deraf, thi han talte kun nogle afbrudte Ord, beed sig i Fingrene og gik bort, uden at tage Afskeed - Underveys faldt det ham ind, at det dog var vel at Herr Vögellein havde ladet sine Meubler, og andre Effecter blive tilbage - Endskjønt, sagde han, de seer ikke ud til at være halvparten af det værd, som han har bedraget mig for, saa er det dog noget - Og noget er bedre end intet - Jeg vil gjøre Beslag derpaa - I disse Tanker kom han paa sit Kammer, lod Verten bede op til sig og spurgte ham med en fortræden Mine; hvad han vel meente at det Snauserie kunde være værd, som var der paa Kammeret? - Snauserie? - svarede Verten - Snauserie, min Herre? - - Dog De vil maaskee kjøbe det - - med et Ord, det er 600 Gylden værd imellem Brødre - Ak! - hvilken Balsam De øser paa min Sjæl, raabte den oplivede Panthakak og omfavnedes Verten - Denne, der ikke vidste hvad han skulde tænke om saa stor en Kjærlighed, forsikkrede, for nogenledes at gjengelde den, at han best maatte vide hvormeget Tøyet var værd, siden han selv havde kjøbt hvert Stykke, og han ikke var den Mand, der pleyede at forkjøbe sig - Saa at det ikke er Herr Vögelleins? - Herr Vögelleins? - Han har aldrig havt andet i mit Huus, end en gammel Kuffert, og den lod han bære bort, da han reyste i Gaar - Jeg lod ham tage den, da han betalte mig for den heele Uge, og jeg desuden havde Sikkerhed nok hos saa honet en Herre, som den han lod blive tilbage -

Intet kunde nu være vissere end Panthakaks Ulykke - Vi vil ikke undersøge, om han i sin første Heede var saa lykkelig at finde nogle nye og 50 ret emphatiske Udtryk, til sin Skjæbne, Jordens Ulyksalighed, Menniskets Ondskab, og frem for alle til Herr Vögellein og de falske Brødre - Men al Heede kjølnes, og han skulde fatte en Beslutning. - Han fandt efter langt hen og her tænkende, at han ligesaavel kunde reyse til Fods, og tage ind i de smaae Verts-Huuse, som saamange andre skikkelige Folk. - Han havde endnu et Par Guld-Knapper og en Ring tilovers - Naar han || solgte dem, kunde han gjerne naae til Geneve uden at trænge - Der ventede han en frisk Vexsel: Thi han havde allerede besluttet, at reyse til denne mærkværdige Bye, førend han fik den nye Aarsag, den Begjærlighed, om mueligt endnu engang at see Broder Vögellein -

Nu begyndte han sin Pilegrims-Gang, og endskjønt uvant dertil i Begyndelsen, fandt han sig dog efterhaanden bedre og bedre deri; og som den Strøm der bruser ned over Klipperne sagtnes meer og meer ligesom den kommer længere fra sit Udspring, saaledes stilledes Panthakaks heftige Sinds Bevægelser, ligesom han kom længere fra Francfurth - Tilsidst fandt han endog sine gamle Trøste-Grunde igjen - Nu, sagde han triumferende, nu kan dog ingen som har sine fem Sandser, negte mig at Mennisket er det elendigste, det ondartigste, det falskeste, det giftigste Dyr under Soelen - Han var allerede kommet over de Schweytsiske Grændser, da han en smuk Aften-Stund reent overlod sig til denne smigrende Betragtning - Hans Indbildningskraft blev tilsidst saa ophidset ved de forskjællige Billeder af Bedragere, af Pedanter af Narre og af Brødre, som vexselviis bestormede den; at han taledede høyt, uden selv at vide hvad - Hvert Trin et nyt Udraab - en nye Torden-Straale imod Mennisket og Verden - Men mig sagde han skal de dog ikke tiere bedrage! - Han troede naturlig viis at være allene - Men en af de Engle, som elske Mennisket; havde været i

51

Nærværelsen, hørt hvert Ord, besluttet at straffe ham derfor; og lod sig nu pludselig see for ham, i en lille nydelig Franzoises Lignelse - Eller at tale menniskeligere, en ung piquant Brunette, som kunde have passeret for Venus selv, ifald Venus havde bruune Øyne, lod sig med et see imellem Buskene, uden at Panthakak kunde vide, hvor hun kom fra - Hendes Dragt syntes at sige to Ting: at hun var Fransk, og at hun var fattig - Alting var indretted med Smag, og alting var ikke fire Skilling værd - Men nu var det i en

bedrøvelig Uorden - Hendes Coëffure den nydeligste Skæfer-Hat i Verden laae paa Jorden - Det sorteste Haar i Europa fladdrede i naturlige Lokker omkring det viideste Bryst under Soelen, og forsøgte svagt og forgjæves, at skjule det for den nysgjerrige Vandringsmands Øyne, som et sort Flor skulde have skjult, ifald det ikke, som det lod, nyelig havde været revet i Stykker, af et par Hænder, der skjærere end Alabaster og blødere end Persisk Silke, ikke syntes skikkede til slige Voldsomheder - To store lynende Øyne anstillede saa ofte igjentagne Forsøg paa at briste i Graad, at det skulde have lykket dem, ifald det Fortrin, at græde ikke var de smagtende Blondiner forbeholdet. - || De gjorde da, hvad de kunde, og stirrede halv mørke, vilde, snart paa Træerne, snart mod Himmelen og snart mod det svulmende Bryst! - Ha Verden! - brød hun endelig ud - udøs kun al din Gift al din Bitterhed mod en ulyksalig! - Jeg burde have kjendt dig før - Jeg havde Prøver nok af din Ondskab - Men den Bedragere - Ha du Slange! - Basilisk! - Uhyre! - som jeg opvarmede i min Barm - som jeg elskte høyere end mig selv - - som jeg - - ha du at støde Dolken i mit Bryst, at træde mig under Fødder, at knuuse mig! - o dersom - - dersom jeg - - dersom jeg kun kunde - men jeg kunde dog ikke hævne mig og dræbe ham - O Himmel du seer min 52 Ulyksalighed - - - min Jammer - Tag da! - - tag da imod! - -

Her gjorde hun en Bevægelse med en lille Kniv, som hun rev op af Lommen, ligesom om hun nu vilde udføre det meest fortvivlede, det grummeste Forsæt - En Haandevending kunde have skilt Jorden ved den deiligste Brunette, hvis ikke den af Naturen ømhjertede Panthakak, der nu desuden havde meer end en Aarsag at være inderlig bevæget; havde været hastig nok til at falde hende i Armen, og, skjønt ikke uden megen Nød, at bemægtige sig det mordiske Gevær - Hun trippede, hun sprang forgjæves i hans stærke Arme - forgjæves forsøgte hun at vikkle sig løs fra vor Jydske Helt der vel skulde have holdt ti Franzoiser - Hvem - Hvem er De min Herre? - Hvad? - raabte hun tilsidst og stampede imod Jorden, og kunde neppe tale af Utaalmodighed - - -

Jeg er et Menneske, Deiligste, som har den sandeste Medynk med Dem - Et Menneske - - som - - et Menneske - - som - -

Han kunde have sagt, som har faaet noget at see paa, der sætter hans heele Blod i den behageligste Uorden. - Pigen heldede afmægtig, ligesom kjælen Hovedet over hans høyre Arm, og to Kugler af elastisk Snee steeg og faldt, med en yndig rasende Heftighed - Hvergang de hævede sig syntes de meer og meer at vilde nærme sig til Panthakaks fortryllede Øyne, der paa deres Side ikke forsømte at møde dem paa Halv-Veyen - Endelig besindede hun sig, og gjorde et nyt Forsøg paa at rive sig løs - -

Et Menneske raabte hun er De? - Ha! et Menneske! - Ak at jeg ulyksaligste ikke heller skulde || møde en Tiger! - omfavnes af en Bjørn! - O i Guder! - De er et Menneske og har ikke dræbt mig selv! - og vil frelse mit Liv! -

Menneskene ere vist onde - men jeg er en Christen, en Lutheraner og en Sønder-Jyde - Jeg - -
53

De er en Lutheraner, siger De, - - - Himlen være lovet! - De er følgelig ikke catholsk - De er heller ikke født i Normandiet - O! - men hvad nytter det mig? - mig forlattede? mig ulyksalige? -

De er ikke forladt - Jeg brænder efter at høre en Befalning af den deiligste Mund - hvad der staaer i min Magt! - - -

O min Herre! - Kan jeg vente - - af et Menneske - - af en fremmed? - Men jeg kan gjøre Dem Uret - Jeg kan gjøre Forsynet Uret som maaskee har bestemt Dem til min Skyts-Engel - men jeg spilder Tiden - Vil De hjælpe, saa maae det være snart - Ak Himmel! - om et Øyeblik er det maaskee for silde -

Hvori? -

Hør da med faae Ord min heele Ulykke! - De er dog ikke catholsk? -

Ney, saa sandt jeg heder Panthakak -

Nu, jeg vil tro Dem - Viid da, at som De seer mig her, nedstammer jeg fra en af de adeligste og mægtigste Familier i Normandiet - Navnet de la Chicaniere kan sige Dem det - Thi De maae nødvendig have hørt derom i - - hvor var det? -

I Sønder-Jylland, i F*** -

Nu - Min Fader Theodor Ferdinand Casimir de la Chicaniere, han som nu maaskee - ak Himmel! - kort han besad stor Rigdom og store Godser i mit FædreneLand - Hans og vor Ulykke var, at vi var Protestanter - Den nedrigste Bedragere, som jeg, overtalt ved de helligste Forpligtelser havde skjænket mit Hjerte, lokkede denne Hemmelighed fra mig - Han gav os an - Man jagede os ud fra alt, og han bemægtigede sig det meeste deraf. - Halv nøgne besluttede vi at reyse til Geneve, hvor vi har rige Slægtninger - Min Moder og begge mine smaae Brødre er døde undervejs af Græmmelse - Min Fader og jeg, har som De kan tænke kummerlig nok naaet hertil - For en 54 Time siden - - som om vor Ulykke ikke var stor nok, blev vi overfaldet af Røvere - -

som tog alt det lidet fra os, som vi havde tilbage - - Og - - Himlen give at de Barbarer havde været fornøjede dermed - - Min stakkels gamle Fader havde gjort Modstand - - Det fortrød dem - O! - mit Hjerter vil briste naar jeg tænker paa, hvorledes de mishandlede ham - Der slæbte de ham ind - langt ind i Skoven - - Der ligger han nu den ærværdigste den beste Fader og kan hverken leve eller døe - Dersom jeg ikke faaer Bistand - faaer ham til næste Bye - at jeg kan skrive til Geneve - saa lever han ikke Natten over - Og Jeg! - O Himmel hvad vil der saa blive af mig? - ||

De har Ret, ulykkelige Frøken! - De maae hjælpes snart - om det skal nytte - Det bliver mørkt - men - men Røverne? - -

O de er langt borte - - Der kom Ryttere efter dem - Men der er ikke et Øyeblik at spille - Vil De - O kom, kom min Herre! -

Panthakak betænkte sig noget - Endelig overvandt Herr de la Chicanieres trængende Nød, og hans Frøken Datters store sorte Øyne hans naturlige Frygt - Han gav den bedrøvede Brunette Haanden, og fulgte hende med stærke Skrit ind i Skoven -

De havde allerede gaaet saa langt; at han begyndte at undre sig derover, og at see tilbage - De var kommet i det tykkeste af Skoven, da hun med et blev staaende og raabte Frontin mon cher Frontin; og en hæs Stemme svarede: Hvad bringer du Florabelle? - og en anden grovere endnu: Er Fangsten god? - Man gjettede sig til Panthakaks Skræk, da han hørte dette, og i samme Øyeblik; saae to Karle som de største Patagoner paa Siden af sig, hvis Mine slet intet got spaaede ham - De begyndte og strax uden mange Omstændigheder at hjælpe ham af Klæderne - Brunetten gik dem til Haande, og loe som en forstyrret - Panthakak 55 bandede Himmelen og Jorden, Catholiker og Protestanter, Brunetter og Blondiner, Normandiet, Angivelser Røverne og sig selv - Tilsidst rasede han - og stødte fra sig med Hænder og Fødder - Dette hjalp ham ikke til andet end til et halv Snees Ribbe-Stød, og et Slag paa Hovedet, som betog ham alle Sandser -

Efter nogle Timers Forløb, som det syntes paa Mørket, der nu havde indstillet sig fuldkommen, vognede han i en Gryft, saa nøgen, som han var fød til Verden, overalt fuld af Blod, og saa øm og stiv, at han neppe kunde røre sig af Stedet - Da han saae, eller rettere følte sin Tilstand, hylede og tudede han som en gammel Ulv - Endelig besindede han sig - Han sankede sine faae Kræfter og støttede sig igjennem Skoven saa got som han kunde. Han kunde ikke vide, hvor han gik hen; men efter en Times møysommelige, og med mange Suk, og fleere Forbandelser af brudte Gang, troede han med et at blive et Lys vaer. - Han gik lige løs derpaa, og befandt sig inden han vidste det mit for Porten, af et til Anseelse temmelig stort Slot - Og han betænkte sig ikke længe, førend han bankede paa af alle Kræfter - ||

Cap. IV.

Portneren ved dette Slot, var til Herr Panthakaks Lykke, mod alle Portneres Natur, menneskelig, ja, det som meere var, paa sin Maade høflig. Vel standsede han naturligviis noget, ved saa uformodentlig at see et spliternøgent og overblødt Menniske, men han slog ikke Porten i for Næsen af ham - Han opholdt ham ikke engang meer end et halvt Korteer med Spørgsmaal, førend han erindrede, at han formodentlig maatte fryse, og førte ham ind i sin Stue - Portner-Konen, et ungt muntert Fruentimmer, havde al Umage af Verden for at blive rød og at bare sig for at lee, da hun med et saae et Menniske i slig en Tilstand at gjøre en 56 Jydsk-Fransk Compliment over den anden for hende - Men intet var at ligne ved den gode Panthakaks Undseelse og Forvirrelse - Ligesom Struds-Fuglen skjuler sit Hoved naar den er paa Flugt, og troer at den er fuldkommen usynlig, naar den ikke kan see selv; saaledes holdt han begge Hænderne for Øynene - en Forsigtighed, som Portner-Konen glemte, endskjønt det egentlig kun var hende, som den kunde være af nogen Nytte for - Endelig besindede hun sig, at hun i det mindste burde skjende paa sin Mand - Pfui! - sagde hun - at bringe et nøgent Menniske herind, uden at sige mig det i Forveyen - Men det ligner dig - Nu nu, svarede den ærlige Portner, en indfødt Schweytser, hvem kunde tænke paa dig? - Seer du da ikke at Mennisket bløder? - Og saa er vi ja alle Mennisker - og saa har du vel seet saa meget før - og hvad er det saa meer? - Giv ham en af mine Skjorter - mine guule Skind-Buxer - et Par Strømper og sligt - det er den korteste Maade at forekomme al Forargelse paa - - Konen, der i sig selv var en god Kone, og da hendes første Forundring var forbi, bar virkelig Medynk med Panthakaks Tilstand, fandt at hendes Mand havde Ret - hun gik videre, og varmede selv Viin, og toede Blodet af ham med sine egne Hænder, som hun sagde, for Skjortens Skyld - Og nu begyndte han efterhaanden meer og meer at ligne et Menniske, og da han havde faaet to eller tre gode Hjerter-Styrkninger, var han allerede || i Stand til at fortælle sin bedrøvede Tildragelse med nogen Sammenhæng - Men hvor ofte maatte han ikke fortælle den? - Fra Løberen til Secretairen, fra Trappe-Tøsen til Gouvernanten, havde det tusind-tungede Rygte og en naturlig Nysgjerrighed bragt alle Slottets Folk en efter anden ned i Portnerens Stue - Og ligesaasnart en kom, som ikke havde været der før,

maatte han begynde sin Historie forfra - Dog dette var selv en Hjertestyrkning for Panthakak -
57

Kammer-Tjeneren fortalte sin Herre, Marquien af V*** det ved Afklædningen, og skjønt det var silde, og denne gamle Herre allerede vilde have gaaet til Sengs, kunde han dog ikke staae den Begjærlighed imod, at høre noget, der var saa umenniskeligt og latterligt, med alle sine Omstændigheder - Han lod derfor den fremmede meget høflig bede, at han vilde umage sig op til ham; og denne adlydede med Glæde - Dog undsaae han sig noget ved sin Dragt, der dog, om man skal troe Historien, havde forud udgjort en Deel af Portnerens Søndags-Klæder, da han saae sig i et prægtigt Gemak hvor hundrede Lys syntes at spille i de venetianske Speyle, og ligesom om Kap hvert Øyeblik at vise ham den stærke Contrast, imellem en udplyndret Jydsk Student og en rig Excellence - Hans Frygtsomhed og tvungne Miner røbede denne Undseelse saameget at Marquien mærkede det - Men han havde heller ikke mærket det, førend han med al den ømme Varsomhed, al den betænksomme den lidetlarmende, den umærkelige Høflighed, alle de menneskekjærlige Miner, som ere saa naturlige hos en Hofmand, ogsaa fortryllende hos alle Stands-Personer, vidste at opmuntre sin Gjæst - Langtfra, som en af vore tykke Borgere, der har meer end de kan fortæere, eller som en af vore suurseende Pedanter, eller som en af de Helgene, der sukker af Opblæselse, og beklager af Had, at nedslaae ham med en eneste fornærmende, eller uoverlagt Anmærkning, nedlod han sig paa saa fiin en Maade meer og meer til ham, at den gode Panthakak ikke vidste andet, end at det var ham, der steg op til hans Excellence. Det er en bedrøvet Leylighed, sagde Marquien, som jeg har at takke for den Fornøjelse, at see en artig Udlænder, || en Dansk, som jeg hører, og en lærd Mand i min Eremitage - De er ja fød i Dannemark? -

Ja Deres Excellence - I Sønder-Jylland i F*** 58 - Min Moder var Madame Küchlein - Min Fader - -

De maae endnu fortælle mig det altsammen omstændeligt, Herr Panthakak, hvad Deres kjære Familie angaaer - Jeg tager Deel i det alt - Deres Uheld har rørt mig meget - - - Men jeg glemmer at De er saaret - Charles, du har dog vel seet til Herr Panthakaks Blessurer - det er dog vel ikke farligt - - -

O Deres Excellence! - Det er kun nogle ubetydelige Contusioner - Det meeste var NæseBlod -

Men De maae dog bades - virkelig maa De bades med Spiritus vini eller sligt - Det kan ellers have farlige Følger - Min Kammertjener forstaaer det - Hører du Charles? -

Ak Deres Excellence! -

Og for alting et Alterations-Pulver - -

O Deres Excellence! -

En Stoel til Herr Panthakak -

Ak Deres Excellence! - - -

En Læne-Stoel Dosmer! - Kan du ikke begribe, at han maae være mat? -

O Deres Excellence! -

De slemme Røvere! - Men saa tilig som Dagen bryder frem, skal jeg have alle mine Folk satt paa Spor efter dem - Min Jægere skal føre dem an - det er ret en Karl, som er skikket til det Arbeide - Saaledes at mishandle en uskyldig reysende - en galant homme - - min Ven - thi alle artige Mennsker og i Besynderlighed alle reysende er mine Venner, Herr Panthakak -

Ak Deres Excellence -

Det er vor Pligt - Langtfra alle dem, til hvis Venskab de har nogen naturlig Rettighed, ere de virkelige faderløse - moderløse - i de folkerigste Steder ofte Eremiter - forladte - tiest uvidende om Landets Sæder; og derfor alt for ofte bedragne - Alt for ofte et Formaal for nedrigsindede - For et Vanheld af denne Art havde De dog været 59 sikker, hos Deres gode Frue Mama, Madame Küch - - - Küch - - -

Madame Küchlein - Deres Excellence - Men hun er død - - - Jeg har hverken Familie eller Venner, og et hvert Land er mig lige kjært - Der er overalt Mennsker, og - - -

Overalt onde Mennsker vil De sige - De har Ret - Fuldkommen Ret - Endskjønt i en anden Zirkel end De, har jeg fra Barnsbeen af, kjendt altformange, der ret lod sig det være magtpaaliggende, at overbeviise mig om denne bittre Sandhed - De hvis Haandværk det er at gjøre ont, og som forstaaer deres Haandværk, vil jeg ikke engang tale om, endskjønt naar man vilde begynde at tælle fra Tyrannen, Maitressen og Favoriten, og gaae den heele Rekke igjennem af Ministre, Generaler, Financiers, Dommere, Procuratorer og slige got Folk; || indtil man naade Røveren, Lomme-Tyven og Tasken-Spilleren, saa skulde man vist finde at dette Tal udgjorde langt over den halve Deel af det menniskelige Kjøn - Men disse kan man dog til Nød undflye, eller

paa en og anden Maade sætte sig i Sikkerhed for - naar man kjender dem - Men Narre, som vil fuske paa den Kunst at gjøre got, og som alt for dumme eller altforkloge dertil, hvert Øyeblik gjør ont, af Vanvare, af Misforstand, af Fordom, af Svaghed, som ofte gjør mig en Ulykke i den beste Meening, saadanne kan man ikke undflye, uden at skyde det menneskelige Selskab - Det er meest for disses skyld, at De finder mig paa et eenligt Slot i Schweyts, da baade Fødsel, Opdragelse, og jeg kan i visse Maader sige Tilbøyelighed, havde bestemt mig en betydelig Rulle paa en af Verdens største Skue-Pladse - - Men vi vil glemme det - vi vil være Mænd - Jorden er og bliver ikke anderledes - Vi ere langt, langtfra den beste Verden, Herr Panthakak -

Som Saturnus fra Jorden, Deres Excellence - Jeg for min Part inddeeler det menneskelige Kjøn 60 i fire Deele - Den ene og største ligner jeg ved en Rede fuld af Slanger, der aande Pest og Ulykker, den anden næsten ligesaastor ved Løver, Bjørne og andre glubende Dyr, den tredie kommer mig for, som Pinsviin eller Insecter der skade ved deres Braadde, eller som Ugler og Krager der skade ved deres Skrig, uden at have nogen egentlig Hensigt at skade; den fjerde kan lignedes ved Eselet i Fabelen, der vilde klappe sin Herre ligesom en Skjøde-Hund, eller ved Bjørnen, der af Kjærlighed for en Mand vilde dræbe en Flue, der sad i hans Pande med en stor Steen og naturlig nok slog baade Fluene og ham ihjel - Og skulde der være nogen Undtagelse fra disse fire Slag, saa kan man betragte dem, enten som uvirksomme Snegle eller høyt, som Faar der kun gavne mekanisk, og ere for tossede til selv at handle enten got eller ont - Dog - det forstaaer sig - al Respect for Deres Excellence - -

Jeg er Dem forbundet for Deres Undtagelse Herr Panthakak - Jeg kunde ligesaalidet tænke paa Dem, da jeg før talte om Favoriter og Ministre, og, om jeg erindrer ret, om Taskenspillere og Landstrygere - - - Saameget er vist, at den viise Menniske-Ven, er ligesaa sjelden paa Jorden, som den sande Lyksalighed, om nogen af Deelene er - Men da De er saavel overbeviist om, at Verden er fuld af ont, hvad har da egentlig overtalt Dem til at reyse? - Da De ven||telig har truffet alt for mange slette og ulykkelige Mennesker hjemme, saa kan det ikke andet end undre mig, at De har vildet søge fleer - De maae fortælle mig Deres Begivenheder for fra - Om det ikke er Dem for besværligt - Det er en Svaghed, som tyranniserer over Alderen, og i særdeelehed over os Landmænd, der faae kun sjelden noget at vide, at vi gjerne vil vide alting - Men jeg tager, som sagt, allerede megen Deel i Deres Skjæbne - Deres Vanheld rørte mig, men Deres Person, og i 61 særdeelehed den sunde og mandige Dømme-Kraft, der røber saa megen Erfarenhed, har fuldkommen indtaget mig til Deres Fordeel - Og om mit Venskab - mit Raad - min Formue - -

O Deres Excellence -

De gjør mig da den Fornøjelse - -

Nu drog Panthakak et dybt Suk, og efter at alle de tilstædeværendes, nemlig Marquiens, Kammertjenerens og en lille Mopses Ansigter, vare med en taus Forventning rettede paa hans Mund, sukkede han igjen, og begyndte saaledes: Usigelige Smerter, o Marquis befaler du mig at fornye - - Og nu ledte han sine Tildragelser fra deres Oprindelse, nemlig Broderens Reyse igjennem F*** ligetil det Øyeblik, da han nød den Naade at sidde i en Fløyels Læne-Stoel tvert over for Deres Excellence. - Han talte med en ung Digtters Heede, med en ung Philosophs systematiske Nøygatighed; med en Sandruehed der beviiste at han var et ungt Menniske, og med en Veltalenhed der var naturlig, fordi han talte af Hjertet - Han afbrød sin Historie undertiden med Betragtninger der vare lykkelige fordi de sigtede til hans Favorit-Sætnings Bestyrkelse; og hverken spildte eller ubehagelige for Marquien, der var, som man maaskee tildeels allerede har mærked, en stor Elskere af at tale med betrængte, at lokke deres mindste deres hemmeligste Klager ud af deres Bryst, og at høre dem skildre deres Ulykke med de fleeste og stærkeste Farver, som mueligt - Sandelig, naar vi betænke det, en besynderlig Lyst hos enhver, men endnu besynderligere hos en Marquis, en Hofmand og en Fransk - En Tilbøyelighed, hvis egentlige Kilde derfor vel synes værd at opsøge - Medlidenhed kan den ikke vel være - Thi da denne efter Ordets Bemærkelse virkelig er en Lidelse og en smertelig Lidelse, som de fleeste af dem, der føle den føle imod deres Villie; saa skal man kun finde faae, der er blevne saa indtagne deraf, at de selv 62

søge Føde til den - Mennisket er af Naturen hertil alt for kjælent, alt for ømskindet, alt for begjærligt efter Glæde - Men de || faae, som udgjøre en Undtagelse fra denne Regel vil en Menniske-kjendere søge blant dem, som enten en Straale fra Guddommen eller en bedrøvet Erfarenhed og egen Jammer har gjort til store Menniske-Venner; eller og blant dem, som Milt-Syge, tykt Blod og sligt har gjort tungsindede - Rige Marquier, og Franske Hofmænd vil han derfor naturligviis gaae forbi, og søge lige til Helgene, til Prakkere og til hypochondrister - Til Arcadien - til Dannemark og til Engelland - Marquien af V*** var virkelig medlidende, det er at sige han leed, naar han saa andre lide, han følte Smerter naar andre følte dem; men det var vist meget imod hans Villie, og man gjorde ham stor Uret, naar man beskyldte ham for, at han var saa indtaget af disse Lidelser og disse Smerter, at han selv skulde søge dem op i de skjulteste Vraaer af sine Med-Menneskers Hjerter, blot af Kjærlighed til dem, blot for at føle dem. - Han havde tvertimod af Naturen al den fornemme Ekkel, som en rig Mand og en Standsperson bør have, for det som har mindste Skin af Uselhed af Smerter og af Ulyk-salighed - Men hvorved blev han stærk nok til at overvinde denne Ekel, og til at overvinde den i saa høy en Grad, at han med got Overlæg og beraad Hu søgte alt det, som nødvendig maatte opirre og forøge den? - Hvad var det for en Aarsag, hvorfor han saa gjerne vilde høre Klager og Knur og Suk og sørgelige Betragtninger og Forbandelser over Jorden og Mennisket? - - Var det dig du hesligste, du sorteste af alle Laster, du hvis Sclave vore Naboer kalder en Schadenfroh, og som vi har intet Navn til - du Fornøjelse

over, naar det gaaer ilde til - Glæde over Ulykker - Had mod Mennesket og Naturen og Skaberen? - Ney, det var den endnu mindre end Medlidenhed - Vel kunde baade 63
Marquien af V*** og vor Panthakak i den Henseende kaldes Menniske-Fiender, Misanthroper, at de holdt alle Mennesker for onde og ulyksalige, endskjønt vi heller vilde kalde dem Menniske-Foragtere eller Menniske-skye, ifald disse Benævnelser ikke var ligesaa æquivoque og ligesaavel sagde meer, end de her skulde sige, som Misanthrop og Menniske-Fiende; og ifald disse Ord ikke engang var antagne af alle for at betyde det, som vi vil at de skal betyde, og sjelden opvækkede meer, end det indskrænkede Begreb, som vi forbinde dermed - Men det var saa langt fra at enten Marquien eller Panthakak skulde virkelig hade Mennesket, og med koldt Blod unde eller ønske eller gjøre det Ulykker fordi de troede, at det fortjente dem; at de tvertimod beklagede af Hjertet at det fortjente saa mange Elendigheder og fleer end det kunde bære; og at de af alle Kræfter søgte at forekomme eller afhjælpe disse, hvor Leylighed og Evne tillod dem det - Marquien af V*** gjorde meget got, og der gik kun faae utrøstede fra ham - Lad ham nu have gjort det af Stolthed eller af Ødselhed eller Svaghed eller Levemaade eller Vane; saa er det dog øyensynligt, at han ikke kunde gjøre det af Had; at, endskjønt han kunde være høymodig nok til at gjøre selv sine bitterste Fiender got, han derfor ikke kunde gjøre dem got fordi de vare hans Fiender; og at han ikke sig selv til Uroelighed og Bekostning vilde saa meget, som mueligt have afværget eller formindsket alle Ulykker, ifald han virkelig havde glædet sig over at de var til - Men hvorfor vilde han da saa gjerne høre klagende og klynkende, siden det hverken var af Medlidenhed, eller af Had? - Var det maaskee af en blot Nys-Gjerrighed? - Intet mindre - Saa maatte han naturligviis have været ligesaameget og meer nysgjerrig for at høre lykkelige fortælle deres glade Tildragelser; og disse skjøttede han lidet eller intet om at høre - Om alle de Jydske Studenter af 64 Verden havde kommet udplyndrede til ham, saa havde hans Dør staaed aaben for dem alle; men denne Fordeel skulde alle Jydske Herremænd eller rettere deres tykke Forpagtere ikke have roest sig af uden for saa vit de vare latterlige - dog vi vil ikke røbe vor Hemmelighed for Tiden - Hans Excellence var overalt saa lidet nysgjerrig, at han sov ind ved den zierligste Historie, naar den ikke var fuld af ulykkelige Tildragelser, og af nye Prøver paa Menneskenes Ondskab eller Daarlighed. - og disse var han ikke engang begjærlig efter at høre, uden som en Syg er det efter Medicamenter, ikke for deres Smag, men for deres Virkning. Heller kan man || ikke sige, at denne besynderlige Lyst kom af Vrantenhed, Tungsindighed eller noget andet hypochondrisk Tilfælde - Skjønt gammel og svagelig, skjønt i Unaade hos alle de Hoffer, som han havde staaet i nogen Forbindelse med, og forviist af sit eget Fædrene-Land, skjønt, som han troede, fra sin Ungdom, plaget og forfulgt af nederdrægtige og Narre; var han dog endnu alt for munter, vittig og virksom til at kunde kaldes tungsindig - Men hvoraf kunde da denne Lyst komme, naar den hverken kom af Medlidenhed, eller Menniske-Had, eller Nysgjerrighed eller hypochondrie? -

Den som nøye vil anatomere den menneskelige Sjæl skal finde, at den Hoved-Seene, som giver den al sin Følelse og Virksomhed, er Egenkjærlighed - En Green af denne er uden Tvivl den næsten almindelige Lyst, at vilde vide eller i det mindste synes at vide meget - Som alting har sine Grader saa stiger denne Lyst fra den simple Grad, ikke at vilde være en Dosmer, til at vilde vide alt hvad man bør; fra den igjen til at vilde vide Ting, som det i Henseende til vor Situation kunde være os ligegyldigt enten vi vidste dem eller ikke, med et Ord os uvedkommende Ting - Fra denne Grad stiger den videre til en inderlig Begjærlighed efter 65 at vide eller holdes for at vide Hemmeligheder, som ingen skulde formode om os at vi havde nogen Indsigt i; saa til at vilde komme efter det, som alle andre ikke kan opdage; derfra til at vilde undersøge og begribe det som Love og Religion formeener os at grandske i, og endelig til at vilde vide alting. Vi iagttage denne Orden ved at anføre Vide Lystens Grader, fordi den ene altid har en større Gjenstand end den anden; men langt fra ikke, for at sige, at de i denne Orden fulgte paa hinanden i den menneskelige Sjæl. Tvertimod Vide-Lysten er altforheftig, og alt for utaalmodig hos de fleste, til at den ikke skulle springe mange af de mindre Grader over, og begynde der, hvor den i det mindste burde lade sig nøye med at holde op - Mangen en ærlig Skomager arbejder maaskee i denne Time paa at undersøge hvorfor vi føre Krig med Algier, og hvorledes Freden imellem Russen og Tyrken bør være beskaffen, naar den ikke skal fornærme Lige-Vægten i Europa; og bekymrer sig lidet om at han kun slet forstaaer at sye Skoe; og mangen Skræder legger sig efter at forklare Aabenbaringen; som ikke har lagt sig efter at sye gode KnapHuller - Men som dette ikke egentlig hører til vor Sag, vil vi kun anmærke, at da Sjælens Dømme-Kraft langt fra ikke kan drives saa høyt som dens Vide-Lyst, saa maae vi, for at stille || denne tilfreds, hvor hiin slipper, hjælpe os med at formode og gjette. At Gisninger ere de flestes Favorit Beskjæftigelser flyder naturligt nok heraf, om det og ikke ellers var bekjendt. At de ere meget bedragelige, og det desto meer, jo meer det er uden eller oven for vor Sphære, som vi gjette paa har vi heller ikke nødig at erindre - Men en Anmærkning, som vi ikke kan forbigaae at gjøre er den, at vi næsten aldrig staae tiere Fare for at tage Feyl i vore Formodninger, end naar vi slutte fra Virkninger til deres Aarsager. Det synes saa rimeligt at en stor Tildragelse et vigtigt Foretagende og 66 ethvert besynderligt uventet Phænomenon maae have betydelige Aarsager, at vi have vant os til næsten aldrig at dømme anderledes, og dog skal man ved nøye Undersøgelse finde, at det tiest er tvertimod - Alle Ulykker kom over Jorden, en stor Deel af Skabningens System blev forandret, fordi Ewa havde Lyst at spise Æbler - Et Æble var det og som var første Aarsag til det mægtige Troias Ødelæggelse - Rom havde aldrig undertvunget Verden, Carthago havde maaskee staaed endnu og Cicero havde hverken været Borgemester eller Sprogmaster om ikke en Gaas i sin Tid havde fundet for got at skribe - Frankerigs store Henrich udrustede sig til en Krig som Europa zittrede for; og hvad var Aarsagen? - en Skjønhed, der maaskee iblant tyve tusinde kun havde det besynderlige, at hendes Mand ikke vilde være Hanrey - Maaskee at dersom en anden stor Prinds ikke havde fundet for got at give et Ørfigen ud, Frankerige havde havt nogle hundrede

Lovsyngende Poëter, og Tydskland ligesaamange arbeidsomme Manufacturister mindre - Vor store Tycho Brahe blev forviist sit FædreneLand for en Hunds Skyld - Christian den Ilden mistede tre Kongeriger fordi han dansede med en Citron-tøs - Hiarne fik ligesaamange om ikke fleer fordi han var en maadelig Poët - - Og vor Marquis af V*** havde sit Slot altid gjerne fuldt af ulykkelige og misfornøvede; han havde den meest overdrevne Lyst at beklage og at laste; ikke fordi han enten var MenniskeVen eller Misanthrop; men fordi han var - - - Dog vi see heller, at vore Læsere gjettede noget endnu, end at vi maaskee skulde sige dem det for tilig -

Et Rystende med Hovedet, et Trækkende paa Skuldrene, et dybt Suk, og undertiiden et bittert Smil, havde af og til forsikkert Panthakak om hans Excellences Opmærksomhed, og opmuntred ham saaledes, at han ret priiste sig lykkelig, ved 67 at have saa mange Ulykker at fortælle; og da hans Historie efter tre til fire Timers Forløb var bragt til Ende, fortrød det af Hjertet, at ham ikke var mødt fleere - Kammer-Tjeneren paa sin Side havde bi-||draget ligesaameget, om ikke meer, til at vedligeholde den tragiske Fortællers Ild - Thi naar hans Herre trak paa Skuldrene, skjød han Ryg, som en Kat; og det mindste Suk af Marquien afpressede ham et Aha, hvorved Panthakak selv blev forskrækket - Dog maae man sige, at om han derved forværrede de Tanker, som denne havde om Mennisket og Verden, saa var han gandske uskyldig deri. - Han kunde altid gjøre sin høyeste Eed paa, at han ikke havde hørt et Ord af den heele Historie - Han sov inden i og alle hans Bevægelser var kun de af en Machine - - Han havde i saa mange Aar vant sig til at efterabe sin Herre, at Marquien ikke kunde nyse, uden at han nøs med -

Nu begyndte det at dages - Deres Excellence havde hidindtil glemt Alder og Søvn, og vor Panthakak havde hverken tænkt paa Trethed eller Blessurer - Men det er ikke saameget at undre over, da han var en Jyde, og ey engang havde erindret, at han ingen Nadvere havde faaet - Da Historien var til Ende faldt alt dette dem ind paa engang - De undskyldte sig vexelsviis mod hinanden, uden at meene noget dermed; og Marquien overøste sin Gjæst med nye Høfligheder, uden at tænke det mindste ved de forbindligste og fiineste Udtryk - Han udbad sig det blant andet, som en Venskabs Prøve, at Herr Panthakak vilde tage til Takke med hans Slot indtil han fik Svar fra Geneve eller fra F***, hvortil han havde ladet sig mærke med at vilde skrive om Vexler - Panthakak skrabede engang over den anden og sagde: O Deres Excellence! - Og nu fik Charles et Vink, hvorpaa han, efterat hans Excellence havde hvidsket ham noget i Øret; tog et Lys i hver Haand og stillede 68 sig hen ved Døren - Marquien bukkede, Panthakak forstod det; gjorde en Godroelig Nats Compliment i Form af en Aften-Bøn, og fulgte baglends, skrabende og bukkende sin Led-Sagere ind i et Sove-Gemak, der langt overgik alle de Sove-Gemakker, som han hidindtil havde seet - Han maatte gjøre saa mange Krum-Spring, som han vilde, saa maatte han tillade Cammertjeneren, der beraabte sig paa sin Herres udtrykkelige Befalning, at hjælpe ham af Klæderne, at see til hans Saar, og at bade dem med Spiritus. Charles var i mange Aar vant til aldrig at lade Munden staae stille, naar han klædede af eller paa - Han fortalte derfor den fremmede alt, hvad han vidste og ikke vidste, om Marquiens Familie, Rigdom og Levnets-Løb, og overalt utroe-||llige Ting til denne Herres Berømmelse hvori han artig nok vidste at blande sin egen. - - Han sluttede med at forsikre, at en Mand, som Herr Panthakak var baade hans Excellence, og ham selv overmaade vel kommen, at han skulde kun være ubekymred om alting; og at han i morgen tilig, efter hans Excellences Ordre, skulde bringe ham anstændige Klæder af hans Excellences Garderobe; hvorimellem han kunde vælge efter Behag. Og nu var det allerede et got Korteer siden at han havde forladt vor Sønder-Jydske Student, da denne, der af Forundring ikke havde kundet svare ham et Ord, om han og havde faaet Tid dertil, endnu stod mit paa Gulvet, gabende, med høyt opspilede Øyne - Saa mange og uventede Høfligheder, havde overrumplet hans Misfornøjelse med Verden, hans Mistanke, hans Frygtsomhed, og følgelig alt det som var virksomt i hans Sjæl. Som den mechaniske Catechet, der altid var vant til at hefte sine Øyne paa det ligeover for Prædike-Stoelen staaende Uhr; naar han om Fredagen opremser for nogle ligesaa mechanisk sukkende Matroner, og før den hylende Stoele-Kone, det som han møysommeligt har lært uden ad af 69 Brochmand, eller en anden - Som han, naar nu dette Uhr i en ulykkelig Time er taget bort for at repareres forgjæves seer derhen hvert Øyeblik, veed ikke hvad det er at han savner, begynder at stamme, bliver meer og meer forvildet, og endelig, til sin største Beskjæmmelse, Meenighedens Forargelse, og den misundelige Graveres Glæde, bliver staaende uden at kunde tale et eneste Ord - Saaledes var det, at Panthakaks Sjæl, naar den ved en Hændelse havde tabt sine saa vel bekjendte og elskte Gjenstande af Øynene, blev uden at vide hvorledes, efterhaanden meer og meer forvildet, og tilsidst faldt ligesom i en Dvale, i en Uvirksomhed, der gjorde den reent uskikket til at tænke det ringeste - Endelig vognede han, som af en Drøm, og det første der faldt ham ind, var, at saa store Høfligheder imod ham af en Herre som Marquien af V*** var overdrevne og unaturlige; og nu kom hans Betænknelighed, hans Mistanke, hans Frygt og hans gamle Fordom paa engang tilbage med dobbelt Styrke - - Ends kjønt han umueligt kunde udregne, hvad for en ond Hensigt hans Excellence egentlig kunde have, med at forstille sig saaledes, saa var han dog overbeviist om, at den maatte være ond, og meget ond, || siden man gjorde sig saa stor Umage for at skjule den - I denne Forestillings Heede faldt ham hundrede frygtelige Formodninger ind, den ene altid ængstligere og urimeligere end den anden - Man vil maaskee plyndre mig, brød han endog ud, overiilt af sin Svaghed, da han i det samme kastede Øynene hen paa Portnerens Klæder, og erindrede at han var kommet splitternøgen i Huuset - Men man vil bie til min Vexsel kommer - - - Men jeg kan ja reyse inden den Tid - - Og Marquien er saa rig - - Men hvem siger at han er rig? - Kan ikke alt dette være røved Gods? - Men han er Marquis - Hvem siger at han er Marquis? - - Dette Slot - - - O, man har vel før talt om saadanne 70

Røver-Slotte - - Dog dette kan heller ikke være - - Saaledes omtumlede Panthakaks ulykkelige Fordom hans Sjæl, indtil den endelig syntes at hvile ved en Formodning - Han troede, at Marquien af V*** ufejlbarlig maatte være en hemmelig Tilhængere af den Kielske Gros-Fyrste, og i den Henseende formodentlig vilde fritte ham ud, hvorledes Schlesvigerne var fornøiede med den nye Regjering - - Han erindrede sig, at denne Herre, med en Mine der syntes at røbe Hensigter, havde gjort ham meer end et Spørgsmaal, om Madame Kychlein, om Levemaaden i F*** og sligt; og dette bestyrkede ham i hans Mistanke - Han besluttede derfor helligt at være sin Konge troe; og ikke paa Pinebænken selv, at røbe det mindste af alt det, som kunde give nogen Oplysning i denne Sag. - Saa roesværdigt, som dette Forsætt var, saa var det dog næsten overflødig - Thi sandt at sige, saa vidste den gode Panthakak ikke meget af denne Forandring i Regjeringen eller af dens Virkninger paa hans Landsmænds Gemytter. - Det Betydeligste af alt det han erindrede sig, var, at Accisen efter den Tid var kommet med paa Listen af de Lande-Plager, som Madame Kuchlein pleyede at true hans FødeBye og sine Naboersker med; og at Herr Misocosmus holdtfor; at de kongelige danske Officerer og øvrige Betjente ikke var et Haarbredt klogere end de fyrstelige. Han fattede herpaa endnu en Beslutning. Det var den at behjælpe sig med den onde Verden, saagot som han kunde, og at tage imod alt det Gode, som blev ham tilbudt af Marquien, til Afdrag paa det Onde, som han uden Tvivl || havde i Sinde med ham, og dog ufejlbarlig tilig eller silde vilde sætte i Værk - Dette priiselige Overlæg havde nogenledes satt hans Sind i Roelighed; da han paa engang troede, at blive Florabella og de skrækkelige Røvere vaer. Men det kom sig deraf, at han sov, og Drømmenes Gud nu fuldkommen havde bemægtiget sig den 71 Indbildnings-Kraft; hvor han vel herrskede om Dagen, men dog af og til maatte deele Thronen med den opvaagnende Fornuft. -

Marquien af V*** kastede sig imidlertid fra en Side af Sengen til den anden, uden at kunde sove - Deels var det over hans ordentlige Tid, deels satte hans nye Gjæstes Historie, og et Indfald, som denne havde bragt ham paa, hans heele Sjæl i en Gjæring, der gjorde al Søvn umuelig - Med faae Ord, han var faldet paa, at vilde skrive en Satyre, under den Titel: Panthakak eller den reysende Jyde; og han havde allerede Planen dertil i Hovedet - Endelig kunde han ikke staae sin Skrive-Lyst længere imod - Han ringede - Charles, der nyelig havde lagt sig, bandede som en Gascogner, sprang op, faldt Hoved-kulds ind af Døren; og trøstede sig igjen, da han hørte, at han skulde vække Secretairen, som han ikke kunde lide for sin Død, og som han vidste at være saa stor en Elskere af Søvn, at man ikke kunde gjøre ham større Fortræd, end den, at vække ham i Utide - Secretairen kom brummende med Pennen bag Øret og Søvn i Øynene - Alting var forvendt for ham, Pennen vilde ikke give Blæk, Marquien maatte sige ham hver Meening tre eller fire gange til inden han kunde fatte den; og da han endelig havde faaed en Side skrevet fuld, stod han op og vilde tage Sand paa Gulved, skjønt Sand-Huuset stod lige for hans Øyne. - Han var herved saa uheldig at træde den lille Mops paa Pooten, der begyndte at hyle jammerlig. - Marquien blev saa opirred over denne Tølperagtighed, som han kaldte det, at han glemte alle sine Concepter, skjældte Secretairen ud, for alt hvad han kunde finde paa, og bad ham tilsidst gaae Fanden i Vold. Secretairen blev glad og skyndte sig til Sengs. - Marquien bandede herpaa endnu nogle gange, beklagede sin Mops, bandede igjen, og blev endelig saa træt, at Søvn indstillede sig. -

72

I Anledning af denne Tildragelse, der var saa smertelig for Mopsen og hans Herre, kan vi ikke undlade at fortælle vore Læsere det, som de ventelig længe har været nysgjerrige for at faae at vide, nemlig den egentlige og første virkende || Aarsag til Marquiens besynderlige Character, Kilden til alle de Talemaader om Verdens Ondskab og Daarlighed, som han kaldte sine Grund-Sætninger, og det, som først opvakte den Begjærlighed hos ham, der siden blev saa overdreven, den at omgaaes og tale med Ulykkelige Mennsker og Narre - Vi see med en kildrende Fornøjelse at ingen af vore Læsere kan begribe Sammenhængen imellem vor Anledning og vort Forsæt. - Et nyt Beviis paa hvorlidet man kan slutte med Sikkerhed fra Virkningen til Aarsagen, eller tvertimod - Men vi vil ikke opholde dem længere - At denne Herre var faldet paa saa sær en Tilbøjelighed, var, som sagt, ikke fordi han enten var Philanthrop eller nogen egentlig Mennske-Fiende eller nysgjerrig, eller melancholsk; men det var - Vi sætte ti mod en, at de ikke gjettede det endnu - Det var, fordi han fra Ungdommen af var en besynderlig Elskere af Mopser. Dette behøver en nøyere Forklaring. -

Marquien af V*** havde i sin Ungdom været en Tilhørere og en Tilbedere af den store Leibnitz - Denne uddelige Mand var, som bekjendt, den beste Verdens første Triumvir - Wolf og Pope var de to andre - Marquiens lille Nerine, den nydeligste Mops af Verden, forsømte ligesaalidet nogen af den dybsindige Philosophs Forelæsninger, som dens Herre. - Den kunde i visse Maader siges at fuldende sit academiske Løb, og sine adelige Øvelser ligesaavel som han, og den fandt sig ordentlig ind paa alle Collegier, paa Ride-Skoelen, Fegte-Boden og hvor der var noget at lære - Thi de kunde ikke afsee hverandre. - Vi kan ikke sige, hvorvit den skulde have bragt det - men ak! - 73

det stod skrevet i Skjæbnens Bog, at den ikke skulde fuldende sin herlige Løbe-Bane - Som alle store Lærde skal have deres Svaghed, saa havde Leibnits den, at han var ligesaastor en Elskere af andre Hunde som Marquien af Mopser. - Burmann, en stor BullenBidere af dansk Herkomst pleyede at indstille sig ligesaaflettig ved Læse-Timerne, som Nerine. - Ligesom om den skulde have været Defendens, sadt den med en alvorlig, eftertænsksom og magisterialsk Mine for ved sin Herres Catheder - Nerines Plads var lige overfor, der hvor Opponenten skulde have staaed, ifald man skulde have disputered. - Om det var Stedernes Indflydelse, eller en blot Hændelse, der engang gjorde, at disse to ikke læn-||gere kunde lide hinandens Ansigter, taler Historien ikke om. - Nok er det, at da alle de øvrige Tilhørere med en Art af Henrykkelse opsnappe den

store Verdslig-Viises mindste Ord; og han paa sin Side var ligesaa fordybet i at fremsætte sine gyldne Lærdomme; begyndte den ulykkeligste Trætte imellem Burmann og Nerine. De havde allerede i nogen Tid vrænged Mund af Hinanden, da Burmann brummende fremsatte en Setning og Nerine knurrende opponerte derimod - Da det almindelige Sprog dengang var ligesaa lidet opfundet som nu, vides heller ikke egentlig hvorom det var; men den meest antagne og, som vi troe den rimeligste Formodning er, at det var om den beste Verden - Saameget er vist at Disputen ikke varede længe - Burmann var ikke nær saa veltalende eller saa dreved i sin Logik som Nerine; og denne stod paa Springet, at deducere ham til absurdum, da han, erindrende sig, sin Jydske Herkomst, Sin Herres og sin egen Værdighed, og den uudslettelige Skam, som han stod Fare for; paa engang oplod sin skrækkelige Mund, og formerede et Argument, som den stakkels Mops aldrig kunde svare et Ord paa. - Kort, den sprang til og bed Halsen tvertover paa sin Contrapart, 74 saa at den neppe fik Tid til at pibe og endnu engang at see op til sin Herre, førend den for evig glemte ham og denne onde Verden. - Dette maae vi endnu sige til Nerines Æreminde, at dersom Trætten har været om den Punct, som man formoder, og Burmann som rimeligt har forsvaret sin Herres Grundsætning, saa var dens Død selv en Triumpf for den, og den gode Burmann kunde aldrig have blevet refuteret bedre, end med sit eget Argument. -

Men denne bedrøvelige Tildragelse, satte den heele Høre-Saal i Forvirrelse og Oprør. Marquien, ung, hidsig, og nu rasende over sin kjære Mopses jammerlige Endeligt, glemte al den Ærbødighed, som han var sin store Lærere og hans Hund skyldig; og gav uden Betænkning, den stolte Burmann, som intet ventede mindre, og som allerede syntes at have glemt baade sin Seyer og sin Fiende, et Slag paa Hovedet med sit Spansk-Rør, der var saa kraftigt, at han ligeleedes uden at tage Afskeed, maatte forlade den beste Verden. Nu glemte den store Philosoph selv sin Koldsindighed - || Opirred ved sin troe Hunds ynkelige Død, tog han hverken dens Banemands Stand, eller øvrige Fortjenester, i mindste Betragtning; men behandlede ham uden Skaansel, som et ungt, ubesindigt, uhøfligt og slettænkende Menniske; og erklærede offentlig at han var et uværdigt Med-Lem af den beste Verden. Han gav herpaa sine Tilhørere Afskeed, og lukte sig inde i sit Studeerkammer, for at skrive et Liig-Vers over sin Burmann, efter at han først med udtrykkelige Ord havde bedet Marquien, herefter at skaane sig for sine Besøgelse. -

Marquien, som man kan tænke, fnøs over saa stor en Beskjæmmelse; og da han uagtet sin næsten rasende Vrede fandt, at det ikke var vel mueligt, at hævne sig paa sin store Fiendes Person, besluttede han at angribe hans Favorit-Sætning; og han satte sig i sin første Heede ned med et Forsæt, 75 der var ikke mindre, end det, at skrive en Satyre over heele Verden - Da han siden koldsindigere saae, at dette Arbeide vilde blive ham for vidtløftigt, indskrænkede han vel sin Plan, men han forlod den ikke - Hvor han fandt noget ont eller latterligt i Verdens og dens Indbyggerses nuværende Forfatning, der gjorde han sig al Umage for at skildre det med de stærkeste og meest levende Farver - - Og han maatte naturligviis finde meget, som kunde tjene til hans Hensigt - Men da der og nødvendig maatte møde ham meget got, som han ikke kunde gaae af Veyen for, saa gjerne, som han vilde, og saadant, som han ikke engang kunde tie om, uden at gjøre sig mistænkt, saa enten formindskede han eller vanskabte det saa meget som mueligt; og han nedlod sig selv uden Betænkning til burlesque og scaramutziske Træk, hvor han kunde have mindste Haab, om at gjøre det latterligt - Hans Munterhed, Vittighed, og virkelig store Genie skaffede hans første Prøver et næsten almindeligt Bifald af alle dem som ikke troede sig truffne derved, og som var onde eller letsindige nok til at lee over deres Naboes Ulykke, saalænge de kun selv var frie. - Dette kunde have opmuntret ham til at skrive meer, om han og ikke ellers havde været tilbøylig dertil. Jo længere han skrev, jo meer opdagede, udviklede, raffinerede, skjærpede og forøgede han sine na-||turlige Gaver til Satyren, og jo meer elskte han og anvendte dem. Kort sagt, han blev, uden egentlig at kunde siges at hade enten Verden eller Mennisket, den bitterste og giftigste Spottere, og næst Erobreren, Fanatikeren og Tyrannen, den farligste Fiende af det System om den beste Verden - saa farlig, som en Skrivere kan være det. - Dette skaffede ham allerede paa Academiet mange Beundrere og fleere Fiender. Dog disse vare ham selv velkomne, da han fik desto fleer, som han uden Betænkning kunde gjøre forhadte, foragtede og 76 latterlige; og de desuden kun var lidet farlige. - Da hans Fødsel og andre Omstændigheder kaldte ham til Hoffet, blev hans Skue-Plads større, frugtbarere paa Laster og Daarligheder, men tillige farligere. - I Begyndelsen var han og noget vaersommere. Men den Aand, som engang var foeret i ham blev ham for mægtig. - Han begyndte med at angribe Hoffets latterlige og uskadelige Dyr. - Men da han nu var færdig med dem; saae han sig om blant de onde og mægtige - Disse kunde han ikke komme ustraffet for nær. - De erklærede ham Krig og han dem. - Partiet var ulige - Det var allene en betydelig Forskjæl, at han søgte at overbeviise Publicum om deres Ondskab, og de stræbte at overtøye Monarken om hans. - Det kunde ikke vare længe førend han, enten selv kastede sig i de Snarer, som de havde satt for ham, eller og, hvilket endnu var dem kjærere, opfyldte deres Ønsker paa sin egen Maneer. Hans herskende Tilbøylighed, som nu var blevet ham til Vane og Natur igjennembrød snart alle Skranker - Onde og Gode, LigeMænd og Overmænd, angreb han med lige Bitterhed. - Selv de, hvis Personer burde have været ham hellige, skaanede han ikke - Monarken lod ham mærke sin Mis-Fornøyelse med denne Opførsel, ved at støde ham ned fra den Grad i sit Venskab, som han hidindtil havde værdiget ham; og ved at foretrække ham en anden der havde mindre Vittighed og Genie men meer Fornuft og Levemaade; og om ikke meer MenniskeKjærlighed, dog det Skin deraf, som Spotteren aldrig kan give sig, hverken ved prægtige Ord eller ved glimrende Handlinger, hverken ved de skarpsindigste Opdagelser, de nyttigste Forslag, de viiseste Raad og de gavnligste Advarsler eller ved en paa det nøyeste iagttaget Retskaffenhed i al || sin øvrige Opførsel, eller ved den meest

uindskrænkede Gavmildhed - Marquien af V*** rustede sig ikke allene ud med alle Satyrens skarpe Gevær, 77 men tog endog nogle af Pasquillens Plump-Køller til Hjælp, for paa engang at ødelegge denne sin nye Modstandere; og Følgen deraf blev at Fyrsten forviiste Marquien Landet. I en Ordre, hvori de fleeste vilde have fundet Fortvivlelse, fandt denne Herre en mægtig Trøst; nemlig den, herefter ustraffet at kunde spotte Fyrsten selv; som dog naturligt nok enten ikke hørte hans Spot, eller foragtede den. Ved de andre Hoffer, som Skjæbnen efterhaanden førte vor Marquis til, kunde det ikke gaae ham bedre; siden hans Skjøde-Lyst snarere forøgedes, end formindskedes jo ældre han blev. - Kort: han lagde sig ud med heele Verden og flygtede til Schweyztz. -

Her anlagde han nu et Batterie, hvorfra han kastede Bomber og Granater mod den heele øvrige Deel af Jord-Kloden - Som Alexander angreb han Nationer, som han neppe kjendte af Navn, og som ikke kjendte det ringeste til ham; og som Alexander fandt han endog Jorden for snever for sin Ødelegge-Lyst - Han besluttede derfor at forkynde Himmelen Krig. - Han havde vel tilforn af og til streifet ind paa dens Grændser. - Thi han var i den Fald lykkeligere end Ammons Søn at hans lette Tropper kunde trænge derind, hvor den macedoniske Phalanx maatte staae tilbage. Men nu optaarnede han, som en anden Titan Bjerg paa Bjerg, for derfra ret at kunde beskyde og i Bund og Grund ødelægge dens stærkeste Fæstninger. - Men som man ikke meer kan tage Soelen i Skjegget øverst paa runde Taarn, end neden for det paa Kjøbmager-Gade; saa kunde det, at han krøb noget høgere op end andre af Himmels Beleyrere ikke nytte ham til andet; end til at blive seet; og som han smigrede sig med beundret af fleere. - Men han ønskede heller intet andet. - Thi vi igjentage det engang for alle; at han ligesaa lidet kunde kaldes en egentlig Fiende af Himmelen, Jorden og Mennisket; som Alexander kunde siges at 78 bære noget besynderligt Had til Sacer eller Sogdianer. Begge havde kun en Hoved-Hensigt - den, at blive holdt for besynderlige Mennisker, og at blive talt om af mange med Beundring; og da der er saa mange Narre maatte denne lykkes dem temmelig - Begge havde en Bi-Hensigt - den at samle Rigdomme; og denne kunde de heller ikke vel forfeyle. Den Græske Erobrere lod sig overalt got betale for sine Ødelæggelser; og Marquien af V*** solgte de Vaaben hvormed han angreb den beste Verden, med Fordeel til dens Indbyggere; og om han maatte føre Krig med nogen blot par honneur, saa var det med Himmelen - Dog vidste han at søge Opreysning for denne Skade hos sine egne Allierede - Men begge havde og tilsidst det samme Vanheld - Alexander maatte af Mangel paa villige Soldater standse mit paa sine Erobringers Bane; og vende om til de Nationer, hvor han allerede havde været engang før. - Og han kunde ikke trøste sig med andet, end med at lade sig see af dem i en anden Skikkelse - Marquien af V*** gik det ikke et Haar bedre - Han havde forskudt alle sine Kugler - Han maatte behjælpe sig med, at stjæle dem tilbage, som han baade havde skudt ud og solgt engang, støbe dem om i en anden Form, og saaledes bruge dem paa nye. -

Med andre Ord - Vor Marquis havde spottet saa længe og med saa mange, at han tilsidst var reent udtømmet for Materie. - Hans Tilbøyelighed, at bekrige Systemet om den beste Verden forlod ham der for ikke. - Han var drevet til den Yderlighed, at han maatte vælge imellem at holde op at skrive Satyrer; eller at koge dem op paa nye, som han eller andre havde skrevet før - Og han valgte det sidste. - Men disse turde dog kun lade sig see under en anden Form. - En eller anden nye Tilsætning, som kunde gjøre dem ukjendeligere og behageligere, var dem høyst nyttig, om den ikke var dem umistelig - Denne Tilsætning 79 maatte søges blant de nye besynderlige, onde eller latterlige Tildragelser, som gik for sig eller opdigtedes i Verden. - De første var ufejlbarlig de brugbareste og beste. - Thi baade var de nyere, forskjælligere fra de gamle end de opdigtede; da Naturen som bekjendt er Langt langt udtømmeligere paa Forandringer, end || Digtekunsten, dens Efterabere: og de var kraftigere, da de grundede sig paa Sandhed. Men hvor skulde vor Marquis tage disse fra? - De Tildragelser der er saa store at de kan naae Schweyztz falde kun sjelden for; og naar nogle faae række derhen; saa komme de der i saa stor, plump og upassende en Dragt, som en fiin Spottere aldrig kan holde for deres rette, og følgelig ikke tør viise dem frem i. Derimod har de ladet alle de smaae, fiine og hemmelige Omstændigheder, som ere saa tjenlige til hans Hensigter, blive tilbage i deres Fædrene-Land. - De besynderlige Hændelser, som synes smaae, fordi deres Gjenstand er ringe, som falde daglig for, og som sjelden eller aldrig komme uden for deres Føde-Bye; ere desuden i to Henseende bequommere Materie for Satyren, end de store og bekjendte - den ene, at den kan klæde dem om i hvad Dragt den vil, uden at forløbe sig meget; den anden, at den bedre og med større Fordeel kan gjøre sine Anvendelser, fra Ting der synes at kunde skee daglig, end fra Hændelser der kun tildrage sig engang hvert hundrede Aar. Men hvor skulde Marquien finde saadanne, der ikke tillige var virkelig for smaae - I Schweyztz tildrager sig hverken noget ont eller latterligt, som ikke er under al Satyre; og af sit Smut-Hul turde han ikke komme. -

Nu haabe vi, at man endelig begriber, hvorfor alle de fremmede, som havde nogle besynderlige Ulykker, nogle nye og hidindtil uhørte Fornærmelser af onde Mennisker eller af Daarer at beklage sig over; var denne Herre velkomne frem for alle andre. - De forsynede ham med det, som 80 han agtede saa høyt - med friske Materialier til den evige Krigs Fortsættelse, som han allerede i sin Ungdom havde forkyndt Systemet om den beste Verden, af en besynderlig Kjærlighed til Mopserne -

Cap. V.

Panthakak havde neppe sovet i tre Timer, førend han igjen var gandske munter - Den, som i Betragtning af hans den forrige Dag udstandne Besværligheder, vil undre sig herover, maae enten ikke kjende vore Landsmænds, de gode Jyders Natur, eller maae have glemt at han var gaaet til Sengs uden at have spiiet til Aften - Længe havde han allerede vent og kastet sig - og regl|net Minuterne efter, som han endnu maaskee kunde have tilbage at faste i - og forgjæves luuret, om han kunde høre nogen Bevægelse paa Slottet - Han var allerede faldet paa den Mistanke, at man maaskee vilde aftvinge ham sine Hemmeligheder - eller gjøre en Catholik af ham paa denne Maade; og han maatte tilstaae, at ifald saa var, de Franske Marquier da maatte have lært deres Kunst at forføre af Satan selv - Thi dette var just den eneste Fristelse, som hans Patriotisme og hans Religion havde Aarsag at skjelve for - Han stod allerede i Tvivl, hvad han skulde resoluere til, da Charles stak Hovedet ind af Døren - O hvor havde du været velkommen Charles, om du var kommet med en god Fleske-Skank, i Stedet for de galonnerte Klæder, de Silke-Strømper; og andre intet mættende Herligheder, som du bragte! - Den utidige og barnagtige Undseelse, en Egenskab, hvorved i sær vore unge Landsmænd udmærke sig saa kjendeligt fra alle andre Nationer, og i Besynderlighed fra deres Naboer de Tydske, qualte dette Suk i Panthakaks Luft-Rør. -

Denne Svaghed, der egentlig er en blot og naturlig Følge, af en Mangel paa Friehed, Opdragelse og Levemaade, som kan have Sted i Paris selv, 81 og som mange Folke-Slag har langtmeer at beklage sig over, end vi - den synes, vi veed ikke af hvad Aarsag, at være blevet et Hoved-Træk, der characteriserer vor Nation. Enten det nu kommer af de Danskes naturlige Pflugma og en af deres Himmel-Strøg flydende Dorskhed, Frygtsomhed Nedslagenhed, og Ringe-Agtelse om sig selv; eller det kommer af de Gjenvordigheder og Ydmygelser, som de i nogle Hundrede Aar har været meer usatt for og havt fleere Prøver af end andre; eller af deres medfødte saa besynderlige Kjærlighed og Høiyagtelse for alle Fremmede; og deres ligesaabesynderlige Skjæbne at blive foragted af alle dem de tilbeder - hvoraf det kommer, saa er det vist; at ligesom en overdrevet Tillid til sig selv synes at være en Deel af vore Naboers National-Svaghed; saaledes er det vores, at vi af Naturen ere tilbøyelige til, at bede heele Verden, og selv vore egne Gjæster, dem som ikke kan leve os foruden, om Forladelse derfor, at vor Herre har skabt os, og at vi ere saa dristige at være til paa Jorden. - Denne Svaghed yttres sig tydeligst; naar Omstændighederne undertiden nøder os til at begjære en og anden endog meget ringe Tjeneste af dem, som ofte saa frit og ubekymred har taget imod langt større af os, og som vi altid har det beste Hjerte til at betale tidobbelt. - Da vor Staats-Forfatning er monarchisk, og følgelig heele Nationens Opførsel imod andre Nationer, de Forbindligheder, som den paalegger eller udbetinget sig, og Overallt StaatsLegemet's Store og betydelige Skrit; ikke kommer an paa Nationens herskende Tilbøyelighed; men paa en enkelt Persons, idetmindste faae Personers Charakter og Tænke-Maade; saa kan vi ikke saaledes bestyrke vor Sætning med Exemplerne af vor Staats-Historie, som vi kunde det, om Regjerings-Formen var demokratisk - Og vi har naturligviis heller ikke saa mange at anføre, som vi da skulde have. Endskjønt 82 vor store Christian den Fjerdes, vor gode Frederik den tredies og vor krigeriske Christian den Femtes beskeedne og frugtesløse Ansøgninger (thi vi kan ikke kalde deres Forestillinger anderledes) om en maadelig og betinged Hjelp af de samme allierte, paa hvis Begjering og for hvis Velfærd de trak Sværdet og opoffrede sig; - Endskjønt disse til andres Tjeneste saa beredvillige Monarkers store Nøysomhed, ømme Varsomhed, og vi havde næsten Lyst at sige Frygtsomhed i at begjære og til rette Tid at fordre de billigste Gjentjenester, er Exempler nok og meer end vi skjøttede om, som man med videre kan see af den Vestphaliske, den Kjøbenhavnnske, og den Fontainebleauiske Fred. - Men som sagt, man kan ikke slutte fra disse || Exempler til et Hoved-Træk i Nationens Character, da der med Føye kan invendes derimod, at det var kun enkelte Personer, hvorpaa de beroede - Vi maae derfor lade os nøye med at sætte det sammen og oplyse det af vore Landsmænds private og daglige Opførsel imod Fremmede; og da skal vi altid finde samme Beredvillighed at tjene, og samme Undseelse for at begjære og fordre. - Lad en Tydsk, Fransk eller Italiensk maadelig Kunstnere og ofte kun storpralende Land-strygere komme til os; og lad en af vore største Virtuoser have den besynderlige Lykke at blive brugt i Berlin, Paris eller Florents. Lad dem begge begjære, hvad dem synes, at de kan fortjene; saa skal vi først blive vaer, hvad Forskjæl der er paa os og andre Nationer i dette Fald - Men vi taler om bekjendte Ting. Jo meer vi stige ned i det Borgerlige Liv, jo meer Handlingerne blive enckelte og deres Gjenstand ringe; desto oftere falde de for, desto bekjendtere ere vi med dem, og desto større Kraft har de at overbeviise. - Paa vore Gjæste-Bude, i vore daglige Samquemme med Fremmede, kan vi best see; hvor ofte vor Skamfuldhed over os selv, eller hvad vi skal kalde det, vor Undseelse 83 for at begjære, og vor Frygt for at være til Over-Last gjør os forlegne, og ere skyld i, at vi komme til kort. - Den franske den frieste og den galanteste Opdragelse kan sjelden undertvinge denne national-Svaghed saameget, at den ikke undertiden skulde stikke frem i nogle smaae pedantiske Betænkeligheder, utidige Undskyldninger og en barnagtig Frygt for at forløbe sig. De fleeste af vore gode Danske, som vil affectere den Tydske Dristighed eller den Franske Friehed, ere saa uheldige i dette Forsøg, at de blive til Narre derover -

Endskjønt vor Panthakak meget ofte, og jo nærmere han blev bekjendt med Verden jo tiere og bedre overvandt denne utidige Undseelse; saa havde han dog af og til Anfald deraf, som han ikke kunde staae

imod. - Et nyt Beviis paa at den maae være national. Thi den var saa lidet en Følge af hans besynderlige Tænkemaade, at den var tvertimod gandske stridig derimod, og maatte have blevet hastig og reent overvundet deraf, om den ikke havde grundet sig paa noget stærkere og væsentligere end en blot Mangel paa Opdragelse og Leve-Maade. - En forudfatted slet Meening om andres Tænkemaade, og deres besynderlige Hjertelaug eller Beredwillighed imod os, føder Had og Foragt, og kan selv gjøre os for stolte til at begjære nogen Tjeneste af dem; men den kan ikke gjøre os for undseelige dertil. Undseelse bære vi kun for dem, som vi bære Høragtelse for, og som vi frygter for at blive besværlige. Ingen af Deelene har Sted hos dem som vi holder for vrangwillige. -

Vel var det at ønske, at alle de, som havde Herr Panthakaks Fordom, maatte tillige være saa undseelige, at de frygtede for at fornærme heele Verden med Skyggen af deres Person og med Lyden af deres Aandedræt. - Den, som holder sig selv saa ringe og uværdig, at han troer ikke at kunde røre sig, uden at være alle Mennisker i Veyen og til Over-Last, faaer derved saa elendigt et 84 udseende, at vi ynke ham, om vi blive vaer at han er til; og for-||agte ham, saa snart han lader sig det falde ind, at give sine Meeninger tilkjende. - Han bærer heele Verdens Liberie. Han tager sig overalt en Tjeneres Skikkelse paa og har derfor og overalt samme Skjæbne, samme Friehed som de. - Han bliver aldrig spurgt til Raads - man legger ikke engang mærke til hvad han siger; men han kan tale saa frit, som nogen Nar; og sige saa meget ont om Verden, som han lyster, uden at blive skadelig. - Det er i denne Henseende, at det var at ønske, at enhver Timon, enhver Foragtere af Mennisket og Verden vilde og kunde gjøre sig denne Svaghed til en Hoved-Pligt; nemlig for derved at blive taaleligere og mindre farlige - Men de kan destoverre kun have den ved en Hændelse, og de kan ikke beholde hiin længere, end denne virker - De kan have tildraget sig den ved Underkuelse i Ungdommen, ved karrige, menniske-skye, quækeriske, pedantiske eller tyranniske Forældre og foresatte; ved en Mangel paa al Kjendskab og Omgang med den store Verden; ved en naturlig Frygtsomhed og sligt. Omstændigheder, som Tiden og deres Stolthed dog snart overvinder. - Men det er øyensynligt deres Fordoms og Tingenes Natur imod, at de virkelig og længe kan være undseelige, eller agte sig ringe imod alle andre. - Thi de foragter alle andre, for saavit de ere Narre; og de kan ikke oprigtigt foragte sig selv, forsaavit de ere Mennisker. - Man seer tvertimod daglig, at de som dømmme verst om alle andre Mennisker, langt fra at tænke ringe om sig selv, ikke engang bevare det udvortes Skin af Undseelse; men med den største, frekkeste og vemmeligste Tillid, fordre Høragtelse, Ærbødighed, Tjenester og alting indtil Opvartning af dem selv, som de dømmme ringe eller ilde om. - Vel gjorde Panthakaks naturlige gode Hjerte ham sikker nok for denne Grad af Uforskammendhed - Men dog satte hans 85 Tænkemaade og hans Grund-Sætninger ham uden Tvivl i større Fare derfor, end han vilde have været uden dem - Hans utidige Undseelse kunde følgelig ikke komme deraf, at han skulde holde sig ringe imod andre, og af denne Aarsag troe sig uværdig til deres Godhed. - - Ligesaa lidet kunde den komme deraf, at han, som han virkelig gjorde holdt alle for ringere og slettere end sig; thi denne Betragtning maatte gjøre ham for stolt til at være undseelig. - Men den latterlige Betænkelighed, den barnagtige Frygt for at være for dristig, der trykte hans ovenanførte Ønske angaaende Fleske-Skanken ned i Maven igjen, da det allerede var ham paa Læberne; kom noget af hans slette og pedantiske Opdragelse, og meget deraf at han var Dansk. -

Hvem skulde have ventet alle disse Betragtninger i Anledning af en Fleske-Skank? -

Hans Taalmodighed maatte endnu udstaae en haardere Prøve - Han maatte sige, hvad han vilde, saa slap den tjenstagtige Charles ham ikke, førend han fik marquisert ham saa got, som det kunde lade sig gjøre med en Sønder-Jyde - O Mennisker, hvor onde ere i, selv naar i vil gjøre det best, selv i eders Høfligheder! - Endelig! -

DE FREMMEDE

No 1.

En Art af Inledning: Undersøgelse af det Spørgsmaal, om man kan have Forstand uden at være klog. Forfatteren søger efter Evne at forringe alle sine Formænds Værd, for at anpriise sig selv.

DET er min Hensigt, at nytte og fornøye, mine Læsere og mig selv; eller om man for Ærlighedens Skyld vil tilgive mig en Uhføflighed; mig selv og mine Læsere - Det er vist allerede meget, naar Menniskets og naar en Forfatteres Egenkjærlighed overlader hans Næste en Plads i hans Hensigter; og det beder jeg, at man vil haabe om mig indtil man kjender mig. Men hvad den første Plads betrefter; saa er det oprigtigt talt en moralsk Umuelighed for Adams Børn, og blant dem allermeest for os Ugeblads-Skrivere, at indrømme den til noget andet, end vort eget kostbare Selv - Men jeg glemmer, at det hverken er med lange Fortaler eller med almindelige Sandheder, at man nytter og fornøyer - Jeg vil i dette Blad sige, hvad der har givet mig Anledning og Mod nok til at betræde en Bane, som saa faae har betrædet med liden, og saa mange med ingen Lykke - en Bane, som - saa langt fra ikke har ført alle de Skribenter, der har havt Taalmodighed nok, at fuldende den, til det Maal, som de havde foresatt sig, at den tvertimod har ført de fleeste lige til Forglemmelsens Flod, og andre til Steder, hvorom jeg vilde sige, at de endnu var værre; dersom jeg ikke kjendte Skribenter, og nogenledes var vis paa, at de fleeste af dem vilde sige mig imod - Man kan sikkert sætte ti mod et, at om Mængden af disse got Folk, hvorfor Himlen ville bevare os, blev paalagt et uundgaaeligt Valg imellem den skrækkelige Flod, hvorom jeg nu talte, paa den ene og Gabe-Stokken paa den anden Side; at da meer end Halv-Parten, i det 87 mindste i Hjertet || skulde vælge den sidste. Saa umisteligt er det dem at bemærkes - Men det jeg skulde sige, var Aarsagen, hvorfor jeg vil skrive et Ugeblad, og saa to Ord om min Plan, hvorledes jeg vil skrive det - Jeg veed at disse Ind-Gange for største Parten ere kjædsommelige; men de ere næsten umistelige; og jeg skal om mueligt ruske derover, for snart at komme til min Materie -

Blant mange Anmærkninger, som Eftertanke og en ikke ringe Erfarenhed har tilladt mig at gjøre og at finde rigtige, er den ikke den ubetydeligste, endskjønt den ikke heller er den nyeste: At der er Ting, som vi veed saa got, at vi blot af den Aarsag ikke veed dem; eller i det mindste forsætte os i samme Tilstand som vi vilde være i, om vi ikke vidste dem - Jeg har anmærket, at disse Ting er i Almindelighed netop de største de vigtigste og til vor Lyksalighed umisteligste Sandheder. Og det er de af den gode Grund, fordi disse har vi best Leylighed til at blive overbeviiste om, eller til at vide - Naar vi veed en Ting got, saa tænker vi at vi ere færdige dermed, vi legge den, om jeg tør udtrykke mig saa forfængeligt, til Side i vor Sjæls Pulterkammer, og den er ligesaa tabt for os, som den gamle fordum ærlige og nu salige Herr von Geudenstronkes Portrait, er det for hans efterlevende unge Enke - En skjønn Indledning vil de fleeste af mine Læsere sige, til et tørt Register af Pligter og Dyder - Men om Forladelse, mine Herrer, jeg har Levemaade, og jeg skal vel tage mig i Agt -

En af disse Sandheder, som jeg gjerne vil tiltroe alle mine Læsere at vide, men meget faae af dem at tænke paa, og endnu færre at benytte sig af, er den store, den vigtige Sandhed: at Forstand og Klogskab er to meget adskillelige Ting; at man kan være meget klog uden at have saa stort et Forraad af Begreb, som det vi i vore oplyste Tider, værdiger, at kalde Forstand, og ligeledes være det 88 forstandigste Menneske paa Jorden, uden at være klog - ||

Dersom jeg ikke havde en naturlig Afskye for Lugten selv af en Definition, kunde SkriveLyst her let friste mig til at begaae den Uhføflighed imod mine Læsere, at sige dem, hvad Forstand og hvad Klogskab var; og jeg skulde gjøre det meget lærd og meget methodisk - Men nu vil jeg kun anmærke en Omstændighed, som hører, synes mig til mit Øyemed. Den nemlig, at Forstanden helst befatter sig med alt det som er uden for os, og som mindst kommer os ved; at den beskjæftiger sig med heele Verden, og selv leger med de Verdener, som IndbildningsKraften skaber, da den dog er saa tilbøvelig til at glemme det, som er os nærmest under Øynene - Som fordum den viise StjerneKigere, der enten faldt i en Grav, eller det som var nok saa slemt, blev Hanrey, imedens han betragtede Pleiaderne - Klogskab derimod bekymrer sig kun om det som har Hensigt til vor egen lille Person, til vort Kald og til vor Lyksalighed; og den lader det øvrige gjerne gaae som det kan - Det som synes underligt herved, er at Forstanden fødes saa at sige i os selv, og til Nød kan udvikle sig inden fire Vegge; da tvertimod Klogskab ikke kan forhverves uden paa Verdens store Skue-Plads - Man tilgive mig her et fromt Suk over mig selv og mine studerede MedBrødre - Det er i Almindelighed vor haarde Skjæbne, næsten i al den kostbare Tid hvori vi skal lære det som vi siden skal benytte os af, at være indmuurede i vore Skoeler, hos nogle altforofte blot forstandige Pedanter, som lærer os at kjende alting, uden os selv, og dem vi ere bestemte til at omgaaes med, og den Klogskab, som er det eneste naturlige Middel, til at befordre vores og deres timelige Lyksalighed, som vort Kald eller andre Forbindelser giver os Indflydelse paa - Vores uvidende MedMennesker, som neppe kan declinere Mensa, lærer i den Tid at kjende 89 Spids-Buber og Narre, og at tage sig vare for dem, undertiden selv at benytte sig af dem - De danner sig efterhaanden sikke Kjende-Tegn paa retskaffne Mænd og veed at finde dem - Os synes det endelig og, som om vi lærte, || at kjende saadanne Folk, fordi vi vide nogle Træk af en Pausanias og en Aristides og en Caligula og en Cato, og Gud veed af hvilke besynderlige Ansigter, som maaskee aldrig kommer for meer Men Himmel just denne bedragelige Indbildning er vor Ulykke, og det var vist mangan en iblant os tjenligere om han kjendte vores Herr LangFinger og vor Frøken Grips noget nøyere fra skikkelige Folk, end at han veed alt hvad der er sagt enten om Verres eller om Thais - Det urimeligste og beklageligste i alt dette er det, at just de hvis Kald det er at forbedre deres Med-Mennesker tiest kjende dem mindst; og at af den Aarsag disse aandelige eller legemlige Læger saa tit behandle en Narr som en Af-GudsDyrker, og en Franskmand, som en Grønlænder - Jeg vil intet tale om de mange mindre Fordeele som den lærer at gjøre sig, og de mange Elskværdigheder som han lærer at pryde sig med, som tiilig lærer at kjende Mennesker;

fremfor den, som kun kjender Muserne -

Om jeg ved en Hændelse har givet Forstanden sin Plads i Skoelen og Klogskab uden for, saa er det fordi de paa disse Steder finde deres beste og meeste Føde, og langtfra ikke fordi jeg holder dem for at være bundne dertil - Der findes en vis Sort Lærde, som tilegne sig dette Navn i den alleregentligste Forstand, som det virkelig tilkommer, og som dog hverken har behøved, eller behøver, eller in natura besidder meer Forstand end Verba Stephani eller en anden GløseBog. Og || jeg vil gjerne holde det for en Muelighed at den allerabstracteste Algebraist kan være klog - Paa den anden Side er det ligesaa mueligt at finde selv et større Anlæg til Forstand hos en Linvæver end hos en Magister 90

- Men jeg havde nær sagt at det er Skade - Den er i den Fald vist paa sit urette Sted, ikke fordi den ey behøves eller kan bruges der, men fordi den vansmægter af Mangel paa Næring - Ligesaa lidet har jeg vildet sige, at alle de som har Leylighed at omgaaes med Mennesker derfor lære at kjende dem, eller at alle de som kjende dem derfor ere kloge - Man kan see hundrede Ting uden at forstaae dem; og forstaae dem meget vel, uden derfor at vide, hvorledes man skal anvende dem paa sig selv, og til sin Fordeel - Men som sagt, da jeg engang har fundet for got at adskille Forstand og Klogskab, saa har jeg og, som det var billigt vildet anvise enhver af dem sit eget StandQuarteer, og det saa bequem, som mueligt - Det forstaaer sig, at jeg ingen Fængsel har vildet anvise dem, men at de for mig har Tilladelse, at omgaaes saa meget som de vil, og selv at bytte Quarteer, om dem lyster - Endnu tillade man mig kun et Ord om Forstanden førend jeg tager Afskeed dermed, og jeg lover paa Autor-Parole, at der ikke skal blive tænkt meer paa denne kjædsommelige Materie i mit Ugeblad, hvilket jeg dog, om Gud og mine Læsere vil, agter at fortsætte til min Død - At jeg har talt saameget om den her, er alleene derfor at de af mine Læsere som besidde eller troer at besidde den, ikke strax maae holde mig for en unyttig Skrivere, naar jeg reent ud tilstaaer at jeg slet intet vil have at bestille dermed - Den er da vist langt ærværdigere end den blotte Fornuft og selv end Klogskab, ved de mange og store Velgjerninger som den unegtelig har beviist det menneskelige Kjøn, og den er af denne Aarsag langt nyttigere for Selskabet - Men det er Helte, der opoffre sig for det almindelige, som legge allene Vind paa at have den, og den er i den Fald ikke alleneste unyttigere for sin Eyermand end blot Klogskab, men den er reent ud unyttig for ham, den har aldrig, for sig allene betragtet nyttet, og kan aldrig nytte 91 ham i en stræng Forstand - Den er tvertimod || ikke allene undværlig, men i den Forfatning hvori den er nu, er den skadelig - Klogskab derimod er tilstrækkelig og den er umistelig til vor Lyksalighed. Og klog - mine Herrer De behager at vaagne, thi nu er Prædiken snart ude - Det er en evig, unegtelig Sandhed, at man vel kan kjende Mennesker uden at være klog, men at man ikke kan være klog uden at kjende Mennesker -

Og hvem veed ikke det? Meener han at lære os noget nyt min unge Herr Skrivere? - - Ved Himmelen ney, min gamle Herr Nomenclator - Men jeg betrækker mig paa mit Forrige - Vi veed det saa vel, at vi ikke veed det - Vi sige det saa tit, at det er blevet en tom Lyd i vore Øren - Og hvad kommer saa derudaf? - Et Ugeblad, min Herre, og dersom De vil give mig Tid at tale ud, skal jeg strax sige hvorledes -

De forrige Tidens Historie er god men langtfra ikke tilstrækkelig til at lære os at kjende Mennesket saa got, som vi bør, om vi vil være kloge - Den skildrer os en gandske anden Verden, end den vi leve i, langt andre Mennesker, end dem vi har at omgaaes med; og den skildrer os dem endda altid svagt og sjelden oprigtigt - Et er det, at den kun befatter sig med store og besynderlige Mænd; og igjen kun med disses store eller besynderlige Handlinger og Ord - Men ikke at tale om, at disse Træk er alt for faae, til at man deraf skulde kunde sammensætte Menniskets Portrait, saa ere de reent uskikkede til at give os noget Begreb om de Mennesker som det allene er os magtpaaliggende at kjende, de hverdags Mennesker som vi skal omgaaes med - Den var enten meer eller mindre end et Menneske som fortjente en Plads i Historien - Saameget derfor som denne interesserer vor Nysgjerrighed vor Beundring og vort Hjerte, saa liden Indflydelse har den paa vor Klogskab og vor Fordeel - Herr Puff, som troer, at Cæsar var en 92 stor Hund; og at Socrates var en Hexemester; Herr Puff kjender nøye hver en Mands Tænkemaade og Svaghed, som han handler med - Han smigrer en, og er grov imod enanden, han drikker den tredie en Ruus paa, kal-||der den fjerde naadige Herre, og trækker Pengene fra dem alle - Hans Naboe derimod, den i Historierne saa bevandrede Herr Magister Baraguinobastobombus er til sin Uheld født og skulde til alle Tider have været født i det mindste et halv hundrede Aar for silde; thi det er vist alt hvad man kan vente af ham, om han bedømmer de nu levende Mennesker, efter de sidste trykte og troeværdige Historier; og det er Byebekjendt, at han har behandlet de Børn der var ham betroede til Opdragelse, som Spartanske Dreng, det er at sige, at han har pidsket dem halv ihjel, og i det mindste gjerne vildet lære dem at stjæle - Men det er kun hans mindste Vanheld - Da Historien som sagt ikke befatter sig med de smaae, daglige og om jeg tør sige gemeene Handlinger, hvoraf man allene kan lære at kjende Mennesket, saa slipper den tusinde Gange for ham; og han har da hverken Mynster eller Regel, men er platud en Narr - Thi som det er en moralsk Umuelighed, at en Magister kan handle uden efter Regler; saa hjælper han sig, som han kan; han bedømmer og behandler de mindste Tilfælde som møder ham, efter de store Mynstre som Historien tilbyder, naar de kun har mindste Lighed dermed - Hans Levned er et bestandigt Burlesque, og det er ikke længe siden, at han omgikkes med en Skræder, der havde fordærvet ham en Klædning ved at tilvende sig selv for meget deraf, som en Cicero med en Catilina - Det er af disse Aarsager at hans Høylærdhed saa længe er blevet foragtet, udleet, bedraget og plyndret, at han nu actuallement har lukket sig inde med sine Ederkopper, og drikker Tee Vand til Middags og Aften Kost - Hvad den Mis-Tillid betrefter som man altid bør have til de 93 Historiers Oprigtighed, som ikke tildrage sig saagot som under vores egne Øyne, saa vil jeg her slet intet tale

derom, at Historie-Skriverne ere Mennisker og at de kan være partiiske og uvidende - Naar de kun derhos ere gode Digtere, saa skader det min Hensigt intet - Det er ligeegyldigt enten Historierne ere Falske eller Sande, naar de kun ere menneskelige - Men det ere de Handlinger || selv, som de fortælle, der tiest er uægte og falske; der enten er alt for glimrende alt for pralende eller og alt for besynderlige, til at man med Sikkerhed skulde kunde dømmen fra dem til deres Character som bedrev dem - Med et Ord, de ere for offentlige, til at man ikke skulde kunde troe, at de var gjorde, meer for at sees og at fortælles end for at gjøres - De har tildraget sig paa Verdens Skue-Plads, og alt hvad der skeer paa en Skue-Plads er eller kan dog være forstilt - Af en Hændelse veed jeg at den strænge Cato gik eller i det mindste raadte andre til at gaae paa Jomfrue-Huus, og af en Hændelse veed jeg ikke om ey den viise Socrates gjorde det der var værre - Men den Bevidsthed finder jeg i mig selv, at en, som vil bedømme en Tiber derefter, at han paa Capitolium siger: En god Hyrde bør klippe Faarene og ikke flaae dem, den handler ligesaadaarlig, som den der vilde holde vor Rose for ugudeligt, fordi han saa ypperlig spiller Don Juans Rulle - Historien har lært os at kjende Tiber fra en anden Side, men den er ikke altid saa oprigtig, thi ikke enhver Tiber forraader sig selv saameget, at den kan være det - Og som sagt, om den og paa det nøyeste lærte os at kjende alle Verdens Tiberer, hvad nytter det da mig, som kun omgaaes med Jens Peersen og Søren Mathiesen? -

Digterne, og iblant dem særdeeles Lære-Satyr-Comoedie og Romandigterne komme mit Maal nærmere og bidrage fleer og bedre Materialier til et System om Mennisket. At de digte, gjør intet til Sagen, thi jeg sætter forud at de ere gode, og de 94 tage da ganske vist deres Originaler i Naturen - og afpasse den Dragt som de give dem, saa nøye at de ikke blive os ukjendelige derved - Men de bidrage meer end Historien til at kjende Mennisket, fordi de udbrede sig videre end den - De stige dybere ned i det borgerlige Liv, og de smaae daglige Tildragelser, som just karakterisere Mennisket og som Historien lader ligge eller kaster bort, ere netop de omtalte Digteres kjæreste og rigeste Gjenstande - Forskjællen er, at Historien underviser ved en Hændelse fordi den fortæller, men at Digteren fortæller eller skildrer for at underviise - || Men foruden den store Feyl, som alle disse Digtere har tilfælles, den, at de beste af dem ikke har den Lykke at være bekjendte nok imellem de af mine Landsmænd, som jeg egentlig giver mig den Ære, at skrive for; har enhver af dem en besynderlig Mangel, der gjør dem utilstrækkelige til at give os den Kundskab om Mennisket, som jeg ønsker, og som Klogskab fordrer -

Læredigterne tilstaaer jeg, at jeg blot har nævnet for den store Popes Skyld - Jeg burde paa dette Sted ikke fortie hans ypperlige Forsøg om Mennisket - Jeg betjener mig af denne Leylighed for at gjøre de Herrer Sædelærere, som man i Almindelighed kalder de tørre, min skyldigste Compliment, og jeg beder dem om at slaae Haanden af en Verden, som ikke skjønner paa dem - Ved Exempler og ikke ved Regler lærer vi at kjende Mennisket og dets Pligter - Vi er engang saa fordærvede at vi som Thomas maae see hvad vi skal troe, eller i det mindste hvad vi skal troe med Anvendelse og Nytte for os selv - Om en Moralist udarbejder de allerherligste Maximer i de allerzierligste Vers, saa tør jeg dog dristigt forsikke ham om, at vi - jeg taler om Mængden - kun læser dem for Velklangens Skyld, og at det høyeste de kan vente, er, at give vort Hjerte en vis zittrende Bevægelse, som dog altid er for svag til at 95 have nogen Indflydelse paa vor Fornuft og vore Handlinger - Men skrive de ikke paa Vers - Ja saa læse vi dem ikke, uden om Aftenen Klokken Elleve, naar vi ere for muntre - Pope er en Mester af det første Slags, og ingen kan negte ham at han jo har al den Magt over Hjertet og Forstanden som en Mester i Digte Kunsten bør have; men med det jeg kalder Klogskab har han intet at bestille - Hans Regler er maaskee for almindelige, til at de skulde kunde anvendes, og gandske sikkert til at de skulde være tilstrækkelige i det borgerlige Liv - Om en Engel af en fremmed Region, vilde spørge mig om hvad Mennisket var for et Dyr, da vilde jeg flye ham Popes Forsøg i Hænderne, og han skulde baade være fornøyet og have Aarsag til at være det - Men om min Broder spurgte mig derom, vilde jeg sige, gaae i et Verts-Huus eller paa Torvet og see dem! - Jeg nævner || Gellert, og betrækker mig paa det jeg har sagt om Pope -

Satyr-Skriverne komme allerede min Hensigt et stærkt Skrit nærmere - De skildre os de Mennisker, som vi har at omgaaes med - Men der er dog altid meget Karrikatur meget overdrevent i deres Portraiter, og de synes meer at være skildrede for at lees af, end for at kjendes - De maadelige i denne Kunst fortjener ikke at nævnes - Dens gamle Mestere, Lucian, Horats, Juvenalis og Persius har den alting Forandrende Tid gjort ubrugelige - Af de nyere synes den store Despreaux mig at være for bitter til at troes, og Swift for mørk til at forstaaes, uden at tale om, at den sidste er alt for Engelsk, til at være af nogen betydelig Nytte for andre, end for Engelskmænd - Jeg kunde sige at la Brujeres Karakterer ere for personlige til at komme tiere end engang for i Verden; og jeg kunde blive ved at udøve en Art af svag Hævn, over alle disse store Mænd hvis Kald det har været at laste deres Med-Mennisker - Men det er nok, at 96 de alle har skrevet for langt fra vor Tid og fra vort Land, til at kunde lære os at kjende vore Danske, om man og turde haabe, at de Danske vilde lære at kjende dem - De som jeg egentlig har tænkt paa, da jeg nævnede Satyrskriverne, og sagde det om dem, som jeg sagde før, kan derfor ingen være uden den ulignelige Rabner og vor Holberg - Begge har skrevet vore Tider og vor Egn nær nok, til at kjende en stor Deel af os, og til at gjøre os kjendelige - Men uden at tale om, at den sidstes beste Arbeide i dette Fag, er for mørkt og emblematiske, til at alle de, som bør kjende Mennisker, || enten vilde, eller kunde udstudere det; uden at beraabe mig paa det jeg før erindrede, at begge ere for vittige og maaskee for spottende, til altid at være sande, og at undgaae Satyrens almindelige Feyl, den at fornøye meer end at nytte; vil jeg kun sige, at de langtfra ikke har udtømt en Materie, som i sig selv er og altid vil blive udtømmelig -

Comoedien og Romanen vil jeg forbeholde mig, at tale om ved en anden Leylighed - Her vil jeg kun anmærke, at begge komme mit Maal nærmere end Satyren, den første fordi den bringer os Gjenstandene nærmere under Øynene, og den sidste fordi den interesserer os meer derfor; men begge har tillige den Feyl tilfælles dermed, at de maae overdrive deres Billeder, Comoedien for at faae os til at lee, og Romanen for at afnøde os Forundring - I forbigaaende sagt, naar jeg taler om Romaner, meener jeg kun Cervantes, Fielding, Sterne og til Nød Prevot - Alle de øvrige bidrage for lidet til den Kunst at kjende Mennisker, til at jeg burde nævne dem her; og selv den udødelige Richardson, den største blant dem alle, saa mægtig som han er over Hjertet, gjør os lidet eller intet klogere; thi han lærer os saavit jeg veed ikke at kjende en, som vi kunde komme til at omgaaes med -

Jeg holder for at vi best lære at kjende 97

Mennisket, af hans daglige smaae Handlinger og Ord, de som saa sjelden bemærkes, fordi han ikke praler dermed - de, hvori dette masquerede Dyr tiest og tydeligst forraader sig. Det var ufejlbarligt best, om enhver vilde og kunde selv være opmærksom derpaa, overveye dem, bringe dem under visse Fag og tilsidst danne sig Regler deraf; men om en Skribent for sin egen Fordeels og sine Læseres Mageligheds Skyld vil paatage sig denne Umage, bør han nøye tage sig i Agt for at fortælle de største Sandheder, naar de ere usandsynlige - Intet besynderligt og utroeligt, intet overdrevet! - Er han en Digter, som Himmelen forbyde, da bør han for alting fornegte sig selv, hvor han forefinder en sand Historie, at han ikke vover den mindste Tilsetning, eller Ud-Pyntning - Vil han digte, || som han da formodentlig ikke altid kan staae Fristelsen imod, bør han i det mindste sætte derunder, at det er Digt - Som han ikke gjerne bør befatte sig med det Besynderlige, fordi det saa tit er usandsynligt, og fordi der ingen Regler kan drages af; saa bør han endnu mindre befatte sig med de trivielle Tildragelser, hvoraf man intet andet kan lære, end hvad alle for lang Tid siden har været enige om - Det er blot hans Pligt at gjøre sine Læsere opmærksomme paa det han troer, at være deres Opmærksomhed værdigt, og i det høyeste at give dem Lyst og Anledning til at bedømme det - Han bør derfor ikke vilde paanøde dem sine Domme, thi det er en unyttig Uhførlighed, da enhver dog helst vil dømme selv; men for alting bør han hverken selv for hastig gjøre Regler og Systemer eller forføre andre dertil - Om jeg har sagt alt, hvad han bør veed jeg ikke; men det veed jeg, at om vor Olde-Fader Adam havde behaget at begynde: Et oprigtigt, og kort, dog tydeligt og fuldstændigt Register, over alle Menniskets mindste, ubetydeligste, uoverlagteste og hemmeligste Handlinger og Ord, med hosføyede 98 Anmærkninger; og dette Register var blevet fortsatt til vore Tider, da skulde den, som havde Tid til at læse det, maaskee kunde bestemme hvad for et Dyr Mennisket var - Men skjønt dette er et forfængeligt Ønske, saa er jeg dog overbeviist om, at den som holder en forholdsmæssig Protocoll af den Art over sine medlevende MedMennisker, den bidrager det meeste som en Skribent kan bidrage til at gjøre dem kjendelige

Det er dette store Forsætt, som jeg i lang Tid har gaaet svanger med - Men skjønt jeg virkelig har nogen Erfarenhed, følte jeg dog altid meget vel hvor langt det overgik mine ringe Kræfter, og det var vist aldrig kommet til nogen Virkelighed, dersom jeg ikke for omtrent fem fjerding Aar siden ved den forunderligste Hændelse af Verden var kommet i et Selskab - - -

Men det er denne Hændelse, hvormed jeg vil begynde mit næste Blad - da mine Læsere deraf tillige vil faae at see, hvorfor jeg har indrettet min Protocoll, som et Ugeblad, og hvorfor jeg har givet den Navn af DE FREMMEDE - ||

No 2

Eventyret med Canal-Ridderen

Jeg har loft mine Læsere, i dette Blad, at fortælle dem den forunderlige Hændelse, der bragte mig i det forunderlige Selskab, som bestyrkede mig i det forunderlige Indfald, at skrive en Art af Krønike eller hvad man vil kalde det, om mine levende Medmenniskers ubetydelige og uforstilte Handlinger, til Gavn og Nytte for dem, som ønske at kjende disse got Folk og sig selv noget nærmere, som og til Fornøyelse og Fordeel for mig og min Herr Forleggere - Jeg har loft at sige hvad der bestemte mig til at indrette bemelte min Krønike som et Ugeblad. Jeg vil uden videre Omsvøb opfylde mine Løfter -

99

Det var en kold og temmelig mørk VinterAften - den 16de Januarii 1772 - at en middelaldrende Mand, gik med langsomme Skrit, nedhængende Hoved og Armene over Kors op og ned ved Canalen - Han var indsvøbt

i en stor RegnKappe, og saavit som Maanens ringe Lysning tillod mig at skjønne, af et kummerligt og mørkt Udseende; et levende Billede af den fortvivlede Armod - I det øvrige var der saa noget besynderligt, og om jeg tør udtrykke mig saaledes, noget tragi-comisk i al hans Adfærd, at det næstendeel ligesaameget var min naturlige Nysgjerrighed, som den billige Frygt og Medlidenhed, der bevægede mig til at oppebie denne SpadseereGangs Udfald, da jeg af en Hændelse var blevet Vidne til den - I dette Forsæt skulde jeg mig under et Keller-Skuur - under hvilket mine Læsere behager, kun saaledes, at jeg ikke taber min Mand af Sigte - Han var, for Resten, paa mig og Vægteren nær - om hvilken jeg i forbigaaende maae anmærke, at han just dengang blev plaget af en foruroeligende Drøm, formodentlig om Klammerie, Spanske Kapper, hælede Tyve-Koster, TugtHuuse eller sligt - paa mig og Vægteren nær, siger jeg, var han naturligt nok saa || allene og saa uforstyrret her, som han kunde have været i nogen af vore Professorers Lectier; eller det, som næsten løb ud paa det samme, han troede dog at være det. Thi om og en Spillere, som sprang hen til en Jøde, eller en Jøde, som travede hen til en Hofmand, eller en Hofmand som dandsede hen til en af Stadens Nymphes, eller en Nympe, som hoppede hen paa en DantseBoed, af og til løb ham paa Armen, saa var han dog i alt for dybe Tanker til at mærke det; og de agtede, som man kan troe ligesaalidet paa ham, som han paa dem - Men naar Maanen undertiden brød frem igjennem Skyerne, og med et mat Skin spillede paa Vandet, saa løb han hastig derhen, blev med et staaende stille og 100 betragtede det med den største Opmærksomhed - - saa løb han igjen et Par Skrit frem, og saa et Par tilbage, ligesom en, der søgte hvor - - - saa slog han Hænderne sammen over Hovedet, og gjorde en heftig Bevægelse, ligesom en, der nu vil - - - og saa vendte han sig om, og drog et dybt Suk - - - maaskee, fordi det var saa koldt - Imidlertid kom Skyen igjen for Maanen, og med den, som jeg da sluttede og han siden tilstoed mig, altid en mørk, fortrædelig, venlig, godgjørende Tanke til hans Sjæl - Dem af mine Læsere, som maaskee vil forundre sig over denne Sammen-Sætning af Bi-Ord, maae jeg sige, at jo fortredeligere, jo ærgerligere saadan en Tanke var, med desto større Ret fortjente den Navn af en Vel-Gjerning imod hans Familie, og ham selv - Den oplivede hans halvdøde Sjæl til Følelser, og vakte den op, af den ligegyldige, kolde, uvirksomme Tilstand, som ved slige Leyligheder er saa farlig; den var Moder til en lang Række af andre Betragtninger, som gjorde, at han paa nogen Tid glemte sit grusomme Forsæt, fordi de gjorde dybe Indtryk paa ham - Den gladeste Forestilling skulde derimod have gledet bort over en Sjæl, som min fortvivlede Ridders - En lykkelig Nar, en || rig Epicuræer, en æred Hykkler, et mægtigt Uhyre, som skulde retskaffen bandes først, hindrede ham meer end engang i at tænke paa det ulykkelige Spring - Dyden med alle sine Yndigheder, alle sine fortryllende Skjønheder, skulde derimod kun have befordret det, om han ellers et Øyeblik havde været i Stand til at betragte saa glad og opmuntrende en Gjenstand - Thi han var, imellem os at sige, engang for alle overbeviist om, at om Dyd, og Redelighed virkelig endnu opholdt sig paa vor Jord-Kugle, saa maatte det være - - paa Bunden af Canalen - Med faae Ord, han holdt disse prægtige Navne, hvormed Menniskets Børn ere blevne enige, at pryde dem af deres Handlinger, som de synes vel om, for 101 Lyd uden Bemærkelse; og han var i den stadige Tanke, at den sande Dyd ikke fandtes, uden i Himmelen, i vore Bøger, og, som det da forstaaes af sig selv, i hans eget Hjerte - Men det er endnu for tiiligt, at sige mine Læsere, hvad der havde bragt ham paa denne urimelige Fordom, og Tid efter anden hærdet ham meer og meer deri, indtil den var blevet uovervindelig - Jeg vil snart faae Leylighed at gjøre dem nøyere bekendte med hans Karakter, hvilken det er nødvendigt, at de maae vide, ikke fordi den skulde være saa besynderlig, thi jeg kjender hundrede af hans Tænkemaade, men fordi han er en af mine Hoved-Personer -

Et Korteer havde jeg allerede været hans Tilskuere, og Tiden begyndte at blive mig lang - Ikke, at mig skulde have længtes efter at see, hvorledes han bar sig ad med at drukne sig - Saa unaturlig tænker jeg ikke - Men mig længtes, maaskee, af en Mennisket temmelig sædvanlig Tænkemaade, efter || at gjøre en god Gjerning paa en andens Bekostning, ved at frelse ham, og at raabe om Hjelp, naar det var paa Nibbet; thi før troede jeg desuden, hverken med Ret, eller med Fordeel, eller engang med Sikkerhed, at kunde tiltale ham - Maaskee og at dette kun var en hemmelig Beslutning hos mig, og at jeg blot længtes efter at see Udfaldet, uden at gjøre mig nogen besynderlig Eftertanke om, hvorledes det kunde blive - Mueligt, at Tiden blot blev mig lang, fordi jeg frøs, og at jeg allene blev staaende, fordi jeg allerede havde staaet saalænge - Alt dette kan jeg ligesaalidet gjøre Regnskab for, som en Statsmand undertiden kan udfinde de første DriveFjære til Hoved-Forandringerne i Europa - Vist er det, at den tykfaldende Snee temmelig stærkt begyndte, at kjølne min Nysgjerrighed; da Manden i Regn-Kappen, med et standsede, for at stirre paa en Ting, der ikke kunde andet, end tildrage sig min Opmærksomhed i samme Øyeblik, som hans, da mine Øyne 102 fulgte saa mechanisk med alle hans Vendinger, som en Bondes Øyne følge med en LinieDandsere, hvilken han ved den mindste Bevægelse troer, at vilde falde ned og brække Halsen - I Begyndelsen kunde jeg kun see noget glimrende, thi jeg maatte holde mig tilbage, for min Canal-Ridders Skyld, hvis første Bevægelse var, at see sig rundt omkring, med en mistænkelig Forsigtighed, om og nogen blev ham, og den Skat vaer, som paa engang forandrede hans grumme Forsæt, til en Glæde, der syntes næsten at være ligesaavild, som hans Kummer - I nogle faae Øyeblik løftede han Hænderne vel tigange mod Himmelen, som jeg troer, for at takke Forsynet, hvoraf han uden Tvivl meente, at denne Gave var ham tilskikket, og ligesaa tit vendte han sig om for at see, om ikke maaskee den rette Eyermand dertil var i Naboe-||lauget, som til alt Uheld kunde tilegne sig den selv - En Blanding af Begreb, der synes at være, saa meget forunderligere og bizarrere, som endnu den tredie Muelighed kunde have Sted, der neppe faldt ham ind engang, endskjønt den noget nær var den vigtigste - Det som han fandt lod til at være et smukt aflangt med Messing beslaget Skriin, eller Kuffer - Men det smukkeste Messingbeslagne Skriin af Verden, som der intet er i, kan neppe bringe nogen fra den dybeste Kummer, til saa stor en Grad af Glæde - Hvad var der da i dette? - Uden Tvivl Hollandske Ducater,

eller idetmindste danske Kroner - Han satte det ventelig forud, thi han ønskede det - Men det var en kritisk Tid - Hvem sagde ham, at det ikke var nogle værdige Frugter af Skrive-Frieheden, eller andre endnu farligere Documenter, eller Himlen veed hvad for en Ulykke, som var sat derhen med Fliid for at den skulde findes? - Jeg som ellers ikke er mistænkelig, vidste selv ikke, hvad jeg skulde troe herom, thi kort førend jeg blev det glimrende vaer, havde jeg hørt en betydende Hoste, og som mig syntes, seet 103 noget broget der hastig skyndte sig bort - Hvad det var eller ikke, saa var han langt fra den mindste Mistanke om sligt - Han faldt, som en Rov-Fugl, paa sit Bytte og pakkede det uden videre Betænkning under sin store Kappe - Da jeg saae den Umage, som dette kostede ham, og den Vanskelighed, hvormed han siden bar det, faldt min Formodning om Papiirerne bort af sig selv, og jeg havde dengang gjerne givet ham alt det jeg eyede for Skriinet, om jeg kun havde turdet byde ham det - Imidlertid gik han fort med stærke Skrit, og jeg haltede af alle Kræfter bag efter ham - Thi uagtet jeg virkelig har det Vanheld at være meget halt, var jeg dog nysgjerrig nok, til at glemme denne Vanskelighed, uden forsaavit, at jeg efter Omstændighedernes Beskaffenhed undertiden bandede hans lange Been, og undertiden mit korte - En stor Trøst var det for mig, at han tog den samme vey, som jeg ellers skulde have taget, naar jeg vilde hjem. - || Til hans Dyds Ære kan jeg ikke undlade at anmærke, at den endnu trættede med Lasteret i hans Sjæl, endskjønt den allerede fuldkommen havde besluttet, at lade sig overvinde - Thi han havde dengang tilforladelig intet mindre i Sinde, end at angive det fundne paa Politie-Kammeret - »O Nød, Nød, hørte jeg ham af og til raabe, hvorvit kan du dog bringe Mennisket! - Kunde jeg have drømt om, at jeg engang skulde være nedrig nok til - - ja hvortil? - O Himmel, det er dog bedre end at døe - og at døe fra - min Kone vil jeg intet tale om - men fra et spædt, et hjælpeløst Barn - - Det er Aegypternes Guldkar, som en Israelit laaner« o. s. v. - Dem af mine Læsere, som ikke kan begribe, hvor dette sidste Udraab kommer fra, der sandt at sige ikke synes at passe sig meget bedre, end en Disputats paa et Natbord - dem skal Tiden oplyse -

Vi dreyede virkelig om i den Gade, hvor jeg boer - Her mødte min Helt den første og sidste¹⁰⁴ Hindring - Vægteren, den aarvaagenste og bestikkeligste i Byen, mærkede, at han bar noget og anholdt ham - Det kostede nogle Ord, som intet hjalp, og et Stykke Sølv-Mynt, som jeg ansaae for en Rixort, som Delinquenten, efter langvarig forgjæves Søgning opdagede i en af sine Lommer, og som afgjorde heele Sagen - Men hvor stor var ikke min Forundring, da min Mand strax derpaa, hastig smuttede ind i det selvsamme Huus, som jeg boede i, saa at jeg af alle Omstændighederne maatte slutte, at det var den besynderlige Mand, hvormed jeg havde hørt saa meget tale, endskjønt han først for fjorten Dage siden var flyttet ind med sin Kone paa et af min Verts Loft Kammere - Konen havde gjort Barsel Dagen efter, og de var i de kummerligste Omstændigheder, som man kan forestille sig - Men det som jeg burde begynde fra, var, at han kaldte sig Panthakak, om hvilket forunderlige Navn ingen kunde troe, at det var hans || rette, og de fleeste troede, at i det mindste en Spion maatte være skjult derunder -

Jeg faaer et Anfald af Etymologie, som jeg umueligt kan imodstaae - Jeg tykker allerede paa den tredie Pen, for at finde den egentlige Oprindelse til dette barbariske Navn - Ifald hvert Bogstav er Begyndelses-Bogstavet til et Ord, saa kan det sige:

Plagende Aander, Narre, Tyranner, Hykkere Avlede Kiødet Af Kjød -

Det kunde endelig og sige:

Prøv Alting Nar! Tak Himmelen! - Algodhed Kiædes Af Knur! -

Ja, hvad skal jeg nu? - Jeg kunde fristes til, for paa engang at komme ud af alle Vitløftigheder, at deriuere det ligefrem, af det gode danske Ord: Pandekage - - Dog jeg ønsker FædreneLandet, og den lærde Verden, og mig selv inclusive til Lykke, thi nu fandt jeg det paa engang - Det kommer ufejlbarligt af det Græske [x] [x][x][x][x] [x][x][x][x] (ALTING ER 105 ONT) Erfarenhed vil vise, om denne Formodning ikke er den rigtigste, og overalt maae de være stokblinde, som ikke kan indsee det -

Herr Panthakak, som jeg dengang kun kjendte af min Contubernals og andre logerendes Udsigende, var som Ordet gik af skikkelig Familie, han var velopdraget og velstudeert, af stor Forstand, og af et eyegot Gemyt, for Resten den afsagteste Menniske-Fiende paa Jorden, og i sær en uforsonlig Modstandere af det System om den beste Verden - Madame Panthakak, var for hendes Mands Synders Skyld af høyadelig Herkomst, og kaldte sig førend hun blev gift Frøken de la Falbladiere. I det mindste vil jeg kalde hende saaledes, for at undgaae Vitløftigheder med hendes Familie - Hun var den skinbarlige Dyd, i den Forstand som man tager dette Ord hos Damerne - Hun saae ikke ilde ud, havde en modem Opdragelse og filerede smukt - Hun besad det man kalder Esprit, og hun kunde græde, naar en Hund leed ont - For Resten var hun den arrigste Trolld, som nogentid har gaaet med Skjørter, tigange stoltere end Don Ranudos slunkne Gemalinde, og overalt det største Beviis som hendes Mand havde at anføre for den verste Verden - Herr Panthakak var blevet || saa yderlig arm, deels ved hendes Ødselhed, deels ved pludselig, og som han sagde uforskyldt at miste en Tjeneste, som han havde anvendt sine sidste Midler paa at kjøbe - Imidlertid holdt de saa gode Miner, som de kunde - Dog var det dem umueligt; at undgaae Tjeneste-Folkenes Opmærksomhed - Min Opvarterske havde endnu samme Eftermiddag, som Canal-Promenaden gik for sig, fortroet mig, at de ikke havde det tørre Brød, at Barnet ufejlbarlig vilde døe af Sult, hvorledes det gik med de andre, og at de desuagtet sagde til alle dem, som af et got Hjerte tilbød dem noget, at intet fattedes dem - Det faldt mig

strax ind, at man med det beste Hjerte og de største Tilbud kan være 106 grusom imod den rødmende Armod - Den vil hjælpes med et ømt og vaersomt Overlæg - Jeg loed Pigen spørge, som af sig selv, om Herr Panthakak ingen vidste som vilde skrive Herr H**s Collegium af for Betalning; og legte til, at jeg ikke kunde staae ved, at give meer end tolv Skilling for Arket, siden jeg allerede havde taget Attestats - Det lykkedes mig - Den stakkels Mand lovede at besørge det, formodentlig i det Forsæt at skrive det selv - Saa glad over mit Indfald, som Yorrik vilde have været, sendte jeg ham strax to Ark som jeg ikke behøvede, og min sidste Rixort, som jeg brugte ligesaalidet - Mine Læsere vil ventelig falde paa den samme Tanke, som strax faldt mig ind, at det nemlig just var den Rixort som han havde givet Vægteren for at slippe hjem med sin Skat og den var det virkelig - Uagtet jeg ikke undte Vægteren den, følte jeg dog dengang en belønnende Glæde derover, at den var saa vel anvendt - Det smigrede mig, at jeg havde været en Art af Middel til denne Mands Lykke - Den Betragtning faldt mig ind, hvor ringe en Ting der dog tit kan hjælpe et Menneske, og hvor grusom den er, som negter sin Broder det - Jeg erindrede Fiskerens Historie, i tusinde og en Nat, troer jeg, hvorledes et Stykke Blye gjorde ham rigere end alle Penge havde kundet gjøre ham, og lykkeligere end selv de Troendes Behersker Califen Haroun Alraschid - || Nye behagelige Forestillinger om Herr Panthakaks tilkommende Lykke og hans Fienders Ydmygelse mødte mig ved hvert Trappe-Trin, og jeg var betænkt paa at dedicere ham mit første Værk, førend vi kom til Loftet - Her maatte jeg holde mig tilbage, for ey at blive bemærket - Saasart han var kommet vel ind paa sit Kammer, plantede jeg mig med en digterisk Næsviished, umiddelbar bag ved en stor Sprekke, hvoraf der var meer end en i Døren -

Og nu, o du tiende blant Muserne, tragicomiske, 107 den udødelige Schakespears Lederinde, du som bringer os til at lee af den gode Hertug Gloster, naar han vil springe ned af Albions steyleste Klippe, for at brække Halsen, og saaledes at ende sin bittere Kummer, eller den naive Fieldings Lederinde, du som lader os læse med en kildrende Fornøjelse, hvorledes den ærværdige Præst Herr Abraham Adams er nær ved at blive revet ihjel af Jagt-Hunde, eller den burlesque Scarrons Lederinde, du som lærer os med en overgiven Latter at følge en ynkværdig Daare igjennem alle Slags Ulykker, og med Biefald see ham ende sit Liv paa en voldsom Maade, eller, hvad siger jeg, vor muntre Vessels Lederinde, du som i vore Dage har lært os at skoggerlee, naar et halv Dosis Skrædere stikke sig ihjel, du som besidder den sjeldne Kunst at kildre og myrde om hinanden, eller rettere at kildre med en Haand medens du med den anden stikker Dolken i Hjertet, heteroclitiske Muse, lær mig at skildre den bizarreste af alle Scener, saaledes, at mine Læsere maae græde med det ene Øye, og lee med det andet! -

Min Herre, sagde Konen, som laae paa et Straae-Leye, De lader vente efter sig - De veed, at vi ingen Middags-Mad har indtaget - Uff, svarede Manden, i det han satte Skriinet fra sig, og saae sig nøye rundt omkring i Kammeret - Men for at undgaae det kjædsommelige *sagde han*, og *sagde hun*, vil jeg herefter kun indzirkle Madam Panthakaks Ord - »Hvad er det for et Skriin? - formodentlig en Foræring fra min Frue Mama« - Hendes Frue Mama, Madame? - »Lad os see!« - Hun rakte sig udaf Sengen for at bemægtige sig Skriinet, men Panthakak forhindrede det i Tide, derpaa bød han hende Taushed og || Opmærksomhed ved et talerisk Vink, og udrustede sig med de behørigte Forberedelser til at holde følgende opbyggelige Tale, som skulde have blevet meget vitløftigere, om hans kjærlige Ægte-Fælle havde 108 fundet for got, at tillade ham det - Madame, sagde han, De veed min Grund-Sætning, at denne er den verste af alle muelige Verdener, at der intet Got er at finde paa Jorden, og at i sær Mennisket er det ondartigste, lasterhafteste Dyr, som den fordærvede Natur kunde frembringe - Hvad det første betegner, igjenkalder jeg herved høytidelig alt hvad jeg har sagt desangaaende, thi jeg har i Aften fundet dette Skriin, der uden Tvivl paa engang vil gotgjøre os alt vort Tab, og omskifte vor Ulykke til Glæde; men hvad det sidste angaaer er jeg nu saameget meer overbeviist herom, som jeg i Aften har befundet, at jeg selv er et Uhyre - »I Aften først, min Herre? - Men ingen Haranguer! - Hvad er der i Skriinet? - Hvor er Nøglen? - Nu? - Der staaer han igjen, som en Kræmmer, der har tabt et Par lumpne tusind Daler?« - - - Siig heller Madame, som en ærlig Mand der har fundet dem, eller maaskee meer, og ey tør tilegne sig det, der ikke hører ham til - »En ærlig Mand? Ikke hører ham til? - Altid, og evigt, saa borgerligt - Naar Himlen engang gjør mig min Ret, og giver mig det den længe har skyldt mig, hører det mig da ikke til - Begriber han da ikke, at om Adelige har tabt det, de da maae gjøre sig en Ære og Fornøjelse af, at ophjælpe en Familie, som de la Falbladieser?« - - Og, om det er Borgerlige Madame? »Saameget desto bedre - Men hvad skal den Aabning til paa Skriinet« - Aabning Madame? - Den har jeg ikke seet før - Jeg begriber det ikke - »Begriber det ikke? - Mon-Dieu, kan han da ikke see, at det er ligesaadant et Skriin, som det min Høysalige Frue Grand-Mama gjemte sine Louisdorer i - Men den lille Junker græder - Han dør endnu, saavelsom jeg, førend al den Tintamarre faaer Ende - Hvor er det, som jeg befalte Dem at Hente?« - Paa Veyen til Spiise-Verten - »Traiteuren, min Herre« Paa Veyen til

Traiteuren kom 109

jeg forbi Canalen - Der faldt jeg i visse dybe Betragtninger, og - - - her standsede han noget, og hans strænge Beherskerinde saa til ham med al en fortørned, og || høyardelig Egtefælles Bitterhed - og, blev han ved, her fandt jeg dette Skriin - Jeg maatte give Vægteren her i Gaden, de Penge som hun veed. Madame, for at slippe forbi ham - »Den Coquin skal gaae med den Spanske Kappe - Men au nom de Dieu min Herre, saa tag da i det mindste saameget ud af Skriinet igjen, at det kan blive hented - Vi forgaaer ellers alle« - Nu blev han med et virksom - Han søgte om Nøglen, og der var ingen - Han løftede paa Laaget, og det gik til hans største Forskrækkelse op af sig selv - O Himmel i - o Hogarth! - laan mig din Pinsel! - Manden som i største Hast sætter Skriinet paa Gulvet, for ikke at tabe det, derpaa holder begge Hænderne for Øynene, og kaster sig hen paa en Tønde, hvor der til alt Uheld ingen Bond er i, og hvori han følgelig synker med

Halvparten af Kroppen, saaledes at Fødderne komme til at staae i lige Linie med Hovedet - Konen, med Hænderne i Veyret, alle ti Fingre vidt udstrakte fra Hinanden, brandguul under Øynene, og med et Skrig i den svulmende Hals, som Tungen ikke formaaer at udstøde - Mit imellem dem begge - et uskyldigt nyefødt, velskabt Dreng Barn, som i den tryggeste Søvn er langt fra at drømme om den Forstyrrelse det anretter - Hvilken Scene! - Jeg styrtede ind af Døren - I min Angst vidste jeg ikke, hvad jeg skulde finde paa - Det er mig, min Herre, sagde jeg endelig, som sendte Dem Manuscriptet - Der, svarede Herr Panthakak med den alvorligste Mine af Verden, i det han toeg den ene Haand fra Øynene og pegede hen paa Barnet i Skriinet - Konen brast i en høj og heslig Latter, og vendte sig om til Væggen - O Leibnits, o Wolf, o Pope, raabte Manden endelig, staaer op af eders Grave! - Et helligt Gysende 110 overfaldt mig - Staaer op, blev han ved, seer og dømmes om dette er den beste Verden af alle muelige - Var det derfor, at jeg ikke - - o Himmel! - Nu fik han Luft, og han blev over et Korteer ved i et Aandedræt, at declamere imod Verden og Menniskene og deres Skjæbne i en Arouets bittreste Toner - Saa afsagt en Fiende, som jeg er af alle Candider, af alle egensindige Spottere, af alle vrantne Klynkere og af alle Menniske-Fiender, saa let som jeg hvert Øyeblik kunde have igjendrevet ham, og saa mechanisk som min Mund kommer i Bevægelse ved den mindste Leylighed til lærde Disputer, saa tvang jeg mig dog til at tie, ved at bide mig i Læberne, i Betragtning af at min Modstandere dog ingen Grunde kunde tage imod, saa indtaget som han var, af den Fordom, at have øyensynlig || Retten paa sin Side - Taalmodigheden skulde dog tilsidst have forgaaet mig, dersom ikke en besynderlig Hændelse paa engang havde opløst heele Knuden - Det nyekomne Barn begyndte at klynke - Jeg, som intet andet havde at bestille, fandt paa at vilde legge det noget til rette, og fandt ved den Leylighed et Papier, og en haard Pakke under dets Hoved, som jeg strax trak frem - O du, som paa engang har smagt de to forskjællige Fornøyer, den, at igjendrive en Modstandere som længe har angrebet din Favorit-Sætning, med en Art af Fordeel, ved et uomstødeligt Hoved-Beviis; og den at glæde en kummerfuld Familie, du allene kan gjøre dig et Begreb, om den vellystige Stolthed, hvormed jeg kastede en Pung fuld af Ducater paa Bordet, og, som jeg tilstaaer med Taarene i Øynene og halv stamlende sagde: Der, min Herre, har De et Beviis for den beste Verden - Saaledes hævner Forsynet sin Ære - Guld, det almægtige Guld, opklarede den heele Scene - Efter en halv Times Forløb havde vi Taalmodighed nok til at læse den følgende Seddel - Jeg vil for en Deel af mine Læseres Skyld sætte den hen 111 paa vort Moders-Maal, endskjønt den var skrevet paa Fransk - Den var til vor Forundring affatted i følgende Udtryk:

Min kjære la Vallée! -

Modtag det største Pant, som jeg kan give ham paa min Tillid - Den gamle Anton, som bringer ham det, paastaaer, at han ikke vil tale med ham - Karlen er frygtsom, og begynder at faae en Art af Samvittighed - Han vil i NødsFald, have sin Eed frie - Desuden kan han ikke være et Øyeblik fra Huuset, uden at opvække Mistanke hos den gamle - Han kjender ham paa Kappen og den udslagne Hat, og derpaa, at han gaaer langsom op og ned ved Canalen - Om fjorten Dage skal han ufeylbarlig høre nyt fra mig. De 50 Ducater, som følge med ere til hans Kjæreste - Men hun maae kun ansee dem, som en Begyndelse til det, som De i Følge af Troeskab og en ubrødelig Taushed kan vente sig af

Deres affectionerte Z.

Her maae jeg bryde af, for i en Hast at sige mine Læsere, at Herr Panthakak er en af mine Fremmede, og at just han, i Følge af en Samtale, som vi havde samme Aften, har bragt mig i Selskab med de andre, som udføre min Plan - Den opmærksomme Læser vil ikke tage mig det ilde op at jeg opholder mig noget længe ved mine Udenværker, førend jeg kommer til Hoved-Sagen - Han vil finde det nødvendigt at kjende de Fremmede nøye, førend man kan vide, hvormegen Tillid man bør fæste til deres Fortællinger og Domme, og han vil finde mange Træk i deres Karakterer, som kan tjene, til at give os et Begreb om dem, vi daglig omgaaes med - ||

No 3

Noget om det Sandsynlige. Forfatteren kommer i Bekjendskab med de Fremmede. Anlegget af en besynderlig Ret. En uventet Sammenligning imellem en Skribent, og en Spekhøker.

Førend jeg gaaer videre, vil jeg om mueligt forebygge en Anmærkning, som mine dømmende Læsere let kunde falde paa, at gjøre ved mit forrige Blad - Jeg har sagt, at den, som skriver eller fortæller, for at give os et Begreb om Mennisket; bør holde sig saa langt fra det forunderlige, og besynderlige som mueligt, saa at han ikke engang bør fortælle det, der er sandt, naar det ikke tillige er sandsynligt - Jeg ijenkalder langtfra

ikke denne Meening, som er altforvelgrundet, men Spørgsmaalet bliver, om jeg ikke i mit sidste Blad har handlet imod min egen Regel - Jeg vil ikke negte, at jeg ved dets Igjennemlæsning, da jeg fandt dette Skriin, og dette Barn deri, næsten blev lige saa forskrækket, som forudm Herr Panthakak og hans Frue Kjæreste, da de fandt det in natura - Saa sandfærdig, som denne Tildragelse er, hvorpaa ventelig ingen tvivler, da jeg selv har været Vidne dertil, saa beholder den dog altid et vist romanagtigt, om ikke usandsynligt Udseende, som synes at stride lige imod den omtalte Grund-Sætning - Men jeg har, som den gode Rasmus Berg tre Grunde at anføre til min Undskyldning, hvorom jeg vil haabe, at man vil finde dem tilstrækkelige - For det første, er det klart af min Plan, at jeg ikke saa meget kan have sigtet til Usandsynligheden eller det eventyrlige i Hændelserne, som til den i Karaktererne, og i Menniskets Opførsel ved disse eller andre ligesaadanne Hændelser -, naar jeg har sagt at man bør tage sig i Agt derfor - Naar jeg vil kjende en rig Nar, er det mig ikke saa meget magtpaaliggende, om han har faaet sine Penge ved Arv, eller ved Hjælp af Fortunati Hat, om han har en gammel Hex eller en ung Blondine at takke 113

derfor, som, hvorledes han anvender dem - Derfor trætte vi ikke med Cervantes - Vi glemme gjerne at undersøge, om det og er sandsynligt, at alle de forunderlige Hændelser skulde være mødte hans Don Quixote paa saa kort en Tid; da han altid bliver den sande Don Quixote, altid bliver ved at handle, som han ufejlbarlig vilde have handlet, ifald de havde mødt ham - Derimod kan jeg neppe tilgive Herr || Prevot, at han lader den kloge og eftertænsomme Cleveland, saa lidet kjende sin Fanny, og saa længe uforsigtig omgaaes med et fremmed Fruentimmer, og oven i Kjøbet med Frue Lallyn, uden at drømme om, at han derved kunde opvække Jalousie hos sin ømhjertede og delicate Kone, da han dog ikke burde være uvidende om, at det Eventyr, som han havde med Frue Lallyn i Rouen, ikke var af den Sort, som saa let udslettes af en Kones Hjerter - Ligesaalidet er det taaleligt, at den dydige og forelskte og høyhjertede Fanny, vilde begaae et grovt Feyltrin, forlade sin elskte Mand, og sine inderlig elskte Børn, og endelig underkaste sig de værste Mistanker, blot af Egensindighed, blot fordi hun ikke vilde tale et Ord til sin Mand om en Jalousie der var saavel grundet; da dog ellers Fruentimmer og i sær dydige Fruentimmer af Naturen ere saa lidet tilbøvelige, at dølge endog de ubetydeligste og meest ugrundede Skrupler af denne Art for deres Mænd, at de heller raabe sig hæse, og dem rasende derover - Disse Usandsynligheder i Caraktererne, tør jeg sige, støde langt meer, end enten Rumneys Huulen eller Colonien paa St Helena, og saa romanagtige som de første Deelee af Cleveland ere, vil man uden Tvivl dog altid være tilbøveligere at troe dem, end de sidste, som intet indeholde uden de gemeeneste og naturligste Hændelser - Thi hvad er i sig selv almindeligere, end at en Mand tager et Fruentimmer i Huuset, som han har kjendt før, at Konen for at hævne sig 114

render bort med en Galan, og at de tilsidst forlige sig igjen, naar de intet bedre veed at tage sig for - Herr Prevot har uden Tvivl selv indseet den førømtalte Feyl - I det mindste har han kunstled meget derpaa, uden derved, at gjøre den taaleligere - Jeg vil herved langtfra ikke have sagt, at det er ligegyldigt, om den, som skriver, for at skildre Mennisket, iagttager Sandsynligheden i de Hændelser han fortæller, eller ey - Det || er den sikkerste Maade, hvorpaa han kan forhverve sig og vedligeholde sine Læseres Tillid, som er ham saa magtpaaliggende - Men man maae see meer igjennem Fingrene med ham heri, thi det er ham ikke altid mueligt at iagttage den - Jeg vil ikke beraabe mig paa, at der gives saa mange meget sandfærdige Historier, der, i sær i vore vantroe Tider, er usandsynlige, thi man kan altid lade være at fortælle dem - Men der gives menneskelige Characterer, som det er os magtpaaliggende, at kjende, og igjen i dem, visse Hoved-Træk hvis Til- eller Fraværelse forandrer heele Portraitet, og som ikke yttre sig uden just ved disse besynderlige og forunderlige Hændelser, som vi saa ugjerne vil troe; og som maae optages ved denne Leylighed, ifald de skal skildres - Hvem skulde have troet, at den unge, vellystige Rommere Curtius, om jeg erindrer ret, et Menniske uden Navn, uden Fortjenester og uden Grund-Sætninger, var i Stand til at tænke ædlere end nogen af hans dydige, viise og Stoiske MedBorgere, om ikke Jorden havde fundet for got at aabne sig og at udspye en dødelig Pest, der, efter et Orakkels Udsigende ikke vilde høre op, førend en Borgere opoffrede sig for sit Fædreneland, ved at styrte sig frivillig ned i denne Af Grund - Curtius gjorde det, og jeg vil her ikke anmærke, at han derved har fortjent at tales om i de sildigste AarHundrede; men lærer en Hændelse af denne Art os ikke at kjende Mennisket fra en gandske nye Side? - Og dog er det, 115 Himlen skee Tak, en af dem som kun møder engang hver Sextusinde Aar - Ved de Hændelser, som man selv digter, skulde man troe at have fuldkommen frie Hænder, og det løber dog omtrænt ud paa det samme - Jeg beder engang for alle at anmærke, at jeg overalt hverken har talt eller vil tale om en grov Usandsynlighed, som altid bliver utiligelig, men kun om et vist kunstled, romanagtigt og digterisk Udseende, hvortil Læseren, saa gjerne vil fatte Mistillid - Men der er vist mange Characterer, som Digteren hverken kan skildre nøye eller stærkt nok, uden at forsætte dem i Tilfælde, i Situationer, som man neppe faaer at see uden paa Prænt, endskjønt de i sig selv ere meget muelige - || Alting kommer an paa et got Valg, og derpaa at Digteren eller Fortælleren, som vil gjøre os bekjendte med vore Medbrødre, ikke betjener sig af de romanagtige Hændelser, uden i høyeste Nøds-Fald, eller naar han seer en Fordeel for Øynene, som fuldkommen gjengjelder denne Ufuldkommenhed

Den anden Grund, som jeg har at anføre til mit Forsvar, og som jeg har sadt i Mitten, fordi jeg holder den for at være den svageste, er den, at Eventyret om CanalRidderen, saa sandfærdigt og opbyggeligt som det er; hører til mit Selskabs Historie, og ikke til dets Plan, efter hvilken vi fast og stadig har besluttet, ikke at fortælle andre Hændelser, end saadanne, som vore Læsere ey skal kunde tvivle paa; da det hver Dag skal staae i deres Magt at undersøge deres Sandfærdighed - Jeg har meest anført denne Grund, for at have en Leylighed at undskylde mig, om jeg opholder mig noget længe ved mine Fremmedes Historie - Et er det, at mine Landsmænd, som jeg engang har erindret, bør kjende deres Dommere nøye - Et andet er det, at der er

visse HovedTræk, som alle andre Nationer har tilfælles med os, og andre som de skille sig fra os i, som det ikke vil være 116 utjenligt at kjende nogenledes, førend vi vende al vor Opmærksomhed paa os selv -

Den tredie, og stærkeste Grund er, at i den Tid, som dette Eventyr tildrog sig, var der intet usandsynligt i Dannemark, undtagen det skulde være Guld-Minen paa St Croix - Og saaledes synes denne Post mig, at være afgjort - Nu kommer jeg tilbage til min Fortæling

Jeg maatte lidet kjende mine Landsmænd, om jeg ikke troede, at nogle af dem var nysgjerrige, for at vide, hvem det nyefundne Barn hørte til, og andre allerede vidste eller i det mindste troede at vide det - Men jeg vil, som en klog Huusholdere, lade de førstes Nys-Gjerrighed blive ret moeden, og en Tidlang unde de sidste den Fornøjelse at gjette og at smigre sig med deres Skarpsigtighed, indtil der tilbyder sig en bequem Leylighed, at opløse denne Knude - Det falder mig ind, at spørge her, hvori man egentlig skal søge Grunden til den overhaand-||tagende, og næsten herskende Lyst hos Mængden af mine Landsmænd, at blande sig med Spørgsmaale, Gisninger og Udtydninger i Alting, og helst i det, som de mindst forstaaer og som mindst kommer dem ved, som f. E. i Staats-Sager - Vi kan hverken have et point d'honneur eller en sand Fordeel derunder, som Britten, Hollænderen og Polakken - Vi snakker øyensynlig blot for at snakke og de fornuftigste blant os, er nogenledes uden at sige det, enige om, at der kommer ligesaa lidt ud af alt vort Kaglen, som af den politiske Kandestøberes - Skulde denne Lyst ikke maaskee være en Følge af vor National-Sygdом, af vort Pflagma, vor Uvirksomhed? Skulde den ikke være en Virkning af den samme Mechanisme i Mennisket, der gjør, at de gamle Matroner, som ikke kan, og de unge Damer, som ikke nener at arbeide, blive saa snaksomme, og allerhelst i Materier, som den godgjørende Natur synes, at have lagt længst fra deres Cirkel; i Ting som hverken kommer dem selv 117 noget ved, eller de ærlige Folk, som de raaber Ørnene fulde deraf? - Jeg har adskillige Historier i Forraad, som maaskee Tid efter anden for en Deel vil tjene til at besvare dette Spørgsmaal -

Det var naturligt, at Herr Panthakak og jeg, endnu den samme Aften sluttede en Art af Pagt med hinanden, i Kraft af hvilken vi forbandt os til at omgaaes saa tit, saa fredeligt og saa længe som mueligt - Jeg kalder denne Pagt med Flid ikke Venskab - Thi han har, som man kunde formode det af hans Grund-Sætninger, fra den Dag af, uagtet alle mine Bestræbelser for at overtude ham om min Ærlighed, i sit Hjerte holdt mig for det man kalder en Skjælm; og jeg har, uagtet al den Umage, som han har spildt paa at overbevise mig om sine Fordømmes Rigtighed, ikke et Øyeblik hørt op at holde ham for en Besynderlig, for ikke ligefrem at sige en Nar - Imidlertid gjør hans store Erfarenhed og hans af Naturen sunde DømmeKraft, at han langtfra ikke er det nyttigste Medlem af vort Selskab - Hans Fordom selv gjør ham langt || skarpsigtigere og brugeligere end nogen anden, saa snart det gjelder om at kjende Mennisket fra deres heslige eller latterlige Side - Intet Laster, ingen Daarlighed undgaaer hans Opmærksomhed og hans Anskrig, og vi ere af den Grund blevne enige om at give ham Titel af vor Fiskal - Han bliver uskadelig, deels ved de fleeste FREMMEDES Upartiiskhed og Koldsindighed, deels ved et af vore Med-Lemmers Character, som fuldkommen holder hans Mod-Vægten - Det er Herr Gaillard, en Franskmand og en Gasconier, der er faldet paa ligesaa ivrig at forfegte den forunderlige Sætning at der intet ont er i Verden, som Herr Panthakak paastaaer, at der intet got er deri - En god og behørig blandet Extract af disse to forskjællige Sætninger, er det, hvormed vi helst ønsker at kunde beverte vore Læsere - Men det er endnu for tiiligt.

118

Madame Panthakaks stolte og ødsle Høflighed, tilloed mig ingenlunde at gaae ubeverted fra dem, saa gjerne, som jeg vilde; og jeg fandt at jeg ikke kunde sige Ney uden at gjøre hende Bebrejdelser - Det varede ikke længe førend min Vert fik Samtalen hendreyet paa sin YndlingsMaterie; og nu rustede vi os til Kamp for Alvor, i det stolte Forsæt engang for alle at afgjøre saa betydeligt et Spørgsmaal som det, enten vor Jord varden beste eller den verste af alle dem der kunde skabes - Alt som vor Trætte blev varmere forandrede den uformærkt sin Gjenstand; vi undersøgte, om der var noget got tilovers i vor Verden og blant Menniskene eller ey; og inden en Times Forløb, paastod Herr Panthakak med reene Ord, at alting paa vor JordKugle var afskyeligt; imedens at han med store Mundfulde fortærede en Flaske rød Viin, der smagte fortreffelig, og en Ragout, hvorom han selv maatte tilstaae at den fortjente at være tillaved i en anden Verden - Jeg derimod bekræftede med samme Iver at alting var got, eller i det mindste sigtede til det gode, imedens at jeg flyttede mig frem og tilbage paa en forbandet Træstoel, der ikke sigtede til mindre, end at gjøre mig reent lam for min øvrige LeveTid. Saaledes trættes Menniskene - || Min Vertinde, der ventelig var vant til slige Disputer var enten for uvidende eller for høflig eller for stolt til at blande sig i denne, uden med nogle foragtende Vink til hendes Mand, som intet brød sig derom, og nogle biefaldende til mig, hvorved jeg ikke lidet fandt mig styrked. - Da vi endelig mærkede det, som vi strax burde have mærked, at vi dog ikke var til Sinds at lade os overbevise af hinanden, faldt vor Trætte efterhaanden bort af sig selv, og jeg fandt Leylighed at betroe Herr Panthakak det Forsæt, hvormed jeg længe havde gaaet svanger, og hvorom jeg har talt i mit første Blad - det, ved mine egne og andres lagttagelser, at bidrage saameget som mueligt til et 119

system om Mennisket med alle dets Tilbøyeligheder, Evner Færdigheder, Nykker og Luuner, Tænkemaader og Fordomme, og, som det forstaaer sig, at indrette det saaledes, at det kunde være til en sand Nytte, for de nu levende, og blant dem i Særdeelehed for mine kjære Landsmænd o. s. v. Han gjorde mig paa en angennem Maade bestyrked, da han forsikkrede mig, at han, hvad Hoved-Sagen betraf, længe havde haft det samme Forsæt, som jeg, og at han endnu næstfølgende Dag vilde skaffe mig en Leylighed at udføre det, som jeg neppe skulde forsømme - Han fortalte mig herpaa at han paa sine Reyser var blevet bekjendt med

nogle Udlændere, som for nærværende Tid opholdt sig i Kjøbenhavn, og som ofte forsamlede sig, fordi de intet bedre havde at bestille, og fordi de ikke kunde komme i Selskab med Danske uden enten at blive tilbudt eller udpebet, og ligesom det kunde træffe sig, blive holdt for Engle eller for Abekatte - De var, som han forsikrede alle af moeden Alder og Fornuft, alle erfarne og bereyste, og det som ingen af os holdt for det ringeste, alle af Middel-Standen - Af alle disse Aarsager sammementagne, troede han at de var best skikkede baade til at gjøre Opdagelser, og at skjælne de betydelige og karakteriserende Handlinger, som de var eller havde været Vidner til, fra de ubetydelige og almindelige, med et Ord, at bringe enhver af dem under sit rette Fag - Da de alle var || Fremmede, og ved en særdeeles Hændelse næsten hver af sit Folke-Slag, kunde de baade, som han meente, best udfinde og sammenligne de Hoved-Træk, som Nationerne har tilfælles, eller hvori de skille sig fra hinanden, og som enten Clima eller Regjerings-Formen, eller den herskende Religion eller andre mindre Omstændigheder efterhaanden har bildet; og man kunde tillige vente større Skarpsigtighed og meer Upartiiskhed af dem, end af indfødte - Denne sidste Post fattede jeg, ikke uden Grund Mistanke til, helst da det var Herr Panthakak, som anmærkede den; jeg paastod at der i det mindste maatte være to eller tre af mine Landsmænd o ver værende ved en Forsamling af denne Art; og det blev mig uden Vanskelighed tilstaaet - Tre Dage derpaa bragte Ridderen af den værste Verden mig i dette Selskab -

Jeg tvivler ikke paa, at mange her vil finde et Spring, som de hverken havde ønsket, eller tiltroet mig - De som har lagt Mærke til mit Eventyrs datum, vil finde at disse tre Dage just var opfyldte med meget betydende menneskelige og nationale Handlinger, som jeg ingenlunde burde forbigaae; saa meget mindre som en Deel af dem naturligviis paa nye maatte give mig en herlig Triumpf over min Modstandere Herr Panthakak, hvis største Beviis for Jordens Afskyelighed, var de Lasterhaftes Sikkerhed og Lykke - Dog, naar mine Læsere, kun vil have Taalmodighed med mig, lover jeg dem, at jeg tilforladelig ikke skal glemme dem af disse Handlinger, som ere tjenlige til mit Øyemed, det er at sige dem, som baade ere ægte og uforstilte nok, og komme tit nok for, til deraf at dømme om Mennisker og om Danske - Thi det er i forbigaaende sagt, Mennisker, og hverken Masker eller Vanskabninger som jeg har sat mig for at skildre - Men jeg har ikke selv været Vidne til alle disse Handlinger, og endnu mindre troer jeg mig ene i Stand til at bedømme dem - Det er mine Fremmede, som man maae vente dette af; og alting har sin Tid, siger Salomon - ||

De Fremmede blev snart enige med Herr Panthakak og mig om Hoved-Sagen - Hvad vore mindre Indretninger betreffen blev det afgjort:

1.) At vi en Eftermiddag om Ugen skulde forsamles i Form af en Ret, hvori Herr Guzman Pansa en Spanier af Fødsel skulde præsidere - Ham skulde det tilkomme at uddeele Arbeidet imellem Selskabets Lemmer efter sit Gotbefindende, at 121

bestemme hvad vi skulde foretage os hver Forsamlings Dag, og uimodsigelig at afgjøre alle forekommende Tvistigheder - Herr Christian Panthakak, en fød Holsteener, og Monsieur Pierre Gaillard en Franskmand fra Floden Garonne, blev efter eget Forlangende og med Herr Pansas, saavel som heele Selskabets Samtykke valgte, den første til ordentlig Actor og den sidste til ordentlig Defensor i Sagerne, betreffende det menneskelige Kjønn - I den Hensigt blev det dem hver for sig paalagt, i Særdeeshed at samle og at bekjendtgjøre, alle dem af deres egne og andres Opdagelser, der nogenledes var tjenlige til at gjøre Adams Børn kjendelige fra deres værste eller fra deres beste Side - End videre befalede Herr Pansa, at de, som Personer, der forstod næsten alle Europæiske Sprog, skulde oversætte, og enten tilsige mig, der uværdig blev valgt til Selskabets Skrivere, eller selv opskrive alt hvad han selv, Præsidenten; en Polak navnlig Zcrbrsctowsky, og en dansk Philosoph ved Naun Jeppe Simonsen maatte forebringe; thi disse tre bekjendte jeg reent ud, at jeg ikke kunde forstaae - Ydermeere blev det dem paalagt, hver Uge at levere benævnte tre, ifald de forlangte det, reenskrevne latinske Over-Sættelser, af den forrige Uges Acter; indtil de fik lært vort Sprog, hvilket, som de paa Magisteren nær, alle ønskede og haabede, ikke skulde vare ret længe - De øvrige af Selskabet skulde jeg besørge - Foruden dem jeg allerede har nævnet var der dengang ikke fleer, end Herr John Pickel, en Engelsmand, Herr Claas van Sachtlewen en Hollænder og Klijok en Schweitser af Fødsel - Disse var ordentlige Assessorer, med fuldkommen Ret at tale, naar de vidste noget fornuftigt at forebringe - Som vi fra den Dag af altid har søgt, at udbrede vort Bekjendskab, er der Tid efter anden kommet fleer og fleer til, || som Læseren vil lære at kjende, ligesom de træde paa Skue-Pladsen - Endnu samme Dag blev 122 der paa min indstændige Begjæring, da jeg nemlig holdt for, at to Danske var for lidet blant saa mange Fremmede sendt Bud ned efter Verten i Huuset, en god ærlig, enfoldig Mand, for Resten Skræder af Profession, som jeg for ikke at nævne hans rette Navn, indtil videre vil kalde Herr Syenaal - Den gode Mand loe ret hjertelig over vort Narrerie, som han kaldte det, og sagde at han var meget for saadanne Løyer - Han har heller ikke fra den Dag af, forsømt en eneste af vore, og jeg maae her give ham det Vidnesbyrd, at han altid har været den gladeste, fredeligste, og føyeligste af os alle -

2.) Som Hovedet kommer førend Halen, som det maae være Morgen, førend det kan blive Aften, og som man maae søbe af Bredden førend man kan naae Bunden, for at betjene mig af Herr Præsident Pansas egne Udtryk, efter Fiskalen og Tolken Herr Panthakaks Over-Sættelse, saaledes bør man lære at kjende sig selv, førend man bekymrer sig om andre, og de Opdagelser, som man allerede har gjort, bør i Ordenen gaae for dem, som man daglig gjør, eller venter at gjøre - Af disse Grunde blev det os befalt at begynde med oprigtige og upyntede Fortællinger af vores egne LevnetsLøb, og af alle de betydende menneskelige Handlinger og Hændelser som vi enten havde havt Deel i, eller kun været Vidner til - Dog som der gives

saadanne Tildragelser, der langt fra ikke gjøre det Indtryk naar de fortælles om et Aar, som naar de fortælles strax, der saa at sige endnu maae kunde sees og peges paa naar de skal føles; og andre der indeholde saa vigtig en Advarsel at den aldrig kan komme tiilig nok; endelig; den tredje Slags, der saa betydelige de og kan være, som det lader, ikke uden at være opskrevne kan erindres af nogen Dødelig længer, end otte Dage; saa blev det i Henseende til disse, for vore tilkommende Læseres, og i sær mine Landsmænds Skyld, 123 besluttet, at de skulde fortælles, opskrives, og om det var nødvendigt, bekjendtgjøres saasart de forefaldt; og at dette altid skulde være den første Post der blev afgjort i vore Forsamlinger - Endelig blev ||

3.) fastsatt, at ingen maatte fortælle noget for sandt, som han ey til Nød kunde beviise, at være det; som og, at intet maatte bekjendtgjøres naar det ey var verificeret eller approberet af Selskabet - Naar dette var skeet skulde det staae et hvert af Medlemmerne frit for at gjøre Selskabets Acter bekjendte i sit Moders-Maal, naar og i hvad Form han vilde - Naar vi fandt for got at bedømme en Ting, skulde Stemmerne samles, og de fleeste skulde gjelde, for os selv og foringen anden -

Dette er Indholdet, af de Indretninger som vi traf den første Forsamlingsdag - I det øvrige blev besluttet, saa nøye som mueligt, at følge min Plan, hvilken man allerede kjender -

Selskaber af denne Art pleye sjelden at være varige, og det ligger næsten i deres Natur, at de sjelden kan være det - Jeg har derfor med god Grund, opsat det saalænge, at gjøre mine Fremmedes Fortællinger og Anmærkninger bekjendte, indtil jeg havde saa stor en Forraad samlet deraf, at den kunde agtes for meer end en blot Begyndelse, og være nyttig om den aldrig blev forøged - Efter saa mange Exempler af Begyndelser uden Ender, skyldte jeg mine Læsere denne Agt - Dog kan jeg ikke negte at jeg næsten fortryder det i Henseende til to af de Slags Tildragelser, hvorom jeg talte før - Der findes meget betydelige Hændelser i vort Archiv, som har tildraget sig i den Tid vi har været samlede, som, ifald jeg tør udtrykke mig saaledes, ere blevne kolde over min Opsættelse, og hvis Natur det er at være matte og selv modbydelige, naar de kun ere opvarmede, saamegen Kunst og Forsigtighed som man end anvender herpaa - Saaledes kan man med Nytte 124 erindre den lille forvildede Yndling, om det Fald, som han gjorde i Gaar, da han vilde springe Buk, thi hans Pande svier endnu; men vil man fortælle ham det om et Aar, saa enten gaber han derved, eller han løber sin Vey; og man kan sætte ti mod et, at han springer Buk inden Aften, om han ellers kan komme til dermed - For det andet er der siden vort Selskabs Begyndelse gjort en Mængde Feyltrin, hvoraf en Deel maaskee kunde have været forebyggt, om de advarende Tildragelser, som det har opskrevet, havde været bekendtgjorte før - || I Betragtning heraf, og da vort Selskab nu ikke allene har vedvaret henimod halvandet Aar, men efter al Anseelse vil blive bestandigt, saa har jeg troet at al videre Opsættelse var unødvendig og skadelig -

Man vil i Anlegget selv finde Hoved-Aarsagen, hvorfor jeg har indrettet mine Efterretninger som et Ugeblad - Læsernes og min egen Bequemmelighed er en anden - Dog maae jeg her anmærke, at jeg i Begyndelsen umuelig kan binde mig til Datumet af vore Acter - For nogenledes at bøde paa min Forsømmelse, og for destofør at naae vort Selskab, der for nærværende Tid kun befatter sig med det, som daglig tildrager sig for vore Øyne, maae jeg sammendrage meget, udelade andet, og saa tit det er mueligt fortælle det i et Blad, som de Fremmede har samlet paa i to tre eller flere Uger - Og skulde der imidlertid, inden jeg naaer vore nuværende Forretninger, og saaledes kommer paa den ordentlige Bane, tildrage sig Hændelser hvis Bekjendtgjørelse ikke bør opsættes, saa seer man, at jeg og for deres Skyld maae afbryde Ordenen, og fortælle dem strax, endskjønt de har tildraget sig seenere, end de, som jeg i den Tid lader ligge -

De faae Fortællinger, som det kan være mig tilladt, at sammendrage ere det eneste i mit Ugeblad, som Tid efter anden kan skaffe mig den 125 kostbare Fornøjelse, i visse Maader at viise mig som Forfattere, da jeg hvad alt det øvrige betreffen, herefter kun kan forestille en Skrivere. Det er dog virkelig tungt, naar en ærlig Forfattere ikke tør vise sig selv i det mindste engang paa hver Side i hans Skrifter. Som naar man vilde formeene den ærlige, den velhavende Spekhøker, at være tilstede, naar hans Søn deponerer, og at tilegne sig selv al den Beundring, som han troer at læse i Tilhørernes Øyne, naar den tilkommende Professor uden Anstød kan opregne Alenlange Sider, af Latin, eller Arabisk, eller Himmelen maae vide, hvad det er for et HexeSprog, og hvorledes Professorerne kan forstaae ham - Som om man vilde forbyde denne gode Mand, der dog svarer enhver sit, at forandre Sted hvert Øyeblik, for at finde et, hvor enhver kan have den Fornøjelse at see ham - ham Faderen til saa klog en Søn; saa bedrøvet er det, naar de handlende Personer ligesom vil slaae Døren i for Næsen af deres Historieskriver; naar ham skal fattes Leylighed, og selv Tilladelse, at plante sig mit iblant dem, og at troe sig meest beundret af dem alle - Virkelig, om det ikke var for andet, end det smukke: Jeg, og det rørende: mine Læsere, som de fleeste af mine Historier vil tvinge mig til at udelade, saa maatte det fortryde mig. Den første i Ordenen, som bliver Herr Morten Syenaals Borgeres og Mester Skræderes besynderlig mærkværdige Levnets-Løb, er af denne Sort - Man vil ved dets Gjennemlæsning finde det umueligt, at nogen kunde Fortælle det til ringeste Nytte eller Opbyggelse for mine Landsmænd, uden just Herr Morten Syenaal, i egen Person. - ||

No 7

Herr Panthakak, vor Fiskal, var den forrige Uge i et Selskab, paa NyeTorv, hvor han berigede sig med en Mængde Anmærkninger, som ingenlunde opbyggede dem iblant os, der troe paa den beste Verden - Man kan tænke, at han ikke var fortræden ved at meddeele os dem - Den Plan, som jeg har valgt, paaegger mig, at anføre en af dem her, og førend jeg fortæller vore øvrige Medlemmers LevnetsLøb - Den kan aldrig komme tilig nok for dem, der vil lære at kjende Mennisket, og at kunde dømme derom - Dunsterne af Kaffe, havde neppe begyndt, at yttre deres bekjendte Virkning i bemeldte Selskab - De ældste Matroner, havde neppe endnu rykket Stoelene sammen, for at hvidske til hinanden; førend alle paa engang, ligesom det kunde have været, en Aftale, blev enige om, paa det ubarmhertigste at bagtale en vis Fraværende - Enhver vidste en Historie, at fortælle til hans Vanære; og enhver paatog sig den Umage, at skildre i det mindste en af hans Egenskaber med de hesligste Farver - De skulde i kort Tid ikke have levnet en ubesmitted Plet paa ham, dersom ikke en eneste iblant dem - en middelaldrende, suurseende, og ærligladende Mand - havde været retsindig og kjæk nok, til at vove det yderste, for at frelse den, som ikke kunde forsvare sig selv - Han gjorde det med al den Iver, som saa hidsigt et Angreb syntes at fordre, med al den Heede, som man kunde formode hos en Broder, eller en medskyldig - Og dog vidste heele Selskabet, at de var dødelige Fiender - Han negtede det ikke selv, men han var stormodig nok, til at beraabe sig paa denne Omstændighed, som en Grund meer, hvorfor man burde finde hans Vidnesbyrd troeværdigere, end alle de øvriges - Han loed sig ikke nøye med at negte alle de Beskyldninger der blev gjorte imod hans Client, men som en snild 127

Advokat, paastod han det modsatte af enhver, og plantede en Dyd hen paa hvert Sted, som || de andre vilde besmitte med et Laster - Herr Panthakak, da han fortalte denne Hændelse, holdt for unødigt at pege paa den Fare, som denne Mand underkastede sig, ved at sætte sig saa haardnakket op imod et heelt Selskab, hvoraf de fleeste var Fruentimmer, og endda bagtalende Fruentimmer; dog kunde han ingenlunde undlade at anmærke, hvorledes endog de tamme Dyr blive farlige og glubende, naar man vover at forstyrre dem i deres naturlige Fornøyer - Men det som vi alle holdt for det besynderligste, var Størrelsen - ikke af vor Helts Ædelmodighed, heller ikke af hans Dristighed, og ligesaalidet af hans Forstand eller Klygtighed - men af hans Lunge, hvilken han efter Fiskalens Vidnesbyrd, ene og allene maatte takke derfor, at han imod al Rimelighed beholdt Ret, eller idetmindste det sidste Ord - Dog skulde denne ypperlige Lunge neppe have holdt det ud i Længden, dersom ikke et par SpilleBorde til rette Tid, var komne den til Undsætning, og ved en lykkelig Diersion havde givet Slaget saa eventyrligt et Udfald Vor Panthakak tilstoed, at han ikke selv vidste, hvad han skulde dømme om denne Mand - O Jord, sagde han ved sig selv, o fordærvede Jord, er det mueligt, at du endnu eyer en Dydig, en Helt, der tænker ædelt nok til at tage sin fraværende Fiende i Forsvar; til med et uovervindeligt Mod, og med øyensynlig Fare for sin Paryk og sine Øyne, at beskytte ham imod de hidsigste de giftigste Angreb af Bagtalelsen? - Er det mueligt at finde en Diamant paa en Mødding? o. s. f. - Man kan sætte ti mod et, at Forfegteren af den verste Verden, ikke gjorde sig disse Spørgsmaal, eller igjentog dem for Selskabet, uden i det visse Haab at kunde besvare dem med Ney, og i visse Maader tvinge os til det samme - I det mindste vilde han ved sin foregivne Tvivl paanøde os det, som en 128

afgjort Sag, at, dersom nogen endnu var ærlig paa Jorden, saa maatte det være den omtalte Mand; og det er vist, dersom han havde bragt det saavit, som han da stilte sig listig nok an dertil, da skulde han have skadet den beste Verden meer, end || ti Candider - Men jeg kommer igjen til hans Fortæling - Bestyrthed, og uvis enten han var henrykt eller vred, over saa stor en Anseelse af Retskaffenhed hos en Jord-Borger; uvis enten han ønskede eller frygtede, at denne Anseelse maatte være bedragelig; men overalt meget for nysgjerrig, meget for kjær af det besynderlige, til ey at efterspore det saa langt, som mueligt; rykkede Herr Panthakak sin Stoel nærmere til den Fremmede, for ved en fortroeligere Samtale maaskee at faae nogen Oplysning herom; hvilket saameget destofør loed sig gjøre, som just disse to var de eneste i Selskabet, der ikke spillede - Efter at have anbragt en Deel forslidte Anmærkninger om Bagtalelse, og en meget pyntelig Lovtale over den Fremmedes Ædelmodighed, sluttede han med et Compliment, som han holdt for det meest smigrende af alle, og følgelig for den sikkerste Hoved-Nøgle til det Hjerte, som han saa gjerne vilde see i - Deres ærlige Mine, sagde han, Deres uegennyttige Opførsel, min Herre, den Iver og det Mod, hvor med De har forsvart Deres fraværende Uven, har gjort et Indtryk paa mit Hjerte, som tusinde nedrige Bagtalelser ikke kan udlette, og det har overtydet mig saa stærkt, at jeg altid skal findes beredvillig, at gjøre min Eed til Tings derpaa, at der ikke er dydigere Mand i Byen, end den omtvistede - »Tag Dem vel i Agt derfor«, svarede den Fremmede som dette Compliment rigtig nok havde gjort den forønskte Virkning hos; »thi De vilde ufeylbarlig blive meensoeren - Dem, som ingen Deel har taget i vor Trette, kan jeg tilstaae det, at hvad der er sagt til Herr B**s Beskjæmmelse er meer, end altfor sandt, og ikke FjerdeParten af 129

det der kan siges - Han har Laster, som kun lade sig hvidske i et anstændigt Selskab - Her rykkede han sin Stoel endnu nærmere, til vores Fiskal, og nu begyndte han at bagtale sin forrige Client, med saa flydende, saa skarp, saa giftig en Tunge; at alle de øvrige i Selskabet, virkelig forekom Herr Panthakak, som Børn og Ignoranter i denne ædle Kunst - Han havde aldrig hørt bagtale saa got, saa kunstmæssigt - || Det var naturligt, at han, saasnart som mueligt, maatte gjøre sin Sidemand det Spørgsmaal; hvorledes han kunde føre to Sprog, der var saa forskjællige, og hvorfor han før med saadan en Iver havde taget et Menniske i Forsvar, der, som han selv nu tilstoed, var Afskyeligt - Og det Svar han fik, tør jeg sige, var ligesaa naturligt,

endskjønt det uden Tvivl var meer uventet - Hvorfor, svarede den Fremmede, skulde jeg taale, at disse Narre, fik deres Villie frem, og uden Modsigelse gjorde sig reene paa en andens Bekostning, da dog ikke en af dem er et Haar bedre, end den de bagtalte, naar man paa det høyeste undtager den Post, som hver i sær bagtalte ham for - Det er sandt, blev han ved, Celiante, som talte saa haanligt om Herr B**s Gnieragtighed, er langt fra ikke saa karrig, som han - Tvertimod, hun forspiller halvparten af sin Mands Inkomster i Loup og Bazette, med den beste Maneer af Verden; og hun trakterer den anden halve Part op uden at falde sine Gjæster et Øyeblik besværlig, med Klagemaal over de dyre Tider - Men med alt dette er Celiante endnu ikke skikket til at omvende Gnieren, eller engang berettiget, at laste dem, saalænge man kan bebreyde hende Feyl der i Hensigt til deres Følger er langt større; som o. s. v. (Her hvidskede han saa sagte, at Panthakak selv ikke forstoed ham) - Der sidder Dorimene - Det forstaaer sig, at Byens ærgerlige Krønike er altfor fuld af hendes hemmelige Historier, til at hun med Fordeel skulde kunde betjene sig af den 130 Tartüffiske Maske, som hun lastede meest hos Herr B** - men hvem siger, at den Frækhed i alle hendes Miner, den Uforskammendhed i al hendes Adfærd, klæder hende bedre -? Og skulde jeg taale, at hun paa en listig Maade gjorde den behagelig, eller i det mindste undskyldelig i de tilstedeværendes Øyne, ved at vende al deres Opmærksomhed paa det afskyelige i Herr B*s modsatte Laster? - Hvorfor troer De at den Nar, med den dybsindige Mine og Blækket paa Manchetterne - hvorfor troer De, at Herr Polyjournal, trak saa heftig løs paa Herr B*s Uvidenhed, uden for at afnøde os et Compliment, og en Opmuntring || til at udkramme det beste af hans Lærdom for Selskabet, nemlig det, som han har lært udenad af nogle Mercurer, i Formiddags, da han blev friseert - Kunde jeg, blev den Fremmede ved, forvirre ham, og befrie os alle paa en bedre Maade, end ved at tale i saa opskruet og sprenglærd en Tone, om Herr B**s formeente Insigter i de matematiske og andre Videnskaber, som dog den ene saavel som den anden neppe kjender af Navn engang - - - Der sidder den gamle Fruentimmer Gjæk, Herr HareFod, og synger halvsagte, meer dennegang af Ærgrelse, end af Gjækkevurnhed eller Tankeløshed, hvilket man kan mærke derpaa, at han synger Dansk - Og hvor inderlig, meener De ikke, at det maatte fortryde ham, da han havde lastet Herr B**s plumpe Opførsel imod Damerne, blot for at gjøre de tilstedeværende desto opmærksommere paa de Cabrioler og Grimasser, hvori hans Hoved-Styrke bestaaer, Og som han med al Magt vil give ud for Levemaade - - - hvor stum blev han ikke, da jeg under det Skin, at forsvare Herr B** og at roese hans Alvorlighed, hans satte Væsen - som dog ikke er andet, end en virkelig Grovhed - saa bittert igjennemheglede de gamle Gjække, som Alder og ekkle Svagheder, vel kan gjøre modbydelige, men aldrig billige nok 131 imod Damerne, til at indsee dette selv. Jeg glemte, som De uden Tvivl mærkede, hverken Hosten, eller Brillerne, eller de sværtede Haar eller de podagraiske Been, eller noget af alt det, som Herr HareFod kunde have den Fornøjelse, at tilegne sig - Heller er han ikke nogentid blevet meer ydmyget, meer udleet bag Vifterne end i Dag - Og nu, min Herre, burde jeg negte mig dette TidsFordriv? - Eller troer De maaskee, at jeg betalte den for dyrt, ved at forsvare min fraværende Fiende, som jeg havde saa god en Leylighed at hævne mig over? - Ja - - dersom mit Forsvar kunde nytte ham noget - men De kan være vis paa, at enhver desuagtet vil blive ved sin Meening - Og dersom de og alle forandrede deres Tanker til hans Beste; da skulde det dog kun lidet gavne ham; thi, som sagt, det er Narre, hvis Domme ikke kan have nogen Indflydelse, paa det, som fortjener Navn af Ære - Men Dem, min Herre, || (saaledes sluttede den Fremmede sin opbyggelige Tale) Dem, der, som Rygtet gaaer, ved Deres oplyste Forstand og Deres dybe Insigter, har forhvervet sig de nuværende Staatsministres Fortroelighed, og AdGang til de fornemmeste Huuse; Dem hvis fordeelagtige Dom, saalet kunde bringe Herr B** i en eller anden Betjening, hvorved han kunde blive det Almindelige skadeligere, end han er nu; Dem, kan jeg efter min Samvittighed, min Pligt, ikke andet end sige, at Jorden aldrig har frembragt, noget plumpere, dummere, nedrigere, falskere giftigere tobeened Creatur, end just bemelte Herr B** -

Da Herr Panthakak havde endt sin Fortælling, saae han sig rundt omkring i Selskabet, og i sær til Herr Gaillard, med det stolte triumferende Smil, hvormed en Pedant møder sine Tilhøreres Lykønskninger, naar han har givet sin Modstandere et Hovedstød, og bragt ham, om ikke til at tie, saa dog til at snappe efter Veiret. Sandt at sige kunde det heller ikke smigre en Bogorm meer, at 132 finde en Donat Feyl i sin Rivals Disputats, end det maatte smigre en afsagt Menniske-Fiende, at opdage saa slet, saa forgifted en Kilde, til den efter første Anseelse saa ædle Handling - Vor godhjertede Præsident selv, kunde ikke dømme billigere, end at der skeede meget got af en slet Aarsag, at denne aabenbar havde forsvart sin fraværende Fiende af en blot ModsigelsesAand, og at han ufeylbarlig skulde have bagtalt ham saa offentlig i Selskabet, som han siden gjorde det hemmelig for Herr Panthakak, dersom de andre var faldne paa at roese ham - Min Dom, som jeg maae tilstaae, var endnu strængere - Jeg erindrede Selskabet om den bekjendte Crillons Historie - Han frelste sin afsagtteste Fiende Bussy d'Amboise Livet, paa en meget ædel Maade - Det var lidet, at han i det Øyemed opoffrede de sidste Penge, han eyede - Penge komme aldrig i nogen betydelig Betragtning hos en retscaffen Soldat - men han den kjække, den høymodige, ydmygede sig for nogle tykhovedede, feighjertede, smaae Kjøbsteds Dommere, som han ikke kunde andet end foragte - Bussy, inderlig rørt over sin Fiendes ædelmodige Adfærd ilte for at beviise ham sin Taknemmelighed i de varmeste Udtryk - Ak min Herre, svarede Crillon koldsindig, spar Deres Tak - De gjør mig Uret, naar De troe, at || jeg havde frelst Deres Liv, dersom jeg ikke vilde have mig den Fornøjelse forbeholdt, at stikke Dem selv ihjel - Jeg kunde ikke undlade, at pege paa en Deel Koner af vort Bekjendskab, hvis daglige Hoved-Forretning bestaaer deri, at skjænde deres Mænd Huuden fuld, og vel undertiden, at tugte dem paa en føleligere Maade; men som tilforladelig vilde kradse Øynene ud paa den, der vovede, at falde dem i Haandværket, og kun lade sig mærke med et Ord, en Mine, der sigtede til deres saa moderlig elskte ÆgteFællers Fornærmelse

- Jeg droeg her- af den Slutning, at der fandtes dem, der ansaae 133 deres Fiender, og enhver som de troede sig berettigede til at behandle saaledes, som deres Kjæreste, deres kosteligste Eyendom, hvorover de undertiden yttrede meer Jalousie end over deres Kjæresters Hjerter, som deres behageligste Tidsfordriv, hvori de ingenlunde, undte andre at tage Deel - Jeg meente, at ligesom ingen kan kaage Herr Persille, en KjødSuppe tilpas, uden han selv i egen kjærlingagtige Person; ligesom ingen kan kjæmme Frøken Vovvous SkjødeHund tilpas, uden hun selv med sin alabasterne Haand, saaledes fandtes der dem, hvis Fiender ingen kunde bagtale tilpas, men som nødvendig maatte bearbejde dem med deres egne Tunger, om det ellers skulde gjøres til Gavns, og om de skulde have nogen Fornøjelse deraf - Jeg troede at den omtalte Fremmede var en af disse, og at han havde anseet hver Klik, som de øvrige satte paa hans Fiendes Ære for et IndGreb i sine Rettigheder - og dem selv, for Krybeskytter der jagede paa hans Vildbane; mod hvilke han da naturlig viis af alle Kræfter maatte forsvare det Vildt, som han selv agtede at fortære -

Magister Jeppe meente, at han fuldkommen vel havde vidst at betjene sig, af det bekjendte:

Tolluntur in altum,

Ut lapsu graviore ruant.

»De blive løftede høyt i Veiret, for at falde desto dybere«; og at det var en Figur i Bagtalelses Kunsten, der altid anbragtes med Fordeel, naar man roeste sin Fiende først en Tidlang, deels for derved at vinde Anseelse af Upartiiskhed og Troeværdighed, naar man siden sagde: hvor har jeg ikke bedraget mig; deels for at venne Mængden uformærkt til at vente og fordre meget af den Person, som man vilde skade; da den i slig Fald bliver destomeer || forbittred, naar den finder intet, uden det modsatte af alt hvad den haabede, og sjelden undlader, at hævnne sig med desto større Foragt, 134 over dem, som engang tilbedrog sig dens Høyagtelse, og saaledes ydmygede den Indbildning, som enhver i sær havde om sin Skarpsigtighed - Denne Formodning syntes os andre for studeert og unaturlig -

De fleeste troede, at den Fremmede kun havde vildet forhverve sig en Anseelse af Ædelmodighed, ved at forsvare sin Fiende, da han, efter sine egne Ord, kunde gjøre det sikkert og uden Bekostning - det er at sige, uden Frygt for at gavne ham saa synderlig dermed - Vor Franskmand Herr Gaillard, var i Grunden enig med Præsidenten, at Modsigelses Aand allene havde drevet denne Bagtalere til engang at være den Fraværendes Advokat; men, som jeg troer, for Herr Panthakaks Skyld drev han sine Formodninger noget videre - Her er, sagde han, altforægte, alt for stærke Træk af Menniske-Fienden, til at vi skulde miskjende ham - Vi har kun nødig, at følge hans egne Ord, for at blive overbeviiste om, at han allene har forsvart en, for at ærgre, ydmyge og efter Evne at skade mange; og hans HovedMaxime er uden Tvivl, ikke at skaane nogen - Dem, Herr Fiskal, blev han ved, har han kun betjent sig af i Trang, sans comparaison, som en Patient, der har for megen Galde, betjener sig af sit - - af sit - sauf le respect - mille pardons Monsieur le Fiscal - - her gik Herr Gaillard imod Gascognernes Natur noget i Staae, af Forvirrelse over den Uhøflighed, som han uformodentlig befandt sig saa nær ved at begaae - Enfin, sluttede han endelig, da Herr Panthakak havde hjulpet ham paa Veyen igjen, ved et O, der var tre Alen langt, han havde tilforladelig bagtalt Dem med, dersom han kun havde havt nogen at bagtale Dem for - Jeg er overbeviist derom, svarede Herr Panthakak - Men det, som De maaskee ikke mærker, er, at jo hesligere, jo giftigere De kan forestille den Fremmedes Hjerter, desto meer smigre De mig, desto meer bidrage De 135 til at bestyrke min Grundsætning - Da nemlig ingen kan negte, det Indfald at tage sin fraværende Fiende i Forsvar, al Anseelse af en god og ædel og stor Handling, og vi dog see for Øynene, at det kan grunde sig paa de sletteste Motiver, og være et Foster af || det giftigste Hjerter, saa flyder deraf, at man af de beste, de ypperligste Handlinger, hverken kan, eller efter Forsigtigheds Regler bør slutte noget til dens Fordeel, som udøver dem - Men da vi ikke har nogen anden RetteSnoer at dømmen Menniskene efter, end just deres Handlinger, saa slutter jeg deraf end videre, at et saakaldet got Menniske, er en blot Chimære, som har sit Hjem alleene i Indbildningen, og hvormom ingen kan være overbeviist, enten det er til eller ey - en sand Nisse, som tusinde troe, og ingen har seet, eller kan faae at see -

Der er braadne Potter i alle Lande, og alle Sviin er sorte i Mørke; men derfor skal man ikke just skjære alle over en Kam, eller brænde Hveden op med Klinten, sagde Præsidenten - Jeg for min Part, blev han ved, har seet meget got gjøres af det beste Hjerter, og endskjønt jeg vel veed, at der kan findes en Perle i en Mødding, og at mangan Spidsbube omfavner sin Næste allene for at quæle ham; saa kan jeg dog ikke faae andet i mit Hoved, end at holde dem, der udøve en eller anden god Handling, ligefrem for gode Mennisker; i det mindste, indtil jeg, som her, bliver anderledes overbeviist - Og den Overbeviisning vil jeg vist aldrig ønske, mindre tragte efter med Begjærlighed og Umage, og endnu mindre glæde mig over, naar jeg finder den -

Herr Panthakak beed sig i Fingrene, og smaaenynede - De tænker, min Herr Fiskal, sagde Herr Gaillard, at have udrettet meget, imod dem, der, saavit det lader sig gjøre, vove at forsvare eller i det mindste nogenledes at undskylde vor stakkels JordKugle, og det arme menniskelige Kjøn, der 136 har haft det Vanheld, Himlen maa vide hvorved, at gjøre Dem til sin uforsonlige Fiende; De troe at have givet os vort Bane-Saar, ifald det kan lykkes Dem, at gjøre det Beviis reent kraftesløst, som vi hidindtil med saa stor Ret og saa stor Fordeel, har taget af de mange ædle, store og herlige Handlinger, hvis Virkelighed er

unegtelig - De feyle - Jeg vil her ikke igjentage, hvad Herr Pansa har sagt; at endskjønt Grunden til en god Handling kan være slet, saa kan den og være god; og at vi efter Religionens og den naturlige Billigheds Forskrifter, altid bør sætte det sidste forud - Jeg vil og kun saa løselig anmærke, || at gode Mennsker, saavelsom mange andre Ting, kan være meget virkelige, endskjønt ingen af os Dødelige veed om han har seet saadant et, eller med en mathematisk Vished kan bevise deres Tilværelse; og at der er meget, som vi bør troe, endskjønt vi aldrig kan komme til at vide det - Men jeg haaber, at vende Spidsen af Deres Vaaben imod Dem selv, ved at fortælle Dem en Hændelse, som synes at være Deres lige imodsatt, og som vederfoer mig, da jeg for nogle Aar siden opholdt mig i mit Fædreneland. For mine Synders Skyld, var jeg blevet forelskt i en smagtende Blondine, ret dødelig forelskt, endskjønt jeg nu undrer mig derover, hvorledes det kunde gaae til, da hendes Character og Temperement var saa forskjællige fra mine - Hun besad mange Sentiments, liden Fornuft og slet ingen Vittighed - Hun ansaae Munterhed for en dødelig Synd, og var uforsonlig imod de smaae Uordener som vor Ungdom saa gjerne vil tillade sig - Hun smiilte aldrig, og sukkede meer end hun talte, uden naar man vilde føye hende i, at bringe Skjærts-Ilden, Martyrernes Historier eller hendes Andagts-Øvelser paa Bane, og da var hendes Veltalenhed udtømmelig - Med faae Ord, hun var nyelig kommet ud af et Kloster, hvor hun var opdraget, som sædvanligt, meget strængt og meget 137 pedantisk - og hun var i alle Hensigter, - en fuldkommen Bigotte - Enhver, som kjender mig, seer let heraf, hvilken Tvang jeg maatte paalegge mig, naar det ellers var mig om at gjøre, at vinde hendes Hjerte - Men for deres Skyld, som min Taalmodighed i denne Fald maaskee turde falde utroelig, maae jeg endnu anmærke en væsentlig Omstændighed - Jeg elskte hende virkelig - Men foruden hendes store blaae Øyne, hendes hvide Huud, og hendes fiine Taille, havde hun endnu en Skjønhed, som altid har været og altid vil være en stor Fristelse for en Gascognisk Edelmand, helst naar han er en yngre Broder; nemlig 40 000 Livres i rede Penge - Jeg mærkede let, at mit Udvortes ikke mishagede hende, og ved en utrættelig Opmærksomhed, ved en uindskrænket Føylighed i alle hendes Luuner og Capricer, bragte jeg det saa vit, at hun efter et Aars Forløb tillod mig at haabe - Dog vilde hun først være bedre underrettet om min forrige Levemaade og min Character - og i den Hensigt, besluttede hun, at forespørge sig underhaanden hos || Naboe-Adelen - Mit Vanheld vilde, at hun strax skulde treffe paa min allerbeste Ven, som nyelig var kommet fra Paris, og som vel vidste min Kjærlighed og mit Frierie, men som jeg af en utidig Undseelse ikke havde gjort bekjendt med min Elsktes besynderlige Tænkemaade - Valville, saaledes heed min Ven, den munterste og raskeste af alle Gascogner, Valville, som gjorde sig et langt andet Begreb om en elskværdig og fuldkommen Kavalleer, end min Blondine, han var henrykt over den Leylighed han fandt at bidrage noget til sin Vens Lykke, og recommendede mig, med al den Ild, der brænder i hans virkelig venskabelige Hjerte, omtrænt i følgende Udtryk: Gaillard, Mademoiselle, er den braveste, den retskaffenste Kavalleer jeg kjender - Han er ligesaa kold, naar han slaaes med Kaarde eller Pistoler, som naar han drikker et Glas Vand - To har han 138 lagt paa Pladsen, og meer end en Snees andre har han tugtet saaledes, at de aldrig glemme ham - I Selskab med Damer er han overalt uimodstaaelig, og jeg er vis paa at han i det mindste opoffrer Dem et halvt Dosin af de stolteste Skjønheder - I Dants er ingen hans Mester, og SkueSpil af alle Sorter, bedømmer han med en Indsigt, en Rigtighed, en Myndighed, som vilde sætte Dem i Forundring, Mademoiselle - Men, sagde min over denne Lovtale bestyrkede Skjønnne, jeg meente, at han var hengiven til Andagt - O, svarede min Fusentast, vær kun ikke bange! - Intet mindre! - Det er stort om han kjender sin SkrifteFader af Navn -

Jeg vil spørge, blev Herr Gaillard ved i sin Tale, om min værste Fiende kunde have bagtalt mig verre, eller mig til større Skade - thi jeg fik virkelig min Afskeed Dagen derefter - og dog er jeg overbeviist om at han ikke elskte nogen høyere end mig, og de som kjende Herr Valvilles Character, vil, saavelsom jeg, holde denne Bagtalelse for et af de største Beviis derpaa - Thi han tænkte uden al Tvivl, at holde mig den herligste Lovtale - De seer da, min Herr Fiskal, at ligesaavel, som man kan forsvare sin fraværende Fiendes Ære af Menniske-Had, og udøve den ædelste Handling af en slet Grund, ligesaavel kan man bagtale sin fraværende Ven af blot Kjærlighed - for ham, og saaledes begaae den nedrigste, den skammeligste Gjerning af det beste Hjerte - Jeg paastaaer følgelig med Deres Ord, at man af de verste Handlinger, ikke kan slutte noget til Last, for deres Gemytter, der udøve dem - At følgelig de saa kaldte onde Gemytter er Chimærer og Spøgelser, som kun have deres Hjem i vor Indbildning, og hvoraf ingen kan være vis paa at have seet et eneste - Thi Mennisket seer netop ligesaa dybt i de-||res Hjerter, der gjøre noget ont, som i deres, der gjøre noget got og priisværdigt -

139

Herr Panthakak rømmede sig, endskjønt han saae ud, som en der ikke altforvel vidste, hvad han skulde svare - Men Tiden var forløbet, og Præsidenten tog derfor selv Ordet igjen -

En blind Høne kan finde et Korn, sagde han, og med et Øye seer man undertiden meer end med to - Det er derfor, at jeg vil sige mine Tanker, som maaskee kan være rigtige, endskjønt min Indsigt i saadanne Ting er svagere, end nogen andens - Vi lære da i mine Tanker, hverken meer eller mindre af Herr Panthakaks og Herr Gaillards Hændelser, end at man ingenlunde med Sikkerhed kan slutte fra enkelte udvortes Handlinger, til deres Tænkemaade og GemytsBeskaffenhed der udøve dem; men at man for at dømme rigtig, maae vide enhver af de Omstændigheder, under hvilke disse Handlinger ere udøvede, saavelsom deres skjulteste DriveFjære - Da det saa sjelden staaer i vor Magt at opdage disse med Vished, bør vi være overmaade forsigtige i vore Domme om de menneskelige Gemytter, helst i de slette - - Et Spørgsmaal, som vi en anden Gang vil afgjøre, er det hvorvit den Begjærlighed efter at opdage disse DriveFjære kan stemme overeens

med et got Hjerte; og om ikke den blotte Frygt for at finde dem slette, burde skrække os derfra - Vist nok er det et tilforladeligt KjendeTegn paa en MenneskeFiende, at han altid med Møye grandsker efter BevægelsesAarsagerne, til sin Næstes gode Handlinger, i det Haab at finde dem onde; da han derimod ikke bekymrer sig om Motiverne til det onde der skeer; men altid uden Undersøgelse, sætter forud at de ere saa onde, som deres Virkning - En MenniskeVen derimod, vil uden Indvending antage, at alt got skeer af et got Hjerte, og af en ædel Frygt tage sig vel i Agt for at forske nøyere efter DriveFjærene dertil - Han vil derimod med den kjærligste Kummer, søge efter DriveFjærene til de slette Handlinger, i det Haab, 140 at finde dem, om ikke gode, saa dog bedre og undskyldeligere, end deres Virkninger - Og dette, mine Herrer - saaledes sluttede Præsidenten - dette skal herefter være vor Regel, om Dem behager - ||

No 8.

Jeg veed ikke, om nogen af mine Læsere trænger til den Anmærkning, at ingen i vort Selskab tænkte paa nogen enten moralsk eller christelig Fuldkommenhed, naar der taltes om de saakaldte gode Mennesker, i den Trætte imellem Herr Panthakak og Herr Gaillard, som jeg fortalte i det forrige Blad - Naar man nævner et got Hjerte, falder det os sjelden ind, at tænke paa andet, end paa en vis Velvillighed mod alle, hvoraf Medynk med den Ulykkelige GodGjørenhed mod den Fattige, Ømhed mod sine Undergivne, Føyelighed mod sine Venner, Taalmodighed mod sine Fiender, Lydighed mod sine Foresatte o.s.v. ere ligesaamange Greene - Uagtet ingen af os alle er heterodox nok til at drage den meget theologiske Sandhed i Tvivl; at alle Mennesker ere onde af Naturen - det er at sige i Guds, den Fuldkomnes Øyne - nedsunkne fra det første Forhold af deres Godhed imod hans - saa er dog vor Fiskal den eneste iblant os, der ifald det var mueligt, gjerne vilde bevise at denne Velvillighed, og selv Anlegget dertil ikke fandt Sted i noget menneskeligt Hjerte, at alle de gode Gjerninger som synes at sætte den forud, er uægte, og at Ondskab er den eneste Hoved-DriveFjær til alle vore Handlinger - Han agter det for intet, at han derved, sætter os endog langt neden under Hundene, hvilke man, under den behørige Indskrænkning, ikke med Føye kan negte, Venlighed, Tjenstagtighed, Medlidenhed, Troeskab, Taalmodighed, Lydighed, og Taknemmelighed - og hvis - hvad skal jeg kalde dem? - venskabelige Foretagender, man vel kan udlede af Drift, og maaskee af 141 Egennytte, men dog aldrig af Ondskab - Hvad der har bragt ham paa dette besynderlige, dette hypochondriske Indfald, vil mine Læsere faae at see, naar jeg med det første fortæller hans Levnets-Løb - Nu vil jeg kun anmærke, at det maaskee gaaer ham, som endeel vrantne Moralister, hvis Galde ikke allene gjør dem det væsentligt, at laste alting uden Und-||tagelse, men som aldrig troe, at de laste en Ting nok naar de ikke skamskjænde den; og af Frygt for, at deres Næste ellers ikke maatte kunde see sine Feyl, altid skildre dem en caricatur, ligesom de flaae Huuden af ham, af Frygt for at han ellers ikke maatte føle deres tugtende Hænder - Meget formodentlig gaaer det ham, som visse lærde Klopfægtere, hvilke Egensindighed, Modsigelses Aand og Trættens Heede bringer til at paastaae meer, end de troe selv; og som Stolthed siden forhindrer at give det mindste efter af deres Paastand - Undertiden gaaer det Herr Gaillard i denne Post ikke meget bedre - Han tvivler neppe paa, at der gives virkelig onde Gemytter, og dog har hans daglige Trætter med Herr Panthakak, bragt ham saavit, at han altforgjerne vilde negte det - Den som blind og uden Indskrænkning, vil slaae sig til et af Partierne, staaer følgelig saa stor Fare for at feyle, som enhver, der vælger Yderligheder - Men den kloge og upartiiske Tilhører, som uden Fordom og med et koldt Blod, afveyer alting og dømmes selv, han, troer jeg, kan have den væsentligste Fordeel, af to Mænds Disputer, som vide meget om det menneskelige Hjerte og dets hemmelige Kroge, og som tilforladelig sige alt hvad de vide - For saa klog, saa upartiisk, anseer jeg enhver af mine Læsere, og derfor tvivler jeg ikke paa, at de jo vil læse, Fortsættelsen af den i mit seeneste Blad beskrevne Trætte, med den Nytte, som er min Hoved Hensigt -

Herr Gaillard aabnede vor seeneste Forsamlings 142

Dag, ved i en meget ziirlig Tale, at takke Præsidenten for hans sidste saa menneskekjærlige Forordning - den, at vi herefter allene skulde være berettigede til at søge Grunden af vor Næstes onde - og ikke af hans gode Handlinger - Han udbad sig derpaa i meget udsøgte Udtryk, Tilladelse, ydmygst at foreslaae en nye Forordning, betreffende Ordenen, i hvilken det allene skulde være tilladt, at anstille Undersøgelser, efter Grunden til omtalte onde Handlinger - Hans uforgribelige Meening var, at man aldrig burde søge det onde i Mennesket selv, som man kunde finde i Ting, der var uden for ham; aldrig det i hans Sjæle-Kræfter, som man kan finde i Mechanismen af hans Legeme, og aldrig det i hans Hjerte, som maaskee stikker i hans Hjerne - || En ond Villie, en naturlig en hærdet Tilbøyelighed til at gjøre ont, var i hans Tanker det, som man allersidst og ikke uden den yderste Nødvendighed burde, ansee for Grunden til en slet Handling, og naar man vilde finde dens Kilde, burde man begynde sine Undersøgelser udenfra - fra Menneskets forskjællige Forbindelser og Situationer, fra de Nødvendigheder som paalegges ham, eller de Fristelser som han føres i, af Omstændigheder, af Hændelser o. s. v. - fandt man den ikke der, eller ikke tilstrækkelig der, burde man undersøge hans Legemes Beskaffenhed, hans Blod, Hans Mave, hans Lunge, hans Galde - Naar disse ikke befandtes skyldige, burde man undersøge hans Hukommelse, hans Begreb, hans Indsigter, hans

DømmeKraft - Naar denne heller ikke ved sin Svaghed havde foranlediget det onde; da først kunde man have Tilladelse at mistænke Hjertet, dog maatte man endnu nøye skjælné onde Luuner, Nykker og Vaner, fra det kolde og overlagte Forsæt at gjøre ont, som nødvendig, og som allene sætter et slet Gemyt forud - Saaledes, blev han ved, naar en enddog har myrdt sin beste Ven, bør man, som jeg troer, ikke strax 143 fare til med den Dom, at han har gjort det af Ondskab, og at han maae have et meget slet Hjerte; ikke i det mindste, førend man fik omtrænt følgende Spørgsmaal besvarte - Skeede det af Vanvare? - af Nødværge? - Er han hypochondrisk? - Var han fuld? - Er han hidsig, og blev han meget oprirred? - Skeede det maaskee af Vanvittighed, af Overtroe, af en misforstaaed Iver for Religionen? o. s. v. Har han Kuller? - visse Luuner, hvori ingen tør komme ham for nær? - Er han saa kilden paa sin Ære, som en Fransk Adelsmand, og fik han et Ørefigen? - Har han været i Krig, og er vant at slaee lige til uden Eftertanke? - o. s. f. Herr Panthakak maatte selv smiile af denne FremGangs-Maade; og han ønskede sin Modstandere til Lykke med, at have viist Morderne en sikker Vey til at frelse deres Ære, og til at agtes for meget gode Gemytter - Man kan gjøre et Skarn Uret, sagde Præsidenten, som ikke vel kan unde Fiskalen en Slags Fordeel - Gjerningen er og bliver altid ond; men derfor kan den der begaaer den gjerne være meget bedre Gemyt, end den, der straffer ham derfor - Overalt gjør en Svale ingen Sommer, og uden at røre ved alt hvad Herr Gaillard har sagt, kan jeg nok sige, at en eneste ond Tanke, hvoraf man har ladet sig overiile, og som man har udført, ikke strax beviiser, at man er et slet Menneske -

Som om jeg forskar en Klædning, kunde jeg derfor gjerne være en god Skræder, sagde Mester Syenaal, og saae sig rundt omkring, som en der havde frembragt noget vigtigt! - ||

Det er bekjendt for os Philosopher, sagde Magisteren, at Villien er en blot Slave af Forstanden, eller egentligere at tale kun Forstandens Gotbefindende, dens Valg dens Bestemmelse til en Ting frem for alle andre - Det er per consequens urimeligt at beskyldé Villien, for at være ond, og af søge Grunden i den til Feyl, som den ikke kan 144 undlade at begaae, saasnt den forvildede og formørkede DømmeKraft finder det for got - Ingen vil ont, fordi det er ont, men han vælger det, fordi han i det mindste, i det Øyeblik urigtig holder det for got - Jeg har talt -

OrdStriid, svarede Panthakak, befatter jeg mig ikke med, thi jeg har aldrig mærket, at vore Indsigter forbedres derved - Og hvad vinde De, om jeg og tilstaaer Dem, at Forstanden altid bestemmer Villien, naar De igjen maae tilstaae mig, at Lidenskaber, herskende Tilbøyeligheder, og alt hvad man i Almindelighed tænker ved det Ord Villie, tiest tvinge Forstanden til at bestemme den saa og ikke anderledes - Naar De vil tillade mig at forbinde de Begreb med Ordene, som man i daglig Tale forbinder dermed, saa skal De ikke kunde negte mig, at man ofte finder den verste Villie, det sletteste Gemyt, det meest fordærvede Hjerte, hvad De vil kalde det, foreenet med den beste, den oplysteste, den meest dyrkede Forstand; ligesom De vil tilstaae, at Blodet, Sandser, Lidenskaber, Egensindighed undertiden, kan drive og tvinge os til at vælge det, som vor Forstand dog aabenbar tilkjendegiver sit Mishag i - Har De glemt det bekjendte:

Video meliora, proboque,

Deteriora seqvor -

Jeg kunde see paa vor gode Præsidents Øyne, at denne Trætte blev ham for hidsig og for lærd - Jeg reiste mig derfor, og spurgte, om vi ikke efter Selskabets Plan, skulde legge virkelige Hændelser til Grundvold for alle vore Undersøgelser; og jeg tilbød mig tillige, at fortælle to, som var vederfaret mig selv, og som maaskee kunde bidrage noget til at oplyse den Materie, hvorom vi nu havde trættet i to Dage; nemlig den, om vor Villie altid var ond eller ey, thi med Magisterens Tilladelse satte jeg forud som afgjort, at den kunde være ond - ||

145

Præsidenten nikkede mig Ja til, og jeg vil henskrive mine Fortællinger her, med samme Ord, som jeg omtrænt brugte dengang - Begge betrefte just Bagtalelse - den Materie, som først gav Anledning til vor Trætte -

Jeg kom hjem fra en lang og temmelig farlig Reyse, hvorved jeg havde forhvervet mig, en Deel af mine Landsmænds Opmærksomhed paa mine ligegyldigste Foretagender, og den Lykke eller Ulykke, at blive talt om af mange, som kjendte, og af fleer, som ikke kjendte mig - I den Tid, fandt en Person, hvis Navn jeg aldrig har bekymret mig om, for got, at betroé min største, og jeg kan sige, dengang min eneste Velgjørerinde den Hemmelighed, at jeg var en af de ryggesløseste, giftigste og meest determinerede Frietænkere - Jeg havde i et vist lystigt Huus, saaledes lød hans Vidnesbyrd, udstrøed den fineste Gift, og de meest bidende Bespottelser imod Religionen - For at han ikke skulde forstaae mig, havde jeg talt Engelsk, hvilket Sprog, jeg ventelig ikke formodede, at han var kyndig i; og hvormed han, for at høre mig ud, heller ikke havde ladet sig mærke - Jeg havde kun en Maade at retfærdiggjøre mig paa - Jeg bevidnede helligt, og beviiste nogenledes, at alt det Engelske, som jeg dengang vidste, bestod i at kunde sige: God bles ju, eller efter Omstændighederne, God dem ju Ser - Hvad bevægede nu dette Menneske, til at lyve mig saa skammelig paa? - De som troe paa Candide, og paa den verste Verden, vil sige uden Indskrænkning, at han gjorde det af nedrig Ondskab, og fordi han havde Lyst at skade mig - De derimod, som troe paa den beste

Verdens Triumvirat, vil maaskee sige - at han løy i en christelig Hensigt - - at han formodentlig havde hørt saa noget om mig, eller af andre Grunde havde mig mistænkt; og at han kun af en from List havde talt om det, som om en Ting, hvortil han var selv Vidne; for nemlig at overbevise min 146 Veninde desto bedre, og saaledes at gjøre hende desto opmærksommere paa mit aandelige Vel - Jeg, som ikke troer paa noget Menneske, jeg er nogenledes overtødt om, at han bagtalte mig - maaskee for at faae det anbragt, at han kunde Engelsk, maaskee af en anden ligesaa ubetydelig Aarsag, og gandske sikkert, fordi han var en Nar - Det er endog meer, end en blot Muelighed, at han af en falsk Ærgjerrighed, har vildet gjøre sig selv mistænkt for at være en stærk Aand - Denne Hypothes faaer en stor Vægt deraf, at han selv uden Betænkning tilstoed, at || han havde været i et slet Huus - Vist er det, at der er intet Begreb, hvori Mennisket er mindre enigt med sig selv, og andre, intet ubestemttere, intet utydeligere, intet falskere Begreb, end det man i Almindelighed gjør sig om Ære - Jeg er saa inddrøkket af denne Sandhed, at dersom jeg ikke havde kjendt min Veninde desto bedre; jeg neppe skulde have undladt at mistænke hende for selv at have opdigtet den heele Historie; af Godhed for mig, nemlig for at gjøre mig en Compliment dermed, at jeg allerede var vittig nok, til at være en Fritænker og at snakke Engelsk -

Min anden Hændelse var omtrænt af samme Beskaffenhed, og tjente endnu meer til at bestyrke mig i det Forsæt, ikke uden nøyere Overbeviisning, at tiltroe nogen et ont Hjerter, fordi han befandtes skyldig i en eller anden ond Handling - Jeg laae for nogle Aar siden paa Landet - Jeg havde i en otte Dages Tid ikke kundt forlade Sengen; da min gode Ven, Herr A*, som vilde gjøre en Tour ind til Byen, om Morgenen tillig kom til mig, for at sige mig Farvel, og for at paatage sig mine Commissioner - Han gik lige fra mig, ud paa Vognen, og han steeg ikke af den førend hos min føromtalte Velgjørerinde - Han var neppe kommet igjennem Døren, førend hun raabte: »Ak Herr A*! - Jeg veed hvorfor De kommer - Vor 147 ulykkelige Ven! - De søge ham - Jeg er underretted om alting« - Min Ven begjærte nærmere Forklaring, og hun troede at han forstille sig - Endelig fortalte hun, at en af hendes meget gode Venner, en ærlig Mand, og som for Resten kjendte mig saa got som hun selv, for en Time siden havde mødt mig paa Gaden - i en meget uordentlig Tilstand - Herr A* som troede sine Sandser best, og ikke troede Gjengangere, soer hende til paa sin Ære, at den, som hun kaldte sin gode Ven, var en nederdrægtig Løgnere - og han havde ont ved at overtøde hende derom - Den Forfatning, som jeg dengang var i; da nemlig et got Rygte var mig meer magtpaaliggende, end nogentid ellers, og mit Udkomme desuden allene kom an paa min Velgjørerindes Yndest, gjorde mig denne Bagtalelse meget farlig, og gav den et desto større Skin af Ondskab - Af denne Aarsag, blev jeg imod min Sædvane nysgjerrig nok, til at vilde kjende min Mand - Min || Veninde, som maaskee var bleven afskrækket, ved nogle hidsige Ord, som Herr A* havde ladet falde, og som desuden vidste, at jeg ikke selv var meget koldsindig, vilde ingenlunde forraade ham - Endelig kom jeg paa hans Spor - Men hvormeget havde jeg ikke bedraget mig, i den Formodning, at finde en Fiende, en bitter, en uforsonlig Fiende i ham? - Langtfra ikke af Had, eller af en nedrig Lyst, at skade mig - af Sult - af den bittre Sult, havde den Stakkel bagtalt mig - Min Veninde, havde paa en kort Tid, laant ham Navn af sin Ven, ventelig for ikke at holdes for den, der sagde noget paa en løs Grund, og maaskee, for at afnøde min Ven en Tilstaaelse, om det, som hun selv troede at være saa vis paa - Jeg bebrydede mig imidlertid min Feyltagelse - Og virkelig, den gjorde den Kundskab om Mennisket, hvormed jeg undertiden smigrer mig, kun liden Ære - Men hvormange af vore moralske Læger gaaer det ikke, som mig, at de søge det onde i Hjertet, som de 148 burde søge i Maven; og at de spille heele Alphabeter af Sædelære paa det, som de kunde afhjælpe med et Fad Erter -

Saaledes endte jeg min Fortælling - Herr Gaillard trykte mig venlig i Haanden - Naar vi saaledes undersøge Kilden til de onde Handlinger, sagde Præsidenten, vil vi derved langt fra hverken undskyldte dem, eller sætte mindste Sminke paa dem - Lasterne blive altid lige heslige, lige skadelige, lige forhadte - men vi vil derved undgaae den Uleylighed, og jeg kan vel sige Umenniskelighed, at holde alle Mennesker for Uhyre - thi hvem af os gjør intet ont? - Magisteren, som endnu bar et hemmeligt Nag til Herr Panthakak fra før, anmærkede, hvorledes vi derved vilde undgaae, hvert Øyeblik at overtræde *lustitiam distributam* (den uddeelende Retfærdighed) og at straffe alle onde Gjerninger ligestrængt. - Ret, sagde Herr Gaillard; som endnu altid havde den forrige Materie i Hovedet; det vil herefter ikke blive ligesaastor en Nederdrægtighed, at bagtale en Spradebasse ved et KaffeBord, i Fruentimmer-Selskab, som at bagtale en Kjøbmand fastende paa Børsen - Overallt, blev han ved, kan man vel sige, at de færreste bagtale os af Ondskab, eller fordi de virkelig hade os og vil tilføye os Skade - Nogle tale ilde om os af blot Letsindighed, og uden selv at vide, hvorfor - Andre for at have Materie, at tale om - Nogle, for et got Indfalds || Skyld, og for at viise deres Satyriske Talent - Nogle af blot Høflighed imod dem, som de tale med; andre, for at faae et Maaltid Mad, eller af en anden egennyttig Hensigt - Der er dem, som skjænde vor Ære i et gudeligt Øyemed - og der er dem, der, som vi før har anmærket, tillegge os de hesligste Laster, og de urimeligste Daarligheder af blot Venskab; fordi de troer, at roese os, og fordi de gjøre sig et langt andet Begreb, om de Ting, som de fortælle om os, end de gjøre sig, der høre paa dem - De fleeste 149 ere kun et troeligt, og uskyldigt Echo af deres Røst, som først udfandt, og først udbredede det onde - Vil man legge dem til, som enten i Hidsighed og af Overiillelse, eller af Vanvare og en blot Feyltagelse, eller af Frygt for vore mægtige Fiender, eller ved den anden Flaske Viin, tale ilde om os; hvormange blive der vel da tilovers, hvorom man kan sige, at de gjøre det af en blot og nedrig Ondskab? - -

Nu tog vor Hollænder Herr van Sachtlevén Ordet, om hvilken, da han træder første Gang paa Skue-Pladsen, jeg i forbigaende maae anmærke, at endskjønt han undertiden synes, at tænke meest

overeenstemmende med Herr Panthakak, saa dog baade har og fortjener han den Roes, at være den upartiiskeste, og koldsindigste i Selskabet -

Naar enkelte onde Handlinger, sagde han, holde op at være tilforladelige og sikre KjendeTegn, paa det vi kalde et ont Gemyt; saa er det vel unegteligt, at udvortes gode Gjerninger, heller ingen p aandelige Beviis kan være paa et got - endskjønt jeg meget priser vor Præsidents oplyste Menniske Kjærlighed, der paaegger os at antage dem derfor, indtil vi blive bedre overbeviiste, og forbyder os selv at søge denne Overbeviisning - Men da Talen her ingenlunde er om et got eller ondt Gemyt i en theologisk Forstand, men der blot handles om den selskabelige Dyd, den naturlige Velvillighed imod andre, som vi kan have tilfælles med en Deel af Dyrene, endskjønt den med Grund kan forudsættes forædlet hos os - saa vover jeg, at fremsætte to andre Spørgsmaal, som har en nøye Forbindelse med vor Materie, og som jeg med Tiden, haaber at see afgjorte ved vort Selskabs Undersøgelser - ||

Det ene, som i mine Tanker ikke ubequem kunde have kommet i Betragtning, førend denne Trætte om de gode, og slette Gemytter, blev saa hidsig, er - Om der i en stræng Forstand gives reent gode 150 og reent slette Gemytter, eller om det ikke blot kommer an paa det meer og det mindre, og forholder sig, som med Temperamenterne, hvilke altid er blandede, endskjønt et af dem prædominerer - Det andet Spørgsmaal er følgende - Da enkelte onde Gjerninger, som sagt, ikke kan være sikre KjendeTegn paa et ont Gemyt; ere de da de eneste KjendeTegn derpaa; og er den blotte Undladelse af det Onde, som falder i Øynene, saadant et Beviis paa et got Hjerte, som vi bør antage uden videre Undersøgelse - Det er sandsynligt, at Feighed og Egennytte forhindre mange i at gjøre det onde, som de ellers ikke skulde tage i Betænkning at gjøre - Erfarenhed har lært, at der har været mange, som har havt List nok til at skjule en Deel Ondskaber, som de virkelig har begaaet, og Herredømme nok over sig selv, til at lade dem være, som de ikke kunde skjule - Jeg anfører dette, for at vise Anledningen til mit Spørgsmaal, og langtfra ikke, for at afgjøre det selv, hvilket jeg overlader til mine Collegers dybere Indsigter - For imidlertid, at sætte det i saa stærkt et Lys, som det er mig mueligt, udbeder jeg mig Tilladelse, efter vor lovlige Sædvane, at fortælle en Historie, til hvis tragiske Beslutning, jeg for nogle Aar siden har været Vidne -

Ikke langt fra Rotterdam boede to bemidlede Adelsmænd, Herr van Schliker og Herr van Frankhuysen, hvilke, som de var Nabøer, og ikke trættekjære, havde allerede saalænge holdt en god Omgængelse med hinanden, at de tilsidst paa god Troe og Love gav den ud for Venskab, og virkelig selv holdt sig for, at være de beste Venner, hvilket de da kunde gjøre saameget destosikkerere, som de kunde leve hverandre foruden - Imidlertid sporede man dog allerede hos dem den forskjællige Tænkemaade, hvorved deres Børn siden saa stærkt udmærkede sig fra hinanden; og sandt at sige bestod deres Venskab ikke i andet, end at de 151 ikke gjorde sig indbyrdes Fortred, at de omtrænt hver fjortende Dag spiste samlede, og at de hver stor Festdag meget punktlig ønskede hinanden, at opleve mange fleer - Hver af dem havde en eneste Søn; men Herr Schliker havde endnu en Datter - De to unge || Herrer, hvis LevnetsLøb egentlig er det jeg vil fortælle, var omtrænt paa samme Alder, og blev paa engang sendte til en offentlig Skole i L** hvor jeg først lærte at kjende dem - Ved min Handel var jeg kommet i en vis Forbindelse med deres Forældre, og jeg kunde ikke afslaae det, da de uagtet min Ungdom viiste den Tillid til mig, at overdrage mig en Art af Opsigt med disse unge Menniskers Opførsel, hvis Kost- og Skolepenge jeg desuden skulde udbetale - Fra den Tid af, har jeg sjelden sluppet dem af Sigte; thi som det altid har været min SkjødeLyst at vilde kjende Mennisker, saa syntes disses meget forskjællige Characterer mig strax at fortjene min heele Opmærksomhed; og jo meer de udviklede sig, desto meer tildrog de sig den - Af denne Aarsag, forsømte jeg, endog efter at de havde forladt Skolen, intet, for saavit som mueligt at blive underretted, om deres betydeligste Foretagender -

Ved den første Besøgelse, som de aflagde hos mig, behagede den unge Schliker, min gamle, fromme Moder, og nogle ligesaa fromme Matroner, som hun havde hos sig, saa usigelig vel, som den unge Frankhuysen anstod dem usigelig ilde; da derimod min yngre Broder og mine Systre, syntes ulige bedre om denne end om hiin - Nogle Kjøbmænd, som samme Gang besøgte mig, og jeg selv, saae til, røgede Tobak, og var længe upartiiske - Det første Træk, som jeg bemærkede, hos Herr Schliker, var at han strax skilte sig fra de unge, og heele Tiden holdt sig saa nær til de Gamle, som mueligt - Han gav Agt paa deres endskjønt, om jeg maae sige det, temmelig mavre og enfoldige, dog fromme og andægtige Samtaler; med en taus 152 Ærbødhed, med en utrættelig Opmærksomhed, og, som det lod med et uindskrænket Bifald - Thi han sukkede ordentlig ligesaatit og ligesaadybt, som de andre; selv over de dyre Tider, og Fruentimmerets overhaandtagende Klæder-Pragt, da han dog efter sin Alder ikke burde kunde bekymre sig herover - Jeg kan ikke negte, at denne Opførsel strax opvakte Mistanke hos mig, og at jeg ikke holdt den for naturlig, da den syntes mig overdrevet - Min Moder derimod tog ikke i Betænkning at roese, og velsigne ham offentlig - Ja hun forestillede den unge Frankhuysen, ham, som et Mynster, hvilket han vilde befinde sig overmaade vel, ved at efterfølge - Denne muntre og hidsige unge Herre, som just dengang || beskæftigede sig med, at foresynge min yngste Syster en Fransk Viise, fandt sig overmaade fornærmet ved denne Formaning; og han var ubesindig nok til at svare - at han holdt sig for meget klogere end Herr van Schliker - Og at han vist ikke havde i Sinde, at vælge sig en til Mynster, der var enfoldig nok til at forsømme saa stor en Fornøelse, som den at snakke med kjønne og lystige Jomfruer, for at kunde sidde muuret paa en Stoel og høre paa nogle gamle Koner, der klynkede, uden at de vidste selv hvorover - og for at anstille sig som en Abekat, og hænge med Hovedet, sukke, og fordreye Øynene, ligesom han saae at de andre gjorde; da han dog tilforladelig slet intet meente med alle disse Grimasser, ihvad de andre meente dermed - Enhver maae tilstaae, at denne

Tale var uforskammed, og den var det saameget meer, som hans naturlige Ild forledte ham til, paa en burlesk Maade at eftergjøre alle de Grimasser, hvorom han talte - saa at i det mindste de unge Mennisker kun med Nød kunde bare sig for at lee - Alle var vi enige i at laste ham - Selv min Broder og mine Systre strængte alle Kræfter an, for at sige ham saa alvorlig, som mueligt, at han var meget uartig 153 - Men hvor opbragte min Moder og hendes Selskab blev, er noget, som man bedre kan forestille sig, end jeg kan sige det - Det var neppe, at jeg, efter at have givet ham en temmelig skarp Irettesættelse, ved min Forbøn, kunde bringe det saavit, at de vilde taale ham hos sig - Og jeg skulde maaskee ikke have kundet overtale dem dertil, dersom jeg ikke til min og alles Beundring, havde faaet en ivrig Medhjælper, som jeg mindst ventede - Herr Schliker, den fornærmede Herr Schliker, gik med en anstændig Frygtsomhed omkring, kyste alle de opirrede Matroners Hænder, og understoed sig, som han sagde, at indlegge en Forbøn for sin uforstandige Ven - Han vidste, at han vovede meget, og han for sin egen Person, vilde aldrig have tilgivet sig selv saadan en Forseelse, dersom det var mueligt, at han kunde begaae den - Han tilstod, at det var den største Ugudelighed, at drive Spot med gamle, og i sær med saa ærværdige saa gudsfrygtige Folk, og med deres Andagt - Imidlertid vilde han haabe, || at det kun var Ubetænksomhed, og Uforstand af hans Ven, og at han med Tiden kunde forbedre sig - Overalt skadede han sig ja kun selv, og man kunde, i hans Tanker, ikke have Medlidenhed nok med et Menniske, der stod saa meget i sit eget Lys - Herpaa vendte han sig til Herr van Frankhuysen, og forestillede ham, med stor Sagtmodighed, hvor lidet han var paa den rette Vey; og hvor meget nyttigere det vilde være for ham, at høre et Ord af saa fornuftige og fromme Koners Læber, end alt hvad Folk af hans Alder kunde sige ham - Han vidste nok at han ingen Fornøjelse fandt i alvorlige, og mindst i andægtige Samtaler, ligesom han heller læste i en Roman, end i den opbyggeligste BønneBog - Endskjønt han ikke vilde bebreide ham det, kunde han meget vel erindre sig, hvortit han hjemme var løbet udaf Kirken, under Prædiken, for at lege og slaaes med Bønderdrengene; og hvortit han 154 havde spottet med deres gamle Gudsfrygtige Huusholderske, og fordi hun undertiden var nødt til at tage sig en Slurk Genever for sin svage Maves Skyld, havde sagt at hun græd af Fuldskab - Men, blev han ved, dersom De ikke endnu er lykkelig nok, til at finde Smag i en opbyggelig Omgang, kan De dog unde andre den Fornøjelse, indtil De selv lærer, at skjøne derpaa -

Min Moder og hendes Veninder, græd af Glæde over denne Tale, og for den retskafne, fromme Herr Schlikers Skyld, som min Moder sagde, tillod de Herr Frankhuysen at blive i Selskabet, dog under Vilkaar af en bedre Opførsel - - Om de virkelig tilgave ham, vil jeg snart tvivle paa, thi ingen af dem har fra den Time, enten talt, eller haabet got om ham -

Vor Forsamlings Tid var forløbet, men Præsidenten, der, saavel som vi alle, begyndte at finde denne Historie interessant, besluttede, at Herr van Sachtleven skulde fortsætte dens Fortælling næste Gang - ||

No 9.

Af den Contenance, som den unge Frankhuysen holdt ved alt dette, kunde jeg ikke bemærke andet, end at han heele Tiden blussede i sit Ansigt, som en Ild; at Taarene stod ham i Øynene; at han Tid efter anden stampede i Gulvet, og lukkede Munden op for at sige noget, uden at kunde frembringe et eneste Ord; og, at han, da min Moder gjorde ham den Compliment, at han maatte blive, for den retskafne Herr Schlikers Skyld, strax søgte efter sin Hat, og uden al Tvivl havde rennt bort, dersom ikke min yngste Syster havde forhindret ham deri, med en Iver, og en Venlighed, som jeg dengang fandt noget overdreven - Efterhaanden blev alting stille, og det varte kun faae Minuter, førend vi hørte, at Herr Frankhuysen begyndte at synge den Stropfe i den Franske Viise, hvor han 155 slap, da han saa ubeleyligt blev forstyrret - Og da det behagelige Veyrligt kort derefter forførte de fleste af de tilstedeværende unge Mennisker, til at foreslaae en Spadseere Tour, var han den første, som løb hen til Herr Schliker, og meget venlig spurgte ham, om han ikke vilde følge med.

Min Moder, der ventelig ligesaagot som jeg, kunde see paa den unge Schlikers Øyne, at han gjerne vilde med, endskjønt han undskyldte sig derfor, havde den Godhed for ham, saagot som at nøde ham dertil og saaledes at hjælpe ham udaf sin Forlegenhed - Da de var borte, havde vi god Leylighed til at gjøre vore Anmærkninger over dem - Man kan let gjette, til hvis Fordeel disse udfaldt; thi saa god Lyst, som to eller tre Kjøbmænd der var blevne tilbage hos os, yttrede saavit som mueligt, at undskyldte den unge Frankhuysen, saa bar de dog alt for stor Ærbødighed for min og deres Mødre, til at sige dem imod med Paastaaelighed - Og det er ikke at tvivle paa, at den blotte Høflighed let skulde have bevæget dem til at opoffre et ungt Menniske, der intet kom dem ved; og hvis Opførsel desuden ikke kunde forhverve ham nogens Høyagtelse, om den og var undskyldelig - Af samme Aarsager, tog jeg mig meget nøye i Agt for at lade mig mærke med den mindste Mis-||tanke til den Schlikers Ærlighed, hvoraf de Gamle var saa indtagne, uagtet jeg troede, at have meer, end en Grund dertil - Vi blev følgelig let enige om, at denne sidste var det haabefuldeste unge

Menniske, og at den anden var det modsatte deraf -

Imidlertid kom vor Ungdom tilbage, og vi kunde let see, paa den Heede, hvormed de hvidskede til hinanden, at der havde tildraget sig noget nyt - Da nogle af os loed sig mærke med Begjærlighed efter at vide det, paatog Herr Schliker sig strax at fortælle Sagens heele Sammenhæng - Det er intet videre, sagde han, end en nye Trætte imellem 156 Herr Frankhuysen og mig - Men dertil er jeg da saa vant - Imidlertid, maae jeg dennegang takke den unge Herr van Sachtleven for, at han ikke mørprygde mig mit paa Gaden, som han vel før har gjort - og det af ingen anden Aarsag, end fordi jeg i en god og Christelig Hensigt, lastede hans altforstore Ødselhed -

Hunde-Tunge, du skjeldte - raabte Frankhuysen -

Matronerne korsede sig, og sagde at han var en VarUlv, eller i det mindste besat -

Min yngste Syster kunde ikke undlade, at erindre Herr Schliker om, hvorledes han virkelig havde skjeldt sin Ven for en Tyv; og det bekræftede alle de andre -

Nu ja - sagde Herr Schliker, i det han hummede sig op til de Gamle Fruentimmer - kan han dog heller ikke negte, at han jo tit har stjaalet Æbler og Nødder i sine Forældres Have -

Den der kan stjæle det ene, kan og stjæle det andet, sagde en Matrone -

Man begynder fra det smaae og ender med det store, sagde en anden -

Retfærdige Himmel, at bestjæle sine egne kjødelige Forældre! - raabte den tredie -

Det er at føde Børn op til Gallien, skreg den Fjerde -

Frankhuysen zittrede, og græd - som jeg troer - af Arrigskab -

For nogenledes at skaffe ham Luft, spurgte jeg, hvorledes denne Trætte var begyndt, hvorledes Herr Schliker var faldet paa at skjælde ham, og hvad det var for en Ødselhed, de havde talt om -

Herr Schliker vilde svare, men min yngste Syster, der neppe kunde holde et par Taarer tilbage, som spillede i hendes Øyne, tog Ordet og sagde, at hun best kunde fortælle den heele Sag, da hun var uden derfor - ||

Paa HjemVeyen, sagde hun, mødte os en fattig 157 Kone, med et Barn paa Armen og det andet ved Haanden - Hun bad om en Almisse, og forestillede Herr Schliker, til hvilken hun just vendte sig, meget væmodig, at hun havde en syg Mand, og endnu to hjælpeløse Børn liggende hjemme paa et Loft, hvis eneste Haab om Mad i Dag, beroede paa det, hvad hun kunde bringe dem - Herr Schliker foer hende, som jeg troer, noget haardt an; og spurgte om hun var saa uforskammed at overfalde Folk mit paa Gaden, og om der ikke var SpindeHuuse nok til for hende og hendes Lige; og om hun saa ham an for den, der vilde bestyrke liderlige Quindfolk i deres Synd og Ondskab, ved saaledes at kaste sine Penge i RendeSteenen? - Den stakkels Kone taug, sloeg Øynene ned, og stak bitterlig i at græde - Og da sprang Herr Frankhuysen til, og tørte Graaden af hendes Øyne med sit Tørklæde, og sagde, at hun ikke skulde bryde sig noget om, hvad den Tverdrivere snakkede, og stak hende tillige noget i Hænderne, jeg veed ikke hvormeget - -

Men jeg veed hvormeget, raabte Herr Schliker - Det var to Species-Ducater, som hans Mama forægte ham paa Veyen til en LommeSkilling; og de sidste Penge, han eyede -

To Species Ducater! - raabte Herr Anderson, en gammel podagraisk GrosHandler, som blev holdt for den rigeste, og den sparsommeste i vor Bye, og som hidindtil, havde siddet i sin Læne Stoel, uden at tale et eneste Ord - Og, to Species Ducater! - raabte alle vi andre Kjøbmænd -

Som hans Mama havde givet ham, med sin egen Haand! - raabte den ene Matrone -

Til et liderligt QuindMenniske! - skreg den anden -

De sidste Penge, han eyede! - sagde den tredie -

Der kan Udfaldet ikke blive andet tilsidst, sagde den Fjerde, end enten at tigge eller at stjæle -

Det var just mine Ord, sagde Schliker; og 158 derover blev han saa vred, at han skjældte mig for en Hyklere og en Nar, og sagde, at jeg skulde holde inde med mine Grovheder, ellers vilde han lære mig Sæder; og saa sagde jeg, at han dog vel vidste, at han saa var en Tyv; og saaledes kom det, som alle de andre kan bevidne -

Det er uhørligt, raabte alle de Gamle! - ||

Nu kunde Frankhuysen ikke bare sig længer - Han soer ved Gud, at de maatte raabe og skrigte hvad og hvorhøyt de vilde, saa skulde han ikke bryde sig meer derom, end om Lyden af en KlapperMølle; men hvorledes det og gik, saa vilde han dog aldrig taale det, af den blegnebede, suurøyede Skifting - to BiOrd, som Herr Schliker med megen Grund kunde hentyde paa sin Person - at han skulde stikke Næsen i Ting, som slet intet kom ham ved -

Da kommer det mig noget ved, min unge Herre, sagde jeg; meer, for om mueligt at afvende det Uveir, som jeg saae trække op over ham fra Matronernes Side; og nogenledes at formilde dem, ved at tage deres Partie, end for at lade ham føle min Myndighed - Hvorledes, lagde jeg til, vil De nu faae to Ducater igjen? -

Jeg begjærer ingen, svarte han stolt - Og om jeg begjærte dem, saa havde den fattige Kone, dog ikke nær det Haab om, at faae to Ducater i Dag, som jeg har nu -

Det troe vi, det troe vi, raabte alle -

Men hvoraf veed De, at den Kone, som De viiste sig saa medlidende imod, virkelig trængte til Deres Hjelp, at hun fortjente den? - Hvoraf, sagde jeg, veed De, min unge Herre, at hun sagde sandt? -

Og hvoraf, svarte han, veed De min gamle Herre, at hun sagde usandt? - Han kunde uden Tvivl, see paa mit Ansigt, at hans Maade at svare paa mishagede mig; thi han blev strax saa rød i sit Ansigt, som et Skarlagen - Efter nogen Betænkning, gik han hen til mig, og trykte mig med en 159 frygtsom Venlighed i Haanden - De maae ikke blive vred, sagde han - Jeg meente intet ont dermed - Men paa min Ære, da jeg saae den stakkels Kone, faldt det mig ikke ind at tænke paa, enten hun sagde sandt eller ey -

Jeg negter ikke, at jeg dengang kun med Nød kunde bare mig for at omfavne ham - En ung begyndende UrteKræmmer gjorde det virkelig; og jeg saae meget vel, at min yngste Syster sneg sig til, at trykke ham venligt i Haanden -

Hos de øvrige var ingen Forladelse at vente -

Hvor trodsig, hvor ugudelig han staaer endda og forsvarer sine Feyl, sagde Damerne - Han gjør sig en Ære af, at være en Ødeland, sagde Mændene -

Har Deres Papa da ikke formant Dem til at være sparsom? faldt det en aldrende Kjøbmand ind at spørge

Min Papa, svarede Frankhuysen, har formant mig til at føre mig op, som en Adelsmand - Dette Svar var altfor stolt, og det kunde naturligviis aldrig || blive vel optaget i et Selskab af Hollandske Kjøbmænd - Det bragte og alle op imod ham, selv dem, som hidindtil havde syntes at være meest tvivlraadige - Alles Røst var imod ham, alle lastede ham - og han, som engang havde faaet Munden paa Gang, forsvarte sig mod alle, uden at give nogen et Ord efter - Dog skulde maaskee alting tilsidst have blevet bragt i Rigtighed, dersom ikke en ulykkelig Hændelse paa engang havde ødelagt al den Credit, som han enten ikke havde tabt, eller, som han ved sine muntre, skarpsindige og høyt Høytede Svar igjen havde tilveyebragt sig hos en Deel af MandFolkene - Herr Schliker, hvilken maaskee syntes, at Tretten begyndte at blive for koldsindig; foreholdt ham, at han meget ofte og endnu ved deres Afreyse havde hørt hans Moder meget alvorlig formane ham til, at holde bedre paa Pengene, end han pleyede - Og om ti og tyve 160

Mødre i dette Øyeblik formanede mig dertil, svarede Frankhuysen; og jeg om en Time mødte en ulykkelig Kone, som den vi mødte før, saa glemte jeg alle deres Formaninger - Og gav hende endnu to Species Ducater? spurgte Schliker - Dette Spørgsmaal var Anledningen til Frankhuysens totale UnderGang - Den gamle Anderson, som ikke havde talt et Ord siden sit sidste Udraab, spratt op i sin Stoel, som jeg troer, ved en blot mekanisk Virkning af Lyden, da han hørte de to Species Ducater nævne, og kunde umuelig bare sig for, at igjentage de samme Ord, med en Heftighed, der var langt større end før; og til alt Vanheld saa stor, at han derover glemte sin Podagra, og stampe imod Jorden, hvilket da i samme Øyeblik erindrede ham derom igjen - Af Naturen knarvurn, tilforn ærgerlig over, at to Ducater, som han troede, var saa unyttig kastede bort, og nu opbragt ved den heftigste Smerte, blev han ved i et got Korteer, at bande Herr Frankhuysen af Hjertens Grund, og at skjelde ham, for alt hvad han kunde finde paa, som den han ansaae for at være allene Skyld i hans Vanheld, og desuden den eneste, hvorpaa han med en Slags Rimelighed kunde udøse sin Galde - Frankhuysen havde Ærbødighed nok for hans Alder, og jeg tør sige Medynk nok med hans Smerte, til at høre taalmodig paa ham i de første tre, fire Minuter - Men saa var og alting ude - Han var en Strøm der igjennembrød sin Dæmning - Han viiste en Færdighed, som han endnu ikke var bekjendt for; han bandede, som den vildeste af vore ChinaFarer - Kort, han gav hverken den Gamle, eller || nogen af os andre, der vilde styre ham til rette, Ære, som man siger, for en halv Skilling; og jeg maatte tilsidst, for at undgaae større Yderligheder, saa got som med Magt trække ham ud i en anden Stue; hvor jeg bad min Broder blive hos ham, og om mueligt, bringe ham til Eftertanke - Da de fleeste af de tilstedeværende 161 Kjøbmænd, trængte meget ofte til Herr Andersons Credit; og ingen aldeles kunde undvære ham - da desuden denne Opførsel af en 14 Aars Dreng, imod en gammel Mand, var saa aabenbar uforskammed og uandskyldelig, er det let at begribe, at alle nu enstemmige fordømte ham, og i et Chor med Matronerne,

kaldte ham det frekkeste, det ryggesløseste, det slettest opdragne, og det ugudeligste unge Menneske, som nogen havde seet, eller kunde forestille sig - Og den arme Frankhuysen, havde virkelig ingen Venner meer, i dette store, og i vor Bye anseelige Selskab, uden mine yngre Sydskende, som intet kunde hjælpe ham; mig, som ikke turde lade mig mærke dermed, og den før omtalte unge Urtekræmmer, som, uagtet han højlig misbilligede hans sidste Opførsel, var dristig nok til offentlig at give hans Adfærd med den fattige Kone ud for en elskværdig Ædelmodighed; og som, i forbigaaende sagt, spilte Bankerot Aaret derefter -

Da den Gamle nogenledes var stillet tilfreds, og alting begyndte igjen at komme i sin Orden, spurgte min Moder, den unge Schliker ad, om hans Compagnon altid havde været saaledes - Han trak paa Skuldrene, og sagde, at, endskjønt han krævede Gud til Vidne, hvorlidet det var hans Sag, at tale ilde om noget Menneske, mindre om den man havde givet ham til Selskab, saa dog - da han selv saa tydelig havde røbet sig - og han, Herr Schliker desuden bar alt for stor en Ærbødighed, for min Moder, til at dølgte Sandheden for hende, naar hun spurgte ham derom, saa maatte han tilstaae - at de kun havde seet det mindste af Herr Frankhuysens Ugudelighed - Uagtet alle hans christelige, og retskafne Moders Formaninger, uagtet hans fromme Læreres ofte igjentaagne Tugtelse; og, om jeg tør legge det til, sagde han og slog Øynene ned; uagtet mine egne kjærlige, og jeg kan sige broderlige Raad, har han altid været eens, 162

lige overgiven, lige halsstarrig, lige fræk og ugu-||delig - Naar hans egen Moder, som billigt lastede sine Tjeneste-Folk og andre for deres Synd og Ondskab, og forklagede dem for Herr Frankhuysen, understod han sig ofte at sige hende imod lige i Øynene, og at forsvare dem. Paa den Maade gjorde han hende engang Tort i et offentligt Selskab - Madame Frankhuysen havde ved en Hændelse gjemt en stor Sølv-Skee paa et Sted, hvor hun ellers kun pleyede at gemme Linned, og det havde han seet - Da hun nogetid derefter savnede Skeen, og det, som let kan skee, var gaaet hende reent af Glemme; kunde hun ikke andet, end mistænke hendes Stuepige Vilhelmine, et sandt Verdens Barn, som gik med Kniplings Sætter og Øren Ringe, og overalt et skarnagtigt Menneske, for at have taget den - Da min Moder og hun, i saadanne Ting, har en fuldkommen Fortroelighed til hinanden, kunde hun engang, da vore Familier og fleere af NaboeAdelen var samlede, ikke undlade, at hvidske dette til hende - Af Van Vare maae hun have hvidsket temmelig høyt; thi Pigen, som just satte noget til rette i Stuen, havde hørt det, og var saa uforskammed at straffe hende for Usandhed i alles Paahør - Ved Gud Madame, sagde hun, De gjør mig Uret, De har Synd af at sætte en Skamklik paa en ærlig Pige - Madame Frankhuysen, der som billigt var, blev meget opbragt over denne Frækhed, sagde ganske høyt, at hun var et Skarn, og at hun ikke kunde sminke sig saaledes op af intet; hun soer paa at ingen havde forkommet Skeen uden hun, og at hun vilde trække dens Værdie af hendes Løn - Vilhelmine stak i at græde, og i det samme kom den unge Frankhuysen springende ind i Stuen - Uden at give sig Tid til at hilse nogen, løb han lige hen til Pigen, klappede hende meget uanstændigt paa Kinden, og spurgte hende hvorfor hun græd; og da hun havde sagt ham, at hans Mama beskyldte hende 163

for at have stjaalet den ene PotageSkee; løb han lige fra hende hen til en Commode, pegede paa en af Skufferne, og sagde gandske høyt, Der gjemte Mama den i Forgaars - Madame Frankhuysen, skjeldte ham for en næsviis og uforskammed Dreng, hun soer paa, som hun da heller ikke vidste det bedre, at hun aldrig havde gjemt andet, end fiint Linned i den Skuffe, hun befalede ham at tie - men alt forgjæves - Han blev ved at trætte hende imod med en Uforskammenhed, uden Lige - Den gamle Herr Frankhuysen, som - - imellem os at sige - - ikke er et Haar bedre, end hans Søn, og som altid var meget || ve-e-e-enlig mod Vilhelmine - (i det Herr Schliker saaledes trak paa dette Ord, gav han os et uefterabeligt Mistanke opvækkende Vink, som ingen af os kunde tage Feyl af) - og, som desuden - - - blev han ved, og bar sig ad, som en der sætter et Glas til Munden, og drikker det ud til Bunds - den gamle Herr Frankhuysen befalede tilsidst sin Frue, paa en meget myndig, og, om jeg tør sige det, grov Maade, at hun skulde lukke Skuffen op; og da hun ved et Vanheld havde forlagt Nøglen, var den unge saa uforskammed, at erindre ham, om sin Hoved-Nøgle; hvorpaa da Skuffen blev oplukket, og Skeen til Madame Frankhuysens største Forundring og Bestyrtelse, rigtig nok fundet - Hun leed den Ydmygelse, at hun maatte gjøre en Undskyldning, eller egentligere en Art af Afbigt, for sin skarnagtige Pige; og denne slog paa Nakken, gav sin unge Junker et meget forargeligt Smiil, og gik bort i fuld Triumpf over sin Frue - Nu vil jeg spørge, blev Schliker ved, om dette var en Opførsel mod en Moder, og om han ikke, som min Mama siden sagde mig, burde have advart hende om sin Feyltagelse i Enrom, da den skarnagtige Tøs engang var ham saa magtpaaliggende? - Men dette var langt fra ikke hans eneste Uforskammenhed af denne Sort - To gamle gudsfrygtige Koner som 164

havde Adgang og Ophold, i hans Forældres Huus, og som TjenesteFolkene og Undersaatterne var meget forbittrede imod, fordi de aldrig dulgte noget med dem, men uden Ophold underrettede deres Frue, om alle deres Ondskabs Paafund, spillede han hundrede Pudser, det ene verre end det andet, som det vilde blive altforvitløftigt at fortælle - Overalt gjorde han sig saa gemeen, at han var god Kammerradt med alle Bønder- og Tiggerdrenge i heele Naboelauget, og han vilde heller lege og slaaes med dem, end han vilde omgaaes med os andre adelige Børn - som han da og tilsidst blev holdt for den største SlagsBroder der i Egnen - Hans Forvovenhed var uden Grændser - Som engang, da jeg sagde til en Bondepige, der forsømte sit Arbeide, for at staae og gabe paa hans Narrestreger, at hun skulde gaae sin Vey, og i det samme af Vanvare stødte noget haardt til hende, saa at en MelkeSpand, som hun havde paa Hovedet, faldt fra hende og trumlede ud i Kanalen; sprang han, saasart han saae, at hun græd af Frygt for Hug af sin Moder, uden Betænkning ud, lige til Halsen, og hentede hende den igjen - || Han klavrede op paa alle Tage, og sprang over alle Plank-Værker, uden at lade sig afskrække enten ved den store Muelighed, hvert Øyeblik at brække Halsen, eller ved de Hug, hvorpaa han var ganske vis, naar han, som sædvanligt ved disse Leyligheder, rev sine Klæder i Stykker - Han var overalt saa ødsel med sit Tøy, at han var i Stand for at give den første Tiggerdreng han

mødte, det beste af sine Sager, naar han intet andet havde ved Haanden, eller den kun bad ham derom - Og da han et Par Gange blev haardt straffed derfor, forbedrede han sig dog saa lidet; at han siden ikke allene ofte gjorde det endnu verre, men og af en utroelig Halsstarrighed, heller lod Huuden flaae afsig, end han engang vilde tilstaae, hvem han havde givet det til, som man savnede; eftersom han havde 165 mærket, at de første som han røbede, maatte give det tilbage, som han havde givet dem, og fik Hug til, saavel som han - Jeg har mange Gange hørt ham ærgre sin retskafne og fromme Lærere, med forfængelige og unyttige Invendinger; og mod Slutningen var det, som han selv har betroet mig, hans Sædvane, saasart han vilde have Lov, at quæle denne stakkels Mand, med saa mange Spørgsmaal, saamange Anmodninger om tydeligere Forklaring af et og andet; - at han gjerne lod ham gaae, og takkede Himmelen til, at han kunde faae Fred - Thi endskjønt man snart aldrig fandt ham læsende, og man tit, naar man formodede ham i Skoelen, kunde finde ham paa RygAasen af et Huus; saa havde han dog, ved sit hurtige Nemme, og sin stærke Hukommelse, Gud maae vide naar, faaet saa meget i Hovedet, at ikke allene han troede sig langt klogere end sin Præceptor, men at fleer, og i sær hans Papa var af samme Tanker - Men hvad hjælper det? - Om han og vidste alting, vilde dog hans Lærdom kun blive ham skadelig, og til desto større Fordømmelse, da han ikke vil lære, eller i det mindste ikke benytte sig af den eneste sande Viisdom, som dog hans fromme Lærere, saa troelig indskjærpede ham -

Saavit var Herr Schliker kommet i sin Lovtale, over sin fraværende Ven; og jeg ventede just at høre, at denne var om ikke en aabenbar Atheist, og GudsBespøtter; dog i det mindste en Fritænker, eller en grov Kjætter; da min yngste Syster, som i forbigaaende sagt, ofte havde gjort sig Ærinder ud, efter Herr Frankhuysens Bortgang; kom ind, og hvidskede til mig, at han gjerne vilde tale med mig - Min Broder havde, ved paa en venlig og lemfældig Maade, at forestille ham den Skam og Skade, som saadan en Opførsel nødvendig maatte gjøre ham - || ved at vise hvor vel Sædelighed og især Ærbødighed for de Gamle skulde klæde ham, der ellers af Naturen havde saa indtagende et 166 Væsen, og ved at give ham et Begreb om en overdreven Hidsigheds ubehageligste, og hesligste Følger; efterhaanden bragt ham saavit, at han tilstod sin Forseelse, og ønskede at den ey var skeet; men da min Syster, som jeg troer, ikke ukjærlig, bebrydede ham den Forstyrrelse han havde anretted i Selskabet, og at han havde spildt al hendes Lyst, da blev han fuldkommen blødgjort, da smeltede hans Hjerte - Da jeg kom ud, fandt jeg ham siddende ved et Bord, med den ene Haand for Øynene, og Taarer drypped i Hobe-Tal, igjennem hans Fingre - Saasart han hørte mig, sprang han op og gik mig i Møde, med en vis dristig Undseelse, med en stolt Ydmyghed, jeg veed ikke selv hvad jeg skal kalde det, men uagtet hans øyensynlige Kummer og selv Skamfuldhed, troede jeg at finde en vis Levning af Stolthed i hans meer fortrædne end alvorlige Udseende, hans stive Gang, hans langsomme og forandrede Udtale, og overalt i alle hans Lader - en Rest af Høyhed, der omtrænt vilde sige, saameget, som - »Jeg vil selv tilstaae mine Feyl - Det er meget af mig, og nok til at forsone dem - Derfor skaan mig, for at bebryde mig dem med Bitterhed - Hvis ikke o. s. v.« Han blev staaende for ved mig, og slog Øynene ned - De har Aarsag, at være vred paa mig, min Herre,« sagde han efter nogen Betænkning - »saavel som Deres Venner - - Det gjør mig ont - - den førstegang jeg har den Ære - - Gud veed, at jeg ikke kunde formode det - - og helst den Gamle - - Man siger mig, at jeg var meget meget - - hidsig imod ham - og endskjønt, han skjeldte mig først, og behandlede mig, troer jeg, temmelig slet - - saa veed, jeg dog nok, at jeg burde have bedre Forstand, end - - end« - (Jeg tør næstendeel sværge paa, at han vilde have sagt: »end han«, thi han beed sig i Læberne, og sagde langsom derefter først) »end saaledes at glemme den Ærbødighed, som vi Unge altid skyldte Alderdommen« - 167 (er min Formodning rigtig, saa seer man, at der laae en bitter Satyre paa hans Tunge, og at hans heele Afbigt, ikke var en Pibe Tobak værd) »Desuden« - blev han ved - »var jeg en uskyldig Aarsag i, at han leed Smerte - - Det gjør mig ont - - De maae tilgive mig - - og undskylde mig, hos - - « Nu kunde han ikke meer - - Han tog mig frygtsom ved Haanden, og jeg omfavnede ham paa det kjærligste - Jeg forsikkrede ham, at saavist, som det usigelig fornøiede mig, at han selv kjendte og fortrød sin altforstore Hidsighed, saavist skulde alting være glemt hos mig, og jeg || gav ham det Raad, ved sin Opførsel, at mage det saaledes, at de andre kunde glemme det, paa det at hans Forældre ikke altfortiligt skulde høre Klager over ham - Han lovede hverken meer, eller mindre, end at han skulde gjøre det, som stod i hans Magt; og derpaa tilbød han sig at tage Afskeed, foregivende, at han ikke befandt sig vel - Det var mig overmaade kjært, thi jeg befrygtede en Anmodning af ham, om at gaae tilbage til Selskabet; og den gamle Anderson havde ikke været at stille tilfreds, førend det enstemmig blev afgjort, at han ikke skulde komme der meer - Men han formodede uden Tvivl det samme, og jeg finder endnu baade megen Vittighed og megen Stolthed deri, at han ikke vilde bede om en Ting, hvori han befrygtede Afslag, og at han foregav en anden Aarsag til sin Bortgang, for ey at tilkjendegive denne Frygt -

Folk, sagde vor Hollænder her, som det ikke er om at gjøre at kjende sig selv og andre Mennsker, vil finde saa smaae Anmærkninger, som denne, kjædsommelige og unyttige, men for mine Herrer, som just ere samlede, for at udvide denne Kundskab, troer jeg ikke, at jeg bør undskylde dem, da det engang er afgjort imellem os; at de mindste og fiineste Træk af Menniskeligheden tiest ere 168 ægttere, end de stærkeste, og de, som falde meest i Øynene -

Jeg overtalte ham ikke paa anden Maade - saaledes blev Hollænderen ved i sin Fortælling - end at jeg tilbød mig selv at holde ham med Selskab, ifald han havde Lyst at blive; og da han blev ved, at undskylde sig, trykte jeg ham fem Ducater i Haanden, sigende, at han ikke burde være uden Penge, som Herr Schliker

havde sagt, at han var - Jeg saae tillige halvsmilende til ham, og spurgte, om han vilde have, at jeg skulde bytte den ene, for at han kunde have nogle Smaaepenge, at give de Fattige, som maaskee turde møde ham? - Han saae stivt paa mig, og blev noget taus - Endelig takkede han mig, og sagde, at han herefter vilde være sparsommere og betænksommere, ifald han kun kunde lære denne Kunst - Jeg spurgte ham, om han havde noget udstaaende med den unge Schliker, og hvorledes de kunde forliges - Det stakkels Menneske, sagde han, maae undertiden lide meget, af min altforstore Hidsighed; men Gud veed, og han veed det og nok selv, at jeg ikke kan derfor, og at jeg hverken hader ham, eller nogentid gjør ham Fortred med Forsæt - Han er meget, meget stillere, flittigere og frommere end jeg - men jeg veed ikke hvorledes det kommer, endskjønt jeg slet intet veed at sætte ud paa ham, saa kan vi dog sjelden være en Dag sammen, uden at komme i Klammerie - Det er uden Tvivl min Hidsighed - og den skal jeg herefter stræbe at forbedre - Herpaa sprang han mig om Halsen, og || kyste mig - Saa kyste han min Broder og min Syster, og hoppede bort, saa let og saa munter, som en der nyelig er letted for en stor Byrde; og jeg lagde Mærke til, at min Syster, som gjorde sig en Pligt af, at følge ham til Gadedøren, blev staaende, saa længe hun kunde øyne ham -

Da jeg kom tilbage til mit Selskab, fandt jeg Mændenes Munde og Matronernes Øyne 169 ligesaafulde af Herr Schlikers Berømmelse, som mit Hjerte var af den unge Frankhuysen - Saavit jeg kunde forstaae, havde han i min Fraværelse talt saa opbyggeligt om sin Andagt og saa fornuftigt, om sin Sparsommelighed, at han derved havde tilveyebragt sig alle Fruentimmernes Velsignelser; og alle MandFolkenes Bifald; og da vi havde spiiist til Aften, gik han bort, beladt med dem, og med den Formaning; for alting at tage sig i Agt, for det liderlige og ugudelige unge Menneske, hvis Selskab, han havde det Vanheld, at være i - Men min yngste Syster fulgte ham ikke til Gade-Døren -

Jeg har været, saa vitløftigt i denne Dags Historie, for at kunde være desto kortere siden -

Det vil jeg haabe, sagde Præsidenten - Thi dersom de Levnets Løb, som De vil fortælle, kun har varet i ti Aar, og De ikke vil blive færdig med meer end en Dag i hver Forsamling, saa er det soeleksart, at vi ey kan vente, at opleve Enden deraf -

Imidlertid, sagde Herr Sachtleven, troer jeg ved min nøyagtige Skildring, at have udretted saameget, at enhver af dem, der har hørt mig, nogenledes kjende Hoved-Trækkene i disse to saa forskjellige Characterer -

Og hvilken af dem, er det gode Gemyt, og hvilken er det onde? - spurgte Herr Pansa - Dog, blev han ved, det var egentlig mig, som skulde sige min Betænkning først; og, sandt at sige, finder jeg det for tiligt at dømme deri - Vel kunde jeg sige, hvem mit Hjerte heldede til; men man skal have Øyne, og ikke see; og Tunger og ikke tale; og overalt sømmer det sig ikke for en Præsident, at have Tilbøyelighed til nogen af Parterne - Saameget kan jeg vel sige, at Herr Schliker synes mig meget klog, og Herr Frankhuysen meget daarlig - For Resten, falder herved, den Anmærkning mig ind, som vi engang gjorde, i Anledning af vor Engelskmands Historie - At der nemlig ere dem, der elske Æren, saa høyt, at de just derved 170 blive de største Fiender af deres Rygte. Og nu, mine Herrer, lever vel til næste Gang, da Herr Sachtleven, som jeg haaber, gjør os den Fornøyelse, at fare fort i sin Fortæling - ||

No 10

Vor seeneste Forsamlings Dag aabnede vor Fiskal til alle vores Bestyrtelse, ved høytidelig at nedlegge sit Embede - Jeg har, troer jeg, tilforn anført; at vi alle agte ham høyt, uagtet han gjør sig en Ære af offentlig at dømme ringe om alle Mennesker - Det er meer, at vi virkelig alle bære en Art af Godhed for ham, uagtet han gjerne vilde holdes for at hade alle - Vi høre ham gjerne, uagtet vi næsten altid sige ham imod; og overalt er han et HovedHjul i vor Machine, som vi ingenlunde kan undvære - Det er af disse Aarsager ingen Under, at vi alle blev tause, da han saa uformodentlig truede at forlade os - Endelig, spurgte Præsidenten, om hans Aarsager - De selv, min Herre, svarede Panthakak, har ophæved mit Embede, ved at paalegge en Lov, som betager det sin væsentligste Nytte - Naar vi skal lære at kjende Mennesker, er det os unegteligt meer magtpaaliggende, at opdage Motiverne og de skjulteste Drive Fjære til deres Handlinger, end at vide disse Handlinger selv; thi disse ere ofte uægte og forstilte, hine kan ikke være det - Nu, blev han ved, kan det ikke være en Fiskals Sag at søge om gode Aarsager til slette Handlinger; og at søge om slette DriveFjære til de gode, det har De, som vitterligt er, forbudet - Følgelig har jeg intet meer her at bestille - Desuden, maae jeg tilstaae, at jeg aldrig havde taget Deel i dette Selskabs Forretninger; dersom jeg ikke havde satt forud, at det var samled, for at prøve Mennisket, og ey for at roese eller at undskylde det -

Vor gode Præsident, som har det forud for 171 mange andre Præsidenter, at han ikke allene kan tiltroe sig Feyltagelser, men endog uden en falsk Undseelse tilstaae dem, naar han bliver overbeviist derom - Herr Pansa rakte Fiskalen Haanden, og sagde, at naar intet andet var i Veyen, saa skulde det ikke skille dem ad -

En Hest, blev han ved, kan falde med fire Been, og sagte kan vi falde, som har kun to, uagtet at vi er Præsident - Jeg burde, som jeg nu indseer, have betænkt, at vi var samlede, for saavidt som mueligt, at gjøre || Folk kloge; og ey for at gjøre dem menneskekjærlige - Følgelig ophæve vi herved denne Lov - vel forstaaet for os selv indbyrdes, og for ingen anden - Vi vil, som LovGivere da kan gjøre det, have os den Ret forbeholdt, at dømme ilde om alle vor Næstes gode Handlinger, der turde fortjene at dømmes ilde om, uden derfor at tillade, langt mindre at raade, andre, at følge vort Exempel; førend vi fra Grunden har undersøgt det Spørgsmaal - Om den er lyksaligere, som uden vitløftig Undersøgelse, agter og elsker saa mange af sine Medmennesker, som deres udvortes Adfærd tillader ham at agte og elske; eller den er det, hvis frygtsomme Forsigtighed driver ham til, at prøve alle paa det nøyeste, førend han hænger sit Hjerter til dem -

Hertil gav Herr Panthakak selv sit Bifald, og nu paatog han sig sit Embede igjen til alles, og som man let kunde mærke, til sin egen Fornøyelse - Præsidenten spurgte ham, hvorfor han ikke strax havde beklaget sig over denne Lov, og hvad der egentlig havde gjort ham saa misfornøyet dermed - Strax følte jeg ikke al dens Tvang, svarede Fiskalen; eller jeg fik ikke Tid til at gjøre mine Indvendinger derimod - Men, da jeg sidstleden gik herfra, faldt det mig ind undervejs at undersøge Grunden til den unge Frankhuysens efter Anseelse virkelig ædle Adfærd med den fattige Kone - Og da jeg fandt, at han ligesaavel kunde have baaret 172 sig saaledes ad, af en falsk Ærgjerrighed, eller for at trodse sin Rival og at gjøre ham imod, eller for at beskjemme ham, eller fordi Pengene, som man siger, brændte ham paa Laaret; som for at hjælpe hende, og af et virkelig got Gemyt; da fandt jeg denne Lov utaaelig, og jeg maae tilstaae, at jeg har havt otte uroelige Nætter derover - Deres Tvivl i Anledning af Herr Frankhuysens Opførsel, er ikke uden Grund, sagde Præsidenten; men vi vil maaskee faae den opløst, ved Fortsættelsen af de unge Hollænderes Historie, som Herr van Sachtleven har lovet os i Dag. -

Uagtet jeg, ved min Forbøn og mine Forestillinger, saaledes begyndte Herr Sachtlewen sin Fortæling igjen, havde tilveyebragt den unge Frankhuysen Tilladelse af min Moder, at besøge hende om Søndagen, og de øvrige hellige Dage, saavelsom Schliker og de andre unge Mennesker; hvilke hun da gjorde sig en Fornøyelse, at have omkring || sig; saa beviiste han dog saa liden Tilbøyelighed at betjene sig deraf, at hun og hendes Veninder tit nok blev ligesaa vrede, fordi han blev borte, som de havde ventet at blive naar han kom - Vort Selskab er den unge Herre for alvorligt, sagde de; og de tog ikke Feyl deri - Og da min yngste Syster Aaret derefter var død, fik jeg ham næsten aldrig at see, uden naar ham fattedes Lomme Penge - Dette hendtes endelig oftere, end jeg skjøttede om; men han blev sjelden længer hos mig, end til han havde faaet dem, og han havde altid en eller anden Undskyldning tilrede, for at slippe -

Man skulde slutte af Deres Fortæling, sagde Herr Gaillard, at Deres Jomfrue Syster og han havde baaret megen Godhed for hinanden - Lagde De ikke Mærke til, hvorvit denne Tilbøyelighed gik, hvormeget den nærmede sig til Kjærlighed, og hvad Virkninger den frembragte i den unge Frankhuysens Gemyt -

De var begge Børn, svarede Herr Sachtlewen, 173

Herr F** omtrænt 15 Aar, og min Syster et Aar yngre, da hun døde; og under mit Clima pleye de stærke og alvorlige Passioner ikke, at yttre sig saa tilig - Af denne Aarsag lagde jeg ikke saa nøye Mærke til deres Adfærd, som jeg nu af andre Grunde ønskede, at have gjort - Saameget er vist, at min Syster kunde udrette meer med et venligt Ord hos den unge Frankhuysen, end ti Matroner med heele Timers Formaninger; og det var altforkjendeligt, naar han besøgte os, at det allene var for hendes Skyld - Hundrede smaae Agtsomheder, som naar de beviises mod alle, ansees for Virkninger af en blot Høflighed, tilkjendegav noget meer hos ham, da han ikke havde dem for andre end hende - Hun paa sin Side, vante sig Tid efter anden til en Alvorlighed og Myndighed i sin Omgang med ham, som hun ikke yttrede imod nogen anden, og som overalt ikke syntes naturlige i hendes Alder; og han taalte dem med en Føyelighed, som ingen anden kunde smigre sig af, at finde hos ham - Disse Anmærkninger, som jeg og fleer havde Leylighed nok at gjøre, syntes mig dengang kun vigtige, i Henseende til den ringe Overeenstemmelse der var imellem begges Gemytter, Temperamenter og Sæder - Intet Barn kunde af Naturen være sagtmodigere føyeligere, blødere end min Syster - Intet var meer eftergivende, intet saa betænksomt, saa frygtsomt, som hun - Det er nok for at sige, hvorlidet hun lignede den unge Frankhuysen; og jeg havde dengang ont ved at begribe, hvorledes || de ikke allene, saa got kunde forliges; men i deres Omgang med hinanden næsten forandrede deres Characterer, saa at hun blev stræng og dristig; han derimod føyelig og saa frygtsom, som han kunde blive - Da jeg den Tid selv ikke kjendte Kjærlighed uden af Navn, kunde jeg ikke drive mine Speculationer videre, helst, da, som sagt, begges Ungdom og den unge Herres naturlige Letsindighed, syntes at gjøre enhver 174 Formodning af denne Art urimelig - Imidlertid har Herr Frankhuysens Adfærd ved og efter min Systers Død, og et Brev, som jeg fandt i hendes Gjemmer, siden bragt mig paa andre Tanker - Men at alting maae komme i sin rette Orden, og i et behørigt Lys, maae jeg fortælle en Deel andet, førend jeg kan berøre denne Omstændighed; og jeg vil derfor igjen begynde min Fortæling der, hvor De afbrød den, ved Deres Spørgsmaal, min Herre -

Enten nu min Syster ikke havde Magt nok over den unge Frankhuysens Hjerter, til at gjøre ham det øvrige Selskabs strænge Alvorlighed taaelig, eller hans Vildskab og hans Uordener forhindrede ham i at komme til os; saa er det vist, at hun tit nok havde den Fortred, saavelsom vi andre, at vente ham forgjæves; og hun kunde ved disse Leyligheder aldrig bare sig for, at stemme i med min Moders og hendes Veninders Anmærkning - at vort Selskab var den unge Herre ikke fornøyeligt nok - Herr Schliker derimod, forsømte ikke alleneste ingen af de sædvanlige Gange at besøge os, men han undte min Moder ofte uformodentlig om

Aftenen, naar han kom af Skoele, den Fornøyelse, at see ham - Han fordrev hende og os andre da Tiden, ved at fortælle det Nyt han havde hørt, og han udbad sig det gjerne, som en Belønning, at turde blive tilstede i hendes ordentlige Bede-Time - Man skulde slutte heraf, at jeg i en kortere Tid havde lært at kjende hans Gemyts-Beskaffenhed, end hans Compagnons; men det er saa langt fra, at jeg tvertimod i de første fire Uger allerede vidste meer at sige om denne, end jeg efter et Aars Forløb vidste om hiin - Herr Schlikers Opførsel var eller syntes i al denne Tid saa jævn og enformig, at selv jeg, hvis Hoved-Lyst det dog altid har været at udforske Mennesker, tilsidst skulde have blevet træt af at give længer Agt paa ham, ligesom man bliver kjæd af at stirre længe paa enhver Ting der ikke forandres, og hvor man ey venter, at faae 175 meer at see, end det man har seet; dersom ikke den Formodning, som strax i Begyndelsen saa uudryddelig || havde indprentet sig i mit Gemyt, den at al hans Adfærd var forstilt, og at han tilig eller sildig, ved en eller anden Leylighed maatte røbe sig, bestandig havde vedligeholdt min Opmærksomhed - Herr Frankhuysen derimod skulde ikke have tilladt en, der var langt mindre nysgjerrig end jeg, at slippe ham et Øyeblik af Sigte: saa rigt var hans Levnets Løb allerede dengang paa besynderlige og tildeels uventede Tildragelser, hvis Kilde det altid blev en Fornøyelse at undersøge, saa ubehagelige, som de tiest var i sig selv; og han sørgede i en megen kort Tid for, at man kunde tale om ham i de fleeste Selskaber -

Intet kan i mine Tanker være farligere for et ungt Menneske, som vil gjøre sin Lykke, end at tildrage sig Mængdens Opmærksomhed - Selv at gjøre gode Handlinger saaledes, at de falde stærkt i Øynene, og at man derfor bliver vel omtalt af mange, er idetmindste ligesaa farligt, som at venne sig til en stræng Diet, hvilken man siden ikke kan overtræde, uden Fare for sin Helbred - Den der begynder at vise sine Dyder offentlig, har ligesaa stor og større Aarsag, at spørge sig selv, om han kan holde det ud i Længden, som den der binder sig til visse lagttagelser ved Spiise og Drikke - Han indbyder og berettiger sine Medmennesker herved, til at være ikke allene hans Dommere, hans umedlidende Dommere, men selv hans Fiskaler - De skal søge hans mindste Feyltagelser op og finde dem vigtige, - og han skal siden ikke kunde skjule sig for dem igjen, saa gjerne som han undertiden vilde - Han bliver enhver, som engang har skjænket ham sit Bifald, saa betydelig saa magtpaaliggende en Gjenstand, som de i Almindelighed blive os det, hvilke vi har beviist en eller anden Velgjerning - Endskjønt vi ikke sige det, ansee vi dem dog i visse Maader for vore 176 Skyldnere, vore Creaturer, vi slippe dem ugjerne af Øynene, vi tale saa tit om dem, som vi kan, vi finde Fornøyelse, i at beklage, at rose dem, i at holdes for deres Venner; vi elske dem endog virkelig, ikke alleneste for den smigrende Erindring om vor Godgjørenhed, hvormed deres Nærværelse bestandig kildrer vort egenkjærlige Hjerte, men, fordi vi sætte forud om dem, at de elske os; og vor første Velgjerning bliver ofte Aarsagen, hvorfor vi overøse dem med fleer, ligesom vi gjerne blive ved at rose dem, som vi først har roest engang - Men vee dem, om de i mindste Maade gjøre sig uværdige dertil - Vor Opmærksomhed paa dem er Skyld i, at vi let finde deres mindste Feyltagelser, og vi baade ansee og straffe disse som HovedForbrydelser, fordi vi ansee dem for ligesaamange Fornærmelser imod os, || for Beviis paa en Utaknemmelighed, hvilken vi naturligviis Afskye da den berøver os Frugten af vor Velgjerning - Om det er farligt for et ungt Menneske, at blive omtalt af mange, selv da, naar han bliver vel omtalt af dem; saa er det uden Tvivl et endnu sikkrere Skrit til hans UnderGang, om han tilig spiller en slet Rulle paa den store Skueplads, om han ikke alleneste ey skjuler sine slette Idrætter, men endog ved paa en eller anden Maade at give dem en vis Glands, gjør dem til værdige Gjenstande for Mængdens Opmærksomhed og LasteLyst - Det er sandt, den tager ikke nær den Deel i ham, som i den anden; da den aldrig har elsket ham, eller egentligere, aldrig har kjøbt ham med sit Bifald, og gjort ham til sin Vornede ved at erklære ham for sin Ven; saa bliver han den ikke nær saa vigtig, og den vil selv være langt tilbøieligere til at glemme ham end hiin - Men den kolde Fordom, at der intet got er at vente fra ham, den Formodning, at alt hvad han foretager sig er af samme Beskaffenhed, som det første, den som virkelig baade er HovedAarsagen til hans Forglemmelse, 177 og uadskillelig derfra, den vil altid blive tilbage i hvert et Hjerte, og den er altid langt farligere, langt skadeligere, end den hidsigste Dømme og Laste Lyst - Naar han vil bringe sig i Erindring igjen, og tilig eller sildig maae han dog vilde det, om han ellers vil gjøre sin Lykke; saa bliver han ufejlbarlig erindret til det verste; saa ruster strax den omtalte Fordom hvert et Hjerte ud imod ham, som imod en bekjendt Fiende, og han skal næsten finde det umueligt, at overvinde den - Saasart han kun sætter Foden paa Skuepladsen tramper man ham ud, man tillader ham ikke engang at spille sin nye Rulle; og bringer han det saavit, at hans gode Handlinger nødvendig maae falde i Øynene, saa dog enten miskjender eller mistyder man dem - En ti Aars bestandig god og Bifaldfortjenende Opførsel, skal undertiden neppe kunde udslette den Mishag og den MisTillid, som han har tilveyebragt sig paa en Dag - Jeg siger med Flid en bestandig god Opførsel; thi man fordrer af ham, ligesom man i Almindelighed fordrer af Poenitenter, ulige meer end af andre - Man vil ikke allene, at han skal gjøre got, men, at han skal være uden Feyl - Og den onde eller daarlige Handling, som man meer, end altforgjerne tilgiver sig selv, og andre, der engang har satt sig fast i et got Rygte, || vil, naar han begaaer den, paa engang bringe alle hans forrige Feyltrin i Erindring, og alle hans gode Handlinger, i Forglemmelse -

Jeg troer ikke, sagde Herr van Sachtlewen, at jeg har opholdt mig for længe ved denne Anmærkning, eller at jeg havde kundet anbringe den paa et beleyligere Sted; da jeg med megen Grund anseer det for Hoved-Kilden til alle den unge Frankhuysens paafølgende Vanheld, at han enten aldrig havde gjort den, eller ikke agtede den vigtig nok til at benytte sig deraf - Han foretog sig meget, og som det forstaaer sig, meget Galskab, der, om det og bragte nogle af hans Meddiscipler til at lee, 178 og andre til at beundre ham; dog ikke kunde andet end mishage dem, som han med Tiden skulde vente sin

Lykke af, naar det kom dem for Ørnene - Og han gjorde sig saaliden Umage for at dølgge det, at han tvertimod var ligesom forlegen for at have Vidner dertil; og naar han ved en Hændelse foretog sig noget, som kun faae vidste, saa kunde man nogenledes være vis paa, at han, hvor galt det var, gjorde sig al Umage for at sprede det ud, om ingen anden vilde - Det var uden Tvivl, at bedømme ham formeget til hans Fordeel, naar man vilde søge Grunden hertil, allene i en ædel Aabenhjertighed eller, i en medfødt Høyagtelse for den Maxime, at man aldrig burde foretage sig noget, som man ikke turde være bekendt - Man stod paa den anden Side Fare for, at gjøre ham Uret, naar man vilde søge den blot i hans naturlige Trodsighed, saaledes at man gjorde det til hans Hoved-Hensigt, at byde alle dem Spidsen der turde tale ilde om hans Foretagender - Det er vist nok, at han besad noget af den Første, og en stor Deel af den sidste Egenskab, og at snart den ene snart den anden opeggede ham til at bagtale sig selv - Men det er ligesaa vist, naar han begik en Daarlighed i andres Paasyn, eller og fortalte at han havde begaaet den, at han da saavit som mueligt, søgte om ikke at undertrykke, dog at lindre, at udpynte de Omstændigheder derved, hvorom han selv følte, at de var de forhadteste; og dette stemmede ikke overeens med den førmtalte Aaben-Hjertighed - Paa den anden Side, baade tilstod han sine Forseelser, naar han blev overtudet om at han havde forseet sig, og han undsaae sig oprigtig der ved - Det, som er meer, han var ikke allene beredvillig, at gjøre Afbigt for enhver, af hvad Stand eller Vilkaar han og var, hvor stor eller liden Forbindelse han stod med ham i; naar han troede, at have fornærmet, eller forarget ham; || men jeg har og ved mange Leyligheder bemærket, at han ikke 179 var roelig, førend han havde gjort dette Skrit, og paa den Maade, som han indbildte sig, forsonet sin Feyl - I mine Tanker beviiser det, at endskjønt han var trodsig af Naturen, han dog hverken var ond eller fræk nok til, at begaae sine Feyl i alles Paasyn, og i visse Maader at prale dermed, allene for at mishage andre, og at tilkjendegive dem sin Foragt for deres Omdømme, ved at vise hvad han turde gjøre; uden saa var, at besynderlige Omstændigheder opirrede ham hertil - De der paa den ene Side vil tilskrive den ringe Umage han gjorde sig for at dølgge sine Feyl, eller egentligere hans Tilbøyelighed at gjøre dem saa bekendte som mueligt, en sand og christelig Ydmyghed, en oprigtig Anger, der drev ham til at paalegge sig denne Bekjendtgjørelse som en Straf, og der altid er uadskillelig fra et alvorligt Forsæt om Forbedring - og de der paa den anden Side vil tilskrive den en naturlig Sladdervurrenhed, en Ubequemhed hos ham til at kunde tie, eller holde noget hemmeligt; vil endnu skyde længere fra Maalet, endskjønt de ligeledes vil feyle, der uden Indskrænkning vil paastaae, at disse to Ting slet intet og aldrig bidrog noget dertil - Han var intet mindre end ydmyg, han ansaae vist nok meget sjelden sine Feyls Bekjendtgjørelse for noget ont og ubehageligt eller for en Straf, og hvad hans Forsæt om Forbedring betrefter, da kan han vel ofte have fatted dem, men om deres Oprigtighed kan man ikke tænke stort, da han sjelden eller aldrig forbedrede de Poster i sin Opførsel, hvorover han dog havde yttred, og jeg tør sige følt en Fortrydelse - Dog har jeg ved en og anden Leylighed hørt ham tilstaae Feyl, om hvilke jeg ikke alleneste af den Vrangvillighed hvormed han frembragte sin Tilstaaelse, af hans afbrudte Stemme, hans blussende Kinder, men og af hans mig bekjendte Tænkemaade, var overbeviist, at de virkelig ydmygede ham i hans egen Indbildning - jeg har hørt ham tilstaae dem for 180 Folk som han ellers foragtede i sit Hjerte, og som han dog derved ophøvede over sig selv - jeg er vis paa, at ingen Slags Interesse eller Frygt nogentid kunde bevæge ham til saadant et Skrit - og jeg indseer følgelig ikke nogen anden Grund, hvoraf han kunde gjøre det, end en virkelig Anger, og det Forsætt, at ydmyge sig selv - || Det var paa den anden Side, saa langt fra, at Herr Frankhuysen skulde være beladt, med nogen naturlig Ubequemhed til at tie, og at holde noget hemmeligt; at han tvertimod, i alt, hvad andre, Venner eller Fiender betroede ham, og selv i det hvad han ved en Hændelse opdagede, naar der ikke kunde tales om uden Skade, altid beviiste en ubrødelig, en uigjennemtrængelig Taushed - Dog er det unegteligt, at han ikke allene af Naturen besad saa stor en SnakkeLyst, at han derved ofte blev ubetænksom, og tog sine Materier uden et overlagt Valg; men at og hans Egenkjærlighed ved alle Leyligheder, hvor det nogenledes kunde lade sig gjøre, drev ham saa stærkt til, at dreve Talen paa sig selv; at han heller vilde fortælle noget Lastværdigt, end reent tie om sig - Man kan derfor nok sige, at en naturlig SnakkeLyst, en Art af Sladdervurnhed, har bidraget noget til den Skjødesløshed han viiste imod sit Rygte - Men den egentlige Grund, hvorfor det i Begyndelsen var ham ligegyldigt, og han tilsidst aabenbar foragtede det; har jeg troet at finde deels i en falsk Ærgjerrighed, deels i hans naturlige Stolthed - Jeg gjør med Flid en Forskjæl paa disse to Poster, - da den første, i mine Tanker drev ham til, enten at gjøre det uden Skjul, i alles Paasyn, eller i Mangel af Vidner, at fortælle det om sig, hvorom dog ikke allene alle andre, men han selv var enig, at det var Feyl - Den anden derimod, som jeg ikke nener at kalde falsk, forhindrede ham i at skjule saadanne Ting, som vel Mængden, og i Besynderlighed de, hvis Bifald det burde have været ham meest om at gjøre, holdt

181

for Uret, men han selv, og nogle faae andre ikke holdt derfor - Af en falsk Ærgjerrighed ønskede han frem for alting, at blive holdt for vittig og dristig - og han ønskede det saa ivrig, at han derover ikke alleneste ansaae det som en Bisag og forsømte det, at forhverve sig et got Rygte i andre vigtigere Tilfælde, men, at han endog uden Betænkning opoffrede dette, naar det i mindste Maade hindrede, eller svækkede hiint - Man skulde altid sikkert kunde have beskyldt ham for et vittigt SkjælmStykke, og for en dristig Voldsgjerning, naar den ellers ey havde et altforstærkt Anstrøg af den Nedrighed, som han af Naturen afskyede - Man skulde ikke alleneste ey have opirred ham, men som jeg befrygter, man skulde have kaldet ham dermed - Vilde man derimod kun yttre den Formodning, at han havde handlet enfoldigt eller dumt, eller forsagt, da kunde man være vis paa at tildrage sig hans hidsigste Vrede - Selv da blev han opbragt, naar man vilde undskylde et eller andet af hans Feyltrin dermed, at han havde ladet sig forføre || dertil, eller at han havde gjort det af Frygt; og han vilde heller holdes for den, der havde forført andre, og der kunde begaae Feyl med got og koldt Overlæg - Af denne falske Ærgjerrighed kom det, at han ikke alleneste, saavit som det stod i

hans Magt, gav alle sine Foretagender et vist Anstrøg af Vittighed og Dristighed, hvorved de naturligviis maatte falde destofør i Øynene; om det og havde været hans Hensigt at skjule dem; men at han endog umuelig kunde bringe det over sit Hjerte, at dølge nogen af sine Streger; saasart de kun havde dette Anstrøg - Han betænkte ikke, at det kun var en Vandfarve, der kun paa en kort Tid kunde give hans Feyl det glimrende Udseende, som han havde forelsket sig i; og at deres naturlige deres heslige Mine, snart vilde stikke igjennem, og altid blive tilbage, naar Sandhedens Straaler havde fortæret hiin - Selv da han allerede havde 182

opnaaet en Alder, hvori man burde tiltroe ham en modnere Forstand, har jeg hørt ham, blot for at vinde et Øyebliks Bifald, en flygtig Latter, fortælle sine Bedrifter af omtalte Art, i Selskaber, hvor han dog ufejlbarlig maatte vide, at det maatte skade ham meget, naar de mishagede, og at de vist vilde mishage, naar de blev prøvede med Eftertanke - I Henseende til den Aabenhjertighed, den Fripostighed, hvad skal jeg kalde det?, hvormed han uden Dekke foretog sig et og andet, som vel Mængden og de hvis Yndest han i sær burde have stræbt efter, holdt for Feyl, og ikke sjelden for utilgivelige Feyl; men han selv og nogle faae andre hvis Bifald intet kunde gavne ham, ingenlunde holdt derfor - i Hensigt, siger jeg, til denne Art af Trods, hvortil hans naturlige Stolthed opeggede ham, var han vel undskyldeligere, men dog havde hans Klogskab saaliden Ære, som han selv havde Fordeel deraf - Der er visse romanske Dyder, som alle kloge Folk ere blevne enige om at legge til Side i Pulterkammerne, da vore Tider i Hensigt til den herskende Tænkemaade, til Sæder, til oeconomiske og politiske Forbindelser, ere saa forskjællige fra den Tid, hvori disse Dyder endnu var Mode, at de derved ikke alleneste er blevne ubrugelige, men i en vis Forstand høyst skadelige - Denne Beskaffenhed har det med de forslidte Dyder, altid at sige det man meener, enten det behager eller ey; aldrig at smigre den der ikke fortjener vort Bifald, om han og saagot som trygledede det af os - altid, naar ellers Billighed og Retfærdighed nogenledes tillade det, at tage den fraværendes Partie imod den nærværende, den svageres imod den mægtigere, den ringes imod den fornemme - at sætte sig selv i Nød, for at hjælpe andre ud deraf; og saadanne fleer, som det her vilde blive for vitløftigt at opregne - Den unge Frankhuysen, som af Naturen var hengiven til det be-||synderlige, fandt til sit Vanheld Behag i disse forskimlede Dyder, 183

og til et endnu større Vanheld, var han altforstolt, til at gjøre nogen Hemmelighed heraf - Intet kunde bevæge ham til, enten at undskylde, eller at dølge, eller at forandre en Tænkemaade og en Opførsel, hvorom han engang havde satt sig det fast i Hovedet, at den var god og stor og ædel - Det er sandt, at han aldrig selv pralede med Handlinger af denne Sort, aldrig selv udsprede dem, naar de ikke havde det før omtalte Anstrøg, af Vittighed og Dristighed, og selv da søgte han saameget som mueligt at fortie eller dog at svække det som han selv holdt for got og roesværdigt deri thi det var overalt ikke for gode, men for snilde og kjække Gjerninger, at han gjerne vilde være bekjendt - Men det var alt nok at han udøvede disse indbildte Dyder, uden at lade nogen Betragtning holde sig derfra - Det var imod de fleestes Natur at kunde dølges; og naar man da greb ham deri, eller man beskyldte og lastede ham derfor, var det saa langt fra, at han enten skulde have negtet eller fortrydt dem, at han tvertimod med en utroelig Haardnakkenhed forsvarte sig, og yttrede en kjendelig Foragt mod alle, der i den Fald tænkte anderledes end han - Det var dog vist en utaaelig Stolthed af et ungt Menneske, at han vilde holde sig for bedre, end saamange gamle, erfarne, rige og fornemme Folk, og heller miste deres Venskab, end rette sig efter dem, eller engang tilstaae at han burde gjøre det - Thi den samme Stolthed frembragte endnu to Træk i hans Opførsel, der ikke lidet forøgede de slette Tanker, man havde om ham: - den ene, at han aldrig gav efter, naar han troede, at have ret - den anden at han altid var hidsigere; paastaaeligere, eller for at give Tingene sit rette Navn meer uforskammed imod sine Overmænd, end imod sine Undermænd - Man kan begribe af alt dette; hvor let det maatte falde ham, at blive af med det gode Rygte, som er saa umisteligt til vor Lykke, og som han dog saa 184 forsætligviis ødelagde - Dog maae man ikke tænke, at han enten strax reent foragtede, eller reent spildte det - For at kunde paa engang oversee hans Tænkemaade og hans Adfærd i denne Fald, og for at undgaae tiere at berøre denne Materie, har jeg laant Trækkene, af hans modnere Alder, da de havde udviklet sig, og naaet deres fulde Styrke - Jeg har desuden før anmærket, at endskjønt han ingen Umage gjorde sig for at dølge sine Feyl, han dog gjerne vilde fortie eller i det mindste udpynte de Omstændigheder deri, som han selv holdt for de forhadteste - og endskjønt han aldrig selv pralede, af en || virkelig god Handling, kunde han dog altid meget vel lide, at andre roeste ham derfor - Dette var sikkre Kjendtegn, at han i det mindste fra Begyndelsen af ikke var reent følesløs imod et got Navn - Jeg tør sige, al dersom man da havde forfaret lemfældigere med ham, skulde han aldrig have drevet det til den Yderlighed - Men den Modstand, som han fandt allevegne, den Strængthed, den Foragt, den slette Omtale, hvormed man uden Skaansel bestraffede, de første de fiineste Glimt af førømtalte Træk, fødte dem, i Stedet for at udslette dem, og frembragte den naturlige Virkning i hans saa trodsige Sjæl, at de daglig tog til i Styrke - Det som først kun var Tilbøyeligheder kun Indfald, blev med Tiden til Vaner, og Vanerne hærkede sig til Grundsætninger - Og da først, da han ikke uden Aarsag troede fuldkommen at have tabt sit gode Rygte, da gjorde han sig en Trøst, en Ære, en Pligt af; offentlig at vise det sin heele Foragt, da først rystede han alle dets Baand, alle dets Lænker af sig, og fandt det bedre, at være sin egen Herre og lastet af alle, end at være Selskabets Sclave, og at blive overøst med Berømmelser -

Jeg veed ikke, sagde Herr van Sachtlewen, hvorfor jeg har været saa vitløftig ved disse Anmærkninger - - 185

Ved Sanct Jacob, sagde Præsidenten, jeg veed det ikke heller - Jeg havde ventet at høre Fortsættelsen af de unge Herrers Historie i Dag, og nu er Tiden forløbet, uden at vi derfor, som mig synes ere komne et Skrit

videre -

Vi ere komne mange Skrit videre, sagde Herr van Sachtlewen - Da jeg har lært vort Selskab at kjende den unge Frankhuysen saa got, kan jeg herefter fortælle Dem hans eventyrlige Tildragelser, uden at afbryde dem, ved at opsøge Kilden dertil -

Jaja, sagde Herr Pansa - Desuden tænker jeg, at et got Rygte er for vigtigt for alle, og i sær for unge Mennsker, til at man skulde kunde tale for udførligt derom - Man kan ikke begjære at fylde baade Pose og Sæk - og har denne Dags Forretning, som vi herved slutte, ikke været, saa fornøvelig, som vi havde ventet, saa har den synes os, været desto nyttigere -

Akt - sukkede Herr van Sachtlewen, i det han tog sin Hat! - Den arme Frankhuysen! - To Dage førend hans bedrøvelige Endeligt, sagde han endnu til mig, efter sin altid hidsige IndbildningsKraft: Gud give, jeg efter min Død kunde blive et Gespenst, og uafsladelig med en tordnende Stemme raabe i enhver af mine unge MedBrødres Øren: Bevar dit Rygte, som din Helbred og din Samvittighed.

Fortsættelsen følger ||

No 11

Jeg har sagt - saaledes fortsatte Herr van Sachtlewen sin Fortæling i Dag - at den unge Frankhuysen i en meget kort Tid magede det saaledes, at man talte om ham i de fleeste Selskaber - Ingen Discipel kom hjem af Skoelen, uden at han kunde 186 fortælle sin Mama en nye Streg af Herr van Frankhuysen; og en Deel af dem havde ikke sjelden; virkelige Prøver af hans Facon at forevise, som forrevne Klæder, blaae Øyne og saa videre - Det varede ikke længe, førend han ved sin besynderlige Gave at opfinde Pudser, hvorom ingen anden kunde drømme engang; ved det uforfærdede Mod, hvormed han udførte Eventyrer, som ingen anden turde begynde paa; ved en stærk Øvelse i den ikke noksom priselige Ringe-Kunst; og ved andre Fortjenester af denne Art, opsvingede sig til en Anfører for de vildeste af sine Skole-Kammerader - Og han opførte sig saa værdig i denne Post; at man, saasnart der var passeret en eller anden Streg af Vigtighed, som - for dog at anføre nogle Exempler af denne Sort HelteGjæringer - naar Skilterne om Morgenens befandtes at være omflyttede, naar Byens Matroner havde faaet Feberen over en Spøgelse Maskerade, naar Nat-Vagten var slaaget paa Flugten, o. s. v. - at man da, siger jeg nogenledes kunde være forvissed om, at han baade havde angivet det, og i egen Person lagt første Haand derpaa - Jeg har for stor Høyagtelse for mine Tilhørere, til at spille deres Tid og Taalmodighed, ved en vitløftig og nøyagtig Fortæling, af alle disse Bedrifter, hvilke, saa vigtige og fornøvelige de og kan forekomme andre, i sig selv ikke er andet end Børne- eller Daare-Streger, hvoraf man ingen betydelige Følger kan drage til Nytte for det øvrige menneskelige Kjøn - Desuden har enhver, der bekymrer sig om Historier i den Hensigt, som vi, hørt dem alle, saasnart han har hørt en af dem - De har ingen Forskjællighed, uden de nye Vendinger, som Opfindelsen kan give dem - For Resten har alle samme Moral, samme Kilder og i Almindelighed samme Udfald - For megen Frihed og for liden Forstand, for gode Dage, og for slet Selskab, eller med et Ord en tøyeløs og overgiven Vildhed frembringer dem - og de, som finde || 187 Fornøyelse, eller Ære, i at gjøre deres Haandværk deraf, beslutte sædvanligviis deres berømmelige Løb, med at rende Hovedet i Stykker - Jeg skal derfor tage mig nøye i Agt for at fortælle andre Tildragelser af denne Art, end saadanne, som ved deres besynderlige Biomstændigheder, enten opdage et nyt Træk i min Helts Character, eller sætte de allerede trukne i et større Lys; eller og saadanne, som Hændelsen har givet saa nøye en Sammenhæng med det vigtigste i hans Levnets Løb, at jeg ikke kan udelade dem, uden at blive uforstaaelig - Denne Beskaffenhed har det med en, som jeg strax vil fortælle - Saa ringe og ubetydelig den i første Øyekast synes at være - var den ikke allene vigtig i den Henseende, at den første Gang tildrog den unge Frankhuysen de fornemmere Selskabers Opmærksomhed, og saaledes i visse Maader bragte ham paa den store Skueplads; men ved en lang Række af Følger, som en Dødelig, dengang umuelig kunde forudsee, blev det og egentlig den, der igjennem utallige Vanheld tilsidst bragte ham deraf igjen - Den var virkelig den første Anledning til de vigtigste Revolutioner i hans Liv, og den blev det endelig til hans Død -

Herr Frankhuysen havde strax i de første Dage tillagt sig en fortroelig Ven i en fattig HaandVærks-Mands Søn ved Navn Clement - En vis fornemme Herre havde en Eftermiddag, da han intet andet vidste at tage sig for, ladet sig det falde ind, ved mange Overtalelser og Løfter, at formaae denne Clements Fader, som just arbejdede hos ham, til at lade sin Søn studere, om hvis Vittighed han af et vist muntert Væsen og et par barnagtige Indfald, havde fattede de største Tanker - Faderen var daarlig nok til at følge dette Raad, og den

omtalte Herre fornemme nok til i en kort Tid reent at glemme, at han nogetid havde givet ham det - Da den unge Clement var kommet for vit i sine Studeringer, og baade havde fundet for megen 188 Smag i dem, og faaet for mange Indbildninger i Hovedet om sin tilkommende Lykke, til at han igjen godvillig skulde have vendt om til sit første Haandværk; og hans Fader, som ingenlunde havde Raad til at holde ham længer i Skolen, tog sig den underdanige Friehed at erindre bemelte Herre om sine Løfter, negtede han dem ikke alleneste reent, men han ansaae det for || den største Uforskommenhed, at man turde beskyldte ham for at have givet den mindste Anledning til et Infald, hvilket han kaldte det dummeste paa Jorden - Og da han havde soeret paa, at en Mand der var saa ublue ikke længer skulde arbeide for ham, jagede han ham paa Døren - Enten nu Ærgrelsen eller et andet Tilfælde var Aarsag deri, eller Naturen kun krævede sin Ret, saa døde den gamle Clement faae Dage efter denne Hændelse, uden at efterlade sin halvstudeerte Søn andet, end en skrækkelig Forlegenhed, hvoraf hans Brødre, som enten var Skomager- eller Skrædder Dreng intet vidste - Om han og havde vildet rede sig ud deraf, ved at forlade Muserne og sine søde Drømme, og at lære et Haandværk, saa havde dog hans Studeeringer allerede gjort ham saa ubequem dertil, at den Mester, der havde antaget ham, vist havde anseet denne Gjærning for en Almisse - Endelig udrettede hans Lærere, hvis Yndest han havde tilveyebragt sig ved sit gode Nemme og sin Flittighed, og som af disse Aarsager selv ugjerne vilde miste ham, saameget, at han i en Deel Borger Huuse fik en Dags Kost om Ugen - Da han nu desforuden forhvervede sig et og andet Tilstød, tildeels ved at skrive Stiile og Specimina for de rige og fornemme Discipler, tildeels ved at varte dem op; saa slog han sig igjennem, som han kunde - I denne Forfatning var han, da den unge Frankhuysen kom til Skoelen - Denne havde ikke saasnart hørt hans Historie, og af et Par Dages Omgang lært at kjende ham, førend han skjænkede ham sin heele 189 Fortroelighed, sit heele Venskab - Uden i det Fald at raadføre sig enten med Herr Schliker eller med nogen, tilskrev han sin Papa et Brev, hvori han med de meest rørende Udtryk fortalte ham den unge Clements Vanheld, og tillige udbad sig det som en Naade, at de maatte tage ham til sig paa deres Værelser, foregivende, at de kunde have megen Hjelp af ham i deres Studeeringer, foruden den Bistand, de kunde trænge til, og vente sig af ham i andre Tilfælde - Den gamle Herr van Frankhuysen var let at overtale - Men det var vanskeligere, at faae den gamle Herr van Schliker til at give sit Samtykke deri - Egentlig var der kun en Omstændighed i Veyen, nemlig denne, at den før omtalte Herre, som først havde overtalt den gamle Clement, til at lade sin Søn studere, og siden negtet det, sandt at sige var ingen anden, end just den selvsamme gamle Herr van Schliker - Endelig lod han sig dog, ved sin gamle Vens Forbøn, og ved det Haab, at hans Søn kunde have nogen Fordeel deraf, bevæge saavit, at han tilgav den un-||ge Clement denne Omstændighed, og tillod ham at drage ind til de unge Herrer, i den dobbelte Qualitet, af deres Meddiscipel og deres Opvartere; dog med det Forbehold, at han først vilde høre Lærernes og i sær sin Søns Tanker desangaaende - Den unge Schliker, enten han nu fandt sig fornærmet derover, at Herr Frankhuysen havde agtet hans Samtykke i denne Ansøgning saa ringe, eller han erindrede den gamle Clements ublue Opførsel imod hans Papa, eller han havde noget andet at sætte ud paa det unge Menneske, berettede sin Fader, at han slet ikke kunde indsee, hvorledes de kunde have nogen Hjelp af ham i Hensigt til deres Studeeringer, at de ikke behøvede meer Opvartning, end den de allerede havde i det Huus, hvor de var; at det overalt ikke lod til, at der var noget got hos den unge Clement; at det Venskab, som paa engang var blevet saa heedt imellem ham og 190 Herr Frankhuysen i det mindste ikke tillodat formode det; og at han overalt takkede Gud, at han ey havde taget Deel i et Indfald, hvis uskadeligste Øyemed kun kunde være, at sætte begge deres Forældre i unødige Bekostninger - Dette Brev skulde uden Tvivl paa engang have udslukt det lille Glimt af Lykke, som den unge Frankhuysen havde antændt for sin Ven; dersom ikke til hans Held Skole-Lærernes, og andres Betænkninger, hvormed den gamle Schliker fandt for got at raadføre sig i denne Sag, havde klinget af en gandske forskjællig Tone - De meente, at Clement, som var kommet saa meget videre end de unge Herrer, kunde være dem til overmaade stor Nytte, deels ved at gaae det igjennem med dem, som de havde hørt i Skoelen, og overalt at anføre dem i deres private Læsning, deels ved at opmuntre og anholde dem til desto større Flid - Paa hans Opførsel, skrev de, havde hidindtil slet intet været at sige; og de turde love for den i Fremtiden, naar man vilde beviise dette fattige Barn den Velgjærning, som enhver af dem vilde ansee for en Bevaagenhed imod sig selv - Enten nu den gamle Herr van Schliker, havde meer Tillid til dette Raad end til sin Søns, eller han lod sig overtale af den gamle Frankhuysen, som tilbød, at han vilde paatage sig den heele Bekostning, eller han maaskee uforvarendes erindrede de Løfter, som han fordem havde givet Clements Fader, saa gav han sin Søn Ordre, at modtage ham, uden videre Indvending - Denne, som den unge Frankhuysen desuden af Kjærlighed for sin Ven, havde bequemet sig til at give gode Ord, adlød med den beste Mine han kunde, siden han ikke vidste at gjøre det anderledes - Dog kunde han ikke undlade ved alle Leyligheder at yttre en fornuftig Mistillid til den unge Clement; og det var saalangt fra, at han skulde || have indladt sig i nogen Fortroelighed med ham; at han tvertimod lod sig det være 191 magtpaaliggende, ved et vist fremmed et tilbageholdende Væsen, og selv ved en Art af Høyhed og Myndighed i sin Opførsel imod ham, bestandig at erindre ham om den Forskjæl der var paa deres Stand og Vilkaar, og at de var intet mindre end Venner - I denne Hensigt fordrede han selv i Begyndelsen de unødvendigste og de meest ydmygende Haandrekninger af ham, hvilke da den unge Clement efter sin Bestallings Inhold, ikke ret vel kunde vegre sig for; men Herr Frankhuysen, som havde imodtaget sin Ven med aabne Arme, og i alle Maader gik om med ham, som med sin Ligemand, udrettede saameget ved sine Forbønner, eller, som jeg før vil troe, ved sine Trudslar, at Herr Schliker eftergav denne Fordring - Men derfor hverken elskte eller agtede han Clement destomeer, og man kunde tilsidst endog tydelig mærke, at han virkelig af sit gandske Hjerte afskyede ham - Om han nu gjorde dette just fordi den unge Frankhuysen elskte

ham, eller fordi han engang havde begyndt at være ham imod, og han, som det pleyer at skee, af denne Grund allene vilde blive ved, eller af en naturlig Antipathie, eller af en bedre Grund, og fordi Clement virkelig fortjente hans Afskye, det vil jeg altsammen lade staae ved sit Værd - Saameget er vist, at jeg foruden hans Fattigdom, aldrig har fundet andre Feyl hos dette unge Menniske, end at han i mange Poster lignede sin Patron altfor meget - Og sandt at sige udmærkede han sig kun fra denne ved en større Ydmyghed, en større Beredvillighed at adlyde og at give efter, som han dog havde meer sin ringe Fødsel og sine udstandne Vanheld, end Naturen, at takke for - For Resten var der i alle Tilfælde eens Gaver, eens Tilbøyeligheder, eens Tænkemaade hos begge, hvilket uden Tvivl meget befordrede deres Venskab, ligesom det siden derved blev saa uopløseligt - Endskjønt nu dette, besynderlig i Herr Schlikers og hans Venners Øyne, var Feyl nok hos den unge Clement, 192 og man i denne Henseende kunde gjøre mange bittre Anmærkninger over Herr Frankhuysens Valg i sit Venskab; saa fremskinner der dog unegtelig en vis Ædelmodighed, af hans Opførsel ved denne Leylighed, som i mine Tanker burde have tilveyebragt ham alles Bifald; ligesom den anden unge Herre, synes mig, lod see noget af den modsatte Egenskab, der, saa sædvanlig som den er, dog sjelden pleyer at undskyldes, og endnu sjeldnere at roses - Men til min ikke liden Forundring maatte jeg dengang erfare, hvorlet man kan feyle i de Formodninger, som man allene bygger paa en eller anden almindelig Sætning - Det er sandt; den unge Frankhuysens Lærere gav ham deres Bifald - || fordi han, som de sagde, havde viist saadan en Iver i at forfremme sine Studeringer, at han af sin egen Drift, saa instændig havde søgt, om en, der kunde manuducere ham deri - De var alt for store SkoleMænd, til at bemærke noget meer i denne Handling, eller engang at formode andre DriveFjære dertil - Dersom og de fiinere Træk af Menniske Vennen deri kunde trænge ind i deres med Antiquiteter opfyldte Hjerner, saa var det kun for et Øyeblik, og de gav sig ikke Tid til at eftertænke, end sige at føle noget, som efter deres Begreb overalt kun var Smaaeting imod det væsentlige *Sum, forem, fio, existo*, og det grundige *Barbara celarent* - Da de derfor efter en kort Tids Forløb mærkede, at det meer havde været hans Hensigt, at spøge med den unge dement, end at læse med ham, saa faldt deres heele Bifald bort af sig selv - Herr Schliker derimod, som ordentligviis paste paa, naar Frankhuysen og hans Ven var i deres beste Spøgg, at kalde denne derfra, for enten at lade ham gaae et vanskeligt Capitel i en latinsk Autor igjennem med sig, eller at profitere af hans Nærværelse i andre lige vigtige Tilfælde; han fik al deres Berømmelse; og i Henrykkelse over den, der gjorde Clement saa

193
nyttig, glemte de den der havde gjort ham lykkelig - Det er heller ikke at tvivle paa, at jo en Deel af Clements fattige Familie og Bekjendter, som opholdt sig der i Byen, har fundet den unge Frankhuysens Opførsel meget priisværdig; men deres Gotbefindende, kan ligesaalidet, som mit, min Systers og nogle faae andres komme i nogen væsentlig Betragtning, hvor der tales om et almindeligt Bifald - I vort sædvanlige Søndags Selskab bemærkede nogle intet andet ved hans Handling, end at han derved havde satt sine Forældre i unødvendige Omkostninger, og de tog heraf Leylighed at igjennemhegle hans ringe Agtelse for Penge - Andre vilde næsten troe, at han havde gjort det altsammen allene for at drille den unge Schliker, som han meget vel vidste at det var imod, og de tog heraf Anledning, at tale vitløftig om hans Vrangvillighed og hans Ondskab - Matronerne spaaede strax ingen god Hensigt deraf, at han saaledes havde søgt at dølgge den første Ansøgning, som han skrev til Clements Beste, for den retskafne Herr van Schliker - Men da denne Tid efter anden lærte dem at kjende Clements Character nøyere, da han først fortalte dem et og andet Puds, som han og hans Ven havde været enige om at spille - da først opløftedes alle Stemmer || imod den unge Frankhuysen - Nu havde man ikke meer nødig, at spørge om Aarsagen til hans besynderlige Godhjertighed mod Clement, nu kunde man ikke undre sig over deres Fortroelighed - Man vidste ja, at lige lege best, og at Skarn altid holder sig til Skarn - Men det var imidlertid beklageligt at han ikke kunde lade det være nok ved selv at være Herr van Schliker til Forargelse, men at han og skulde kunde paanøde ham en anden, der var det ligesaameget, som han selv - O. s. v. Men de hidsigste Fiender, som Herr Frankhuysen tillagde sig, ved sin besynderlige Godhed og Høflighed mod Clement, var hans rige og fornemme

194
Meddiscipler, og disse gav just Anledning til den Hændelse, som jeg egentlig vil fortælle - I Begyndelsen forargede de sig kun over den Nederdrægtighed, som de kaldte det, at en ung Herre, vilde gjøre sig saa gemeen med en Tiggerdreng, med en der var vant til at bøste deres Skoe, og ikke var for god dertil endnu - De lod det blive ved at rympe Næserne, naar de saae, at han kyste en, for hvilken de troede, at det kunde være Ære nok, at blive pryglet af en Junker - Da de mærkede, at han endog agtede Clement høyere, end nogen af dem selv, og at han langt heller var i en fattig Skrædders Søns Selskab, end i deres, da kunde de ikke undlade at vise ham deres Misfornøyelse herover, ved SpotteGloser, som han loe af, og ved et Suurseende, som han intet brød sig om - Men da han først begyndte at finde sig fornærmed over den Foragt, som de viiste hans Ven, da han ikke meer lod det blive derved selv at omgaaes ham som sin Ligemand, men endog temmelig tydelig paastod, at enhver af de andre skulde gjøre det samme, da rottede de sig ordentlig sammen imod ham - Og da han allerede ved et Par Leyligheder havde satt sig i den Credit, at ingen af dem skjøttede om at angribe ham i egen Person, saa maatte hans Ven, den arme Clement, undgjelde det - Denne drillede, overskjeldte og puffede de i alle Hjørner, saasnt hans Beskjærmere ikke var tilstede - Da han enten af Taknemmelighed for de Gaver, som de forhen havde tilkastet ham, ikke vilde, eller, fordi han altforvel følte den i Øyne faldende Forskjæl paa hans og deres Vilkaar, ikke turde sætte sig til Modværge imod saa fornemme Herrer: fandt de meer og meer Smag i denne Art af TidsFordriv, og drev det tilsidst saavit, at den unge Frankhuysen, som Clement dog havde været for klog til at beklage sig for, nødvendig tilsidst maatte blive Vidne til et og andet deraf - Iblant disse unge Herrer

195
befandt sig to Baroner af Stachelheim, hvis Familie vi vil blive nærmere bekjendt med, i Fortsættelsen af denne Fortælling - Disse var den fattige Clement meest paa Halsen, fordi han havde varted dem meest op,

førend Frankhuysen, som de sagde, hav-||de omstøbt ham til en Herre - Denne, som ved adskillige Leyligheder blev det vaer, soer tilsidst paa, at han vilde ansee og straffe den mindste Fornærmelse, som de understod sig at gjøre hans Ven, som om den var vederfaaret ham selv; og han sagde til Clement, at han aldrig vilde agte ham for sin gode Ven, dersom han herefter taalte det mindste af hvem det og var, uden at hævne sig paa Stedet - De unge Baroner, som begge var ældre end Herr Frankhuysen, kastede Underlæben op over disse Trudsler, og derved blev det dengang - Men faae Dage derefter, da de Herrer af Stachelheim, Herr Schliker, og nogle andre unge Herrer spadserede, havde Clement det Vanheld at møde dem, og det endnu større Vanheld at have en galonered Hat paa Hovedet, hvormed hans Ven for nyelig havde beskjænket ham - Det var meer end de kunde taale, og den ældste Baron kastede den af ham, hvorved han passede Leyligheden saa got, og tillige var saa lykkelig, at den til alles usigelige Fornøyelse, faldt just paa et Sted hvor en af Renouationens Vogne nyelig var vellet; i hvilket Dynd de andre, Herr van Schliker undtaget, gjorde sig en uskyldig Spøg af at begrave den dybere og dybere med deres Stokke - Clement, som enten havde meer Mod, eller mindre Taalmodighed dengang, end han pleyede, sagde dem reent ud, at det var en meget uanstændig Opførsel - Det var som om de kun havde ventet dette Signal, for at overfalde ham og paa engang at mætte deres Had - Om han og havde vildet bruge alle sine Kræfter, skulde han dog ikke have kundet imodstaae saamange - De fik ham snart under sig, og bearbejdede ham efter deres 196 Hjerters Lyst; den eneste Herr van Schliker undtagen, der lod sig nøye med at være en ledig Tilskuere, uden forsaaavit at han i al den Tid, da de andre pryglede Clement, foreholdt ham sin Næsviished, og formanede ham til at viise større Ærbødighed, imod unge Herrer, der var saa langt over ham i Stand og Vilkaar - Men denne ulige Kamp kunde ikke gaae af uden Støy - og den arme Clements Stemme, naaede til alt Vanheld en Persons Øren, der langt fra ikke var saa koldsindig som Herr Schliker, og hvorom Selskabet kunde have seet forud, at han vilde blande sig i deres Trætte med andet, end Formaninger; dersom de havde faaet Tid nok til at gjøre dette Overlæg - Man kan begribe, hvor forundret den ældste Herr von Stachelheim maatte blive, da han uden selv at vide hvorledes det gik til, i et Øyeblik befandt sig paa selv samme Sted, hvor han før havde lagt Clements Hat - Endskjønt han let kunde indsee, at der maatte være kommet et Par Hænder meer i Legen, saa kunde han dog, da han tillige var saa uheldig, at falde paa Ansigtet ikke ret besinde sig paa deres || Eyermænd, førend han af et Par troehjertige Eeder, som denne gav ham med paa Veyen, erfarede, at det var ingen anden, end den unge Herr van Frankhuysen - Den yngre Herr Baron, som vilde hævne sin Broder, kjendte sin Fiende meget vel, men han frygtede derfor ikke at angribe ham, og gav ham virkelig ulige meer at bestille - Dog alt hvad han kunde udrette, var, at han faldt paa det tørre, og følgelig med meer honneur, end hans Broder - Men ak, hvormeget havde det ikke været at ønske, i sær for den unge Frankhuysen at ønske, at og denne Baron var faldet i Møddingen - Denne Mødding syntes virkelig at være lagt med Flid hen af Skjæbnen, som et Middel, hvorved min Helt endnu kunde have undgaaet den største Deel af de skrekkelige Vanheld, som siden betraf ham - Den ældste Baron var 197 strax efter sit Fald, løbet efter det naturligste og sikkerste Lægemedel for sine Blessurer, nemlig reent Vand, hvormed han paa engang forbandt og lægte dem - Havde nu den yngste faldet paa samme Sted, skulde han uden Tvivl baade have kundet gjøre og virkelig gjort det samme, og begge skulde siden have undseet sig ved at røre ved en Sag, hvoraf de havde saa liden Ære - Men til alt Vanheld, skulde der just være en skarp Steen til rede, hvorpaa han kunde falde saa haardt med Hovedet, at ikke alleneste Blodet flød strømmeviis deraf, men at han virkelig paa engang tabte Brugen af alle sine Sandser - Herr Frankhuysen gav ham i Kampens Heede endnu et Par Tryk, førend han mærkede dette; men saasnart han saae det, sprang han op, og raabte som en forstyrret om Vand, om Feldskjær, om alt hvad han kunde finde paa, uden at overlegge, hvorlidet alt dette kunde nytte, om det ellers var sandt, hvad han i samme Aandedræt sagde, at den unge von Stachelheim var død, steendød - Denne Katastrophe adspredede i en Hast den heele unge Hjord - Og man kan let begribe, hvor bestyrtet jeg og vi alle blev, da Herr van Schliker, som i Forbigaaende at sige, havde fortalt de første, og alle dem han mødte undervejs, at Frankhuysen havde myrdet den unge Baron von Stachelheim, kom aandeløs i vort Huus og berettede os det samme - Min yngste Syster gav et heftigt Skrig, vred Hænderne og brast i Taarer, uden at gjøre sig mindste Umage enten for at stille eller at skjule dem - Min Moder selv kunde ikke bare sig for at sukke, i det hun erindrede os om sin Spaadom, og hvorledes hun strax havde forudseet, at det ikke kunde faae andet Udfald - Alle vi andre var i nogle Minuter stumme, og blege som Spøgelsler - Endelig tog jeg Herr Schliker ved Haanden, og bad ham saasnart som mueligt føre mig hen til det Sted, hvor || Ulykken var skeet - Da vi kom 198 derhen, fandt vi at allerede nogle ByKnegte havde bemestret sig den unge Frankhuysen og hans Ven, og vilde bringe dem i god Forvaring - Den unge Herr von Stachelheim, som igjen havde yttret nogle svage Tegn til Liv var alt bragt hjem til sine Forældre - Jeg stilte mig an, som om jeg slet intet vidste af alt hvad der var skeet, og spurgte nogle af den omkringstaaende Mængde, hvad det var - Det Menniske der, som ingen Hat har paa, sagde man, og pegede paa Clement, har myrdt en ung Herre; han tilstaaer det ikke allene selv, men har endog fortalt alle Omstændighederne, hvorledes det er gaaet til, og han tilbyder sig, at bekræfte det med Eed - Man kan derfor ingenlunde begribe, hvad der gaaer af den anden unge kjønne Herre, at han saaledes bander og sværger imod ham, og er saa hidsig i at anklage sig selv for denne Ugjerning, som ingen ellers havde drømt om at beskyldte ham for - Men nu, lagde man til, kan det ikke være andet, end at de begge maae bringes i Arrest - Denne Beretning gav mig et lille Glimt af Haab for den unge Frankhuysen: jeg trængte mig nærmere til, og traf begge de to unge Mennisker endnu i fuld Trætte - Ingen vilde give efter - Clement paastod med mange Taarer at han havde gjort det, at han ikke vilde være Skyld i to Ulykker, og at den unge Herre maatte være rasende, da han saaledes uden al Aarsag vilde paatage sig Skylden for ham - Herr Frankhuysen soer ved Gud, og ved alt hvad han kunde finde paa, at Clement sagde usandt; og da han i

det samme blev Herr van Schliker vaer, beraabte han sig paa hans Vidnesbyrd; hvilket han da, til min ikke liden Beundring, var saa føyelig eller saa retfærdig, at give ham saa reent og tydeligt, som han kunde ønske sig det - Endskjønt nu den unge Forbrydere triumferede over dette Medhold, saa kunde det dog ingenlunde befrie den gode Clement, der uden Tvivl beundrede den Iver, hvormed 199

Herr Schliker streed for hans Uskyldighed, ligesaameget som jeg - Begge maatte i Arrest, og det var neppe, at jeg ved gode Ord og en Haandfuld Penge kunde overtale ByKnegtene til i Betragtning af den unge Herres Fødsel, at hente en Karet, og saaledes at bringe dem lige til Politie-Lieutenanten; - hvorhen jeg fulgte dem - Endskjønt Clement endog her i Begyndelsen blev ved sin Paastand, saa kunde han dog ikke længe imodstaae denne ærværdige Magistrats Persons Anseelse; hvilket han nu desuden indsaar, at det var reent unyttigt, da saa mange Vidner kunde, og efter Herr Schlikers Exempel uden Tvivl vilde igjendrive ham - Han værgede sig derfor kun med Graad, og gik til den reene Bekjendelse, i det han soer || at han vilde ansee det for den største Naade, der kunde vederfares ham, om han maatte døe, i Stedet for sin brave, sin retskafne Herre, saaledes kaldte han den unge Frankhuysen - Uartige, sagde denne, i det han faldt ham om Halsen, har du glemt, at jeg er din Ven, eller vil du maaskee ikke længer være min, fordi jeg er bleven en Misdæder - Adskillige af de tilstedeværende maatte tage til deres Tørklæder ved dette Optrin; og den strænge Øvrigheds Person, fandt selv noget saa rørende i de to unge Menniskers Opførsel, at han, efter at have givet dem nogle faae alvorlige Formaning, tiltalte dem meget mildt, og tilbød dem sit Huus til Opholds-Sted, indtil fleer Vidner kunde blive afhørte - Thi til en Art af Trøst for den arme Clement, kunde han ikke før erklæres for uskyldig og derved skilles fra sin Ven - Her maatte jeg følgelig forlade dem - Min heele Sjæl var i Bevægelse, jeg fløy meer end jeg gik til Baronernes Huus, hvor jeg til min ubeskrivelige Fornøjelse fandt at den unge Herre, endskjønt med forbundet Hoved, dog siddende opret i Sengen, just fortærte det sidste Stykke af en stegt Kylling - Jeg blev saa overrumplet af denne 200

uformodentlige Glæde, at jeg derved glemte al min Kummer, og troede, at den heele Sag var forbi - Men den var det ikke - Thi endskjønt den unge Herr van Frankhuysen, Dagen derefter, paa Feldtskjærens skriftlige Attest, at der ikke var mindste Fare for Baronens Liv, og paa min Caution, fik sin Frihed, saa var Processen dog dermed langt fra ikke endt - Herr van Schliker og alle de andre unge Herrer havde aflagt det enstemmige Vidnesbyrd, at Herr Frankhuysen havde angrebet og saaledes behandlet Baronerne, uden at de dertil havde givet ham den mindste Anledning - Thi at den ene Herre af Stachelheim havde for Spøg slaaet sin forrige Opvarteres Hat af, da han var saa tølperagtig og vilde gaae forbi uden at hilse; og at de havde givet ham nogle Rap, da han stolende paa sin nye Ven, var saa uforskammed, at skjælde dem alle for nogle grove Bengler; dermed havde ingen af dem troet at fornærme ham - Endskjønt nu Clement ikke manglede at gjøre sine Invendinger, imod en Deel Omstændigheder af denne Beretning, hvilke saa reent forandrede Sandhedens Anseelse, og virkelig temmelig grundig gjendrev nogle deraf, ved at forevise sin i Skarnet nedtrampede Hat, i sin bedrøvelige Tilstand, som og et Par Regnbuer, som endnu sad ganske kjendelige rundt omkring begge hans Øyne, foruden nogle andre smaae Blessurer - Saa hjalp dette ham dog kun selv saavit, at han blev frikjendt for videre Straf, under det Vilkaar, at han en anden gang skulde føre sig ærbødigere op imod sine Overmænd - Men Herr Frankhuysens || Sag blev lidet eller intet forbedret herved - Den romanske Grund, den eneste som han beraabte sig paa, at han burde forsvare sin Ven, hjalp saa lidet til at gjøre ham uskyldig i hans Anklageres Øyne, at den tvertimod forbittede dem meer imod ham - Man havde ingenlunde i Sinde, at skaane den, der var nederdrægtig nok til at være bedre Ven med 201 en SkræderSøn, end med en Baron - Den gamle Herre af Stachelheim, som i forbigaaende sagt, var Mand for at have ønsket sin Søn død, allene for at faae en hængt, som i mindste Maade havde fornærmet hans og hans Huuses Ære, den gamle Baron gjorde sig paa engang en Pligt og en Tids Fordriv af, at drive denne i sig selv barnagtige Sag, saa alvorlig og saa hidsig, som om hans heele Vel havde beroet derpaa - Han paastod at han ikke vilde sove roelig, førend den unge Voldsmand blev exemplariter straffed, og førend Baronerne fik en Satisfaction, som fuldkommen kunde tilfredstille dem - Han var uovertalelig heri; og alt hvad den gamle Frankhuysens og andres Forestillinger udrettede hos ham, var at han godvillig gav sit Samtykke til en Ting, hvortil han dog heller ikke vel kunde negte det - nemlig til en Forandring af Tribunalet, hvorfor denne Affaire skulde dømmes, saaledes, at den nu blev til en simpel Skole-Sag - -

I Betragtning af vort Selskabs Hoved-Øyemed, har jeg ikke troet, at kunde være for nøyagtig i at anføre de mindste Omstændigheder af denne Tildragelse; der i sit heele betragtet vel synes liden, fordi dens Hovedpersoner ere saagotsom Børn, fordi Hændelser af dens Art falde saa daglig for, at de just derved har forspildt Mængdens Opmærksomhed, og fordi man umuelig endnu kan forudsee eller formode dens vigtigere Følger; men hvori, naar den er fuldkommen udvikket, et hvert af vore Medlemmer vil finde de fiine Træk, hvormed Mennisket ikke allene begynder at danne sig selv eller sin Karakter, men og legger Grunden til de Hændelser, der siden møde ham udenfra, og som han da kalder Skjæbne, fordi han har glemt denne Grund -

Saaledes besluttede Herr van Sachtlewen denne Dags Forretninger -

Det falder mig ind, her at spørge mine Læsere,

202

om de tænke, som vor Hollænder? - Er der nogen iblant dem, der ikke tænker saaledes, hvor spildt er da mit Arbeide for disse! - O lad dem aldrig bekymre sig om, at kjende Mennisker! - -

Fortsættelsen følger. ||

No 12

Hvad er et saakaldet got Rygte? - Er alle de der anprise det enige i det Begreb de forbinde dermed, eller forestiller det sig under en nye Skikkelse for enhver, der efter sin besynderlige Tænkemaade betragter det fra en nye Synspunct? - Er den Begjærlighed som de fleeste Mennisker yttre derefter, os naturlig, er den en medfødt Drift, eller i det mindste en Følge af saadan en? - Elske vi i denne Fald et got Rygte blot fordi det kildrer og bestyrker den gode Meening om os selv, som den vittige Herr Mandeville, siger, at være os medfødt, og som han skiller fra Egenkjærlighed; eller hige vi allene derefter, fordi vi mærke at det beforder vor Lyksalighed paa Jorden og i Selskabet? Kunde vi falde paa, at ønske et got Rygte, om Selskabet og dets Baand ikke var, om vi slet ingen anden Forbindelse stod i med andre Mennisker? - Kunde jeg, overladt til Naturen, født og opvoxet paa en ubeboet Ø, uoplyst af andres Insigter og uforvildet af deres Fordomme, kunde jeg i den Stand lade det Ønske falde mig ind, at to eller tre Skabninger der lignede mig, og som jeg ved en Hændelse engang og siden aldrig havde seet eller haabede at see, maatte have beundret min Skabning, min Hurtighed, min Styrke, eller hvad andre Fuldkommenheder jeg da satte Priis paa, og rose mig for fleer af min Sort, ifald der var fleer? - Med et Ord, vilde vi ønske et got Rygte for sin egen Skyld, og om vi slet ingen 203

anden Fordeel haabede deraf? - Kunde vi paa den anden Side bringes til ret oprigtig at ønske et ont Rygte, ifald dette befordrede vore Hensigter? - Er det ofteomtalte Ønskes Almindelighed, mueligt en blot naturlig Følge af en os medfødt Kjærlighed til vore Med-Skabninger, og af en Lyst hos os til at elskes af dem? - Sætte vi det forud som afgjort, at de som tale vel om os, meene hvad de sige; og at de som virkelig bifalde vore Handlinger, af denne Aarsag elske os? Eller ønske vi et got Rygte, uden at sætte dette forud? - Ønske vi at blive talt vel om af slette Mennisker, at blive roest af dem for Egenskaber, som de selv mangle, men hvis Værdie de indsee og føle - ønske vi dette, siger jeg, uden at tage det Ydmygende i Betragtning, som der er for dem i denne vor Ophøyelse over dem selv, og som efter al Rimelighed vil tilveyebringe os deres Had? - Er maaskee just dette Ydmygende for andre, denne || vor Ophøyelse over dem, det som vi egentligst sigte til, og er en naturlig Stolthed, vor Hoved-DriveFjær? - Kan vi ønske, at de maatte tænke og tale vel om os, som vi ikke alleneste hade, men selv i alle Hensigter foragte? - Hvad kan den bevægende Grund være, hvoraf vi ønske, at man maae tale og tale vel om os efter vor Død, da dog alle vore Forbindelser med Selskabet, og alle de Fordeele vi kan vente os deraf, høre op? - Kan dette anføres som en Art af Beviis paa vor Udødelighed, eller er det meget meer en Følge af de Begreb om denne, som blive os indprentede i Opdragelsen? - Eller flyder den blot deraf at vi af Naturen ønske en Slags og al Slags Udødelighed? - Hvilket er egentlig den Art af et got Rygte, der best forfremmer det, som de fleeste kalde en timelig Lykke, den Art, der er os tjenligst i det borgerlige Liv? - Ved hvilke Midler opnaaes, ved hvilke forskjættelses, og ved hvilke befæstes den lettest? - Hvoraf kommer det, at et got Rygte, eller det man i 204 Almindelighed kalder saaledes, saalet kan opnaaes, saalet tabes, og saa vanskeligt vindes igjen naar det engang er tabt? - Hvilke Midler, hvilke Kunster maae den anvende, som engang har mistet sit gode Rygte og gjerne vil have det igjen? - Da hverken et got eller et ont Rygte altid er et sandt Rygte, hvorledes kan man da i Hensigt til andres Bedømmelse sikkerst skjælnes det falske fra det sande? - Hvilke HovedKjendteTegn paa det sidste kan man lide paa? -

Men hvilken spørgende Aand, vil man maaskee spørge, driver mig til at opdyngge alle disse Spørgsmaal, som jeg dog hverken kan vente eller love nøyagtig og afgjørende besvarte paa engang? Snart skulde jeg selv troe, at jeg uden at vide hvorledes, var blevet et Medlem af et vist spørgende Selskab, hvorom jeg har læst, jeg veed ikke i hvilket Ugeblad, og som endnu, helst paa vore Skoler og Academier er i fuld Flor - Men endskjønt jeg finder den Sokratiske Maade, at fremsætte sine egne og igjendrive andres Meeninger paa, meget bequem, og meget sikker, saa finder jeg den dog tillige alt for lumsk og fornærmende, til at jeg skulde vælge den - Den er den bequemmeste Maade, i visse Tilfælde at skjule sin Uvidenhed eller i det mindste sin Uvished, og i andre at sige hvad man vil, uden at være nødt til at staae ved sine Ord - Og til at forvilde Sophister, er || den unegtelig den brugbarste af alle - Men den fornærmer vore Læsere og vore Antagonister, ved i visse Maader at sætte Grændser for deres Dømme Frihed; ved voldsom at paatrænge dem vore Tanker, om den kan, uden at man kan komme til at tugte os for denne Voldsomhed, hvor den slaaer Feyl; og overalt ved enten at sælge dem falske Vahre, Spørgsmaal og Tvivl, som vi alt for gjerne vil have antagne for Sandheder, om det kan lykkes; eller ved at nøde dem til at fegte mod os med ulige Vaaben; da nemlig de, som vi fordre 205

Svar og Sætninger af, ifald de adlyde os, staae al Faren for at feyle, og vi uskyldige Spørgere slet ingen - Det kommer mig for, som om en, der var pandsret op til Tænderne, og havde en aaben Dør bag Ryggen, vilde med Kaarden i Haanden komme til mig, som ligger paa Sengen, og i al Høflighed spørge mig, om jeg synes noget om at give ham mine Penge eller ey - Siger jeg Ja, som der er al Formodning til, saa har han hvad han

vil, og han gaaer bort dermed, førend jeg ret kan besinde mig; siger jeg derimod Ney, saa kan han meget vel tilføye mig Skade men jeg, hvad vil jeg udrette imod ham? - Der synes desuden at være noget jeg veed ikke hvad, noget myndigt, noget næsten forhaanende, i denne Maade at fremsætte sine Tanker paa, som kun kan tilstedes en Sokrates, og ham kun imod Sophister - Men det som hos en M and af denne Rang og i hans Omstændigheder, kan være undskyldeligt, og maaskee have været nødvendigt; det klæder derfor ikke enhver - Man seer, at det jeg her har sagt kun kan anvendes paa en Deel af de ovenanførte Spørgsmaal; men jeg har anført det, for at undgaae den Mistanke, at jeg paa denne Maade vilde paatrygle eller paaliste, eller paanøde mine Læsere endog en eneste Sætning, som jeg ikke turde være bekjendt, at paastaae kategorisk - Sandheden er, at jeg selv endnu hverken veed, hvorledes de rettest kunde besvares, eller hvorledes jeg gjerne vilde have dem besvarte; men at jeg kun ønsker og haaber ved vort Selskabs Bestræbelser, med Tiden at faae, om ikke reene og paalidelige Svar paa den største Deel af dem, saa dog en Slags Oplysning derom - Jeg var tilfreds, at alle mine Læsere, ønskede og haabede detsamme - Da Rygtet ikke alleneste er en HovedNøgle til vor timelige Lykke, men selv den yderste Port til det menneskelige Hjerter, saa kan de, der vil kjende Mennisket, og kjende det sig til Fordeel, i mine 206 Tanker aldrig betragte, aldrig udgranske denne Materie altfor nøye - De anførte Spørgsmaal har været bragte paa Banen i vort Selskab ved adskillige Leyligheder, uden at der er bleven svart eller fortalt noget, som kunde være tilstrækkeligt nok til at opløse dem - Nu har jeg samlet dem her, fordi || Herr van Sachtlewen har sagt os forud, at der i Fortsættelsen af de unge Hollænderes Historie, bestandig vilde forekomme en stor Deel Træk, der vilde sætte nogle af disse Spørgsmaal i et større Lys, ligesom vi allerede har mødt meget, der temmelig har oplyst andre deraf - Han har endog beriget min Samling i Dag med et nyt Spørgsmaal, som endnu synes mig det vigtigste af alle - Dette nemlig - Ifald den naturlige Begjærlighed efter et got Rygte, kan blive saa reent dæmpet, at man bliver aldeeles følesløs derimod, om hvilke Aarsager er det da rimeligst at formode, at de Tid efter anden kan frembringe denne Virkning? -

Med alt det jeg hidindtil har sagt, tænker jeg tillige, at have udvirket den Tilladelse for Herr van Sachtlewen hos mine Læsere, at han endnu maae blive ved i sin Fortælling -

Hvorledes gik det den arme Frankhuysen? - raabte Mester Syenaal? - Hvad Straf fik han? - spurgte en anden - og saaledes spurgte vi alle; saasart vi sidste Gang var samlede -

Dette Spørgsmaals Besvarelse, sagde vor Hollænder, synes aldeeles ikke at kunde være os vigtig, og man vil dog, haaber jeg finde, at den er det - Efter lang Beraadslaaelse, blev det endelig ved de fleeste Stemmer afgjort, at han skulde gjøre de unge Baroner Afbigt, og desuden offentlig staae Skole-Ret - Denne Dom var haard, og man kan let formode at den unge Herre ikke godvillig underkastede sig den - Men til min Forundring troede jeg at mærke, at den første Deel der- af var ham langt modbydeligere, end den sidste; 207 deraf nemlig, at han altid kun engang forlofte denne, naar han tregange forsvoer hiin; uden det kom deraf, at man med større Tillid til sig selv, kan sætte sig for ikke at gjøre, end ikke at taale en Ting - Dog Udfaldet synes at bekræfte min første Formodning - Det er vist at han slet ikke skjøttede om nogen af Deelene, og at han, paa gode Ord nær, anvendte alt det der stod i hans Magt for at undgaae dem - Han ikke allene soer paa, at han aldrig tiere vilde tage en Bog i sin Haand, at han vilde vove alting, førend den Skam skulde overgaae ham; men han gav og strax saa store Formodninger om sin Ordholdenhed i denne Fald, at man ikke længer kunde ansee det for blot barnagtige Trudsler - Jeg maatte endnu samme Aften, som Dommen var falden, hente ham to Miile fra L** og jeg reddede ham kun med megen Umage af en Mands Hænder, hvormed han undervejs var kommet i Selskab, og der ikke syntes at være stort bedre, end en Seelenverkooper - Dog skulde selv det Løfte, som jeg gjorde den unge || Herre, uden synderligt Haab om at kunde holde det, nemlig det, at han skulde blive fri for al Straf, neppe have bevæget ham til at følge godvillig med tilbage, dersom ikke den gode Clement saa troelig havde staaet mig bi, med sine Forestillinger og selv med sine Taarer - Denne havde Herr Frankhuysen vildet overtale til at tage Deel med i sin hurtige Beslutning, at løbe til Amsterdam, og der at give sig paa den første, den beste OstindienFarer - Clement som baade havde bedre Forstand, og virkelig elskte sin Ven for høyt, til at vilde see ham i en Fare; som han dog for sin egen Person ikke havde været synderlig bange for - Clement havde ikke kundet undlade, meget alvorligt at raade og tilsidst at vilde skrække ham derfra, ved reentud at negte ham sit Følgeskab, og ved den Trudsel, at han vilde forraade hans heele Forsæt, dersom han ikke stod derfra - 208 Frankhuysen havde tilsidst ladt, som om han gav efter, og dysset sin Ven i Søvn, ved selv at kalde sit Anslag urimeligt - Men da Clement, som Herr Schliker just kaldte ind paa sit Kammer, for at raadføre sig med ham ved en Stiils Forfærdigelse, hvormed han opholdt ham et Par Timers Tid, da Clement ved sin Tilbagekomst savnede den unge Herre, løb han strax som en afsindig hen til mig, og fortalte mig det altsammen - Jeg tog ham med mig, og det blev os da ikke vanskeligt, at komme paa hans Spor - Den første Hilsen, hvormed Herr Frankhuysen modtog sin troe Ven, var, som vi kunde have formodet det, ingenlunde høflig - Thi foruden det BiNavn Forræder, og andre af samme Sort, hvormed den var udpyntet, bestod dens væsentlige Indhold i saa vældigt et Slag imellem Øynene, at den arme Clement derved fik endnu to nye Regnbuer uden omkring de forrige, hvormed han allerede var ziered - Men dette Slag gjorde imod Forhaabning, at vi desto før kom til Forlig - Thi da Clement, langt fra at blive vred derover, ikke alleneste gav mig, der virkelig var bleven opbragt ved denne Uforskammenhed, men ham selv de beste Ord, saa fortrød han snart sin Overiilelse; og hans Vens Forestillinger fik derved desto større Magt over ham - Det hjalp saameget, at jeg endelig slap for den ubehagelige Nødvendighed, at bringe ham tilbage ved Tvangs Midler, hvilken jeg af mange Aarsager

gjærne vilde undgaae -

Dette Forsøg til et Eventyr, havde jeg det beste Haab om at kunde dølgge - Jeg havde nemlig til Lykke just vært allene, da Clement kom til mig for at berette mig sin Vens Flugt, || og han hellig bevidnede, at han ikke havde talt et Ord derom, til nogen anden - Da jeg følgelig vist tænkte, at vi tre, og den Fremmede, som ikke vendte tilbage med os, var allene Vidner til denne Sag; forundrede jeg mig naturligviis saa meget meer derover; at ikke alleneste min Moder og de øvrige af 209 min Familie, ved min Hjemkomst mødte mig i Døren med de Spørgsmaal; Om jeg vidste, at den unge Frankhuysen var løbet bort, for at give sig til Matros? - Om jeg havde søgt efter ham? - Om jeg havde faaet ham fat? - men at jeg endog Dagen derefter paa adskillige Steder i Byen maatte høre de samme Spørgsmaal - Sandheden var, at Herr van Schliker, da han kom for at kalde Clement til Hjelp i sine Studeringer, ved en Hændelse først var blevet noget staaende uden for Døren, og havde hørt Herr Frankhuysen tale et og andet om sit Anslag; men da han strax derpaa selv kaldte det urimeligt; havde Herr Schliker saa langtfra ikke engang kundet drømme om, at hans Ven vilde være saa rasende at føre det ud; at han endog havde holdt det for unødigt at tale et Ord om denne Sag med Clement - Men da han en Times Tid efterat denne var gaaet bort, forgjæves havde søgt Herr Frankhuysen, var han blevet uroelig, og var strax gaaet hen til mig, for at sige mig det; og da jeg allerede var borte, havde han ikke kundet undlade, at aabenbare sin Angst for min Familie - Han havde ydermeere holdt det for sin Pligt, at løbe lige derfra til sine Lærere, og til enhver især af de fornemme Venner, som han allerede havde tillagt sig, for at beklage sig over sin Vens Ulykke, og at bede dem om deres Bistand i at redde ham ud deraf, ifald han, som Herr Schliker vist troede, allerede havde ladet sig enrøllere - Uagtet nu alle var enige i at rose Herr Schlikers ædelmodige Omhu for sin daarlige Ven; saa er det dog vist, at han ikke udrettede andet dermed, end at give dennes gode Rygte sit Bane-Saar - Thi da Herr Frankhuysen allerede havde bragt det saa vit, at man bekymrede sig om ham i de store Zirkler; saa fortalte man ikke alleneste Dagen derefter i de fleeste Selskaber, at den unge Herre af Liderlighed var blevet Matros, men man udpyntede endog efter Sædvane denne Historie 210 med mange Omstændigheder, der ingenlunde forskjønnede den; og der var selv dem, der vilde have seet ham || i den fulde Dragt - Af Bitterhed over dette, og over min feylslagne Forhaabning, kunde jeg neppe bare mig for at yttre en Mistanke, som strax opsteeg i mig, og som jeg forgjæves søgte at nedtrykke - nemlig den, at just dette, havde været alt, hvad Herr Schliker vilde udrette med sin saa anpriiste Omhu for sin Ven; og selv den slemmere Formodning, at han ikke paa saa ubeleylig en Tid havde nødt Clement til at hjelpe sig ved sin Stiils Udarbeydelse, uden for at skaffe Herr Frankhuysen den forønskte Frihed til at udføre et Anslag, som efter al Anseelse vilde gjøre ham ulykkelig - Men alle gav Herr Schlikers Opførsel deres Bifald - og jeg taug - -

Imidlertid udrettede denne Histories Bekjendtgjørelse noget for Herr Frankhuysen, som kunde have været ham til Fordeel, ifald han havde vildet betjene sig deraf paa den rette Maade - Jeg havde raadet ham, at stille sig syg, for at skaffe sig en Opsættelse i Executionen af sin Dom; og man kan let begribe, at jeg kunde tilveyebringe en Doctor, der med sin Attest bevidnede, at han havde Kolden - Hans Fader, som just paa samme Tid havde meer end en Aarsag, til ikke at bryde med Herr von Stachelheim; og som desuden enten havde holdt det for billigt, at hans Søn blev straffed for sin Voldsomhed, eller ikke havde holdt det for nødtigt, at afbryde sine sædvanlige Fornøyer, for at befrie en Fjorten Aars Dreng fra en Skole-Straf - den gamle Herr van Frankhuysen havde ladet sig nøye med at see sin Søn i hans Læreres Hænder, uden videre at vilde intercedere for ham - Men dette fortvivlede Foretagende af den unge Herre bevægede ham til at eftertænke Sagen nøyere; og deels ved sin Forbøn, deels ved at forestille Sagen paa en anden Fod, nemlig saaledes, at det var hans Søns 211 Tjenner, og ikke hans Ven man havde overfaldet; bragte han det saavit, at man vilde forskaane den unge Herre for den smertelige Deel af Straffen, og lade det blive derved, at han allene gjorde Baronerne en offentlig Afbigt - Nu tænkte jeg, at have vunden Sag; og med en virkelig Glæde løb jeg hen til min Helt, for at berette ham denne Lykke - Men hvor bestyrted blev jeg ikke over hans Halsstarrighed, da han soer paa at han aldrig vilde gjøre nogen Afbigt, som han ikke havde fornærmet selv, men kun tugtet fordi de havde fornærmet ham; at han heller vilde taale al anden Straf end den; og at man kunde tvinge ham til meget, fordi man var de stærkeste, men at man dog aldrig kunde tvinge hans Tunge til, at den imod hans Villie skulde bede et Par opblæste Narre om Forladelse - Jeg blev naturligviis ligesaa opbragt over denne Egensindighed, som alle andre, og hans Fader selv sagde reent ud, at han slet in-||tet meer vilde have med den Sag at bestille - For da fuldkommen at sætte den unge Herre paa Prøve, tilstoed man ham endnu den Frihed, at vælge hvilket han vilde, nemlig enten offentlig at lade sig tugte eller at gjøre den forlangte Afbigt - Om han nu enten indsaae, at han dog tilsidst maatte underkaste sig en af Deelene, eller han af sit første mislykkede Forsøg og alles enstemmige Modsigelser var blevet for udtrættet og ydmyget, til at gjøre længere Modstand, bequemede han sig endelig til at vælge; men til alles ikke liden Forundring valgte han det smerteligste, øyensynlig meer af en besynderlig og haardnakket Egensind, end fordi han holdt det for det mindst skammelige - Han loed sig da, som Clement, der gjerne havde vildet lide for ham, om det kunde have ladet sig gjøre, med bittre Taarer fortalte mig, i heele Skoelens Paasyn behandle som et Barn, hvilket han dog hverken troede at være, eller i en egentlig Forstand var; og han udstoed denne 212 ydmygende Straf efter al Anseelse med en heroisk Standhaftighed -

Saaledes endtes denne Tildragelse, i hvilken, saa liden, som den synes at være, en opmærksom Tilskuere, vil finde de første Grund-Træk, af den Persons tilkommende Karakter og formodentlige Skjæbne,

som spillede Hoved-Rullen deri - Man vil finde det første Anlæg til en falsk Ærgjærrighed; en Egensind, der allerede begyndte at hærde sig til Halsstarrighed; en Hidsighed i at fatte Beslutninger og i at udføre dem, som efter al Anseelse kun mange Aar og mange Ulykker kunde dæmpe; en Forvovenhed, og en Tilbøyelighed til voldsomme Foretagender, hvorom man med Grund kunde befrygte, at den med Tiden vilde blive til Brutalité, og have de meest tragiske Følger; endelig en Letsindighed i Hensigt til alt hvad man kalder timelig Lykke, der heller intet got spaaede, helst da man kunde formode, at den efterhaanden vilde blive til en fuldkommen Foragt deraf - Alt dette vil man finde blandet med Træk af en sand Høyhed i Sjælen, med Glimt af en ægte Ædelmodighed, med en Bestandighed i Venskab, der kunde holde ud imod alt uden imod sande eller indbildte Fornærmelser af hans Ven; og selv med en Blødhed, en virkelig Bøyelighed i Sjælen, der yttrede sig ved alle Leyligheder, hvor ingen Tvang havde Sted; det er at sige overalt, uden der, hvor den meest behøvedes - Da man maaskee vil være vanskeligst ved at tiltroe ham denne sidste Egenskab, vil jeg, foruden det man kan spore af den og af hans Forsonlighed, i hans Opførsel mod Clement, her anmærke, at han ikke alleneste oprigtig fortrød sin Overiilelse mod den yngste Baron, og gjerne havde gjort ham || Afbigt paa sine Knæ, saalænge han troede ham i Fare; men at han og, saasnart han havde udstaaet sin Straf, og da ingen meer begjærte det af ham, tilskrev denne sin Fiende en Seddel, hvori han blant andet 213 erklærede, at han altid havde fortrydt og endnu oprigtig fortrød den Fare og Pine, som han endskjønt uden Forsætt havde forvoldet ham, og at han selv desto taalmodigere havde underkasted sig den bitterste Skam og en temmelig Smerte, fordi han ansaae det for en billig Gjengjeldelse, og fordi han ønskede, at Baronen maatte finde nogen Lindring deri, at hans Overvinder ikke var sluppet mindre end skadesløs fra deres Trætte - Det er sandt, at han, ventelig for ikke at synes for ydmyg, sluttede denne Seddel, med et par Sottiser, og selv med nogle Trudsler til den ældre Baron, hvilke saa reent udslettede alle dens Fortjenester, at den nær havde tildraget ham en nye Process - Men man vil dog finde Forsonlighed, om ikke endnu noget ædlere deri - Vil man nu legge de Dyder til, som selv en Deel af hans Feyl lod formode, den Ueggenytte, den Beredvillighed at opoffre alting for at hjælpe dem, der trængte til hans Hjelp, den Hurtighed og Stivhed i gode Beslutninger, det Mod i Fare, den Standhaftighed i Ulykker, som man med god Grund kan sætte forud hos ham; saa synes hans gode Egenskaber i en blot moralsk Forstand, endog at overveje de slette - Men Hoved-Feylen bestod deri, at alle hans Dyder var blot moralske, og at de fleeste næsten streed ligesaameget imod alle de Regler, hvilke den nu brugelige Klogskab foreskriver, som hans Feyl - I en oeconomisk Forstand skilte disse sig virkelig kun fra hiine derved, at de hastigere yttrede deres onde Følger, og at man meer aabenlyst lastede dem - Man kan derfor med temmelig Vished spaae, at han med Tiden vil gjøre bedre Figur og bedre Lykke i en Roman, end i det borgerlige Liv - Man kan haabe, at han vil blive en af den Sort gode Mennesker, som vi give vort Bifald, naar vi læse deres Historie, endskjønt vi tage os meget nøye i Agt, for at vælge dem til vore Mynstre - Men man kan med temmelig Sikkerhed forudsige, 214 at han vil blive et eventyrligt, et ulykkeligt og selv et farligt Menneske - Men det som synes meest at fortjene vor Opmerksomhed, er den nøye Overensstemmelse af hans Dyder og Feyl, i denne Post, der ligesom synes at være deres HovedHensigt, den at ødelegge hans Lykke - Er det mueligt, at der kan være en Drift i Mennesket der strider lige imod hans Egennytte? - Men herom vil vi faae Leylighed at tale meer, naar vi ved Fortsættelsen af denne Fortælling, see de anførte Egenskaber der endnu kun ere spæde, efterhaanden, udviklede, hærdede og Frugtbringende - ||

Man vil uden Tvivl, af den fortalte Tildragelse og have lært, at kjende den unge Herr van Schliker noget nøyere, endskjønt man mindre har hans Opførsel at takke derfor, end den Maade hvorpaa jeg har fortalt, og den Mistanke hvormed jeg har undersøgt den; en Mistanke, som jeg dengang maaskee kun følte, fordi jeg var forud indtaget imod ham, og som først en seenere Erfarenhed har berettiget mig til at yttre - Uden mine Anmærkninger, og for enhver blot Tilskuere af hans Handlinger, synes han endnu, et fromt, sindigt, lydigt, ordentligt, sandrue, flittigt, ungt Menneske, og de største Feyl, som man endnu kan beskyldte ham for, er en maaskee lidt for stor Bevidsthed af sin Fødsels Fordeele, og en meget undskyldelig Frygtsomhed - Er Døden i Gryden, saa er det kun mig; og Dem mine Herrer, der har seet et Glimt deraf - Alle andre, vil ligesom, alle de, der forud var Vidner til denne Tildragelse i L** endnu holde ham for det, han syntes at være - Jeg vil herved anmærke, at denne unge Herres Temperament, eller det prædominerende deri var pflugmatisk melancholsk; og det ikke for at anføre denne Omstændighed, enten som en Kilde til en stor Deel af de anførte gode og slette Egenskaber, eller i det mindste for en Stytte der bevarte dem; men allene for at sige, at Folk af dette 215 Temperament, i mine Tanker er best skikkede, til i lang Tid at skjule et og andet Hoved-Træk i deres Character, som de ikke finde for got, at viise frem, og som reent forandrer dens Skikkelse, saasnart det kommer til Syne - Ligesom derimod Herr Frankhuysens cholerisk-sanguinske Temperament, var Kilden til en stor Deel af hans Feyl, saa var det og en nye Aarsag, hvorfor han ikke kunde dølgge dem, om han nok saa gjerne havde vildet - Den choleriske Heede og den sanguinske Letsindighed, satte ham i tusinde Farer for at røbe sig, som den efter sit Temperament, kolde, frygtsomme, og mistænkelige Herr Schliker undgik-

For endnu med faae Ord, at berøre de første skadelige Følger for Herr Frankhuysen, af den tit benævnte Tildragelse, vil jeg anmærke to Omstændigheder -

Den ene, at saa heroisk standhaftig, som han efter Clements Udtryk anstillede sig ved sin Straf, saa følte han dog den Skam, der var forbundet dermed, ikke alleneste meget vel, men han følte den altfor vel - Man vil i Fremtiden finde paalidelige Beviis herpaa - Den var saa at sige et Brændemærke paa hans Ambition,

hvoraf han vel strax følte heele Svien, men som siden gjorde den destomeer følesløs - Jeg kunde efter en meget kort Tids Forløb mærke, at i det mindste alle de Beskjæmmelser, som han efter sin Tænkemaade holdt for mindre end denne, endskjønt de virkelig ofte var langt væsentligere, havde tabt det meeste af deres Virkning paa ham - || Jeg anfører dette meest for at advare dem, der efter den nyere Methode, vil rette deres Børn, ved beskjæmmende Straffe, eller i det mindste ved saadanne Tugtelse, der foraarsage meer Undseelse, end Smerte - De ere vist paa en meget slibrig Bane, og helst, hvor de har med muntre og raske Gemytter at bestille, behøve de den yderste Opmærksomhed, for ey at give 216 den med Straffen forbundne Beskjæmmelse den Grad, at den straffede derover glemmer den Skam der er forbundet med det han bliver straffed for; med færre Ord; at han ikke undseer sig meer ved sin Straf, end ved sin Forbrydelse - Foruden den Uleylighed som flyder deraf, at han derved uformærkt og efterhaanden taber sin Undseelse, ved de Feyl, som han haaber at kunde skjule, eller undgaae, at blive straffet for; saa er det vist, at vi af Naturen lettere haabe at kunde udlette den Skam der er umiddelbar forbundet med vor Forseelse, end den der flyder af Straffen vi lide derfor; og det maaskee, fordi vi altid gjerne vil troe, at denne er for haard; og følgelig frygte, at Folk af den vil slutte, at vor Feyl er meget skammeligere, end vi selv holde den for - Men væ det unge Menniske, der bliver bragt saa vit, at han ikke meer troer, at kunde udlette sin Skam, eller blive meer beskjæmmet, end han er -

Den anden Omstændighed, som jeg vil anmærke; er denne, at den unge Frankhuysen, endnu kunde siges, at have sluppet taaleligt derfra, dersom man ikke havde belagt ham med en endnu langt haardere Straf, end den anførte - Han blev nemlig, i alle de fornemmere Huuse, hvor han ellers ligesaavel som Herr Schliker kunde have faaet AdGang, naar han bød sig til at komme der, imodtaget med en Koldsindighed der nærmede sig til Foragt, hvoraf han let kunde slutte, hvorlidet han var velkommen; og hvilken man desuden søgte at gjøre ham desto føleligere, ved den overdrevne Agt, som man paa samme Tid bestræbede sig at viise for hans Compagnon - Enten man nu gjorde dette af blot Høflighed mod Baron Stachelheym, som reent havde forbudet Herr Frankhuysen sit Huus, eller man virkelig foragtede ham, og maaskee tænkte, at en nøyere Omgang med ham vilde være farlig for de unge Mennisker, som enhver Familie især bar Omhu for; eller man endelig 217 derved tænkte at forbedre ham; saa er det vist at Følgerne af denne Opførsel var ham til en ubodelig Skade - Man kan af hans Gemyts Beskaffenhed let slutte sig til, at han ikke kom andengang paa Steder, hvor han saaledes blev taget imod - Han vilde heller udelukke sig selv, end udstødes fra Selskaber, i hvilke dog allene hans, om jeg kan udtrykke mig saaledes, af Naturen plumpe Karakter, kunde forfiines, poleres og dannes til det, den burde være; om han ellers nogen Tid skulde haabe, at gjøre den Lykke og den Figur i den store Verden, som hans Fødsel og andre Omstændigheder syntes at give ham en Fordring paa - Den Omgang || med Folk af langt ringere Stand og Opdragelse, end han selv, hvortil han ligesom blev nedstødt, maatte, efter det Anlæg til hans Karakter, som vi kjende; langt fra at forbedre ham, nødvendig gjøre ham til det værste han kunde blive - uden engang at berøre den Levemaade, de Sæder eller kun de Grimacer, hvorved man tiest allene gjør sin Lykke, og hvoraf denne Omgang kunde kun lære ham det modsatte - Han trøstede sig meget let, og han fandt sig, som jeg er overbeviist om, endog lykkeligere, i et Selskab af Clements fattige Venner, eller andre ærlige Haand VærksFolk, end han vilde have fundet sig i den meest glimrende Zirkel af Adelige - Men den alle næsten medfødte Ærbødighed for sine Overmænd, som i denne skulde efterhaanden have vant ham til at sagnæ, at tæmme, at overvinde hans Hidsighed, hans Tilbøyelighed til Vrede, hans Egensind, hans Trodsighed - den yndige Politesse, der ved at vise sig fra sin skønneste Side, kunde tillige have viist ham disse omtalte Feyl, i deres hesligste, deres forhadteste Gestalt - de Maximer, der ved alle Leyligheder ligesom prædiktes, i fornemme Selskaber, de hvoraf man vel ikke altid kan lære at kjende Dyd fra Laster, men dog at skjælne den sande, eller for at udtrykke mig bestemtere, 218 Modens Ære, fra den romanske og falske - alle disse Fordeele maatte naturligviis fattes ham i et Selskab af de ærligste SkræderSvenne, som man kan forestille sig - Det var følgelig ingen Under, at Feyl, hvis Fremvæxt intet hindrede, hastig naaede en Haardhed der siden gjorde dem urettelige - Han gjorde sig paa den anden Side ikke alleneste bekjendt og fortroelig, med en Art af Levemaade, Tids-Fordriv, Bifald, overalt med en Art af Lykke, der var langt under den, hvorefter han burde have tragtet; men han begyndte snart at finde Smag deri - Han betog sig følgelig fra denne Side alle de Motiver, der ellers maaskee skulde have drevet ham til at forbedre sin Opførsel - Men det værste af alting var, at han i dette Selskab tillagde sig nye Feyl, hvortil han vel maaskee havde et naturligt Anlæg, men hvilke han dog neppe skulde have faldet paa, og mindre ladet faae Overhaand hos sig, dersom han altid var blevet i den Kreds af Mennisker, som ansaae dem med Afskye - Den fornemmere og ringere Stand har nemlig hver sine privilegerede Laster, som den ene holder for meget undskyldelige, imedens den anden holder dem for utilgivelige - - Denne Anmærkning kunde give Materie til en heel Dags Arbeide - Jeg vil følgelig her kun anmærke, at disse Feyl, som Herr Frankhuysen laante af den nedrigere Stand, just var det, som siden gjorde den fornemme Verden saa uforsonlig med ham - ||

Denne Gang vil jeg uden Omstændigheder lade Herr van Sachtlewen fare fort i sin Fortæling - Vil man til alt det onde, sagde han, som denne Udelukkelse af de fornemmere Selskaber foraarsagede Herr Frankhuysen; legge dette, at man derved betog ham al Leylighed, ved en god 219 Opførsel at udslette Erindringen om sin Feyl, og da man ikke saae ham meer, naturligviis lod det blive ved den Dom man havde fældet sidst om ham og hans GemytsBeskaffenhed, uden for saa vit, at et og andet ont Rygte, der altid blev troet, og aldrig formildet eller modsagt, daglig forværrede den - saa vil man, tænker jeg, finde, at han blev straffed altfor haardt -

Herr van Schliker derimod vandt øyensynlig ikke alleneste ved en Opførsel og Situation, der var lige det modsatte, af Herr Frankhuysens, men selv ved dennes Ulykke - Først, enten blot for at ydmyge denne, eller fordi Contrasten af sig selv faldt stærkt i Øynene, ophøvede man hiin, langt over det man ellers skulde have gjort - Man røeste ham, man smigrede ham, man længtes efter ham, man imodtog ham med Glæde, og beegnede ham med Høyagtelse, i alle Selskaber - Og enten man nu siden ikke vilde sige sig imod, eller Herr Schliker forstod den Kunst for vel, at klamre sig fast i en Pynt af Credit, som han engang havde faaet fat paa, saa er det vist, at han bevarte den, i alles Munde, om ikke just i alles Hjerter - Fra denne Tildragelse, til en Uge omtrænt førend min yngste Syster døde, det er henved et Aar, hændtes intet, som jeg finder værd at fortælle; endskjønt der hændtes nok, som uformærkt befordrede enhver af de unge Herrer paa den Vey, de havde valgt, den ene fra, og den anden til den timelige Lykke - Et par Omstændigheder, maae jeg dog anmærke, førend jeg gaaer videre -

Herr Frankhuysen havde af Naturen et hurtigt Nemme, Vittighed, og Tilbøyelighed til at udvide sin Kundskab - Man skulde deraf slutte sig til, at han i det mindste maatte have behaget sine Lærere, og andre der sætte Priis paa sligt - Men det var langt fra - Hans falske Ærgjerrighed, hans Tillid til sig selv, hans Modsigelses Aand, hans Hengivenhed til Satyre, og endeel falske Begreb, som 220 han af Graadighed efter at lære, samlede ind, uden at prøve dem - lutter Omstændigheder, der en-||ten flød af førortalte Naturens Gaver, eller blev bestyrkede af dem; fordærvede alting saa reent, at disse Lærde virkelig foragtede, hadede og forfulgte ham meer, end alle andre - Uden at anmærke om denne Sort Folk, at den i Almindelighed driver sin Foragt og sit Had yderligere end nogen anden - og uden at undersøge, hvorfor de i sær blive meer forbittrede ved en lærd Modsigelse, end ved et voldsomt Overfald af en Ignorant - hvorfor de igjen blive meer opbragte ved en koldsindig men satyrisk, end ved en plump og lærd Modsigelse - hvorfor de blive desto hidsigere, jo mindre og ubetydeligere den Ting er, som man vil aftrætte dem; hvorfor endelig, ligesom man i Almindelighed kan udslette alle øvrige Feyl ved at give deres Meeninger sit Bifald, man og tiest i deres Øyne taber alle øvrige Dyder ved den mindste Afvigelse derfra - Uden at undersøge alt dette, vil jeg kun med et Par Exempler oplyse, hvorledes omtrænt Herr Frankhuysen begyndte at forhverve sig deres Fiendskab og Ringe Agtelse som han siden altid saa troelig vedligeholdte - Hans Rector, var ikke alleneste en i Grunden ærlig, brav og vindskibelig, men han var en meget belæst og det man i den egentligste Forstand kalder en lærd Mand - Philologien, naar man indskrænker den til de døde Sprog, var hans Hovedstyrke, og om han havde levet for et par tusinde Aar siden, kunde han have reyst det heele Rommerske Monarchie igjennem uden Tolk; endskjønt man nu, sandt at sige kun med Nød forstod ham i Holland - De Gamles Theogonier og Mythologier, vidste han, som jeg troer i en temmelig nøye Forstand, bedre end sin Katechismus - Jeg tør sige at han kunde opregne alt det Galskab, som nogentid er sagt eller skrevet i Philosophien fra Aristotelis Tider af til Bacons af Verulam den sidste exclusive - Men 221 enten han nu troede, at denne først havde bragt den ædleste af alle Videnskaber i Forfald, eller det kom af hans besynderlige Kjærlighed til det Gamle, saa havde han kun forsaavit bekymret sig om de senere Philosopher, som han ikke havde kundet undgaae det - Historien vidste han udenad, lige til den Tids-Punct hvor Tacitus slutter sine Annaler, og da dette er meer end 4 000 Aars følgelig meer end to tredie Deele af Verdens Historie, saa var det ventelig meer, end de fleeste af dem vidste, der turde bebreyde ham at de betydeligste Begivenheder ved den Utrechtske Freds Slutning var ham ubekjendte - Ligesom man neppe kan fortænke ham i, at han ikke viste meget af en saa nye Republiks som hans Fødelands Love, da det er en afgjort Sag, at en Numa en Solon, en Lycurg kun var Børn imod ham - Thi han havde virkelig samlet, forbedret og forøget disse LovGiveres Maximer, i et politisk System, hvorefter han havde havt i Sinde at anlegge en Republik i Theben, ifald han havde || været saa lykkelig, at leve i de Tider, og derved til Trods for deres Næse gjort de dumme Boeotier til det lykkeligste og mægtigste Folk i Verden - Efter det jeg har anført kan man ikke tvivle paa, at han var meget drevet i Antiquiteterne, og det er vist, at han bedre kunde gjøre Regnskab for, hvorledes en rommersk Dame, end hvorledes hans egen Kone saae ud i sin Pynt - Men det som er det mærkeligste er at han baade kjendte og elskte, ja følte det skjønne i en Homer, en Sophocles, en Pindarus, en Horats; og dog tillige var saa afsagt en Fiende, saa fuldkommen en Foragtere, af al nyere Poësie, at man kunde jage ham paa Flugten, med at vise ham noget, der lignede et hollandsk Vers - Naar jeg legger til, at Herr Oldsøker (saaledes vil jeg kalde Rectoren) i sine Sæder, som man ventelig kan formode det, var bizarr, paastaaende, gnavnurn, og overalt temmelig pedantisk, saa kjender man ham saa 222 nøye, som man behøver at kjende ham - Den ham tilføyede Conrector, som afvexslede med ham i Disciplernes Underviisning, var noget nær hans fuldkomne Contrast, og alt det, hvad Herr Oldsøker ikke var - En Mand, fuldkommen skabt og dannet for den TidsAlder vi leve i; just ingen Foragtere af det Gamle, men en langt større Elskere og Kjendere af det Nye; ret graadig efter Hollandske Vers, og ydermeere selv en Poët - Desuden en Mand af Levemaade, munter, sagtmodig, beleven og ikke mindre end Pedant - Man maae i mine Tanker, paa engang undres over, hvorledes disse to Mænd saa nær paa Siden af hinanden kunde forliges; og

formode at deres naturligviis forskjellige Læremaade maatte forvilde den største, og være til sand Fordeel, for den kloge Deel af Disciplerne - Dette havde og rigtig nok Sted, og dersom Herr Frankhuysen nogentid havde en Fordeel i Klogskab og Lykke fremfor Herr Schliker; saa bestod den deri, at hiin anvendte begges Kundskab paa at udvide sin egen, uden stort at bryde sig om deres Fordomme; da derimod denne, som desuden i forbigaaende sagt, havde et langt svagere Nemme, saalænge vekselsviis hveranden Dag afskyede det Gamle og det Nye, at han tilsidst i Hjertet virkelig afskyede begge Deele, og ikke lærte meer, end det han var nødt til at lære, om han ellers vilde holdes for flittig og duelig - Men han begreb snart, at der behøves ulige mindre, til at synes end til at være dette - Og det er vist, at om Herr Frankhuysen vidste meer end han, saa besad han igjen den Kunst, at anvende det lidet han vidste, ulige bedre til sin Fordeel - Et andet Spørgsmaal bliver det, hvorledes de unge Studerende kunde beholde begge disse Læreres Yndest - Dette sigter nærmere til vor Materie, og herviiste Herr Schliker igjen hvorlangt han overgik sin Rival i Klogskab - Uagtet hans svagere Nemme, og seenere Fremgang, vandt 223 han ikke alleneste hastig begges Yndest og begges Bifald, men han var og den eneste i Skolen, der kunde rose || sig af, at have beholdt det uforandret

- De fleeste af de andre Discipler var enten yndede af den ene eller den anden - Men Herr Frankhuysen skilte sig derved fra Mængden, at han i en kortere Tid, end man skulde formode, tilveyebragte sig begges dødelige Had -

Den Methode, som Herr Schliker brugte, for at naae sit Øyemed, var simpel, og har, helst i den lærde Verden, meget sjelden slaet Feyl - Han var altid henrykt af Beundring over dens Meening af dem, som han talte med, og han yttrede den yderste Begjærlighed efter at kunde fatte den - Han roeste og ophøjede enhver af dem, uden Betænkning og uden Indskrænking i hans Øyne, og lastede ham med den yderste Forsigtighed, saasnart han talte med hans Contrapart - Sjelden tillod han sig meer, end at trække paa Skuldrene, eller at ryste med Hovedet, naar der blev talt om den fraværende af dem; men dette tilloed han sig ofte, og altid til den beleyligste Tid - Jeg holder det ikke for nødvendigt, her at detaillere denne Methode, at vinde de Lærdes Venskab paa nøyere - Men Udfaldet viiste, at den var den rigtigste, om dette ellers kan drages i Tvivl - Herr Schlikers Forældre havde den Fornøjelse at see af begge disse Læreres Breve, ligesom alle hans Venner i L** den, at erfare, af deres Vidnesbyrd, at han var det stræbsomste, retskaffenste og haabefuldeste unge Menneske i Skolen -

Herr Frankhuysen derimod, hvis Hjerte laae paa hans Tunge, sagde til dem ligesom til alle andre, altid ligefrem, hvad han meente - Heraf kom det, at han vel ofte roeste dem i deres Øyne, og selv lastede dem i deres Fraværelse, men at han, efter sin Modsigelses Aand, endnu oftere gjorde det modsatte - Men det, som fra denne Side karakteriserer ham nøyere, er, at han sjelden eller 224 aldrig roeste nogen nærværende, eller lastede nogen fraværende uden Indskrænking - Han frygtede saameget for at blive holdt for en Smigrere, at naar dens Handling eller Meening, som han talte med, aftvang ham sit Bifald, han strax søgte et og andet at sætte ud paa denne Person, for jo at overtude den om, at han aldeles ikke i en Post havde talt saa vel om den, for at behage, men allene fordi han meente det - Naar han derimod af et Satyrisk Opkaag eller i Hidsighed, eller fordi Sandheden tvang ham dertil, talte ilde om en eller anden Person der ikke var tilstede, indgav hans i Grunden gode Hjerte ham strax hundrede andre gode Egenskaber hos denne Person, hvilke han alle lagde ligesom et Plaster paa det Saar, han fortrød, at have gjort en værgeløs - I det modsatte Tilfælde var han ikke nær saa betænksum, og han roeste ofte den fraværende og lastede altfor ofte den nærværende uden Maal eller Maade - Denne Opførsel synes vel at være for en stor Deel ædlere, end Herr Schlikers, men man kun-||de nogenledes med Vished spaae deraf, at Herr Frankhuysen aldrig vilde gjøre sin Lykke til Hove - Han forspildte virkelig derved i en Hast begge sine Skole-Monarkers Gunst - Jeg har lovet ved et Par Exempler, at give et Begreb om, hvorledes han omtrænt bar sig ad dermed -

Rectoren, Herr Oldsøker, havde den Vane, at lade sine Discipler, for at øve deres Hukommelse, tænker jeg, lære heele Sider af Virgil og andre Poëter udenad, førend han endnu havde lært dem ret at forstaae og at finde Smag i de Skjønheder, hvorpaa disse Vers har saa stor Overflødighed - Herr Frankhuysen blev hastig kjæd af denne Øvelse; og efter at han i de første sex eller otte Uger ordentlig nok havde lært sit Pensum, kunde han det siden aldrig, af den gode Grund at han aldrig læste derpaa - førend efter hans SkoleAar, da hans Smag blev moednere, og da lærte han dem 225 ubedet udenad - Men det værste ved denne Forsømmelse, var det, som han i Almindelighed foregav at have gjort i den Tid, og hvormed han ventelig neppe troede at undskylde sig - Hollandske Vers havde han gjort, for at lade dem see igjennem af Conrectoren Herr Vittendynk, uden saa var, at Herr Oldsøker selv - - Man kan tænke, om han fik Tilladelse at undskylde sig videre; og om Herr Oldsøker tilgav ham det; endskjønt han ikke ret vel paa Stedet kunde hævne sig, uden at støde sin Collega for Hovedet, hvilket han ingenlunde vilde - Og jeg maae tilstaae, at om Herr Frankhuysen, som jeg dog næsten vil tvivle paa, har vidst al Herr Oldsøkers naturlige Afskye for Hollandske Vers, saa røber i sær det sidste Træk i denne Undskyldning noget nær en virkelig Malice - Men han brugte den heller ikke, i det mindste som han selv sagde, uden til NødVæрге, og naar Herr Oldsøker først havde skjendt paa ham et Korteers Tid, for hans formeente Efterladenhed - Dette var slemt nok; thi han maatte dog nok have mærket, af den Koldsindighed og selv den Foragt, som Rectoren ingenlunde kunde undlade, af og til at yttre mod de nyere Poëter, at disse slet ikke stod ham an - Men og ved disse Leyligheder, toeg han sig, saa tit han kunde, den uforkammede Frihed, at stoppe Munden paa den Gamle, ved at opløfte et og andet af Herr Vittendynks Vers til Skyerne - Omendskjønt han nu virkelig meente hvad han sagde, lader det ikke endda til at være Ondskab? - Saameget

er vist, at om Herr Frankhuysen ikke besad Ondskab i en egentlig Forstand, saa besad han dog to andre Egenskaber, hvoraf den ene ligner den saameget, at de ofte blive forvexlede, og den anden altfor ofte frembringer ligesaa slemme Virkninger, som den nedrigste Ondskab - En saa stærk Tilbøielighed til Satyre, at det var ham næsten umueligt, at skaane nogen, hvis latterlige Side han havde opdaget; og den Lyst 226 - Saaledes da hans Rector, jeg veed ikke || af hvilken Aarsag havde fattet saadan en Kjærlighed for den latinske Partikel Hinc, at han ikke alleneste selv med en utrættelig Omhu samlede dette Ord, af alle latinske Autorer, men og loed sine Discipler tage Deel i denne Øvelse, saa paalagde han iblant andet Herr Frankhuysen, at tælle efter, ved hvor mange Leyligheder det forekom i Virgil - Da han anden Dagen spurgte denne, hvormange han havde fundet, svarte han, tretten - Kun tretten skreg den opbragte Rector - Ney paa min Ære svarte Herr Frankhuysen, uagtet al min Umage, fandt jeg kun tretten, og jeg blev saa træt derover at jeg neppe kan rette min Ryg - Hvad? - raabte Herr Oldsøker - RygPine, over at finde tretten Hincer i Virgil - O Hincerne? - svarte den unge Herre, og lod ligesom han med et besindede sig - Jeg beder Dem undskyld mig - Hincerne har jeg glemt - men tretten Vive Æg har jeg fundet - Jeg tænkte, de var nyttigere - Enhver indseer, uden min Anmærkning, at denne Uforskammenhed imod en gammel Mand, og imod sin Lærere, altid bliver uundskyldelig, om man og søger Kilden dertil i de to anførte Egenskaber, eller maaskee og i en Lyst at hævne sig over en Deel Skjælds Ord, hvorpaa Herr Oldsøker i forbigaaende sagt, slet ikke var karrig; og som Herr Frankhuysen ingenlunde kunde fordøye - og mueligt noget i dennes fuldkomne Overbeviisning, at Vive Æg var bedre end Hincer - Men den blev og fuldkommen straffet med det Had, som den havde fortjent - Herr Franchuysen havde ikke havt nødig at signalisere sig saa meget, for at tilveyebringe sig dette - Det Fortrin som han i sit Hjerte gav Herr Vittendyncks Læremaade, og som han slet ikke gjorde sig nogen Umage for at dølgge, de Modsigelser, som han ofte tillod sig at gjøre Herr 227 Oldsøker, naar denne altfor ivrigt ophøjede det Gamle over det Nye, og den Foragt, som han tilsidst aabenbar yttrede for en Deel af sin Rectors Fordomme, havde været meer end nok, til at gjøre ham saa forhadet og foragtet af denne, som mueligt - Imidlertid fandt Herr Frankhuysen for got, at krone sin Opførsel i denne Fald, med en nye Streg, der gjorde Herr Oldsøker reent uforsonlig - Herr Oldsøker havde en blind, og som jeg vil troe, noget over drevet Ærbødighed for Cicero - Og uagtet den gode Rector, neppe ophøjede denne store Mand saa meget, fordi han ansaae ham, for hands Fædrenelands Fader, og dets Friheds Martyr, for en stor Staatsmand, en ivrig Forfægtere af Dyden, en øm og troefast Ven, en elskværdig Philosoph etc. - men blot fordi han holdt ham for den beste latinske Sprogmeister; saa kunde han dog ikke lide, at det mindste blev satt ud paa ham, og han kaldte ham uden Indskrænkning en guddommelig Mand - || Endskjønt Herr Vittendynk gav den store Rommer sin Ret, saa var han dog langt fra ikke fuldkommen enig med Herr Oldsøker i denne Sag - Herved fik den unge Frankhuysen Leylighed til at plage og ærgre sin Rector med nye Modsigelser, og da denne engang var saa hidsig i at forsvare sin Helt, at den unge Herre fandt sig overmaade fornærmet derved; saa forfærdigede han, som man hemmelig meente, ikke uden Herr Vittendüncks Hjelp, et Specimen, hvori han opregnede alt det som nogentid er blevet og kan blive lagt Catilinæ Overvinder til Last - Hans Letsindighed i Religionen, eller om man heller vil, hans Frietænkerie, hans Mangel paa Resolution, hans Feighed, hans overdrevne Indbildning om sig selv, hans O fortunatam natam me Consule Romam, den Omgang med Cerellia som Dion paadigter ham, intet, ikke engang hans slette Vers var glemte deri - Og dette Specimen loed han ikke allene løbe om iblant Disciplerne, men han havde den 228 Uforskammenhed, at overlevere det Rectoren selv, som en Prøve paa sin Flid - Jeg tænker ikke, at jeg har nødig at anføre fleer Aarsager, til det uforsonlige Had, hvormed Herr Oldsøker siden altid forfulgte Herr van Frankhuysen -

For at sige, hvorledes denne unge Herre ligeledes i en kort Tid fik sin anden Lærere Herr Vittendynck til Uven, tænker jeg, at jeg næsten kun har nødig, at gjøre den Anmærkning, at de begge af Naturen var Poëter - Men naar jeg legger til, at Herr Frankhuysen snart begyndte ikke alleneste at laste et og andet i Herr Vittendüncks Vers, men selv at gjøre dem latterlige, saa vil man ikke undre sig over, at al den sidstes naturlige Sagtmodighed ikke længe kunde holde Stand imod denne Prøve -

Herr Frankhuysens Forældre fik ikke alleneste fra alle Kanter, Breve fulde af Klagemaal over ham, men de fik og Tid efter anden Materie nok, til at opfylde deres egne med samme Indhold - Hans Moder i sær kunde ingenlunde finde sig i de mange ExtraUdgifter som han daglig foraarsagede dem, og som gjorde, at han kostede dem, meer end dobbelt saameget, som Herr Schliker kostede sine Forældre, uagtet at begge de unge Herrer fra Begyndelsen var satte paa samme Fod - Og det er sandt, at de i deres Oeconomie var saa forskjellige, som i al deres øvrige Opførsel - Man har allerede seet nogle Træk heraf, men jeg holder det ikke for overflødigt, at udmale dem noget fuldstændigere -

Der er dem, der give bort, alt hvad de eye, uden at gjøre det, enten af en christelig Grundsætning, eller af Hyklerie, eller af en sand Genereusité, eller af Pralerie, eller || af en ægte Godhjertighed, eller af Ødselhed; men blot af en naturlig og uovervindelig Modbydelighed, for at sige det Ord: Ney - Enhver der beder disse Folk om noget, sætter dem i en vis Forstand, virkelig Pistolen for Brystet, og 229 de kan ikke afslaae ham noget, uagtet de ikke sjelden ønske sig ligesaa langt borte fra ham, som fra en anden Røvere - Den eneste Udflugt disse arme Antineyister har, er at love, i det visse Forsæt aldrig at holde deres Løfte - Og man veed; at en stor Deel af de fornemme iblant dem, altid hjelpe sig selv dermed, uden i mindste Maade, at hjelpe dem, der bede dem om noget - Men denne Udflugt hjælper intet hvor de øyensynlig

ere i Stand til at give os det strax, som vi bede dem om - Som f. E., naar saadant et beklageligt Menneske, er saa uheldig, at byde mig en Priis Tobak, og jeg falder paa det Indfald, at bede ham om Tobaksdaasen, saa er han uden Redning skilt derved - Jeg skulde snart have troet at Herr Frankhuysens besynderlige Give-Syge, kom allene af denne Svaghed, og hverken af en ægte Godhjertighed, eller af blot Ødselhed - Thi det var ham vist saa umueligt eller i det mindste saa tungt, at sige Ney i slige Tilfælde, at han ofte gav Ting bort paa en blot Anmodning, hvorved han ellers meget ugjerne skulde have skilt sig; Ting, hvortil han aabenbar trængte meer, end den der bad ham derom; Ting som af deres Natur i Øyeblikket maatte erindre ham, om alle de ubehagelige Følger, der naturligviis vilde flyde for ham, af deres Mangel; og han gav dem ofte til Folk, hvis Venskab, han hverken troede, eller i mindste Maade ønskede at have - Men om han og i disse Tilfælde handlede saaledes, af den føromtalte Svaghed, saa er det dog vist, at han gav ligesaameget bort, hvorom ingen bad ham, og hvor den følgelig ikke kunde have Sted - Af Pralerie gjorde han det ikke, thi han søgte altid, saameget som mueligt at skjule det for alle, og selv for den, der havde Fordeelen deraf - Af Religion, kunde man i Betragtning af hans øvrige Opførsel ikke just haabe, at han var saa gavmild; og af Hykklerie var han det vist endnu mindre - Han maatte følgelig vel være det, enten af en ægte Godhjertighed, 230 eller af en naturlig Ødselhed, eller maaskee noget af begge Deelene - Uden at man vil antage en Drift for muelig i Mennesket, og sætte den forud hos ham, hvilken jeg før engang har berørt; en, hvor- af den simple Ødselhed kun kan være en Green - en Drift, der strider || lige og umiddelbar imod vor Egennytte, en naturlig Tilbøyelighed til at ødelegge sig selv - Saameget tør jeg sige, at dersom denne Drift har havt Sted hos nogen, saa var det hos Herr Frankhuysen - Thi saalænge han levede, gav han ikke allene, men han kastede han stødte bort, alt hvad andre Mennesker sætte Priis paa, og hvis Værdie han selv meget vel indsaar, naar han ikke havde det meer - Det kunde følgelig vel være denne Drift, der var Hoved-Kilden til hans GiveSyge, ligesom til alle hans øvrige Feyl; men dog har jeg uomstødelige Beviis paa, at en ægte og ædel Godhjertighed, havde ofte en stor Deel, i den første - Hvorom alting er, saa var den til Deels Aarsag i, at hans Forældre meer end engang, maatte completere hans Garderobe og hans Bibliothec, om han ellers skulde blive ved Skolen med Anstændighed; og herom syntes hans Fader kun lidet, og hans Moder sletintet - Der var heller ingen der roeste det, og alt hvad man kunde gjøre, var at undskylde denne Opførsel - Men ingen var ivrigere i at laste den, end Herr Schliker, ventelig, fordi han efter sin Character iagttog den modsatte deraf - Og dog, naar jeg skulde troe det, som Clement betroede mig, under Løfte om Taushed; saa profiterede denne unge Herre meget ofte, af sin SelskabsBroders GiveSyge - Men for at lade enhver vederfare sin Ret, maae jeg sige, at Herr Frankhuysen aldrig vilde tilstaae dette; og altid, naar man saar noget virkelig i Herr Schlikers Eye, hvorom man vidste, at det før havde tilhørt ham; halstarrig paastod, at han havde faaet Betalning derfor, i hvilken Paastand Herr Schliker da troelig nok stode paa hans Partie -

231

Imidlertid var Herr Frankhuysens Give-Syge, langt fra ikke det eneste der kunde sættes ud paa hans Oeconomie, og jeg har kun anført den først, fordi den syntes mig den undskyldeligste - Hans uholandske Sjæl besad desuden en rasende Kjøbe Syge, der i Hensigt til sin Grund, sin Adfærd, og sine Følger, var den ægte Kjøbmands Aand lige modsatt - Naar man betragter ikke allene det øvrige af hans Character, men selv den Grad af menneskelig Fornuft, som man ikke vel kunde negte ham; saa vil man finde, at Egennytte ingenlunde kunde frembringe denne Lyst hos ham, at kjøbe alt hvad han saar; i det mindste ikke i den Forstand hvori Egennytte tages paa en Beurs - Dersom han i mindste Maade havde været betænkt paa sin Fordeel, vilde han ved et ringe Overlæg, have fundet det nødvendigt, at undersøge en Deel Omstændigheder, som han altid lod af Agt, ved sine Kjøbmandskaber - Hans || raske Indbildnings Kraft, forledte ham i dette Tilfælde, som i alle andre til overiilte og falske Domme - Saasart en Ting, kun havde en god, en skøn, en glimrende eller blot en ham behagelig Side, bedømte han det heele derefter, han fik Lyst, og naar han kunde mættede sin Lyst dertil, førend han gav sig Tid, til at prøve Resten - Han prøvede for det andet aldrig, om den Ting han kjøbte, virkelig var det værd, som han gav derfor; men han slog til, saasart han kun selv satte større Priis derpaa, end han satte paa de Penge han gav for det; og det gjorde han altid; thi ingen kunde foragte Penge meer end han, saalænge han virkelig eyedede nogle - Han lod i den nøyeste Forstand hver Dag have sin egen Plage, og det Spørgsmaal, om han ikke trængte, eller snart kunde trænge meer til andre Ting, end til den, han kjøbte; faldt ham ikke engang da ind, naar han gav sine sidste Penge ud - Endelig undersøgte han aldrig det, som Erfarenhed dog gav ham god Anledning til at undersøge, om han ikke inden en 232 meget kort Tid vilde være saa kjæd af den Ting, hvorpaa han nu satte saa stor Priis, at han enten gav eller kastede den bort, naar han ikke ved en forunderlig Hændelse kunde sælge den - eller i denne sidste Fald, om han vilde finde en Kjøbere, der bar sig ligesaa overiilt, ligesaa enfoldigt ad, som han - Det er heraf klart, at hans Kjøbe-Syge snarere maatte komme af en inderlig Afskye for Penge, end af en Begjærlighed efter at vinde dem - Med alt dette vil man i denne Kjøbe-Syge finde en vis Have Lyst, der meget ligner Gjerrighed - Det er og vist at Herr Frankhuysen besad alt det, af dette Laster, som reent ud er uadskilleligt fra Ødselhed - Saameget, som han foragtede Penge, naar han havde dem, saa begjærlig var han efter at faae nogle naar han ingen havde - Men han var for stolt, til at anvende andre end tilladelige Midler hertil; han var for magelig, troer jeg, til at bruge en ægte Gjerrigs Overlæg, og Alvor og Fliid derved; og han var for letsindig, til nogentid at tragte efter meer, end netop det, som han behøvede i samme Øyeblik - Imidlertid foraarsagede denne Art af Penge-Gjerrighed, sammentaget med hans naturlige Letsindighed, at han med Tiden altforofte faldt i Aagerkarles Hænder, hvilke, som man kan tænke, ingenlunde skaanede ham - Og her maae jeg anmærke, at, ifald jeg ellers kan troe Clement, han allerede paa Skoelen, begyndte, at forbinde sig til alt hvad man vilde, naar man kun ved et PengeLaan vilde rede ham || ud, af en og anden

Omstændighed; og at hans Ven, Herr Schliker, virkelig var den, der først tjente ham i slige Tilfælde -

Vil man nu til alt dette legge de Udgifter, som Herr Frankhuysens Hospitalité, som hans Tilbøyelighed til Vellyst, som hans sanguinske Temperament, og de, som hans Ubetænksomhed, hans Luuner, hans Indfald, daglig satte ham i; saa vil man finde, at hans Ødselhed var fuldstændig; og, 233 at de der skulde forsyne hans Casse ikke havde mindre end Aarsag, at være fornøiede med ham - Herr Schlikers Opførsel var, som jeg allerede har anmærket, denne lige modsatt - Han gav aldrig uden i Tavlen, han købte aldrig, uden hvor han saa stor og sikker Fordeel, og han gjorde sig aldrig til Gode, uden naar han fik det for intet -

234

Efter Aftale vil jeg uden videre Omsvøb begynde paa mit LevnetsLøb - og da jeg haaber, at De min beste Ven, altid forudsætte hos mig den ømmeste Agt og Kjærlighed for Dem og Deres; vil jeg intet videre tale herom, i de Breve, som allene ere bestemte til at give Dem et Begreb om min Tænkemaade, mine Luuner, min Opførsel og min Skjæbne i de Tider, da jeg ikke var saa lykkelig, at kjende Dem - Jeg har neppe nødig at bede Dem gjemme disse Papiirer - De holde for meget af mig til at kaste dem bort - Men at skjule dem er en Sag, som jeg paaleger Deres Samvittighed. - For nærværende Tid er Deres Kjæreste og ConferentsRaad Carstens de eneste Vidner som jeg kan taale til en authentiqve Tilstaaelse af mine Daarligheder - Naar jeg nu paa nye har bedet Dem undskylde mig; om jeg i Hensigt til min egen Fornøjelse, begynder i min Historie, hvor og hvorledes det falder mig ind, saa tænker jeg, at jeg uden videre Forberedelser kan skride til Værket -

JOHANNES EWALDS LEVNET OG MEENINGER

HAMBORG

»MEN hvad vil der dog blive af os til Slutningen, min kjære Johannes? -« sagde min Broder, i det han om Morgenen Klokken omtr: 10 krøb ud af en Edderduuns Seng med Silke-Omhæng - - Hvad andet svarede jeg, end det, som vor første Hensigt var - - et Par Preüsiske Husarer? - »Men du veedst vi har ingen Penge meer, og Verten begynder alt, at see suurt« - - - »Men vi kommer da til at haste, og jo før jo heller melde os enten hos den Preüsiske Resident, eller paa den første, den beste Hverve-Plads?« - Men var det ikke dog bedre, om vi skrev hjem til vore Forældre? - - Kjærling, raabte jeg, det er den evige Snak, hvormed du plager mig, hver Morgen, førend du faaer Frokost - Vi havde da gjort bedre i at blive hjemme da vi var der - Vi havde spart baade vore Forældre og os alt dette Bryderie - Du veedst, med hvilken Møye du selv overtalte mig til at løbe bort, men nu, da det engang er skeet, skal 235 hverken du, eller de, eller heele Verden overtale mig til, at vende tilbage igjen« - - »Jeg maae da sige dig det reent ud, svarede || min Broder koldsindig, at jeg allerede har skrevet; og at vi kan vente Svar, om tre eller fire Dage - Nu blev jeg uskikket til alt Overlæg - Mit heele Svar bestoed i saa vældigt et Drag lige paa det Sted, hvorfra denne mig saa fortrædne Efterretning var kommet, som jeg formaaede at give det - De, som læse dette, maae i Hensigt til min Alder, undskylde denne Mangel paa Eftertanke hos mig - Ikke fordi jeg meener, at den skulde have gjort noget betydeligt Skaar i den broderlige Kjærlighed - Jeg var dengang kun noget over femten Aar, og min Broder fire Aar ældre; saa at vi OverHovedet at tale, uagtet vore Kaarder og vore academiske Vidnesbyrd, kun var to Dreng; der slet ikke var vante til at legge saa smaae Ting synderligt paa Hjertet; eller at holde det for noget modsigende, at slaaes et Par Gange om Dagen, med den, som man elskte allerbroderligst - Men det, som jeg til min Ydmygelse, i min Heede, havde glemt at overveye, var en Omstændighed, som jeg af Erfaring dog meget vel vidste - at, nemlig min Broder, som han i Forhold af hans Alder burde, besad baade ulige større Kræfter, og var langt meer øvet i den ædle Ringe-Kunst end jeg - Han overtydede mig meget snart og meget grundigt om min Ubesindighed i denne Fald - -

Da jeg nu saa fortræden og saa taus, som en Magister der er bleven deducert til absurdum, havde rystet mig, og bragt mine Klæder i den mueligste Orden, gik jeg ud for at opsøge den Preüsiske Resident, uden at spille et Ord til min Broder om mit Forsæt; og med den faste Beslutning, herefter kun at raadføre mig med mig selv; og reent at overlade ham til sin egen Skjæbne -

For at oplyse dette; maae jeg her anmærke; at dersom Naturen havde givet min gode Broder fleer 236 LegemsKræfter end mig; saa syntes den og, at have været desto karrigere imod ham, i Hensigt til alle de

umekaniske Forsvars- eller Angribelses Vaaben, hvormed den ellers udruster Mennisket - Sandt at sige stoed han blot for en hver Fiende der angreb ham med andet, end Kaarden eller en knyttet Haand - Han besad følgelig ikke alle de Egenskaber, der ere umistelige til at udføre store, eller blot dristige og romanske Foretagender - Enhver Knude, || var ham gordisk; som han enten maatte løse med Sværdet; eller - det, som han i forbigaaende sagt langt heller gjorde - gaae fra, uden at løse den - Uagtet han imidlertid ikke vidste at rede sig ud af den mindste Vanskelighed; saa maae man tilstaae, at han bedre end jeg, eller nogen anden vidste at rede sig ind i de største; thi han saa dem, saa store som de og var, aldrig, førend de var ham lige under Øynene - Da han desuden besad en overmaade ubestemt og en overmaade bøvelig Tænkemaade; og netop saa megen Dristighed som der behøves til at begynde ethvert Foretagende; saa er det ingen Under at han i Løbet af sit ulyksalige Liv begyndte paa hundrede Ting, uden at føre eller at kunde føre en eneste af dem til Ende - Jeg har, uden at roese mig, i denne Fald, været af en temmelig modsat Beskaffenhed - Uagtet man, ved at dømme af adskillige stærkt i Øyne faldende Handlinger, ikke sjelden har beskyldt mig for at være forvoven indtil Dumdristighed; saa er jeg mig dog i mit heele eventyrlige LivsLøb neppe to eller tre Handlinger af Betydenhed og Fare bevidst, som jeg ikke i det mindste har troet at være tvunget til, og som jeg ikke har overvejet med en yderlig og virkelig frygtsom Forsigtighed, førend jeg begyndte derpaa - Jeg fulgte sjelden eller aldrig mit første Indfald, førend jeg saa got som jeg kunde, havde afvejet det gode imod det onde, som kunde flyde deraf; og strængt havde adspurgt mig, om og hvorledes jeg kunde 237 undflye eller afværge eller overvinde dette og opnaae hiint - Men naar disse Spørgsmaal engang var undersøgte; og mit Indfald havde vundet Seyer; var det og neppe mueligt at overtale eller at lokke eller at true mig til at forlade det - Det sidste opreiste al min Stolthed sig imod - Og i Hensigt til det første, troede jeg, at være alt for bekjendt alt for enig med min Plan og alle dens Følger til at nogen skulde være bedre underretted derom end jeg - Det forstaaer sig selv, at jeg alt for ofte feylede i denne Tanke - men en vis stolt, en romansk Egensind, der altid har været mig naturlig, gjorde, at jeg, selv || da, naar jeg tilig nok for at kunde vende tilbage, indsaae, at jeg havde valgt en uret og farlig Vey; dog altid fandt den største Modbydelighed, den største Græmmelse, ved at forlade den - Endskjønt jeg virkelig ikke troer, at den eneste Grund hertil, skulde have bestaaet deri; at de værste Følger af mine Foretagender var forekommet mig taaleligere, end den Tilstaaelse at have feylet; saa vil jeg dog, da det synes rimeligt, lade det staae uafgjort, indtil Fortsættelsen af denne Historie har udvikket min sande GemytsBeskaffenhed noget tydeligere - Naar jeg til alt dette legger et temmeligt Fond af Vittighed, af det man kalder Presence d'esprit, af Mod i uundgaaelige og vedvarende Farligheder; hvormed den mig ellers ublide Skjæbne ikke stifmoderlig har forsynet mig; - naar jeg endnu siger, at jeg altid har haft et besynderligt Held, i at rede mig ud af de Vanskeligheder, som jeg hverken har kundet forudsee eller undgaae - saa vil man, tænker jeg, begribe, at jeg var langt bedre skikket til at spille en Roman til Ende end min Broder; endskjønt han virkelig baade var tilbøveligere, og dristigere til at begynde derpaa, end jeg - Erfarenhed havde stadfæstet dette, paa denne vor Quixottiske Reyse; thi det er vist, at jeg uden ham neppe nogentid var kommet til Valbye Bakke derpaa, 238 men det er ligesaavist, at han uden mig, aldrig var kommet længer - Jeg havde maattet trække, støde, lede og bære ham til Hamborg - og jeg var i det mindste dengang meget overbeviist om, at jeg uden stor Kunst kunde transportere ham lige til de uopdagede Lande under Syd-Polen; og at han derimod uden min Bistand umuelig kunde komme over Elven - Da jeg nu i den Tid stadig holdt det for den sikkerste og korteste Vey til Lykken, at komme i Kongelig Preüsisk Tjeneste; og ikke kunde forestille mig nogen større Ulykke, end den, med Magt at blive ført tilbage til Kjøbenhavn - saa seer man, at det ikke var et blot Pralerie; da jeg opbragt over vor Trette og over dens Udfald, i min første Heede besluttede, reent at slaae Haanden af min Broder, og, som jeg sagde, at overlade ham til sin egen Skjæbne -

Fuld af denne Tanke, var jeg som sagt, gaaet ud for at op||søge den Preüsiske Resident, som dengang var Geheime-Raad von Hecht - Jeg baade fandt ham, og kom ham i Tale uden stor Besværlighed - Uden mindste Undseelse, Frygt eller Omsvøb, gav jeg ham strax et kort Begreb, om mit LevnetsLøb, min Tilstand og mine Hensigter - - »Deres Excellence - han bar et rødt Baand - Deres Excellence, sagde jeg omtrent, seer en ung Dansk, en Kjøbenhavner for sig, som er løbet fra meget velhavende Forældre, for, om mueligt, at blive Husar - Jeg har fra det første jeg begyndte at kunde skjønne, altid havt den største Lyst til Krigsstanden; og jeg har, da jeg endnu var et Barn (dengang troede jeg ikke at være noget længer) paa det indstændigste anmodet min Moder derom, at hun vilde skaffe mig paa Cadet-Academiet i Kjøbenhavn - Men hun har ikke været at overtale - Af den gode Grund, at min Fader og hans Forfædre har været Geistlige, skal jeg med al Magt være Præst - Men jeg vil evig ikke være det - Imidlertid har jeg adlydt saa længe, at jeg derover 239

er bleven Student - Men nu har min gamle Lyst, og det Rygte om hans Majestets Kongen af Preüsens Bedrifter, hvoraf alle Danskes Munde ere opfyldte, paa engang optændt saa stærk en Ild i mit Bryst, som jeg umuelig længer har kundet modstaae - Da jeg ikke har Lyst til andet end Krigen, og jeg umuelig kan lære den bedre end under de Kongelige Preüsiske Faner - saa er dette Aarsagen, hvorfor jeg er løbet fra mine Forældre, og hvorfor jeg nu kaster mig i Deres Excellences Arme - Min eneste Begjering er, at De vil skaffe mig til at blive Husar - Det var tilforladelig Indholdet, og, saavit jeg erindrer; de egentlige Udtryk; af min Harangue - Geheime-Raaden saa paa mig med en Art af Forundring, og, som mig syntes med Bifald - Han smiilte - Det var uden Tvivl min FriPostighed og min naive Veltalenhed, som havde behaget ham - Min Moder forsikkrer, at han i de Breve, som han siden har skrevet hende til, har bevidnet, at han hundrede Gange havde fortrydt det, at han ikke havde beholdt mig hos sig - Men dengang havde vi neppe blevet enige herom - - - Det er got nok, min kjære, sagde han endelig, men du er saa overmaade lille - Hvorledes vil du kunde

føre en Sabel? - Hvilket Tordenslag for mig! - Det var meer, end alt for sandt - Jeg var neppe meer end to Alen høj, og fiin i mine Lemmer, som en Jomfrue - Dog recolligerte jeg mig snart - Jeg har et stort Hjerter, svarede jeg, og jeg kan voxer - og i den Tid staaer jeg mindre Fare end den største Granadeer - De Kugler, som treffe ham, vil gaae bort over mit Hoved - || Nu skoggerloer han af et got Hjerter - Han snakkede herpaa noget sagte, med nogle Herrer, som var tilstede, og jeg zittrede imidlertid, halv af Harme, halv af Frygt for min Skjæbne - Endelig vendte han sig til mig - Manteufel, sagde han, har givet mig i Commission, at skaffe ham en Kammer Husar, som var af god Familie og vel opdraget - 240 Du synes mig ikke at være uskikket hertil - Har du vel Lyst til at være det? - Mine Miner fortolkede uden Tvivl min Taknemmelighed og min Glæde bedre, end alle Ord kunde have gjort det - Men, blev han ved, jeg kan ikke sige med Vished, hvor Baronens staaer nu - Generalerne forandre deres Poster daglig; og alt, hvad jeg veed, er at han sidst stode i Pommern - Jeg vil imidlertid give dig en Adresse til en af mine gode Venner, en Major i Magdeburg; som skal befordre dig videre - Du skal have frie Reyser - I Morgen ved denne Tid kan du komme igjen, for at afhente Brevet, og at høre nærmere Beskeed - Her indgav, som jeg vil troe, Taknemmelighed, og Iver for min nye Konge, mig et Indfald, som Ubesindighed alt for hastigt moednede og udførte; men som til min Samvittigheds Roelighed, en bedre Indskydelse fandt tiiligt nok urigtigt og uædelt, til at jeg endnu kunde rette det - Maaskee, sagde jeg, at jeg strax kan gjøre min Konge en lille Tjeneste - Jeg har en Broder her, som er et got Hoved høyere end jeg, overalt velvoxen og stærk - Ham kunde jeg maaskee skaffe Dem - Gjør det, svarede Residenten hurtig, og du kan være vis, at der skal blive skjønnet derpaa - Men, sagde jeg, han er enfoldig og noget frygtsom - Han vil neppe lade sig overtale dertil med det Gode - Jeg vil give dig en habil Under-Officer, og saa mange Mand med, som du behøver - Her kom paa engang den bedre Indskydelse - Der var noget, jeg veed ikke hvad, i mit Hjerter, som sagde mig, at jeg var i Færd med at gjøre Uret - Jeg er vis paa, at jeg i det Øyeblik blev rød lige op under mine Øyne - Stammende sagde jeg det uden Tvivl; at jeg, siden det dog var min Broder, gjerne først vilde forsøge al min Overtalelse; men om det ikke frugtede, skulde jeg desangaaende gjøre nærmere Aftale med Residenten - Gjør det, sagde han - og derpaa bukkede jeg mig, og gik -

241

Jeg vil troe, sagde jeg før, at Taknemmelighed og Iver for min Konge har indgivet mig dette Indfald - Men har ikke maaskee || Hævnjerrighed havt nogen Deel heri? - Jeg vilde ugjerne tiltroe mig, et Øyeblik, at have kundet tænke saa uædelt - Og har jeg vildet skade min Broder, ved at skaffe ham i en Tjeneste, som jeg selv saa glad gik i? - Dog at jeg har vildet tjene ham dermed, synes mig endnu urimeligere - Jeg vidste, at det skeede imod hans Villie - Jeg kunde neppe engang haabe, at han skulde opnaae saa gode Vilkaar, som jeg - - Overalt - dette Indfald blev saa hastig dannet og moednet i min Sjæl; at jeg ikke selv ret kan gjøre Rede for dets Udspring; og mit Hjerter var saa hurtigt i at forkaste og at rette det; at jeg derved allene tænker at have fortjent, at frikjendes for en strængere Undersøgelse deraf - Paa Veyen til mit Quarteer fandt jeg fleer og fleer Grunde, der overtydede mig om, hvor uædelt det var ikke allene at tvinge; men selv at overtale min Broder til at gaae i Krigen - Overtalelse var virkelig Tvang for ham - Men hvad kan gjøre os de beste, de klogeste, de lykkeligste Handlinger behagelige, uden den Frihed, at kunde vælge og forkaste dem efter Tykke? - Burde jeg berøve et Menneske, min Broder, min troe Stoldbroder denne Frihed? - Jeg havde, som mig syntes Tilladelse, at vove mit eget Hoved; men paa hvad Grund, havde jeg den at vove hans? - Og dog forestilte jeg mig, at en Kanon-Kugle meget let kunde rive det af ham - Hvilken nagende Samvittighed skulde det da ikke blive for mig? - Og han var min Moders Øyesteen - Hun skulde maaskee tilgive mig, om jeg selv mistede Arm og Been - men om han - - - hun skulde forbande mig i sit sidste Øyeblik - - og med Ret - Han skulde desuden dog kun blive mig til Byrde - Alle disse Betragtninger hærdede mig i det Forsæt, ikke at tale et Ord til min Broder om den heele Sag, og at give Residenten Snak derfor anden Dagen -

242

Jeg kom hjem, spiste, drak, spillede og sov, som de andre Dage; uden at lade mig i det ringeste mærke med, hvor jeg havde været, eller, hvad min Hensigt var - Heller spurgte min Broder mig ikke derom - Dette bestyrker mig i den Formodning; at han virkelig ikke har handlet saa ærlig imod mig, som jeg imod ham - Uden Tvivl har han i det mindste haabet at dysse mig i Søvn, til jeg blev fanget i Reden; og saaledes at tvinge mig til at vende tilbage med ham - Hans Venlighed var i al denne Tid overdreven. Det har desuden altid været mig en naturlig Svaghed, mit i min største Activitet; i de mig meest magtpaaliggende Forretninger, og i dem jeg havde begyndt med den største Heede, || at blive hængende og glemme alting ved en god Pleye, et got Glas Viin, og et got Selskab - Min Broder kunde let kjende denne Feyl hos mig - Og dersom jeg ikke i den ovenomtalte Morgentrette, var blevet saa opbragt og saavel underrettet om den overhængende Fare som jeg blev, saa var jeg dengang efter al Anseelse virkelig bleven fanget - Min Broder kunde haabe, at jeg af min naturlige Letsindighed havde glemt dette; og det loed, som om han haabede det - Vist er det, at vor Vert, med den største Beredvillighed og Høflighed, i de faae Dage, som jeg endnu opholdt mig i Hamburg, loed os tilkomme alt det sædvanlige - Og det var vist ingen smaa Ting - Vi spiste daglig intet mindre, end sex Retter Mad, og levede overalt paa lige Foed med den beste Holsteenske Adel, som vi den korte Tid nød den Ære at omgaaes med - Verten havde, som jeg oventil erindrede, allerede engang havt os mistænkte - Og sandt at sige kunde han ikke vel andet end mistænke os - Men hvad havde da hævet denne Mistanke? - Hvorved var han paa nye blevet saa høflig? - Dette synes at forudsætte; at min Broder mig uafvidende havde aabenbaret ham det heele Sammenhæng - Hvorledes det var, saa talte ingen til mig om den 243 Sag; og jeg fandt det mig meget ubeleiligt og uforførdent at undersøge den nøyere - Jeg

formodede deres Hensigter, men jeg vidste mine; og jeg loed mig det smage ret vel; i den Tanke, at enten man vilde lokke eller blot forstrække mig dermed, kunde min Stiffader, naar jeg var borte betale min Regning af min Fædrene-Arv -

Næste Dag gik jeg til Residenten - Jeg sagde ham i Hensigt til min Broder, at han uden Tvivl mig uafvidende maatte være reyst hjem, siden jeg ved al min Eftersøgning ikke kunde finde ham - Han syntes at troe dette - Han gav mig herpaa et Brev med et stort Segl for, til Herr Major Voss i Magdeburg - Han viiste mig en Skipper - Kaptain, som de kalde dem - der just var hos ham, og der om to Dage skulde bringe mig til Lentsen, hvor han lovede, at overlevere mig til Postmesteren, der videre skulde befordre mig - Alting blev fuldkommen aftalt -

Jeg fandt noget besynderligt; og følgelig efter min Tænkemaade noget meget fornøyleligt deri, at den Dag, da jeg skulde seyle til Preüsen, om Morgenen; var just den samme, da vi om Eftermiddagen kunde vente Posten fra Kjøbenhavn - Endelig frembrød denne, saa inderlig ønskede Dag, som af sin Natur var, og ved en Hændelse blev en af de meest romanske i min Leve-Tid - ||

VIINFLASKEN

Soelen var neppe kommet over horizonen, førend jeg munter og rask, som et Føl der spiller over Markerne, og modig, som Don Quixott, naar han gik ud paa Eventyrer; sprang ud af Sengen; og ved den meest overgivne Lystighed, og de kjælneste Caresser tvang min Broder, til at gjøre det samme - Nu var det mig, om en ret god Froekost at gjøre, sagde jeg; efterat jeg i en Haandevending 244 var paaklædt - Da den var bestilt og fortært, begyndte jeg at beundre den behagelige Morgenstund - Hvad hindrer os i, at betjene os deraf min Broder, sagde jeg? - Lad os gjøre en Tour omkring i Byen - Jeg har desuden en Deel at tale med dig, som bedre kan lade sig sige ude, end her, hvor man kan beluure os - Han var let overtalt - Jeg veed vist, at jeg undervejs var overmaade venlig imod ham; og det kommer mig for, som at jeg meer end engang trykte ham meget kjærligt - virkelig kjærligt i Haanden - Dog om jeg gjorde dette; fordi mit Hjerte virkelig var blødgjort ved den nærforestaaende, den maaskee evige Skilsmisse, fra en saa længe kjendt Broder, der endnu ikke engang drømte derom - eller om det var blot en naturlig en mekanisk Drift - om det var en Overbeviisning om en Pligt, der paalagde mig at skilles venskabelig fra ham - eller det var en blot politisk Hensigt, at efterlade ham et got Indtryk om mig - det vil jeg lade staae uafgjort indtil videre - Om det sidste maae jeg dog sige, at det i Hensigt til min Character kun kan være rimeligt i en vis Forstand - nemlig forsaavit vi kan tillade Politiken at sysselsætte sig med at gjøre os elsket af visse Personer; uden mindste Sideblik til vor Egennytte -

Da det var min Broder det samme, hvorhen vi gik, var det mig en let Sag, at føre ham hen til Skibs-Broen - Her blev jeg strax to Matroser vaer, som jeg under et eller andet Paaskud gik hen at tale med - Jeg spurgte dem om den og den Kaptain - Jeg har glemt hans Navn - De sagde mig, at de hørte ham til, og at de ventede paa et ungt Menneske, som de skulde bringe om Bord - Det var os Oplysning nok - De viiste mig deres Baad, og sagde, at de var færdige - Jeg bad dem kun om Tid til at tale to Ord med den Person, som stoed en Snees Skrit fra os - og jeg gik tilbage til min Broder - ||

245

Nu kan du, om du vil, have det lige saa got som jeg, sagde jeg i det jeg omfavnede ham - - »Hvordan? - Hvorledes?« - - I at gaae til Preüsen - Jeg reiser i dette Øyeblik - Der ligger Baaden - Vil du følge med? - - - »Hvad? - naar? - nu? - hvorledes? til Preüsen? - Det er mig umueligt at skildre hans Bestyrtelse og Forundring - Det er afgjort, sagde jeg koldsindig, og vil du endnu følge med, skal jeg skaffe dig samme Vilkaar, som mig selv - Virkelig jeg sagde dette, som mig synes, uden mindste Hensigt at forføre ham - Jeg vidste nogenledes at han ikke vilde og neppe turde saa pludselig vove et saa betydeligt Skrit; helst da han saavelsom jeg var reent uden Penge; og desuden allerede paa sin egen Haand havde anlagt sin Plan, hvortil han uden Tvivl fæstede ligesaamegen Tillid, som jeg til min - Overalt lovede jeg meer end jeg kunde holde, og jeg havde ved det mindste Glimt af hans Samtykke maattet finde paa Udflugter - Jeg blev befriet derfor - »Du er ja rasende, sagde han - - - du eyer ikke en Skilling - - Jeg skal snart gjøre Bytte, min Broder, svarede jeg - - »Men vi faaer Brev i Dag - Hvad vil vore Forældre sige? - - »Men hvad vore Forældre sige, hører jeg intet til - - Imidlertid beder jeg dig hilse dem; og ønske dem alt got - - og forsikke dem om, at jo længere jeg er fra dem, desto bedre befinder jeg mig - - - Bed dem være ubekymrede - og lev du vel; lev lykkelig - Tænk undertiden paa mig - og bliv ved at elske mig min Broder! - Det var, paa en Omstændighed nær, som jeg ved Leylighed skal fortælle, omtrænt HovedIndholdet af vor Samtale - Han faldt mig om Halsen og græd som et Barn - - Jeg kunde ikke græde - Jeg kyste ham med al den Følsomhed, som min vilde og stive Sjæl

dengang var skikket til - Herpaa rev jeg mig løs af hans Arme og sprang i Baaden - Saalænge vi kunde see os, hviftede vi hinanden til med Hattene - Endelig gik han mig 246 af Synet - og det var den sidste Gang, at jeg saa ham - Han er død, min ømhjertede, min ulykkelige Broder -

Jeg kan ikke undlade, med faae Ord at berøre hans efterfølgende Skjæbne - Samme Dag, som jeg var bortseylet, kom rigtig nok Posten, og med ham en Expresser fra vore Forældre, som skulde betale vor Gjeld og hente os tilbage - Han fandt naturligviis kun min Broder, og denne fulgte med ham - Dog neppe var han kommet 12 Miil fra Hamborg, førend det, efter hans Character fortrød ham - Han undløb || fra Posten; og i Rendsburg gav han sig i dansk Tjeneste - Her fandt mine Forældre for got, at lade ham besinde sig noget - Uagtet det Tilskud de gav ham til hans Leening, og det Haab han kunde have om at avancere, blev han snart kjædet af sin nye Tilstand - Da ingen vilde løse ham, fandt han paa at gaae selv bort over Volden - Han blev grebet; og undgik en haanlig og haard Straf kun ved vor Families Credit; og vore Forældres Penge - Nu løste de ham - Han kom tilbage til Kjøbenhavn og begyndte igjen paa sine Studeringer - Men min Stiffader, som første Gang havde skremmet ham fra sit Huus, fandt snart Midler til paa nye, at gjøre ham det utaaeligt - Han gav sig igjen i Tjenesten; og blev igjen kjøbt derfra - og gav sig atter i Tjenesten; og blev atter løst - saaledes to eller tre Gange - Endelig besluttede mine Forældre, at dømme ham fra Livet, og - at skikke ham til Vestindien - Jeg kalder dette med god Betænkksomhed en Dødsdom - ikke just i Hensigt til min Broder; thi hans Ubestandighed forekom Climaet i at ødelegge ham - han var desuden ikke engang tilbøvelig, meget mindre forfaldet til den Art af debauché, der tiest og egentligst dræber vore nordiske unge Mennisker; som blive sendte derover - Men jeg kan ikke bare mig for at gjøre denne Anmærkning, i Hensigt til de ubarmhjertige Forældre, som uden mindste 247 Samvittigheds Nag skikke deres forvildede, eller kun forgjeldede Sønner til et Land; hvor de dog nogenledes kan forudsee, at Døden er dem det visseste, og en moralsk Forbedring det umueligste - Var det dem virkelig om denne sidste at gjøre; skulde det være ubegribeligt, hvorfor de sendte dem saa langt bort i Skole hos Mulatter og forløbne Engellænder - De skulde uden Tvivl bedre kunde komme til sig selv igjen i Europa - Men det var dem om at gjøre, at befrie Jorden og egentligst sig selv fra en Byrde, en Skam, hvormed de har haft det Vanheld - og i Hensigt til Opdragelsen oftest den Uforsigtighed, den lasterhafté Ubillighed, at belæsse sig og andre - A la bonne heure! - Men jeg veed, at jeg i dette Tilfælde, af to onde Ting, heller vilde være Søn, end Fader - For igjen at komme til min Broder, saa var han reyst til Vestindien, kort førend jeg kom tilbage fra Tydskland - Vi skrev hinanden et Par Gange til - Men inden et Par Aars Forløb, fik jeg den Efterretning; at min Broder, i Selskab med to Franskmænd, havde haft det Indfald, uden sine Officeerers Forevidende, at gjøre en Lystreyse paa en lille Baad over til et af de Spanske Eylande - En medlidende Orcan || havde paataget sig, med et, at gjøre Ende, paa denne og overalt paa hans heele besværlige PilegrimsReyse igjennem Livet - Med andre Ord, han var dronet - Dette var Enden paa min Broders Skjæbne - Jeg vender tilbage til min egen -

Jeg havde, som sagt, tabt min Broder af Synet - og nu rev Skibet mig allerede længer og længer bort, fra den sidste af alle dem jeg hidindtil havde kjendt og elsket i Verden, fra alt Haab om Hjelp eller Understyttelse, som var grundet paa andet, end paa Gud og mit eget alt for modige Hjerte - Som Tovene springe, naar Skibet løber af Stabelen saaledes brast nu enhver af de Forbindelser, som jeg hidindtil havde haft, med mit Fædrene Land, mine Forældre, mine Venner - - og jeg 248 foer brusende ud i Verdens vilde Ocean - - Alt det jeg søgte, var mig saa vildfremmed, som alt hvad jeg saa - Jeg eyede ikke en eneste Skilling i min Lomme; og min heele Rigdom bestoed i et Brev med et stort Segl for, en lille Lomme-Pistol, og de forslidte Klæder jeg havde paa Kroppen - Man skulde formode, at disse Betragtninger havde opvakt Tungsindighed, Kummer, Frygt, og selv Fortrydelse hos mig; og man vil destomeer undre sig, naar jeg bevidner, at de just opvakte det modsatte af alt dette i min Sjæl - Jeg har virkelig fra det første, jeg kunde skjønne, haft noget Don Quixottisk i min Character; som et stolt Hjerte der altid indtil Enthusiasme var Elskere af Friheden; i Forening med en hidsig Indbildningskraft, uden Tvivl avlede, og visse Feyl i min Opdragelse bragte til Moedenhed - - Jeg var fra BarnsBeen af en soeren Elsker, en Beundrer af alt det Besynderlige; det hvorved man lettest kunde skille sig fra Mængden, og saaledes blive bemærket, ofte omtalt og peget med Fingre paa - Hvilken Sæd, til sande og glimrende Dyder; om den havde blevet nyttet; og styret i den rette Flugt! - Men saa loed alle mine pedantiske Lærere, ikke en eneste undtagen, sig nøye med at proppe min Hukommelse fuld af Bibelske Sententser, Latinske og Græske Gloser og philosophisk Sladder; uden at en bekymrede sig om, at danne mit brusende Hjerte, eller loed sig det vedkomme, enten jeg kunde tænke og føle, eller ey - De Eventyrer, som jeg med stor Begjærighed sneg mig til at høre af TjenesteFolkene; var mig ligesaamange Troens Artikler - Min hurtige IndbildningsKraft fandt dem let ikke allene muelige, men selv smukke og meget værdé at efterabes - og da ingen gjorde sig Umage for at overtyde mig om deres Urimelighed, || blev de naturligt nok de første Grund-Regler, hvorefter jeg i min lille Hjerne anlagde Planen til mit Liv - Jeg har uden Tvivl, ønsket at seyle paa en 249 Høvel-Spaand, som EspenAskeFiis, førend jeg har ønsket at erobre Verden, som Alexander den Store - Men det er tilforladeligt, at det første, af mine barnagtige Anslag, som jeg kan erindre, var at flyve; det andet var at hverve og anføre en Mængde Drengé, for med dem at erobre Tyrkiet - og det tredie at blive Missionair i Aethiopien, eller et andet Sted, hvor jeg kunde haabe at blive flaaet for Troens Skyld - Jeg anfører dette som en Prøve paa min IndbildningsKrafts Fordærvelse og paa min naturlige Lyst til det besynderlige, eller til at bemærkes - Min Barndoms første Træk, er desuden umistelige, til med Tiden at kunde gjøre Regnskab for det sære, som uagtet saa mange skarpe Luttreiser, er blevet uudsletteligt i min Character - Man kaldte mine Indfald dengang barnagtige; som de egentlig og i en nøye Forstand var - men man loe af dem; og man burde

have grædt over dem - Bør man blot lee af Sæden til Ukrud, fordi den er saa lille? - Man sagde mig ofte nok, at jeg bygte Casteller i Luften; men man hverken hindrede mig i at bygge floor; eller lærte mig, at blive ved Jorden - Da jeg begyndte, at læse de latinske Historieskrivere, læste jeg dem, efter lovlige Sædvane, blot som Stiile-Bøger; og dem, saavel som alle andre historiske Udtog, uden mindste Valg, uden mindste Anvendelse i Hensigt til Sæderne og Livet - De blev følgelig meer Næring end Gift for det eventyrlige i min Tænkemaade - Da jeg kom i den offentlige Skoole, faldt jeg, for mine Synders Skyld i en Philologs Hænder - det er at sige, han var en purus putus Philologus - For Resten var han virkelig en ærlig Mand, han var ufortrøden i sit Arbeide, og han vilde mig vist vel - Kun Skade, at han stadig troede, at der ikke behøvedes meer til mit, eller nogens Vel, end den ædle Fordeel, at kunde latinsk, græsk og hebraisk bedre, end sit Modermaal. - Om jeg for Resten blev god, eller ond, klog eller dum, var noget, som han sandt at 250 sige, neppe holdt sin Opmærksomhed værd - i det mindste kunde jeg hos ham uden al Tiltale vove de vildeste og farligste Stræger - naar jeg for Resten færdig kunde opregne mine Gloser og mine Regler - men feylede jeg heri; da var ingen Barmhjertighed at vente - Som en Art af Recreation, tillod han mig i mine meget faae ledige Timer, at lede omkring i hans vidtløftige Bibliotheque; og der at læse, hvad for Bøger jeg vilde - De første efter min Smag, som jeg til mit Vanheld, opdagede; var de Islandske Sagaer - Ligesaa mange Skrit nærmere til DaareKisten for mig - Tom Jones, som jeg, til min Lykke troer jeg, kort derefter fik laant i Skoelen, forfiinede igjen nogenledes min Smag paa Even-||tyrer - Endelig fik jeg fat paa Robinson Crusoe - Denne Rousseaus Afgud, kunde saa nær have gjort mig reent forrykt - Det er vist, at jeg, dengang tretten Aar gammel, ikke alleneste fattede det Anslag, men virkelig gjorde en Begyndelse med, at undløbe til Holland, for derfra at seyle til Ostindien, i det fromme Haab, at kunde strande undervejs paa en eller anden ubeboet Øe - En af mine barnagtige Tildragelser, som i andre Hensigter, fortjener ved Leylighed at fortælles udførligere! - Nu var den tydske Krig begyndt; og den gav min romanske Tænkemaade en gandske nye Flugt - Det politiske Raserie, som dengang overfaldt og ventelig ved alle slige Leyligheder vil overfalde de Danske, er altfor bekjendt - Vi var ikke Danske meer; vi var Preüser og Østerriger - I alle VertsHuuse, paa alle Torve, Kirke Gaarde og andre Samlings-Pladse, førte vi Krigen in effigie, eller egentligere en miniature - Det gik virkelig sjelden af uden braadne Pander - Vor Skoole deelte sig strax, som alle andre Selskaber i to Partier, og jeg kom, til en Advarsel troer jeg for min tilkommende Skjæbne, paa det Østerrigske - Om Dagen de beste Venner, trak vi ordentligviis om Aftenen op imod hverandre i fulde 251 Geleeder; og vort Slagsmaal gik saa lidet af med Spøg, at ikke sjelden en eller to af os, maatte bæres hjem - De blotte Næver syntes os snart et alt for barnagtigt Gevær - Steene som vi sloeg haandløst til hinanden med var vore Kugler; og Knive, som vi bandt paa Enden af Kjæppe vore Bajonetter - Det var et virkelig Under, at intet Mord skeede - En Anmærkning, som jeg ikke kan undlade at gjøre, er, at vi virkelig begyndte at blande en Art af Politique i vore smaae Krige - Der var et Chor fattige Skoedrenge, som egentlig heed Currender, fordi de var bestemte til at løbe for os andre, og som vi kaldte Corinther, eller Crinther - Disse Corinther var næsten alle store, haandfaste og veløvede i at slaaes - Vi brugte dem, som HjelpeTropper - det er at sige, at det Partie som kunde bringe de fleeste Penge til veye, leyede dem; og var vis paa Seyeren - Dette gav Anledning, til utallige Staats-Kneb og Cabaler - Vi begyndte at forføre hverandre de meest velhavende Cammerader fra - En rig Ridder blev os langt vigtigere end en stærk - det er at sige, vor Krig begyndte, at blive modem - Men nok om disse Barnagtigheder! - I denne Tid var det, at jeg tilskrev min Moder et meget vidtløftigt og et meget comisk Brev, hvori jeg forestillede hende, at jeg ikke havde Lyst til andet, end Krigen; og desuden ikke var bestemt til andet - En Engel, skrev jeg omtrent, havde aabenbaret sig for mig i Søvne, og ved at foreviise mig en Kaarde og en Pen, spurgt mig ved hvilken jeg vilde forsøge min Lykke - Jeg havde af skyldig Lydighed imod min Moder, strax grebet efter Pennen - Men han havde satt || et Ansigt op derved, som om han vilde æde mig; og soeret paa, at jeg vilde blive det ulykkeligste Menneske, om jeg blev ved mit Valg - - - Heele Frugten af min vittige Opfindelse, var et Brev fra min Moder, hvori hun anbefalede min Rector, at give mig en god Product - Til min Lykke havde jeg ventelig just den Dag, 252 da det ankom, opregnet en Snees Blade af Knollii Vocabularium med Færdighed - Vist er det, at han kun loe af mit Indfald - Jeg blev følgelig, imod min Villie, Student, men min Sjæls Tilbøyelighed til det eventyrlige, voxte uden Hindring - Man kan tænke, at jeg i min Stiffaders, en bondefødt Hørkræmmers Huus, og ved det danske Academie, ikke fandt noget, som kunde quæle den - En Omstændighed af de Danskes Kandestøberiske Krig, som jeg med Flid har spart til sidst i disse Betragtninger, er den besynderlige Høragtelse, som man i Almindelighed havde for de Preüsiske Husarer - Grunden hertil kunde i det mindste ikke være tilstrækkelig eller ægte, da Husarerne ved alle Armeer, næst Cosakker, Calmukker og Pandurer, med al Ret, er mindst agtede af alle Tropper - Maaskee, at blot deres Huer og deres Knebelsbarter var Skyld heri - Rimeligere var det kanskee, det dristige, det raske og vilde, som man comisk nok forudsatte hos Folk, der var saa bizarr klædte - Men endnu sandsynligere var det den naturlige Tilbøyelighed som en hver har til Frihed - Husarerne var, i det mindste efter vort Begreb om dem, de frieste blant alle Soldater - Om man kan være Helt under al Subordinationens Tvang, er noget som jeg vil opsætte, at undersøge til en anden Gang - Saameget kan jeg sige strax, at det falder os af Naturen meget vanskeligt at forestille os en Helt i denne Stilling - Hvor liden Deel har dog den kjækkeste Infanterist, jeg vil ikke sige i vor Høragtelse, men selv i vor Opmærksomhed; naar han vel med det koldeste Blod, nøye forretter alle sine Pligter, men paa det mindste Vink af Trommen eller af Majorens Kaarde maae retirere for en Fiende, som han foragter? - Hans Cammeraders Feighed, Generalernes Uforsigtighed, slette Stillinger, uformodentlige Vanheld, hundrede Ting forene sig i at quæle hans Tapperhed, og enhver ærefuld Gnist deraf - 253 Hertil kommer det, at han forsænket i Mængden sjelden eller aldrig kan bemærkes - Husaren derimod er ofte baade allene og frie - Hans Handlinger og hans Ære staae derfor tiere i hans Magt; og han bliver bedre og tiere bemærket - Dette

er kun løse Betragtninger, som jeg med Tiden vil faae Leylighed nok til at undersøge nøyere - Nu vil jeg kun sige, at den ægte Tapperhed omtrænt er den høyeste Punct, som en menneskelig Sjæl kan naae; og at denne, naar den vil opløfte sig til en Dyd, som er saa ophøyet over vor ordentlige Sphære, nødvendig maae finde alle Baand besværlige og hinderlige - det er at sige, at enhver kjæk Sjæl; og selv enhver romansk Sjæl, enhver som ønsker at kunde udmærke sig fra den almindelige Hob, maae nødvendig ansee Friheden for en af de største timelige Lyksaligheder - - ||

Dette bringer mig ved en ordentlig Følge til at tale om det, som jeg i Begyndelsen af disse Betragtninger erindrede; at jeg nemlig fra BarnsBeen af, elskede Friheden indtil Enthusiasme - Dem, som ønske at kjende mig, og i Anledning af mig, nogle af det menneskelige Hjertes skjulteste Afkroge, beder jeg legge meget nøye mærke til dette HovedTræk i min Character - Saavit jeg kan skjønne; har disse to Grundtræk; den Lyst, nemlig, at bemærkes, og den Lyst at være frie, baade først anlagt og siden bildet min Tænkemaade og min Skjæbne - Disse to Tilbøyeligheder har, som jeg før bemærkede, en meget nøye Forbindelse med hverandre - men den ene kan dog tænkes uden den anden; thi endskjønt jeg ikke vel kan være Helt, kan jeg dog meget vel være besynderlig uden Frihed - Nu vil jeg kun tale om denne sidste - Det synes strax, som at min naturlige Stolthed allene skulde være en tilstrækkelig Grund til denne min Lyst at være frie - Enhver Sjæl, som føler sin fulde Værd, og endnu ikke er fornøyet dermed; enhver Sjæl som finder en 254 uimodstaaelig Drift i sig til at stige op over Mængden; vil naturligviis ansee alle de Baand der paalegges den af dem, som den vil opløfte sig over, for besværlige og modbydelige - Men dog var der vist endnu en anden Grund til min Lyst at være frie, en som bestemte den langt nøyere; en som tvang mig nogenledes til netop at blive Avanturier, og gjorde mig det næsten umueligt at blive enten Helt, eller Staats Forræder - Det var en vis mig naturlig Magelighed - Jeg skulde gjøre mig selv aabenbar Uret, om jeg ved denne Art af Magelighed vilde have en Afskye for alt Arbeide forstaaet - Jeg tænker desuden at have overbeviist vort Publicum om det modsatte. Heller vil jeg ikke tilkjendegive en Modbydelighed for alt paalagt Arbeide - Endskejnt dette allerede nærmer sig meer til Sandheden, er det dog ikke sandt i en nøye Forstand - Jeg skulde desuden herved kun gjøre en Zirkel; thi paa denne Maade, blev min Lyst til Frihed Skyld i min Magelighed, ligesom jeg har paastaaet, at denne var det i hiin - Men jeg forstaaer den Svaghed, snart at kunde blive træt og kjæd, af ethvert ordentlig bestemt, enformigt og vedvarende Arbeide - Jeg veed ikke om jeg forklarer mig tydeligt nok - Jeg vil søge at oplyse det med et Exempel - Jeg skulde nemlig i Hensigt til Arbeidet, slet intet for mig modbydeligt have fundet i at blive Præst, og at holde 60 Prædikener om Aaret; ifald det havde kundet tillades mig, at holde dem naar jeg vilde; f. E. syv i en Uge, og slet ingen i et Par Maaneder; eller to hundrede i et Aar; og slet ingen i de to følgende - Men at paatage mig Aar ud og Aar ind, at prædike engang hver Søndag; dertil havde jeg neppe Taalmodighed nok - Dette strider slet ikke imod det, som jeg oventil har sagt om min Stivhed i at udføre de Planer, hvorpaa jeg engang havde begyndt - Thi jeg valgte aldrig eller meget ugjerne Planer, hvori || jeg kunde befrygte saadanne enformige, ordentlig tilmaalte og 255 vitløftige Arbeider - Og naar de imod min Formodning eller ved en Hændelse løb ind deri; da var min Undseelse for at gaae tilbage, det som jeg kalder min Stolthed, og min Egensind mig i Stedet for al Taalmodighed - Af disse Aarsager havde jeg, førend min eventyrlige tyske Reyse, ligesaa stoer Afskye for at blive Infanterist, som jeg havde Lyst til at blive Husar; og da Omstændighederne tvang mig til at blive det første; stræbte jeg af alle Kræfter at komme i Feldten i det Haab, at mine Forretninger da skulde blive meer utvungne og afvexslende; men saalænge jeg var nødt til at blive i Guarnison, var det min Egensind, min Stolthed allene, som hindrede mig i at skrive til mine Forældre, for at blive udløst - Af disse Aarsager har jeg og altid kun skrevet smaae Bøger - og naar jeg for Alvor engang har begyndt paa et noget vidtløftigere Arbeide; har jeg altid maattet bruge to Forsigtigheder, om jeg ellers vilde have det udført - den ene, med en blind, halsstarrig og uafsladelig Iver at haste dermed, indtil jeg var kommet over HalvVeyen; den anden, at prale deraf til alle dem jeg kunde faae fat paa - Jeg kunde da haabe, at i den ene Hensigt Rimeligheden selv, og en naturlig Modbydelighed for at spille saameget af mit Arbeide; og i den anden Undseelse, eller Stolthed, vilde hindre mig i, at lade det ufuldført - Uden disse Precautioner kunde jeg nogenledes være vis paa, at det blev liggende - Af disse samme Aarsager, har jeg meget vel kundet blive en Diogenes, men aldrig en Alexander -

I Anledning af de to saa modsatte Puncter, hvortil Stolthed drev disse to besynderlige, maae jeg foruden at pege paa en Svaghed, som den første havde tilfælles med mig - at han nemlig, saa stolt som han var, ventelig ikke gad underkaste sig den Tvang, de vedvarende og kjædsommelige Arbeider, som den sidste - endnu gjøre en Anmærkning - De af mine Læsere, som ikke nøye veed at 256 skjælne det jeg kalder Stolthed, fra det man i Almindelighed forstaaer ved Ærgjerrighed og Stoeragtighed, gjøre mig den største Uret - Jeg har i en stræng Forstand aldrig været enten ærgjerrig eller stoeragtig - det er at sige - saameget som det har været mig om at gjøre, at beundres; saalidet har det nogentid været mig magtpaaliggende, at æres og at ophøyes ved udvortes Tegn over mine Med-Skabninger - og jeg er overbeviist om, at til hvilken Time i min LeveTiid jeg havde havt Valget imellem den meest glimrende Throne paa Jorden og Robinsons ubeboede Øe, jeg uden Betænkning havde valgt den sidste - Overalt, de som ikke kan tænke sig en stolt, uden tillige at tænke ham stoeragtig og begjærlig efter udvortes Ære - deres Sjæl er for plump og svag til at gjøre sig noget Begreb om den ægte Stolthed - ||

Jeg sagde oventil at Magelighed bestemte min Lyst at være frie nøyere - Den var virkelig Aarsag i, at jeg aldrig har fundet den Modbydelighed for at adlyde Forbud, som for at underkaste mig Befalninger - Var det en Handling som blev mig forbudet, saa fandt min Stolthed, der som det forstaaer sig, just af den Grund

gjerne vilde prøve derpaa, en stærk Modvægt i min Magelighed, og denne fandt let Midler til at tilfredsstille hiin - Var det derimod en Pligt, som blev mig paalagt, saa forenede de sig begge i at ophidse mig til, om mueligt, at unddrage mig derfra -

Alt dette sammentaget - det er at sige min Lyst at bemærkes, og min deels paa Stolthed, deels paa Magelighed grundede Lyst at være frie, har - som jeg før erindrede, og endnu beder nøye at lægge Mærke til - i Forening med Feylene i min Opdragelse, og min af Naturen hidsige Indbildnings Kraft, frembragt og ikke kundt andet end frembringe det romanagtige, det eventyrlige Hæng i min Sjæl - Jeg kunde, om det havde behaget Himmelen, gjerne have blevet en Aesopus, eller en 257 Diogenes, gjerne en Hercules eller en Amadis, selv en Zopyrus, en Scævola og en Curtius - Men en Aristoteles eller en Scotus, en du Guesclin eller en Cartouche, en Colbert eller en Sejan - det var mig platud umueligt at blive -

Jeg vil faae Leylighed nok, ved Fortsættelsen af mit Levnets Løb, at udføre enhver af disse Poster vidtløftigere - Her har jeg kun berørt dem, for nogenledes at gjøre det tydeligt, for dem af mine Læsere, der maatte finde min Tilstand, da jeg i en Alder af femten Aar, saa reent venneløs og pengeløs reyste ud i den vilde Verden, vanskelig, om ikke fortvivlet - hvorledes disse Omstændigheder, langt fra at opvække Kummer og Frygt hos mig; kunde forøge mit Mod og min Glæde - Min Stilling var altfor besynderlig og romansk, til at jeg efter min Tænkemaade ikke skulde have fundet meget behageligt deri - Selv de Uleyligheder, som jeg let kunde spaae mig af min Tilstand; og som af deres Natur maatte være mig fortrædelige saalænge de varte, skulde virkelig have blevet mig et Tids-Fordriv, en Lykke, ved et eneste: Olim meminisse iuvabit - det er at sige, ethvert Vanheld blev mig meer end forsødet, ved det Haab at kunde fortælle det i sin Tid - Det maatte desuden nødvendig smigre min Stolthed, at min tilstundende Lykke saaledes begyndte fra slet intet; at jeg fuldkommen skulde danne den selv; og næst Gud og Lykken, ikke skylde det mindste deraf, til nogen anden, end til min Forstand, mit Hjerte og min Arm - Min Lyst at være frie, var i det mindste efter mit daværende Begreb fuldkommen tilfredsstillet - Den mig allene bekendte og allene fortrædne Tvang, som jeg hidindtil havde staaet i, under mine Forældre og Lærere, havde jeg nu revet mig løs fra - || En Chef, eller en Herre, kan, tænkte jeg, i det mindste ikke saaledes genere dine mindste og ligegyldigste Handlinger, som de - Og kan han, vil han - - saa er Verden stor, og du 258 kan skifte - Overalt kunde jeg ikke see en eneste Vanskelighed forud, uden at jo min Indbildnings Kraft strax vidste at hæve den - Den viiste mig ikke allene tusinde behagelige og lykkelige Hændelser, der kunde, og uden Tvivl vilde møde mig - men den gjorde det selv, tak skee de Romaner, hvormed jeg havde fordærvet den, til en afgjort Sag hos mig; at jo større Nøden var, desto større og nærmere var Hjelpen - Herved tænker jeg og at forlige mig med dem, der i Anledning af denne Fortælling, kan have fatted nogen Mistillid, til det jeg sagde strax i Begyndelsen - at jeg nemlig meget sjelden eller aldrig havde foretaget mig nogen betydelig Handling, uden med en Slags Frygtsomhed at undersøge og prøve alle de Vanskeligheder, som kunde møde mig derved - Efter nogle Aars Forløb, og da jeg havde samlet meer Erfarenhed, skulde jeg uden Tvivl have forudseet saa mange Vanskeligheder, véd saadan en eventyrlig Reyse, at de havde været tilstrækkelige, til at skremme mig derfra - Men nu, havde jeg sandt at sige kun forudseet den eneste, at slippe vel, og ugrebet af mine Forældre, paa den Tydske Bund - Og den var overvundet - Og hvad havde jeg egentlig at bekymre mig over? - Jeg havde et Brev i min Lomme, hvortil jeg fæstede al Tillid, og hvorefter jeg vist haabede, at komme i Tjeneste hos Baron von Mannteufel, saasnart jeg kun naaede ham - Saa langt havde jeg frie Reyse - I det mindste kunde jeg ikke frygte for at døe af Mangel -

Det kunde maaskee falde nogle af mine Læsere ind at spørge, hvorfor jeg ikke havde bedet den Preüsiske Resident forstrække mig med nogle Penge? - Han havde maaskee gjort det - Men at bede ham derom, det var min Stolthed platud umueligt - Og dengang havde min Stolthed vist Ret - Maatte Manden ikke have tænkt, at alt det Mod, jeg praalede af; al den Iver jeg viiste, for at komme i hans Herres Tjeneste; varet blot forstilt 259 Væsen; blot en Masqve, under hvilken jeg vilde bedrage ham et Par Rigsdaler fra? - Men da jeg saa tit har overdrevet denne Green af Stolthed; og da den saa tit har tilveyebragt mig meget væsentlige Uleyligheder; kan det ikke være utjenligt, om jeg i Forvejen gjør mine Læsere noget nærmere bekendte dermed - Det har nemlig altid været mig uudsigelig modbydeligt, om ikke slet umueligt; at bede noget Menniske reent ud om en virkelig Gave; det er at sige, uden at jeg enten kunde vise, at jeg allerede havde fortjent den, eller i det mindste havde Haab om at gjengjelde den - Men saasnart jeg kun havde det mindste Glimt af Mis-Tanke, at min Bøn kunde fornødre mig i dens Øyne, som jeg bad, eller give ham Leylighed til at ophøye sig over mig; da var det mig altid saa umueligt, at bede ham, som det var mig, at mistrøste en bedrøvet. - || For endnu bedre at oplyse min Tænkemaade i denne Fald, vil jeg anføre den Orden, hvorefter jeg, saavit jeg kjender mig selv, altid har valgt en Maade at slaae mig igjennem paa, fremfor en anden - Jeg har nemlig altid heller vildet mangle endog det nyttige; end jeg har vildet fortjene det ved et altforsuurt og stadigt Arbeide - Jeg har heller vildet fortjene det ved mit Ansigttes Sved; og ved Trældom selv; end med Magt fratage det nogen, hvormed jeg kunde have den mindste Formodning, at han trængte ligesaameget dertil, som jeg - Jeg skulde vist altid have gjort mig mindre Betænkning ved aabenbar at røve det fra en der kun nogenledes kunde undvære det; end ved at stjæle det fra den allerrigeste - Og jeg skulde tilforladelig før have bequemet mig til at stjæle, end til at tigge det - Dette sidste har endog den yderste Nød aldrig kundt overtale mig til - Jeg vil snart faae Leylighed at oplyse dette ved overtydende Exempler - Endelig kan jeg vende tilbage til min Fortælling -

hvorved Skipperne maae opholde sig - Min Kaptain var i Land ved ethvert; og han bad mig ordentlig hvergang følge med - Men da han, uagtet han ellers var en meget høflig Mand, ikke havde den Betænkksomhed, udtrykkelig at indbyde mig enten til Froekost, eller Middags Maaltid, saa undskyldte jeg mig bestandig med Hovedpine - Det faldt mig nemlig langt lettere, at faste, end enten reent ud at tilstaae ham, at jeg ingen Penge havde; eller at gaae i et VertsHuus, uden at begjære noget; eller at begjære noget, uden i det mindste at byde mig til at betale - og dette sidste kunde jeg, som man veed ikke gjøre med Sikkerhed - Da imidlertid, baade Uhret og min Mave, begyndte at erindre mig om; at andre Mennisker allerede længe siden maatte have spiiist til Middag; og vi atter havde lagt os ved et Sted, hvis Navn jeg har glemt, men som ligger omtrænt tre Miile paa denne Side Lentsen, hvorfra jeg skulde kjøre videre med Posten; da undskyldte jeg mig vel som sædvanlig; men da jeg var allene i Cajüten, kunde jeg ikke længer forebygge en vis Dybsindighed, eller egentligere en Distraction, som er naturlig nok hos enhver, der er vant til sine ordentlige Maaltider, og endnu ikke har spiiist Klokken tre om Eftermiddagen - Jeg sad med Armene over Kors, lige for den aabne Cajüts Dør; og saa stivt op imod Himmelen, uden at vide hvorfor? - Endelig faldt mine Øyne ned paa en Aabning, som var imellem Trappetrinene; og herigjennem opdagede jeg Halsene af nogle Flasker - Er det Viin, tænkte jeg - - og det er det vel - - - Jeg maae dog see - - Den Nysgjerrighed var ikke uden al Hensigt - Hille mænd! - - fire, sex, otte, ti! Hvor mange skjøne Flasker! - Det kunde ikke skade den gode Kaptain stort, om han mistede en deraf - Han skal dog give mig en Slags Fortæring - Hvor herlig spiller den dog imod Soelen - Jeg havde virkelig, i Tanker troer jeg listet en af dem ud - 261 Føde Vahre er ingen Tyverie; og overalt kan du ja sige ham det, naar du har drukket den - Saaledes tænkte jeg omtrent, og puttede Flasken i Lommen - Herpaa gik jeg i Land, og uden omkring Toldstedet, langt op i Marken; hvor jeg lagde mig, ved Siden af min Flaske, bag ved en af de yndigste Høye paa Jorden - - - ||

HØYEN

Uafseelige Velsignelser omringe dig, du yndigste blant Høylene! - - Og fra din Top skal man aldrig kunde øyne det blinkende Sværd! - aldrig den sorte gnistrende Røg, som forkynder Ødeleggelser! - Paa din Top, skal den sølvhaarede Landmand sidde, og overtælle sine Rigdomme - og fortælle sin uskyldige Ungdoms Bedrifter til opmærksomme Børnebørn - og prise den Al-Gode, som har velsignet ham! - Paa dig skal den kjæle sortøiede Pige, opløfte sine Hænder af Snee mod Himmelen; - og kræve den til Vidne, til den hellige Pagt, som hun indgaaer med sin gulhaarede Hyrde! - - og Himlen skal høre hendes Eed, og gjøre - - at hun aldrig kan bryde den! - Men i dine Skygger, skal en Trop skjærtsende, med Roser bekrandste Piger, ofte indfinde sig mod Kjølningen, og dantse i Kreds om en halvslumrende Barde - og fordre Amors Lov-Sang og Hymens Lov-Sang af ham - og med fulde Hænder bestrøe ham med dine Blomster - og forstyrre ham i den Sang, hvilken han, ligesom ubekymret om dem, altid begynder forfra om Bacchi Seyervindinger, og om Viinens Glæder! -

Vær evig velsignet, evig udmærket, evig festelig du elskeligste blant Elvens Høye! - Thi i dine Skygger, drak Cimbrernes dengang spiiirende Barde, fordem de udsøgteste Lyksaligheder i sig med store Drik - i dine Skygger følte, smagte, nød han, 262 alle en flammende, en med Laster ubesmittede Indbildningskrafts, alle et ædelt, et svulmende Hjertes himmelske Fortryllelser! - Endnu havde Melpomene ikke indviet ham til sin Helligdom - endnu havde hun ikke betroet ham den vældige Harpe - Men da han blev undfanget, havde den guddommelige lagt en Gnist i hans Hjerte - og allerede havde den grebet om sig - allerede begyndte den himmelske Ild, at ulme - og en ulige større Kreds, end den der indskrænker de fleeste Dødelige, havde allerede aabnet sig for hans varmere Indbildningskraft, hans meer smeltende Følelser - Mennisker som blot iagttog almindelige Pligter, saae han, tænkte han neppe meer - og de lave krybende Dyder, Egennyttens Døttre, og Frygtens Døttre, følte hans Hjerte dengang intet for - Hans stirrende Syn fulgte utrettet med Heltene i deres højeste Flugt, og hans Hjerte slog kun høyt for Handlinger, som Engle maatte beundre! - Forført af den raske, den venskabelig skuffende Muse, haabede han dengang snart selv, at kunde ligne disse jordiske Guder, hvis Ære hans Sjæl svulmede af - Hun sagde ham det ikke, at han kun var bestemt til at besyngede dem - da skulde hun have bedrøvet ham dermed - - Men nu, ak nu smelter hans Hjerte i Lyksaligheder, og hans heele Sjæl i fortryllende Følelser; naar den himmelske tilvinker ham, || at forfølge de Helte med høye Toner, hvis Spor hans svagere Fod ikke kan træde i - og med svulmende Sang, at naae de Dyder, som Skjæbnen har formeent ham at udøve - Rask som Ørnen river han sig da løs, fra sit tungere Støv, fra sin snevrere Kreds - og i Følge med dem han besynger, stiger han op imod dig, du de sande Dyders Kilde, de reene Glæders Udspring! - Ak, at du kun ofte vilde byde din himmelske Sangerinde, at tilvinke ham, du Salighedens Fader! - Ak, at du vilde styrke hans Vinger, at han ikke for hastig sank tilbage, til det betyngende Støv! - ikke for 263 dybt i det besmudskende Leer! - - Ak, at han da selv, naar han forgjæves flagrende, ikke kan rive sig løs, fra de Baand,

som hilde ham, dog aldrig taber dig af Sigte, du evige Forbarmer! - aldrig dig, du allerhelligste Væsen! - aldrig den salige Tidspunkt, efter hvilken han evig ved Siden af dydige, skal knæle for din Throne! - Evig i Chor med ubesmittede, syngne dine herlige Egenskaber! -

Salige Formaal, kan den henrykte Digter tænke - føle dig - føle din Himmel? - - og see tilbage til en Tue, hvorunder han fordum nød nogle af dine svageste Glimt - indhyllede, dæmpede, næsten qualte i en Skye af jordiske, af daarlige Glæder? - Han kan det! - Han skal det! - Thi evig dyrebar er den mindste Gnist af himmelske Dyder - og evig Salighed er i den spædeste Straale af deres Fader - Derfor skal din Barde, ofte taknemmelig, ofte velsignende erindre dig og de Vellyster, som du fordum skjænkte ham, o du elskeligste blant Høyene! -

VIIN-FLASKEN

Men ret alvorlig, mein Herr von ThundernTrunk, om De engang af et Vanheld faaer disse Blade at læse, vil De ikke da kalde mig et KyllingeHoved, fordi jeg har kundet, kagle, sværme - hvad Deres Naade behager at kalde det - thi Følelser kjende De dog ikke - maaskee drømme saameget, over en stakkels Flaske Viin, og det dertil, med Deres Tilladelse kun en Halv-Potte Flaske Muskateller, troer jeg? - og det femten Aar, efter at jeg har drukket den? - Deres Velfordøyelighed har nu i saa mange Aar, daglig i det mindste drukket fire Flasker, uden at en eneste kan bebreide Dem, at Deres Hjerter eller Deres Forstand nogentid har lidt den mindste Forandring derved - eller at Deres Taler nogentid har gjort Dem mistænkt for, 264 at være skeyet ud fra den Zirkel af Ideer, for ikke at sige Tanker; hvori det er Dem og Deres tykbugede Slægtninger arveligt og egentlig at dreje sig - det er at sige, Deres Høyadelige Ahner, og Deres Høyadelige JagtHunde - Balancen i Europa, og Priisen paa Smørret - Den største og eneste Virkning, som De no-||gentid har følt, enten af Tockayer eller af Madera, er - at den har befordret Deres Middags-Søvn - - og Deres Natteroe - - Sov vel min Herre! -

Næsten fortryder det mig, at jeg har spildt mine Ord paa det StykFad - Men dig beklager jeg, du ædle Drue-Saft, du som umisbrugt er Guders og Menniskers Glæde; at du saaledes skal fordærves i en Vom, der ligesaagot kunde udspiiles ved Moose-Vand, som ved dig - i den dunstfulde Sphære af en chaotisk Sjæl - proh Phoebe! - i det ærohydrogasteriske Svælg hvoraf en lille Kant af et Hjerter pippet op, ligesom Loths forsaltstyttede Hustrue af det døde Hav - hvor du er ligesaa ufølt, som du var i dit Hochlandiske OxseHoved, ligesaa spildt, som om du var kastet i Maël-Strømmen - Virkelig der maae allerede være gaaet Kold-Fyr i den Sjæl, som Viinen - Viinen selv ikke kan opvarme til Følelser, til Munterhed - ikke opløfte til ædle og store Forsæt - hvori den tvertimod quæler den sidste lille Grad af Virksomhed, hvorved den rørte sig - en hver Kraft foruden Vim inertie - Den ærlige, pjaltede, slunkne, bombogranotympotarandiniske Caspar MaurenBrecher, som, naar han har drukket sin Flaske suur Landviin, slaer Flasken mod Veggen med den ene Haand, og giver det sidste af sin Leening til en Stodder med den anden; er meer Menniske og bedre Menniske; end hans corpulente Excellence, som naar han har drukket sex Flasker Champagner, sætter sig i sin LæneStoel at snorke, og giver sin Tjenere Ordre, at slaee Døren i for Næsen af alle hans Creditorer - Hans Excellence 265 er en Esel, som var bestemt til at æde Tidsler, og ved et Vanheld kommer over en Kiste fuld af Makroner - Lige følelseløs, lige uskjønsom føler han kun, at han har faaet Bugen fuld - Men endnu engang, lad ham sove! -

En Passage af den Hellige Augustin falder mig ind - »Drukkenskab (ebrietas)« siger han omtrænt, er langt fra mig; Herre forbarm dig over mig, at jeg aldrig forfalder dertil; men - crapula interdum obrepit servo tuo - - det er at sige - men en Ruus, eller endnu egentligere og værre, den Hovedpine som man føler Morgenen efter en Ruus, lister sig undertiden paa din Tjenner - Herre »lad den altid være langt fra mig!« - - Nogle har heraf vildet slutte, at den gode Kirke-Fader har kundet stikke en stoer Deel Viin til sig, uden derved at lide den mindste Svækkelse i Forstanden; endskjønt han om Morgenen derefter fandt nogle Uleyligheder deraf i Hovedet - og paa den Maade skulde den hellige Augustin, efter mit Begreb omtrænt have været en Herr von ThundernTrunk - Dog de gode Herrer, som har fortolket ham saaledes; har ventelig til deres Ære selv aldrig havt nogen Ruus - Det er nogenledes physisk umueligt, at det Hoved, som om Morgenen efter en Sviir er saafortumlet, at det endog lider || Smerter, om Aftenen førend Søvnens slet ingen Uorden skulde have følt - Den besynderlige Egenskab, at kunde taale megen Spiritus, uden nogen kjendelig eller betydelig Forandring i det man kalder sin Forstand, forudsetter desuden efter mine Tanker et af to - enten et stort og herskende Pflugma - et vandagtigt Legeme og en vandagtig Sjæl; som ved ingen Slags Physisk eller Moralsk Ild kan ophidses til fiinere Følelser - - ved ingen Spore sprenges ud af den snevre Begreb-Kreds, hvorved den engang har beroeliget sig - eller og setter den en langvarig, en til Laster og til Natur hærdet Vane forud - Jeg tilstaaer, at jeg føler en Art af Tvang 266 ved at sige dette sidste - Det er virkelig kun den Agt, som man ikke vel kan negte endeel tobeenede SexpotteBimplers naturlige Forstand og Følsomhed, der afnøder mig denne anden Deel af mit Dilemma - thi

nogle, skjønt ikke altforvel udviklede Begreb i min Sjæl tilsige mig, at det havde været nok med den første - Jeg tiltroer mig ikke - jeg tør ikke ligefrem paastaae; at de som kan taale megen stærk Drik uden at tabe noget af deres Forstand; aldrig har havt megen Forstand at tabe - at alle de hvis Lidenskaber heele Strømme af Phlegeton ikke kan ophidse, skulde have en Sjæl - der var skaaret ud af en Ege-Knub - eller med andre Ord; at ingen Kunst, ingen Vane kan frembringe denne ædle Færdighed, at drikke meget, Forstanden uskadte, hos andre, end hos en født Esel, en følesløs Dosmer, en purus putus Pfligmaticus - Jeg tør ikke paastaae dette ligefrem - Og dog kan jeg ikke begribe, hvorledes en øm, følsom, vittig, munter og virksom Sjæl, nogentid kan vennes til at taale sin egen naturlige Heede stærkt forøget ved en fremmed, uden at blive sværmerisk, løbsk, uregjerlig derved - det er at sige, jeg kan ikke begribe hvorledes man kan venne Krud til simile claudicans at ligge ved Siden af Ild, uden at springe i Luften - Hvorledes alting er, saa er det vist, at jeg, som uroest besidder en af de varmere Sjæle, ved ingen Øvelse, ved ingen Vane, endnu har kundet bringe det til at taale meer - mine Concepter uskadte - end saadan en stakkels Flaske Viin fra Mayn-Strømmens Bredde eller fra RhoneFlodens Bredde; som Herr von Thundern Trunk drikker i to Drik for at væde sin Gane - Det er vist, at den indtil denne Time giver mig al den Munterhed, som jeg med en god Samvittighed kan tillade mig - at jeg ikke kan gaae et Skrit længer, uden at blive en Nar - og at jeg af to onde Ting heller undertiden vil blive en Nar ved to Flasker, end ikke kunde blive det ved sex - De stærke 267 Herrer, som kan taale meget, vil see heraf, at jeg ikke har nogen synderlig Credit for dem - og at jeg i min Rangforordning sætter dem endnu en Classe dybere || ned, end dem, som undertiden tout de bon drikke sig en Ruus paa, quibus crapula interdum obrepit, som det vederføer den gode Fader Augustin - endskjønt jeg legger min Haand paa mit Bryst, og vidner, at jeg med denne angrende Lærer, oprigtig beder -: Herre forbarm dig over mig, at det altid maae være langt fra mig! - Hvad jeg før vilde have sagt om vor KirkeFader, var, at man hverken med Rimelighed og Billighed kan tilskrive denne skarpsindige, og fromme Lærere saa kold og vandagtig en Sjæl, som jeg forudsætter hos dem, der af Naturen kan taale megen stærk Drik uden Forandring i deres Forstand - eller beskyldte ham for ved en lang Vane at have opnaaet denne Færdighed; om den ellers kan opnaaes allene derved - Efter mine Tanker har han følgelig ligefrem vildet sige - Jeg er ingen Drukkenbolt; men undertiden slaaer jeg en Sviir af -

Hvorfor er jeg dog ikke en Physiolog, eller i det mindste en Oinokoiliolog, at jeg kunde udvikle alle de skønne Ting, jeg nu har skrevet, noget Kunstforstandigere? - Min kjære Herr Doctor Ching-Chung-ha-jeh, dersom vort danske Tungemaal, om et tusind Aar, som jeg vist haaber, bliver det moderne døde Sprog i Kampschatka, og jeg i Hensigt til mit Liv og Meening, en Autor classicus deri - saa hav den Godhed, at skrive Noter til mig; og iblant andet ved dette Capitel at anføre alt, hvad jeg formodentlig har meent, og skulde have sagt - dersom jeg havde forstaaet mig selv! - Det er imellem os - Men for Deres Læsere maae De sige: - dersom jeg havde fundet det for got - F. E. At de fiineste Nerver, som mødes i Cerebello, og ved hvis yderste Ender Sjælen sidder, for efter Gotbefindende at slaae dem an, ligesom en Capelmester sine Tangenter - ved en vis Grad af 268 spiritueuse Dunster nødvendig maae spændes saa stærk, at heele Musikken derover kommer i Uorden; undtagen de ere indviklede i saa meget Fit, saa mange olieagtige Vædske, at disse Dunster vel ikke kan virke paa dem; men at de tillige blive saa slappe; at den gode CapelMester ved al sin Kunst kun kan afnøde dem meget matte, neppe hørte, mindre fødte Toner - I. Q. E. D. Jeg er ret glad over, at jeg intet forstaaer af al denne Tintamarre - thi dersom jeg og forstoed det, saa gad jeg dog ikke skrive et Bogstav meer derom; og dersom jeg gad, saa havde jeg ikke Tid - Der er endnu en Deel got Folk, som jeg i Forbigaaende maae tale et Par Ord til, førend jeg kan komme tilbage til min elskte Høy - -

Hvor blev den gode Caspar Maurenbrecher af? - Her - - Ney det var for grovt - Uhyre! - Prygle sin Kone! - Hugge Næsen af sin beste Ven! - Skjelde sin Officeer - og det altsammen af Fuldskab! - Thi for Resten var han en skikkelig Karl, som aldrig skulde fortørne en Kat - Uhyre siger jeg endnu engang, dersom jeg vidste, at jeg i mindste Maade havde smigret dig, da || jeg før sagde, at du var meer Menniske, og bedre Menniske, end den følesløse, hvis tykhuudede Sjæl Viinen selv ikke kan virke paa - da skulde jeg uden Betænkning rive dette Blad i Stykker - Men endskjønt jeg virkelig troer, at du af Naturen er et bedre Menniske, saa troer jeg og det, som Erfarenhed nu bekræfter, at du kanst gjøre dig til et tigange verre - og at en langt uudsletteligere Skam, et langt større og skrekkeligere Ansvar hviler paa dig, naar du gjør det allene for at kildre dine Sandser - Jeg føler at jeg bliver alvorlig - Af Veyen Caspar! - Grib ham Vagt, at han kan blive arqvebuseert jo før jo heller - om ikke for andet, saa fordi han næsten har bragt mig ud af det gode Luune, som jeg altfor gjerne vilde bringe tilbage med mig til min Høy - Og hvorfor bliver jeg nu meer 269 alvorlig? - Hvorfor blusser min Kind? - Hvorfor truer denne tungthængende Taare, at slette min Skrift ud? - O mine Læsere! - o Himmel! - Hvormeget -hvormeget har jeg, som jeg vilde, at denne Taare kunde udslette! - - - - - Af Veyen Caspar! - - - - Med et got Luune vil jeg vende tilbage til min elskeligste Høy, og med et oplæred Ansigt til den Flaske Muskatener, som jeg forud drak med den reeneste den uskyldigste Vellyst - Her forekommer desuden i nærværende Værk, et Capitel om Ørfigener, et om Skrædere, et om trekantede Klinger, og et om Stiffædre, hvori jeg faaer Leylighed nok og meer end jeg skjøtter om, at snakke udførlig om Caspar og hans Lige - Dog kan jeg ikke bare mig for endnu, atter at beklage dig, du ædle Viin, du, som umisbrugt er Guders og Menniskers Glæde, at du saaledes skal vanhelliges, saa ofte ved Umaadelighed forvandles til en Gift, hvis første Virkning er at nedstyrte dem under de umælende, der bestemtes til at være den Allerhelligstes Billeder! - - hvis anden Virkning - - - Af Veyen Caspar! -

Jeg kan ikke undlade i forbigaaende at hilse paa Dem, myn Heer van WaterSous - Paa Deres blege sammenskrumpne Ansigt, Deres opkastede Læbe, og en vis fiin Folde ved den ene Side af Deres Mund, lader det, som om De vilde bebreide mig; at jeg kan drikke et Glas Viin med Vellyst, og selv efter saa mange Aars Forløb med Vellyst erindre mig at have drukket det - Viinen vil De sige, kan være god, som en Lægedom, som en Hjerte-Styrkning, men til Glæde -? - - - en viis Mand behøver ikke, han foragter, han afskyer de sandselige Glæder - Vel myn Heer, og imedens De siger alt dette, kildrer De Deres Gane, med Røgen af en skarp, en ildsmagende Urt, hvoraf Dunsterne, naar de stige Dem i Hovedet, just bringer Dem til at raisonnere, som en Sække-Pibe - De erindre sig med Henrykkelse den || Knaster, ved 270 hvis Damp De før tyve Aar siden talte Pølse-Snak; og jeg maae ikke med Vellyst, med Taknemmelighed erindre mig den beperlede, den skummende Christal, hvis balsamiske Uddunstninger, forvandlede sig til lutter høye og salige Tanker, lutter store og ædle Forsæt i min Sjæl - opklarede den til at kunde see Heltes og Englers Formaal; og gav den i det mindste paa nogle Øyeblik Kræfter til at følge deres Spor - smeltede, udvidede mit Hjerte til et Svælg af Kjærlighed, hvoraf alle mine Brødre, mine Fiender, al Verden kunde have drukket, om de havde vildet! - - - Men alle disse Følelser vil De sige, er ikke ægte, ikke naturlige - det er Sværmerier, Drømme, opvakte ved Dunsten, og ligesaavarige, som den - - Jeg maae tilstaae Dem, at deres Størrelse ikke er ægte - dog et Slags Sæd, nogle Grundtræk maae de vel forudsætte; og jeg tvivler paa at alle Druerne af Schiras, kunde bringe det dertil med en Schah Sefi - Dog dette hører ikke til Sagen - Men hvad deres Varighed betrefter, saa er jeg næsten overbeviist om, at endskjønt de, som det forstaaer sig skrækkelig svinde ind, dog ofte om ikke altid efterlade sig nogle Spor - Og om det og er blotte Drømme, som igjen forsvinde, saa fordærve de dog intet - Og hvor søde, hvor uskyldige, hvor tilladelige synes de mig? - De Ideer, myn Heer, som en Pibe Brasilier opvækker hos Dem om den nordøstlige Fart til China, er hverken nyttigere eller bedre - Men hvad raaber jeg paa Deres Tobak? - De vil ikke ryge en Pibefuld meer - De vil vænne sig af dermed - Og sender da Deres Vater-Suppe, Deres Bratchen og Deres Sallatchen ingen Dunster i Deres Hoved - opvække de ingen smaae, fortrædne, knarvurne, menneskeFiendlige, hypochondriske, baragruiniske Tanker hos Dem, som først forsvinde ved Deres Middags-Søvn? - Men en Christen siger De - - - Hollah myn Heer! - Jeg recommanderer mig, jeg har ingen Tid at bie længer - Denne Post er 271 desuden, altfor vidtløftig, altfor øm, altfor vanskelig til at afgjøres nu - og jeg haaber kun Tid efter anden at komme til rette derom, med mine fortroeligste, mine menneskekjærligste, mine meest medlidende Venner - Saameget vil jeg imidlertid tilstaae Dem strax, myn Heer, at det er meget farligt for et Menneske og for en Christen, at betroe sig til Viinens Glæder - At der, som min kjæreste Lærer har lært mig, i dem som i mange andre Ting er en Streg ----- hvorover man ikke kan komme, uden at falde i RendeSteenen; og at man i denne Fald, altforlet, altforgjerne kommer over Stregen - - - Farvel myn Heer! - - ||

Og nu, da jeg har faaet disse Fremmede fra Halsen, som jeg ugjerne vilde have meget med at bestille; nu kan jeg tale i Fortroelighed med mine beste mine elskeligste Venner, med de fornøftige, oplyste og christelige Menneske Venner, som jeg egentlig kun skriver mit Liv og Meeninger for, som jeg egentlig kun betroer til at kige ind i mit Hjertes skjulteste Leddiker, og at bedømme det som de indeholde - Jeg har i Følge af en meget naturlig Regel - en Regel, som Homer fulgte, førend den blev udfundet af Aristoteles - for ikke at skildre ilde; nødvendig tiilig maattet gjøre Anlegget i det mindste, til et vist Hoved-Træk i min Character - et Træk, som har saa stor, saa væsentlig en Indflydelse, paa mine Luuner, min Tænkemaade og min Skjæbne, at om jeg udeloed eller skjulte det ved at fortælle mit LevnetsLøb; jeg da ikke allene maatte synde imod den Sandhed, som jeg saa hellig har lovet mine Læsere; men ved en stor Deel af mine Handlinger, selv imod Sandsynligheden - En Aarsag meer, hvorfor det tiilig maae anlegges! - Imidlertid koster det min naturlige Stolthed meget - det er ikke et ringe Offer, som jeg bringer Sandheden, Viisdommen og Dy den - Lad dette forsoner, siger Clarices Lovelace, i det han skal døe af det Saar, som han har faaet i en Duel - 272 Lovelace er en Nar, om han troer, at hans infame, nederdrægtige, umenneskelige Blod, kan toe hans skidne Sjæl reen i den Allerhelligstes Øyne - Og jeg vilde være en Nar, om jeg troede, at det langt ædlere Blod, som nu farver mine Kinder, skulde kunde aftoe de Pletter, hvormed den ædle, den i sig selv uskyldige Drue-Saft, altfor ofte har besmittet mig - Ney, ney dyrebareste Forsoner! - men du veedst, og jeg veed et Blod, som kan, som skal aftoe dem - Men umueligt er det nogentid at naae vort store Mynsters, den kjærligste, den ædelste Menneske-Vens Fod-Spor, uden at elske sine Brødre - Og hvorledes kan man elske dem, naar man ikke i det mindste stræber, at gjøre dem de Feyl, som man har begaaet, og som man kun kan angre, saa uskadelige som mueligt? - Men mig, som fra andre Sider, har gjort mig bekjendt og synlig for mange paaligger dette meer end andre - Jeg lider derunder; men just dette giver mig den sødeste Trøst, den fasteste Overbeviisning, at jeg efterkommer min Pligt; - fordi den er en Pligt - Og naar jeg engang fuldkommen har udviklet det Træk, som Historiens Regler nu kun tillade mig at anlegge; saa skal min Ydmygelse allene kunde give mig Dristighed nok at sige til eder, mine medlidende Brødre - Lad dette forsoner! -

Fra den første Tid af, hvori jeg kan erindre mig selv, og hvori jeg kjendte stærke og spiritueuse Drikke, har jeg altid været en determinert Elsker af dem - Det var maaskee kun at smigre mig selv, maaskee || det og var at tale ugrundet; om jeg sagde, at mit choleriske Temperament, min tørre og heede Complexion havde nogen Skyld heri - Jeg vil før troe, at den første Kilder, som min Sjæl har følt, ved de nye, de besynderlige, de store og ædle Billeder, som udklækkede af Viinens Heede sværmede omkring den - at det første vellystfulde epanchement, den ulmende, varme, smeltende Udvidelse, som mit Hjerte fornam ved den fremmede 273

Ild; har forført mig til at anstille nye Forsøg - og at disse, da de lykkedes ligesaavel, efterhaanden har gjort

mig det trygt, sædvanligt og nødvendigt at anstille fleer; uden at tilsidst enten Stregen, eller den RendeSteen, den AfGrund, som laae bag ved Stregen kunde skrekke mig derfra - Hvad det første betreffen, saa er det vist, at min Sjæl altid har fundet en usigelig Fornøjelse, i det besynderlige, det usædvanlige og det store; i det, som Indbildnings-Kraften selv sjelden seer uden fremmed Lys, og det, som man følgelig langt sjeldnere seer virkelig - Denne Tilbøyelighed er gaaet saa vit hos mig, at det sædvanlige og daglige undertiden derover virkelig er blevet mig modbydeligt, og at jeg ikke sjelden har syntes mig en Borger af en anden Verden - Jeg har før talt noget om dette Hæng hos mig - Af denne Aarsag var det mig som et Barn, den største Vellyst at høre Eventyrer, da jeg blev en Dreng at læse Romaner, og da jeg blev ældre, at spille dem selv - Af denne Aarsag, synes mig virkelig endnu hver Nat, hver Søvn uheldig og spildt, hvori jeg ikke drømmer - Af denne Aarsag finder jeg i denne Time, en langt større Vellyst ved en halv Flaske Viin i min ensomme Grotte, end jeg skulde finde i det udsøgteste Selskab, af peene Nymphes, eller af tørre Philosopher - Hvad Hjertets Udvidelse betreffen, saa tvivler jeg paa, at nogen Dødelig besidder et følsommere, ømmere, og - hvad skal jeg kalde det? - kilderkjærere Hjerter, end jeg - Smertens Glæde selv, som nu næsten er den eneste, hvori det kan tage Deel; er det den saligste Vellyst - men enhver stærk Handling, som det føler, er det en Straale af Himmelen; og i en Strøm af Livets Kilde forvandles enhver Taare, som den afnøder mit Øye - Af denne Aarsag har jeg altid med en unævelig Vellyst læst og hørt velskrevne Tragedier; og da jeg blev ældre forsøgt at skrive dem selv - Af denne Aarsag troer jeg endnu, at jeg i det mindste har vant mig 274 til at elske Viinen; fordi den i Mangel af store og rørende Handlinger, skaber dem for mit Hjerter; og hvor de virkelig har Sted, udvider det til at kunde nyde dem fuldkommen - Den synes mig - at forstaae her, som i alt det ovenanførte, naar det ikke gaaer over Stregen - at gjøre mig meer Opfindelsesfuld, meer skaberisk, dristigere, ædelmodigere, større og bedre, end jeg ellers skulde være - Thi man maae mærke, at Viinen vist aldrig har været nødvendig enten til at gjøre mit Hjerter følsomt, eller til at hjælpe min || Indbildnings-Kraft i at udfinde nye Billeder - Men jeg taler her allene deels om en større Grad af Følsomhed, en større Grad af OpfindelsesKraft; deels om visse uundgaaelige dorske Øyeblik, hvori Hjertet er koldt og Forstanden slumrer - Om jeg - som det kan være mueligt - endnu smigrer mig for meget, ved at holde disse Egenskaber for de første Kilder til den Svaghed, hvorom jeg taler - saa beder jeg af Hjertet om Forladelse derfor; og jeg lover helligt, at naar jeg ved en nøyere Prøvelse af mig selv opdager andre, jeg da uden mindste Forbehold skal aabenbare dem for mine Læsere, saa heslige, som de og maatte forekomme mig selv - For nærværende Tid troer jeg, at de selvsamme Hoved-Træk i min Sjæl fra Begyndelsen af ere Skyld i, at jeg er blevet en Roman-Ridder, en Poët og en Elsker af Viinen -

Man maae for alting nøye legge Mærke til, at denne sidste Tilbøyelighed, saalænge den ikke overskrider de Grændser, inden for hvilke jeg i ovenstaaende Paragraph har betragtet den, det er at sige, saalænge den frembringer de omtalte Virkninger, og ikke gaaer over Stregen; vist ikke i mine Øyne er en Feyl, som jeg enten formaaer at angre, eller har havt i Sinde at gjøre mine Brødre uskadelig, uden - - - i Hensigt til dens Følger - Dersom jeg oventil har kaldet den en Svaghed, saa er det blot fordi enhver sandselig Lyst egentlig er 275 en Svaghed, og ikke fordi jeg skulde holde den for mindre tilladt, end nogen anden af de alleruskyldigste; uden forsaavit, at jeg vist holder den for meer farlig - Dersom jeg altid havde ladet det blive, ved den uskyldige den ædle Vellyst, som jeg forud drak ved min Høy; da skulde jeg intet havt at angre, intet at afbede - Der var paa det høyeste ikke meer at sige paa mig i den Fald, end der er paa en, som finder Fornøjelse i at lade sig kløe paa Ryggen - Jeg har oventil sagt min Meening herom til min Vanddrickere - Men det farlige! - Den ulyksalige Streg! - Heri bestaaer heele Knuden - Man vil i det efterfølgende af denne Historie faae at see, hvorledes først Glæden selv og Ubesindighed, Selskaber, Leyligheder og Fristelser; siden Gjenvordighed, Kummer, Ærgrelse, Mismodighed og alle Hypochondriens Ulykker, Tid efter anden har drevet denne i sig selv uskyldige Lyst altfor ofte og altfor langt over den fatale Streg - og hvorledes Vanen tilsidst, og deraf fødte physiske, legemlige Nødvendigheder, har forøget og hærdet den til en Grad, der har været stærk nok til at spilde det for mig, som man i Almindelighed kalder sin timelige Lykke; stærk nok til at paalegge mig, at angre, afbede, og saavitsom mueligt at rette den -

Er denne Lyst da saa farlig for alle? - Eller er det mig allene, og faae andre ligesaa besynderlige som jeg, der har maattet underligge, under vore Sjæles stærkere Ild, under vores fleer og større Anfald af Luuner, og under den skjulte Kjæde af Hændelser, som vi kalde vor Skjæbne? - Jeg vilde ønske det - Thi jeg synes mig virkelig tvunget, ved reent at fraraade mine Læsere, en Lyst, som virkelig i dette Øyeblik er min SkjødeLyst, uagtet jeg meget nøye kjender alle dens Farligheder - Men jeg tvivler paa, at nogen || altid, eller engang ofte ustraffet kan skjertse omkring paa Bredden af de AfGrunde, hvorpaa den fører sine Elskere ud - Det forstaaer 276 sig, at jeg her ikke taler om de ThundernTrunker, der aldrig har smagt, eller kjendt dens himmelske Sødheder - Jeg taler blot om saadanne, der drikke Viinen med Vellyst for den Virknings Skyld som den gjør paa Indbildnings-Kraften og Hjertet, og hverken for at kildre deres Gane eller af andre endnu slettere Aarsager - Men i Hensigt til deres Fordeel, som jeg egentlig taler til, kan jeg kun gjøre to Ting - den ene - strax at advare dem, for alting ikke ved altformegen Igjentagelse, at gjøre denne Lyst til en Vane eller en Natur-Trang - den anden - ligefrem, saa oprigtigt og tydeligt, som det er mig mueligt, at vise dem de Feyl-Trin som denne Lyst har bragt mig til at gjøre, de Skrinter som den ofte har bragt mig paa, og de Sumper, som den undertiden har ført mig i - Dette er et af mine betydeligste Formaal i Fortsættelsen af mit LevnetsLøb -

Jeg har aldrig været en ThundernTrunk, og jeg er af Naturen uskikket, til nogentid at blive det - Jeg har,

som jeg før har sagt, aldrig kundet taale meget - Jeg har forsaavit jeg veed, sjelden eller aldrig drukket allene for at drikke - hverken for paa en underdyrisk Maade at prøve Styrke i den Fald, eller for at gjøre Verten Ære, eller for at høytideligholde en FødselsFest, eller for at drikke Kongens Skaal, eller for at unde Viintapperen Penge - Jeg siger aldrig allene af disse Aarsager - thi det forstaaer sig næsten, at de som Paaskud undertiden ere komne min SkjødeLyst ret vel tilpas - Men et er det, at det altid har været mig modbydeligt at trænge til disse Paaskud; og at jeg altid, naar jeg havde Valget, hundrede gange heller har vildet drikke min Flaske Vin de Rhone i en ensom Grotte, end heele Strømme af Burgunder og Tockayer i sværmende Selskaber - Et andet er det, at skjønt disse anførte Aarsager, almindeligt i de Fornuftiges Øyne kun holdes for Paaskud, saa ere de det dog ikke altid - Der ere vist mange, 277 som drikke allene af Forfængelighed, eller af en utidig Undseelse, eller af Ærbødighed for en formeent Pligt at gjøre alting med - Og disse Svagheder er jeg mig tilforladelig ikke bevidst - Endnu maae jeg erindre, at min Gane sjelden eller aldrig har havt nogen Deel hos mig i Viinens Glæder - Naar jeg fik frembragt den søde Spænding i mit Hjerte, den Klarhed i min Forstand, den Raskhed i min IndbildningsKraft, som jeg vilde, saa var det min Smag altid ligemeget ved hvad for Midler det skeede - Og saa modbydelig som Rhabarbera er mig af Naturen, saa skulde jeg i denne Time, naar det frembragte ovenanførte Virkninger i min Sjæl; heller drikke et Decoctum deraf, end den mig saa kjære røde Drue-Saft, naar den ikke udrettede meer hos mig, end Theevand - Saa meget om disse ThundernTrunker, som jeg nu før evig tager Afskeed med, og som jeg egentligst kun har talt om, for at undgaae selv at holdes for saadan en - for at bevidne denne Sort af Viinens Misbrugere min fuldkomneste Foragt - || og for tiilig at begynde en lille Trette med de got Folk, der uforsonlige med dem, som elske Viinen for IndbildningsKraftens og Hjertets Skyld; holde dem for aldeles undskyldte, som, sikkre i Hensigt til deres mod alle Indtryk hærdede Sjæle, drikke den ædle Druesaft, ligesom de spise Østers - blot for at kildre deres Gane og at styrke deres Mave - Denne Trette vil i Fremtiden give mig Materie til et langt Capitel om dem, der holde det for meget anstændigere at drikke sig en Ruus paa i to Flasker Rhinsk Viin, end i Genever for fiire Skilling -

En Caspar - - ja en Caspar - men endnu noget maae mine Læsere skaane mig, for at føre denne Meening ud - Saameget maae jeg sige strax, at jeg førend mit to og ty vende Aar, det er at sige, førend nagende, bidende Bekymringer begyndte at efterlade Ar i min Sjæl, der maatte udfyldes, inden at Glæden kunde gjøre sine sædvanlige Træk 278 derpaa - sjelden og i det højeste kun fem Gange gik over Stregen - - Er det ikke meer end nok vil man naturlig viis sige? - Men jeg har skyndt mig med alting - og man maae mærke, at jeg førend mit toogtyvende Aar allerede havde været, Student, Land-Stryger, Krigsmand, Theolog og med Tugt at melde Autor - at jeg allerede dengang havde været hundrede Gange i den yderste Mangel, hundrede Gange i Dødens Strube - at jeg endelig havde været forelskt som en Rotte, forlovet op til begge Ørnene, og for at gjøre mit Maal fuldt op til Bredden, Verse-mager - Saameget om Viin Flasken -

Har jeg ikke nok sagt det, at alle disse Tracasserier tilsidst vilde fordærve mig det Luune, som jeg saa gjerne vilde bringe med mig til min Høy? - - - Gjerne vilde jeg kalde de forbigangne Tider tilbage - gjerne unde mine Læsere at kige ind i den Scene som da syntes mig saa behagelig; og gjerne endnu engang nyde den selv - Ak men det er ikke meer en lysegrøn, med tusindfarvede Yndigheder omringet Høy, som jeg sidder ved - En gammel sørgelig med to Puder opfyldt Læne-Stoel er mit Sæde - -

Und der Oberste Trumpf sass hoch im elastischen LehnStuhl -

Dachte sich, seiner Jugend Sünden pp -

Og ved min Side staaer et randløst Blæk-Glas - Himmel! - - hvor langt fra Muskatener! - Dog jeg vil gjøre, hvad jeg kan -

Kom da min Hebe, kom min elskværdige Juliane, med dine blaae smagtende Øyne, og fyld mit Begger, med den ildrøde skummende Nectar, som fordriver Bekymringer, og udvider de sammenkrybende Sjæle, til at modtage Guders Glæde! -

Og nu, mine Læsere, nu har jeg den Fornøjelse at ønske Dem, ikke alt hvad, De fortjener, men alt hvad De behøver - Saa! - det gjorde got! - 279 Og nu - thi man gjemmer det beste tilsidst - og nu mine udvalgteste, fortroeligste Venner, som jeg allene aabner mit Hjerte for, nu ønsker jeg for Verdens Skyld, at De maae leve længe - og for min Skyld, at De endnu maae væde min Aske med nogle Taarer, og sige Alas poor Yorrik! -

Hvem som nu har Lyst, at gaae med mig til min Høy, de behager at følge! - ||

HØYEN

Med den usigeligste Fornøjelse sadte jeg mig eller rettere lagde jeg mig bag ved min Høy, saaledes at jeg hverken kunde see mit Skib, eller sees af Folkene derpaa - Forved mig udbredte vidtudstrakte Marker, alle Vaarets spæde Yndigheder - Om ikke rigere, saa dog lykkeligere, end den Persiske Monark, laae jeg paa et lysegrønt med Guld igjennemvirket Teppe - Over mit Hoved var en Himmel af gjennemsigtig Sapphir - utallige af de kunstigste Sangere og Sangersker, kappedes om at bede mig velkommen, og at forlyste mig med de meest indtagende Symphonier - Rundt omkring min Throne skjærtsede smaae vingede Zephyrer, og tilhviitede mig en Vellugt, der forekom mig langt sødere end Dunsterne af den dyrebareste Røgelse, næsten saa sød, som min Arends Aande - Ved mine Fødder laae Bacchus - det er sandt den guulhaarede Søn af Semele, havde gjort sig saa lille, at han var krøbet ind i en HalvPotteFlaske - Dog saasnart hans Broder Phoebus smilte til ham, kunde han ikke meer dølge sin guddommelige Glands - Men det som gjorde min Lykke min Herlighed fuldkommen, var et Hjerte, som hoppede i mit Bryst, af Mod og Forventning; som svulmede af uskyldig Glæde, af de største, de ædelste Forsæt; og af et sværmerisk, et meer end Don Quixottisk Haab - Virkelig, naar man kun vil samle de faae Træk, som jeg hidindtil har skildret 280 af min daværende GemytsBeskaffenhed; saa vil man finde, at der dengang intet fattedes til min fuldkomne Lyksalighed, uden en troe Sancho Pansa, som jeg kunde have meddeelt mine Følelser og mine Hensigter - Jeg kunde nu snart haabe de frygteligste og de løyerligste Hændelser - Thi deri maae jeg sige at jeg skjælnede mig fra mit store Mynster; at det comiske løb i det mindste ligesaameget ind i min Plan, som det tragiske - Med faae Ord min heele Stilling var saa romansk som jeg kunde ønske den - Jeg laae i et fremmed Land, i en Egn der lignede de eventyrligste af dem, hvis Beskrivelse jeg havde læst; med en Flaske ved Siden og en Pistol i Lommen - For Resten uden Forældre, uden Opseere, uden Venner og uden Penge - Hvad vilde jeg vel begjære meer? - ||

Jeg kan, for at være saa sandrue, som jeg har lovet at være det, kun meddeele mine Læsere faae Træk, af min da værende Fornøjelse, det er at sige ikke fleer, end dem jeg meget nøyagtig erindrer - Vilde jeg overlade mig til min Pinsel, skulde IndbildningsKraften let forføre mig til at skildre den saaledes, som mig nu synes, at den ved slig en Leylighed burde yttre sig, i Stedet for at skildre den, som den virkelig loed sig see

Da jeg havde lagt mig saa fordeelagtigt, som jeg kunde; og i nogle Minuter med en taus Henrykkelse igjennemtænkt, følt, nydt alle min Tilstands Lyksaligheder; saae jeg mig om efter en Steen; og da jeg snart fandt en, sloeg jeg med et af Vellyst, af Mod, af Overgivenhed svulmende, brusende Hjerte, Halsen af min Flaske - Ikke Alcmenes Søn, da han havde slaaet alle Hovederne af den Lernæiske Slange, blev saa belønnet saa lykkelig, saa stolt som jeg, da jeg havde halshugget min uskyldige Yndling - Han fandt kun en stinkende, dræbende Gift i sin Fiendes Hovedløse Krop, og af min arme henrettede Vens Hals flød en 281 balsamisk Saft, som lovede, som skjænkte mig et nyt Liv, og ligesaamegen Selv-Tillid, som om jeg, lig hiin Helt, havde dræbt et Uhyre -

Herved advares alle og enhver af de Skribenter, hvis Udarbejdelser har eller kan have den mindste Indflydelse paa Hjertet - de allene undtagne, som befatte sig med at forfærdige Strids-Skrifter, Blut und TrauerBühnen, og Spaadomme om Verdens UnderGang, - at de aldrig arbeide, naar de har Anfald af Gicht, aldrig i et Kammer, hvor der er megen Gjennemgang og mange Fluere, og aldrig længere end tre Timer ad Gangen - I dette Øyeblik har jeg udfundet denne Regel, og den allene har frelst Livet paa den nysanførte Cluninstaridosarchidiske Lignelse; som jeg ellers skulde have slettet ud, om den og havde kostet mig Reenskrivningen af et heelt Ark - Men nu skal den blive staaende til et advarende Exempel, til et Vidunder, til en Skræk og en Afskye for alle følende Skribenter, der ønske at meddeele deres Læsere, nyttige, glade, ædle og store Følelser - Jeg vil ikke engang tale om det kolde, det søgte, det urigtige og urimelige deri - Men ret alvorlig mine Herrer, troe De, || at den ærlige Mester Gotskalk, eller at vor store Anatomicus Herr Doctor Skelett, eller at en Slagter, en Martyrolog, en Engelsk Tragoedieskriver i en Hast kan udklække fleer grusomme, blodige, vemmelige - troe De at en Forræder, en Judas kan tilveyebringe fleer uædle, afskyelige Begreb; end denne korte Lignelse, endskjønt kun Hændelseviis opvækker? - Hvor uværdig er den min Høy? - Hvor uligt er ethvert Træk deraf min daværende GemytsBeskaffenhed -?

Maae da Sjælen altid opløfte sig over sin Sphære For at naae Dyden og ædle Tanker? - Eller kan Smerter, kan Fortrædenhed og Træthed nedtrykke den indtil uædle og grusomme? - Det er et vigtigt Spørgsmaal, som jeg nu er for træt til at undersøge -

282

Jeg vil ønske mine Læsere en god roelig Nat - Jeg vil forfriske mit Hjerte, ved at snakke en Times Tid med vor Onde Toby, og med den ærlige Corporal Trim - Og i Morgen vil jeg vende tilbage til min Høy -

Jeg dreyede mig, med Flasken i Haanden om imod Norden, imod vort lykkelige Dannemark; som dengang, i forbigaaende sagt, syntes mig det ulykkeligste Land blant alle, fordi det havde ingen Krig, ingen Bjerger, ingen Skovrøvere, ingen vilde Dyr, og overallt ingen Materie til Eventyrer - - - Øster-Søen, Gudvære lovet et heelt Hav er os imellem - sagde jeg ved mig selv - De skulde have ont ved at naae mig; om de vilde - Jeg kunde være i Algier, førend de kom her - - Min arme Broder! - din Lykke er spildt! - men min er tryg - min skal de ikke meer hindre! - o min Moder! - dersom du nu kun vidste - kun kunde forestille dig, hvor jeg var - hvor lykkelig jeg var! - Men vær kun roelig! - vær ikke bekymret for mig min kjæreste Moder! - Snart, snart tænker jeg, vil De faae at see af Aviserne, at Deres Johannes, var en gandske anden Person end De tænkte - Eller naar jeg nu skikker Dem det kostbarste af det Bytte, som jeg gjør ved en eller anden Leylighed; da vil det glæde Dem - da vil De vise det frem til Deres Venner, og prale deraf, og sige min Johannes tænker dog paa mig - Ja evig, evig tænker han paa dig, min inderlig elskte Moder - Tak, tusinde Gange Tak, for alt det gode du har viist mig fra min spædeste Barndom! - Nu, da jeg GudskeeLov ikke meer trænger til dig; nu vilde jeg ønske, om det kunde skee dig uskadt, at du snart maatte trænge til mig; at jeg dog kunde viise dig, hvor taknemmelig jeg var - hvor høyt jeg elsker dig - Imidlertid lev vel min sødste Mama! - 283 klukklukklukkluk - lev evig vel, lev lykkelig, og elsk Deres tro Johannes! - - - - klukklukklukklukklukkluk - - - - - Aha! - - - - ||

Og Dem min Herr StedFader, endskjønt De virkelig har været meget slem imod mig - endskjønt jeg sandt at sige, ikke kan lide Dem, ønsker jeg Dem dog oprigtigt alt vel - De vil faae det at see, at jeg under Dem det - Naar jeg nu, om Gud vil, bliver Ritmester, og Oberst, og maaskee noget meer - da - men ikke før - skal jeg ære Dem, som om De var min Konge; da skal jeg overøse Dem med Vel, og da skal Deres Opførsel imod mig fortryde Dem -

Tanken var unegtelig ædel; og jeg troer vist, at den har lokket nogle kostbare Taarer af mine Øyne - Det var den store Turenne troer jeg, som engang i Hidsighed, loed en af sine kjækkeste Granaderer give et halvhundrede Stokkeprygl for en ringe Forseelse - Det skal fortryde Dem, sagde Granaderen med koldt Blod, da han havde udstaaet sin Straf - Generalen som hørte dette, loed ham give et halvhundrede endnu; men da Granaderen dog blev ved at gjøre den samme Trusel, var han saa menneskelig, at han loed, som han ikke hørte den - Kort derefter kom det an paa at udfinde en overmaade dristig og duelig Mand, til jeg veed ikke hvilken Expedition, hvorpaa en vigtig Fæstnings Indtagelse beroede - Man udsatte en Præmie paa hundrede Ducater, og ingen meldte sig - Alle Officerer, som kjendte vor Granader var enige om, at ingen kunde eller turde paatage sig denne Commission uden han - Paa Turennes Ordre, som allerede havde glemt den førømtalte Execution talte man til ham derom - Han paatoeg sig den strax, og udførte den med en bravoure, en habilité, og et Held, der var over al Forventning - Den skjønnende General gik ham i møde, for med Høytidelighed at overlevere ham den udlovede Belønning - Ney, sagde Soldaten, jeg har kun gjort min 284 Pligt, og jeg vil ikke tage imod nogen Løn derfor - men Dem, da De sidst, om De erindrer det, loed mig behandle paa saa æresmertende en Maade; sagde jeg, at det skulde fortryde Dem, og jeg vil haabe, at jeg har holdt mit Ord - Med Taarerne i Øynene faldt Turenne ham om Halsen, og gjorde ham paa Stedet til Captain - Men jeg kommer tilbage til min Historie -

Nu min kjære StedFader, sagde jeg - med høy Røst, som det foregaaende - Gud lade det gaae Dem Vel! - Klukklukkluk! - - Var det ikke virkelig en Karrighed, en Tilbageholdenhed af min Sjæl, at jeg ikke drak meer? - Kun tre fattige Kluk! - Mit Gemyt, synes mig, viiste sig her ikke fra sin fordeelagtigste Side - og en fiin Menniskekjender, der havde seet min Opførsel i denne Fald, vilde have satt ti mod et, at jeg maatte have en stærk Dosis af Stolthed til Hjelp, om jeg i paakommende Tilfælde skulde handle ligesaaædelt imod min Sted Fader, som Granaderen mod Turenne. - - - ||

Og nu min kjæreste, min arme Broder - Nu maaskee du allerede er paa Veyen til de Ulyksaligheder, som jeg har undflyet - Havde du dog fulgt mig! - Men naar du nu hører min Lykke, da maae du ikke blive fortrydelig derover - Det er, som du veedst ikke min Skyld, at du ey har taget Deel deri - Dog vel mueligt, at jeg endnu, og snart kan hjelpe dig - Imidlertid lev vel, min Broder, lev evig vel! - klukklukklukkluk pp - -

Og nu, mine Venner! - - -

Hvormange Venner havde jeg da vel dengang, min Herr Quæstioturius? - - Jeg skal svare Dem oprigtig - Om alle de, som vi elske, kan kaldes vore Venner, saa havde jeg dengang omtrænt fem hundrede Millioner, ifald der ellers er saa mange Mennesker paa Jorden - Thi det er tilforladelig et Hoved-Træk i min Character, at jeg fra mine BarnsBeen har havt og endnu har en inderlig en usigelig Tilbøyelighed, at gjøre alle de Skabninger, 285 der see ud ligesom jeg, og jeg tør sige alle Skabninger uden Undtagelse, lykkelige og fornøiede - Selv de, hvis Væsen, og Opførsel imod mig gjorde, at jeg til en Tid umuelig kunde lide dem; behøvede kun at trænge til mig, at smiile til mig, at trykke mig i Haanden, for at blive mine beste Venner, for at have al min Eyendom, og selv mit Blod til deres Tjeneste - Jeg berører kun dette Træk af min Character, og langt fra ikke for at prale deraf, som af en Dyd - Det er kun en Tilbøyelighed, en Vellyst - maaskee tildeels en naturlig Følge af min Stolthed - Thi denne gjør det nødvendigt at elske sine Velgjørere, og om mueligt, at gjengjelde deres Velgjerninger - men hvormeget smigrer det den ikke naar vi kan gjøre dem got, som ikke kan vente det, som intet got har forskyldt af os! - og hvor ulige meer kildres den, naar vi kan gjøre dem lykkelige, som vente det modsatte af os, og som har forskyldt det! - Hvormeget større føler Hjertet sig dog ved at give, end ved at tage! - hvormeget ædlere ved at give got end ved at give Intet! - hvormeget høyere

ved at give Got, end ved at give Ont! - Det er vist en Tilbøyelighed, som har sin Belønning i sig selv - Og, hvad dens Kilde og er, saa er det vist, at jeg altid har havt den; at jeg i den Tid jeg taler om følte den med en langt større Heede og Enthusiasme, end nu - og at jeg ved min Høy, med den ægtteste Velmeenendhed drak heele Verdens Skaal -

Himmel! - hvormange fiendtlige Krigs-Casser, hvor mange Steder plyndrede jeg ikke ud, i min sværmende IndbildningsKraft, for at hjælpe alle dem, som jeg kjendte nødlidende - Hvormange glade Ansigter, hvormange lykkelige gjorde jeg ikke! - Hvormange PleyeHuuse og Hospitaler rettede jeg ikke op! - Hvormange Familier bragte jeg ikke paa Fode, paa Østerrigernes Bekostning - Men man vil sige, at jeg paa || den Maade gjorde ligesaameget ont, som got-Jeg gjorde det ikke - 286 Et var det, at jeg baade holdt det for en Soldats Pligt at gjøre Fienden al Afbræk, følgelig at plyndre ham hvor og naar han kunde; og jeg var overbeviist om, at min Forskaanelse i den Fald kun lidet eller intet vilde nytte ham, da der dog var tusinde og tusinde, som vilde gjøre, det jeg loed være - Et andet var det, at min flygtige Indbildnings-Kraft undervejs i visse Maader oprettede al den Skade, den gjorde - Jeg bevarede, med Livs Fare, Jomfruer fra at blive voldtagne, og Værgeløse fra at blive dræbte - Jeg slukkede Ildebrande - Jeg tog en Deels Eyendomme under min Beskyttelse, og jeg gav en Deel nødlidende, fortvivlede eller kun grædende alt det igjen, som jeg og andre havde frataget dem - og hvorledes jeg bar mig ad, beholdt jeg dog, jeg veed ikke selv hvorledes, altid nok tilovers, til at besørge alle mine øvrige Indretninger - Det var en Velsignelse, som min Tænkemaade fortjente - Jeg imidlertid, jeg som sad ved min Høy og gjorde nogle tusinde lykkelige; jeg vidste, eller egentligere jeg formodede kun et eneste Menneske, paa heele Jorden, der havde nogen særdeeles Godhed for mig - Denne Tanke synes ydmygende - Men sandt at sige, brød jeg mig dengang ikke meer derom, end jeg i dette Øyeblik bryder mig enten om en Tønde Guld, eller om min NatHue -

Jeg drak, som sagt, en god Slurk, paa alle mine Venners, det er at sige paa heele Verdens Velgaaende -

Men nu forloed jeg alle UdenVærker - Jeg samlede mit heele Væsen, mine Tanker, mine Tilbøyeligheder, mine Ønsker, mine Sværmerier ind i mit Hjertes inderste Lukke - Som en Gjerrig, der med Fornøyelse en Tid lang har talt med unge Forødere, eller med trængende Arvinger, eller med Fordeelbringende Jøder, dog føler en hemmelig Glæde, naar han bliver af med dem, fordi han nu kan gaae ind i sit mørke Kammer, til sit Jernbeslagne Skriin, 287 og lukke det op - og bese, og beføle, og nyde sit Hjertes Gud - saaledes fandt jeg ligesom en Lettelse, da jeg nu troede at jeg havde afgjort alle mine øvrige Pligter, og uhindret af dem kunde lade min Sjæl, anstrænge alle sine Evner, paa at gjennemtænke, at skue, at nyde, sin skjulteste, sin kjæreste Tanke - dig, du elskeligste blant Pigerne! - Verden døde for mig, og jeg følte kun Arendse! -

Elskværdigste, himmelske Pige! - raabte jeg - guddommelige Arendse, dig har jeg gjemt tilsidst, for at nyde dig uforstyrret og længe! - - - Himmel! - hvad tænker du nu om mig, du dydigste? - Uden at tage Afskeed, uden at give dig det mindste Nys om mit Forsæt, gik jeg bort - Hvor brænder ikke mit Hjerte efter den Tid, da du kan see af Aviserne, hvorfor jeg gik, at du tildeels var Skyld deri, og at jeg ikke er dig uværdig! - || Vidste du dog, at Hoved-Formaalet af mit Foretagende, var at fortjene dig! - Var du dog Vidne til enhver af mine Handlinger! - - Men det er vist, det er et helligt Løfte; jeg vil troe dig Vidne dertil - Jeg vil troe dig nærværende - Og dersom jeg da foretager mig noget - dog det kan jeg ikke - men dersom jeg foretager mig noget, som er dit Hjerte uværd, du dydigste - da vil jeg kaste mig paa Knæe for dig, og underkaste mig din Tugtelse, og af bede det, og love Bedring! - Du skal være min Lederinde, min Dronning, min SkytsEngel! -

Og nu give Gud, at hellige Engle maae bevogte et hvert af dine Trin, og med deres gyldne Vinger tilhvirvle dig Lyksaligheder! - Klukklukklukullerolullerolullerolullerokluk! - - - -

Aha deiligste! - Men dersom nogen uværdig, det er at sige enhver anden, end jeg skulde understaae sig i min Fraværelse, at nærme sig til dig med Haab, da give Himlen, at de maae hvifte ham Sand i Øynene! - - at han ikke kan see dig! - - Ja før - før en anden, der ikke skjønnede paa dig, som jeg, skulde røve dig fra mig - - før 288 give Himlen, at din Faders Gaard maatte brænde af, saa at du intet frelste uden de Klæder, du gikst med! - at Kopperne maatte tilrede dig som et Dørslag! - at du maatte faae ildrøde Øyne; en finned Næse, en savlende Mund, og en Taille, som en sort Ræddike! - - Da, da skulde du see, at det ikke var din Skal, men dig, dig selv, det heele, det inderste dig selv, som din Ewald elskte! - Hvor vilde du da ikke blive rørt! - Med hvor kostbare Taarer vilde du ikke væde mine Kinder, naar du saae, at min Kjærlighed, min Troeskab var steget i lige Grad med dit Vanheld! - - Bdurrurrurr! - klukklukkluk! - - Imidlertid er det bedre, at du bliver, som du er! - -

Sig mig min deyligste, sig mig! - vil dit Hjerte slaae høyt? - vil dine Kinder blusse, naar du nu læser i de Berlingske Tidender: »En ung Dansk, ved Navn Ewald, har i den sidste Bataille, ved en Tapperhed der overgik hans Alder, frelst sin Generals Liv - Den unge Helt er let blessered, men Generalen har skikket ham en Standart til den første Bandage p. p.«? - Himmel! - - og naar du kort, kun kort derefter læser: »At vi ikke har tabt det sidste Slag, har vi maaskee den unge Cornet Ewald næst Himlen, allene at takke for - Rytteriet som bedekkede den høyre fløy, begyndte allerede at vige for den fiendtlige Ild; da han med sin Standart i Haanden, sprengte før ved sin Esquadron lige ind paa Fienden, og deels ved Ord deels ved sin Handling opmuntrede den til at følge sig - Massacren som den i Første Heede anrettede var skrækkelig, og vor Seyer

er fuldkommen - Hans Majestet har skjønnet paa vor Cornets Tapperhed, som han burde, og skjænket ham en ledig Esqvadron« - Bravo! - -

Deres Velgaaende, Herr Ritmester Ewald! - klukklukklukluk! - - - ||

Videre kommer jeg ventelig ikke i Sommer - Og det kan være nok! - Men til Vinteren begjærer 289 jeg Permission paa et Par Maaneder - Jeg flyver hjem til dig paa Kjærligheds Vinger; og legger mig selv, mine Lorbær, og maaskee en eller anden fiendtlig Prindsesses Klenodier for dine Fødder - O min Arendse! - da vil du smiile - men naar jeg igjen skal bort - da vil det koste dig nogle Taarer! - Dog man kan ikke undvære mig ved Armeen! - Æren kalder! - og som en Lynild sees jeg i Spidsen af min Esqvadron, just i det der leveres et FeldtSlag - Alting er i Forvirrelse - Med Sabelen i Haanden styrter jeg ind paa Fienden - jeg adsplitter, jeg forfølger ham - han retirerer ind i en af sine beste Fæstninger, og i Stridens Heede trænger jeg mig ind med ham - Jeg besætter Porten, holder den ryddelig for vore øvrige Tropper; og inden han kan besinde sig, har jeg erobret Fæstningen og plantet de kongelige Faner paa Voldene - Alle Munde, og alle Aviser blive fulde af min Roes - Alle Udenværkerne af Commendantens Frue, skikker jeg som et SeyersTegn til min Arendse - Kongen gjør mig til Oberst og slaaer mig til Ridder - Potz tausend! - Jeg var tilfreds at det kun var Vinter igjen, at jeg snart kunde komme hjem og gjøre Dem min Opvarnting, min naadige Frue Oberstinde! - Imidlertid har jeg den Ære, at erindre Deres Velgaaende! - - Klukklukluk! - Dog det bliver ikke derved - - Snart bliver jeg General o. s. v. -

Der var til Lykke intet meer i min Flaske - En vis Calif søgte, da han var forvildet paa Jagten, Skjul hos en Arabisk Bonde, og begjerte noget at drikke af ham - Bonden, som langt fra ikke drømte om at beherberge de Troendes Behersker, og kun lidet brød sig om Mahomets Forbud, satte i sin God-Hjertighed en Kande ret god Viin for sin Gjæst; og Califen der ligesaalidet brød sig om Prophetens ViinMandat, drak uden Betænkning en god Slurk deraf - Min Ven, sagde han, i det han satte Kanden fra Munden, du dømmes maaskee 290 af min Klædedragt, at jeg er en ubetydelig Person; men jeg kan sige dig at jeg forestiller noget ved Califens Hof, og der maaskee kan tjene dig - Det er got, svarede Bonden - herpaa toeg Califen fat paa Kanden igjen, og drak efter sit Hjertes Behag - Din Viin er fortreffelig, sagde han, i det han pustede; og for at gjøre dig vis paa din Belønning, vil jeg kun sige dig at jeg er Califens Yndling og altid den nærmeste om hans Person - Det er mig kjært svarede Araberen - Din Bevertelse, skal vist aldrig fortryde dig, sagde Jægeren, da han efter en lille Pause havde drukket tredie Gang; thi jeg kan ikke længer dølgge det for dig, at den du har havt under dit Tag, er de Troendes Behersker Al-Mauni selv - Nu snappede Bonden sin Kande og vilde gaae bort dermed - Den undrende Calif spurgte ham om Aarsagen - Ey, raabte Bonden, der som du drak engang endnu, kan det ikke feyle, at du jo blevst til vor hellige Prophet; og end en Drik, da skulde du sige, at du varst Gud i Himmelen - Denne Historiette er ofte fortalt; og jeg skulde ikke have fyldt mit Papiir dermed, om den ikke havde saa megen Lighed med min - I det mindste skulde neppe nogen Potentat have været sikker for mig paa sin Throne, dersom min Flaske ey havde været tom - ||

Nu heldede jeg mig fuldkommen tilbage, og under de sødste Sværmerier faldt jeg i en tryk Søvn - Hvorlænge jeg har sovet, veed jeg ikke; men da jeg vognede, heldede Dagen stærk; og da jeg af en meget naturlig Tilskyndelse strax løb op paa min Høy, for at see efter Skibet, fandt jeg, at det var borte -

Hvilken nye Forvirrelse! - siger maaskee en Deel af mine Læsere - og, hvilken nye Føde for min romanske Sjæl! - siger jeg - Ene, om Natten, i en ubekjendt Egn - det tegnede til et besynderligere, et frygteligere Eventyr, end jeg i mine meest sværmende Drømme havde haabet 291 saa snart - Min høyre Haand begyndte mekanisk, Sjælen ubevidst, at lege med Pistolen; og med langsomme, stive Skrit gik jeg ned af min Høy -

ARENDSSE

Havde jeg da og en Arendse? - Eller var det en Dulcinea, som min IndbildningsKraft allene skabte sig, fordi den trængte dertil? - Ney, ved Cupido, jeg havde en, eller egentligere jeg havdes af en deylig, en fiin og skarpsindig, en ædel, en majestetisk Arendse - en af disse skyggefulde Skjønheder, hvis Smiil er som Soelens igjennem en regnfuld Himmel - hvis Vink er en gjennemtrængende en uimodstaaelig Straale af tungsindet Dyd - en af disse bydende, mægtige, fortryllende Brunetter, som man ikke kan see uden Ærefrygt og neppe elske uden Tilbedelse - En Arendse, med store mørkebruune, straalende Øyne, med en lille kroged Næse, en Mund hvorpaa Gratierne syntes at skjærtse, tykke kastaniebruune Lokker, som beskyggede en sneeviid Hals, to runde, elastiske, svulmende - - o Himmel! - jeg glemmer mig! - men det vigtigste! - En Arendse, med en dydig, en vittig, en satt og en høy Sjæl - en Arendse, med det ømmeste Hjerte, som nogentid har slaaet bag ved et Snørliv! - Jeg havde hende - O Himmel! - o mine Læsere! - O du, som Smerter har gjort følsom og øm, du som mishandlet, forladt af Verden sidder i din ensomme Hytte og læser dette

Blad, for at forslaae din Kummer - lad en eneste medlidende Taare dryppe derpaa! - Jeg havde min Arendse - og nu har en anden hende! - Fordum nagende og martrende, nu snigende og dræbende Gift! - Erindring om mit Tab! - fortærende, ødeleggende Tanke! - Kilde til min Fortvivlelse, mine Uordener og mine Ulykker! - Kilde til min 292 daglige Kummer, og mine Taarer! - naar vil du fortørres? -

Saaavit jeg kjender mig selv vilde jeg have forsmertet mit Tab, om min Arendse var blevet lykkelig - Hun er det ikke, langtfra ikke - Gjerne meer end gjerne, synes mig, vilde jeg have undt den hende, der bedre end jeg kunde have skjønnet paa, kunde have belønnet og bevart hendes Fuldkommenheder - O Gud! - o Medynk! - Kummer, nagende Kummer har udtæret min blomstrende Arendse - Nu er hun Sorgens Aftryk, Dødens Billede - Nu bringer en frygtelig Sygdom, Skrækkens Datter og Moder hende daglig paa Gravens Brede - ||

ARENDESE

Det er neppe to Aar siden, at min Arendse kom til mig, da jeg laae i min ensomme Hytte, uden andet Selskab, end min Kummer og mine Smerter - Blege og indfaldne var den deyliges Kinder, og en mat Gnist af den mig saa bekjendte Ild skimrede endnu kun i hendes Øyne - Hun forekom mig, som den lidende Dyd; - som Arria, da hun med Døden paa Læberne; med det dybe dræbende Saar i Brystet, rakte sin P_tus Dolken - og sagde - det smerter ikke min P_te! - Med en Clementinas melancholske, afmaalte, langsomme Gang, med hendes ærværdige Kummer i hvert et Træk, med en kjæmpende og uovervindelig Høyhed, gik hun hen til mit Leye, og lagde de yderste Spidser af tre Fingre paa min zittrende Haand - »De forrige Tider er forsvundne, Ewald; sagde hun; og gik hastig bort, som om hun frygtede, at have sagt for meget - Ja de ere forsvundne, sagde jeg, og saae stivt paa det Sted, hvor hun havde staaet; og ikke en eneste venlig Taare vilde lindre mit beklemt Hjerte - O min Arendse! - min Arendse! - -

293

ELSKOV

Tilig fandt mit Hjerte en ulmende Gnist af dig du Levning af Paradiis, du himmelske Kjærlighed - Dannet, som det var af sin Skaber til alle ømme og stærke Følelser, aabnede det sig let for den sødeste og meest igjennemtrængende af alle, uden enten at kjende dens Farligheder, eller den selv - - Jeg elskte, førend jeg vidste hvad det var at elske, førend jeg formodede anden Forskjæl paa Kjønnene, end den der falder enhver daglig i Øynene - De, som ønske, at kjende Mennisket, vil ikke tabe derved, om de nøye legge Mærke til denne Artikel af mit LevnetsLøb - De vil deri finde de deels stigende deels efterhaanden faldende Grader af en barnagtig, en sand og dydig, en romansk, en vellystig men fiin og smagfuld, og en blot vild og brutal Elskov - Men jeg maae ruste mig ud med meer Luune, førend jeg kan skrive herom - - laan mig dog et Glimt af den Aand, min Yorik, som lærte dig at flye for Døden, til Breddene af Garonne! - laan mig det, at jeg maae flye for den dræbende Tanke, som forfølger mig - for den mordiske Erindring af de Tider, som ere forsvundne! -

Jeg kan ikke - jeg kan ikke tænke andet, end den Deel af min Lyksalighed, som de toeg med sig i deres AfGrund - Bort! - Bort! -

Den muntre, raske, modige Ungdom, den uskyldige, ubesmittede Samvittighed, det følsomme, varme, glade, haabefulde Hjerte, den dristige, skaberiske IndbildningsKraft, svæve i en lang Skare forbi mig, som ligesaamange blege Spøgelser af afdøde Venner - Bort! - Bort! - fortrædelige Skygger! - Jeg vil holde Haanden tæt for Øynene og ikke see dem - -

Veed jeg ikke, at Gud elsker mig? - og ikke vil forlade mig -? - Har jeg desuden ikke oprigtige sande Venner? - Har jeg ikke mit Udkomme 294 paa meer, end et Aar? - Sidder jeg ikke i en god LæneStoel og har et got Glas rød Viin staaende ved min Side? - - - - Hvi græder jeg uskjønsomme da? - - -||

ELSKOV

Jeg var i det høieste kun tretten Aar gammel, da jeg følte det første Glimt af Kjærlighed - Ikke, at jeg dengang skulde have vidst, hvad det var jeg følte - Men jeg har siden udfundet, at det ikke kunde være andet - Neppe kunde noget Barn være meer uvidende og uskyldigere i slige Ting, end jeg var dengang, og en god Deel Aar derefter - Jeg var dengang i Kost og Underviisning hos Sl. Rector Licht i Schleswig, der boede i den lange Gade, og en middelaldrende Regimentskorteermester-Fruer, var den, som første Gang kastede sine EnterHager i mit Hjerte - Kjærlighed er som alle vore øvrige Passioner - den bilder sig nøye efter de Ting vi kjende, efter de Begreb vi har - Derfor elsker en Professor Philosophiae som en Platoniker, eller i det mindste som en af Heltene for Christi Fødsel; en Hofmand, som en Bedrager - og en Bonde, som en Tyr - Jeg var et Barn, og elskte, som et Barn - det er at sige; jeg betragtede den, jeg skjønt uvidende tilbød, som en Moder - men, som den elskværdigste blant alle Mødre, mod hvilken jeg ikke allene uden Tvang gjerne vilde, men selv ønskede, brændte efter at vise den meest uindskrænkte Lydighed, den dybeste Underkastelse - Gid jeg dog engang kunde komme i Selskab med hende, og hun vilde befale mig noget, sagde mit lille svulmende Hjerte! - - Hvor vilde jeg flyve! - Gid hun i Hidsighed, uden at jeg havde forskyldt det, maatte straffe mig - slaae mig! - Hvor vilde jeg ikke da med Taarene i Øynene kysse hendes Hænder! - hendes Fødder! - 295 Da vilde det angre hende, naar hun saae, at hun havde gjort mig Uret, da vilde hun beklage mig, og maaskee kalde mig sin Ewald - Disse var tilforladelig de vellystigste Billeder, hvormed Cupido dengang lokkede mig - Hvert Øyeblik, som jeg kunde stjæle fra mine Bøger, tilbragte jeg ordentligviis, og de fleeste Tider mekanisk, uden Forsæt, i Vinduet eller i Gade-Dørren - Jeg strøg mit Haar tilbage, trak mine Halv-Ermer og mit Kalve-Kryds frem, og naar jeg saa opdagede min Elskelige, stirrede jeg uforventd paa hende; indtil jeg var saa lykkelig, at hendes Øyne mødte mine - Da var det, at jeg bukkede med Næsen lige til Jorden, og vilde Skjæbne mig da saavel, at hun ledsagede det Kniks, hvormed hun takkede mig, med et lille Smil - o da ønskede jeg hende bort, blot for at kunde nyde dette Smil i Eenrom - Jeg er nysgjerrig for at vide, om denne gode Fruer, har mærket noget til min forvovne Daarlighed - Jeg har i min Levetid aldrig talt med hende, men saa meget er vist, at hun var en stor Deel erfarnere, end jeg; og at det uden Tvivl har været af blot Foragt for min Barndom, om hun har mistydet alle mine dybe Complimenter -

Denne Ild blev snart slukket - enten det var, fordi den havde fortært alle de Kniks og Smil, hvorved den næerte sig, og følgelig ikke havde meer Materie at brænde ved; eller fordi min Regimentskorteer-Mester-Fruer var flyttet bort, erindrer jeg nu ikke meer - Og nu havde || mit Hjerte Roe, indtil en Flensborger Pige efter et halvt Aars Forløb paa nye tændte det i Brand - Denne Pige, som tjente os, havde saavit jeg erindrer et af de almindelige Ansigter, der gjerne lader dem gaee i Fred, som ellers vil skjømte sig selv - Hendes Overlæbe var desuden, fra Næsen af, altid tæt bedekket med brugt og ubrugt Tobak; hvilken Omstændighed just ikke er af de meest tillokkende - Men som sagt, jeg elskte, som et Barn - Et par 296 sneehvide svulmende Skjønheder, som hun til Over Flod blottede, saameget hun vel kunde; og som umiddelbar erindrede mig om de Sødheder jeg havde smagt i mine spædeste BørneAar, stjal min Opmærksomhed og mit Hjerte i et Øyeblik - Med faae Ord; dersom jeg elskte Regimentskorteermester-Fruen, som min Moder, saa elskte jeg den lille Flensborgerske, som min Amme. Hvem der dog maatte berøre dem - kysse dem! - sagde jeg! - Hvem der dog endnu var et Barn, og kunde klappe, kramme, suge dem! - Man seer, at her allerede var meer Materie, meer Sands i denne Kjærlighed, end i den forrige - Hvormange af de forønskede Friheder, hun tilstædte mig, erindrer jeg ikke og vil jeg ikke erindre - Saameget er vist, at jeg spillede min Roman saavit, at jeg en god Markedsdag, for de sidste af mine Lomme-Penge kjøbte et Par Alen Paille Silke-Baad, som jeg foræerte hende - og at hun belønnede min Galanterie med et eller fleer kraftige Kys, hvoraf jeg, i Betragtning af det jeg oventil har sagt, formodentlig er kommet til at nyse - Endnu maae jeg erindre, at da jeg nogle Aar derefter, paa min udenlands Reyse, ved en Hændelse mødte denne Pige paa Flensborger Gade; forekom de før saa elskte Skjønheder mig, som et Par MalkeBøtter; og uagtet jeg af Naturen baade er godhjertet og høflig imod det smukke Kjønn; faldt det mig dog næsten tungt, at besvare alle de Høfligheder, hvormed hun forekom mig, med to venskabelige Ord - - Men det er Slutningen af alle disse vilde sarkophagiske Passioner - Og desuden var mit Hjerte den Tid fuldt af Arendse -

Et andet lille Blus, som en peen, smallived, hvidhuded freined Cancellieraads-Datter, tændte an i mit unge Bryst, da jeg læste til Confirmation hos Præsten Herr Cramer, skulde neppe være værd at tale om, dersom det ikke var i Betragtning af dets egentlige Tynder - Jeg var, som jeg har 297 erindret, og som man let kan troe mig, dengang saa uskyldig, at jeg virkelig ikke vidste hvad Kjærlighed var, og at jeg enfoldig nok troede, at man ingen elskte, uden den, hvormed man giftede sig - Da dette sidste nu ikke kunde løbe ind i min Plan, saa bliver det temmelig klart, at jeg dengang hverken troede at elske min Regimentskorteermester-Fruer, eller min Flensborger Pige, eller min freinede Jomfrue - det maatte da være denne sidste, som jeg havde gjort saa alvorligt et Anslag paa, hvilket jeg dog ikke erindrer - Thi hvad de to første betreffen, da kunde jeg af de Romaner selv, som dengang allerede fordærvede min Indbildningskraft, ikke lære, hvad jeg skulde gjøre af dem - || Men nu, da jeg med meer Erfarenhed seer tilbage til hiine Tider finder jeg ikke allene Kjærlighed i min daværende Opførsel, men selv alle de Motiver endskjønt kun en miniature, som siden har drevet mig, og som saa ofte har drevet andre til de heftigste Passioner - Det som

drev mig til at elske RegimentsKortteermesterFruen, var virkelig et Glimt af den himmelske Sympathie, det jeg veed ikke hvad, som umiddelbar føder Ærbødighed eller Ærefrygt af sig, og som foreenet med den, nøder os til at elske, at ære, at tilbede ikke allene vor Overvinderskes Person, ikke allene hendes mindste Handlinger, men hendes Aandedræt, det Sted hun har staaet paa, hendes Feyl, den Uret hun gjør os - - nøder os til at ønske hendes Vel over alting, og at forfremme det efter Evne, uden mærkelig Hensigt til os selv - Min Tilbøyelighed for den Flensborger Pige, var i Hensigt til dens DriveFjære af en gandske modsatt Beskaffenhed - Jeg vil nok troe, at en eller anden legemlig Skjønhed kan bringe det føromtalte je ne sçai qvoi i Gang, omtrænt, som Vinden bringer et OrlogSkib til at seyle, eller en antændt SvovelStik et KrudtTaarn til at springe - - men til at frembringe det, er den fuldkomneste 298

Skjønhed i mine Tanker langt fra ikke tilstrækkelig - De to forførrerske Skjønheder, som min Flensborger Pige havde at fremviise, indprentede mig langt fra hverken Ærbødighed, eller noget besynderligt Ønske for hendes Vel - Det var egentlig kun mit Selv, min Fornøjelse, som jeg tænkte paa - Jeg kunde ved denne Leylighed saagot som Vinetti og maaskee saa got, som Aretin selv skrive en Afhandling om Nuditeterne og deres Virkning, der vilde være af en væsentlig Nytte baade for Naturforskere og for Moralister; - men jeg frygter for at efterlade mig et Ord, et Bogstav, der kan, selv kun ved en Hændelse afjage et ungt Ansigt en Rødme; et uskyldigt Hjerte, en lastværdig Bevægelse - Og jeg frygter næsten i denne Materie, allerede at have sagt for meget - Den Art af Kjærlighed, som jeg følte for min lille fregnede Jomfrue, havde igjen en Oprindelse, der var gandske forskjællig fra de to ovenanførte - Forfængelighed var, som jeg nu begriber, den Snare, hvori mit Hjerte da blev fanget - - virkelig fanget - Thi det havde kun været almindeligt, om jeg i mine Ønsker altid havde ladet mig nøye med, at ansees for elsket - Men uformærkt forandrede mit Ønske sig fra at ville ansees derfor, til at ville være det - Og dette tænker jeg er en Sjeldenhed - Thi gjerne har man en eller anden med Høyagtelse incompatible Fordom mod den, hvormed man faaer i Sinde blot at pryde sig - Mit LevnetsLøb skulde blive uendeligt, om jeg ved alle Leyligheder vilde udførligt opskrive mine Betænkninger; og denne Materie, som sagt, er desuden for øm - Jeg vil derfor spare de mange smukke Ting, jeg havde at sige i denne Fald; skrive min Historie, som den er, og lade enhver slutte deraf, hvad han kan - Jeg var den ø-||verste blant de Dreng, der gik til Læsning, ligesom min Elskelige var det blant Pigerne - Denne Omstændighed allene bevægede os strax og uden Aftale til, at 299

give hinanden vor Ret, ved at skjælne os paa en kjendelig Maade fra Mængden, og at hilse hverandre baade før, og oftere og dybere, end nogen anden - Men aldrig bøiede mit Legeme sig saa dybt, at jo min Sjæl i Forhold kneysede destohøyere; og jeg tænker, at det omtrent har havt samme Beskaffenhed med hendes - »Af Erfarenhed« - sagde omtrænt mit Compliment - »af SelvBevidsthed, veed jeg, min Jomfrue, at De ikke skulde nyde denne Rang, dersom ikke Fødsel og Fortjenester berettigede Dem dertil - Jeg yder Dem derfor efter min Pligt den Ærbødighed, der unegtelig tilkommer Folk af Deres og mit Slag« - »Det er just Deres Plads, min Herre« - saaledes svarede hendes Kniks omtrent - »det er just Deres Plads, som gjør Dem min Opmærksomhed værdigere, end nogen af de andre« - - Denne Distinction voxte, som alting, Gradeviis - Vor Opførsel faldt i Hensigt til de andre, fra Koldsindighed, til LigeGyldighed, og derfra til Foragt - og steg i Hensigt til os selv fra Høflighed til Ærbødighed og derfra til en næsten virkelig Høyagtelse - I det mindste dreyede hun sig efterhaanden meer og meer, saa at hun tilsidst naar hun neyede sig for mig næsten vendte sine Selskabs-Søstre Ryggen, da hun dog i Begyndelsen stoed i lige Linie med dem; og jeg som først værdigede en og anden en temmelig fortroelig Hilsen; jeg affærdigede dem tilsidst alle under et, ved et gesvindt Slag med Hatten - Paa den anden Side, glemte vi aldrig, naar vi reciterede vor Lectie for Præsten, at affectere den nøyeste Opmærksomhed paa hverandres mindste Ord, paa Bevægelsen af vore Læber; ligesom vi altid, naar det var forbi, gav hinanden, enten vi saa havde gjort det ret eller galt, vort Bifald tilkjende ved et beundrende Smil - Naar de andre blev afhørte, affecterede vi derimod desto meer Skjødsløshed; og Forfængelighed drev mig uværdige saavit, at jeg i den Tid 300

tryglede hendes Bifald ved adskillige smaae Pudserier; som da de, efter Ønske blev belønnede, opmuntrede mig til fleer og større; indtil jeg derved tilsidst tildroeg mig alles og i sær Præstens Opmærksomhed - Heri begyndte vi allerede at skjælne os fra hinanden; ligesom jeg er overbeviist; at det var mig allene, hvis Hjerte faldt i den Snare jeg selv havde opstillet - Jeg kunde tydelig see paa vort lille Selskab, at enhver formodede en Slags Forstaaelse imellem mig og min Heltinde; og det blev min Ærgjerrighed derom at gjøre, at vedligeholde denne Formodning - Jeg sparede i denne Hensigt intet; uden Ord; hvoraf jeg tilforladelig ikke troer, at have vekslet tyve i min Levetid, med min daværende Elskelige - Men jeg anstrængede alle min Sjæls Kræfter paa at forfiine, at styrke og at udviide Pantomimens Sprog, som Naturen selv havde lært mig, jeg veed ikke hvorledes - og dette kunde ey andet, end bringe alle de ømmeste, følsommeste Fibrer af mit Hjerte i Bevægelse - Som en god Acteur, i sin Rulles Hede, || ofte glemmer sig selv, og virkelig bliver den, som han kun skulde forestille; saaledes gik det mig - Jeg ønskede, skjönt kun Gradeviis og uformærkt meer og meer Virkelighed i min Leeg - Jeg begyndte at føle en Art af martrende Kulde i mit Hjerte, naar jeg gik fra Præsten, og jeg længtes meer efter at komme der igjen, end jeg skulde have gjort, om jeg ikke havde formodet min freinede Pige der - Dette gik saavit, at jeg, endog efter at den Forbindelse, hvori vi havde staaet, var ophævet; i nogle Uger spildte mangan en Gang forbi hendes Vinduer, blot for ved mine dybe Hilsner at trygle et Kniks af hende - Videre forbød Omstændighederne mig dentid, at komme - og da dette Neyende, saa betydende, som det endog undertiden kunde være, var for liden Næring for mit Hjerte; faldt det snart i Dvale; og det heele forsvandt af sig selv - Jeg igjentager, førend jeg 301

slutter denne Paragraph, at jeg dengang, saa vit jeg erindrer, uagtet alle disse anførte Følelser, ikke tiltroede mig Kjærlighed, eller egentlig vidste, hvad den var - Dersom jeg elskte de to første, som min Moder og som min Amme, saa elskte jeg denne sidste, som en Syster eller en Veninde; og mit høyeste Ønske steg kun til

at ville agtes og yndes meer end andre af hende - To Fordomme som den Tid var mig indprentede; at man nemlig ikke kunde elske, uden den hvormed man giftede sig; og at man kun kunde gifte sig, naar man havde LeveBrød; hindrede mig i at fatte større Anslag - De Romaner selv, som jeg læste, lærte mig ikke meer - Thi hvad de sagde meer end de burde sige for unge Læsere; deraf forstoed jeg til min Lykke pladud ikke et Ord - Dog min Skjæbne vilde, at jeg snart, altforsnart skulde blive bedre oplyst - Endnu maae jeg erindre, at jeg saa tiilig ikke allene følte, men selv, uroest, opvakte en Art af Kjærlighed - En stumpet, tyk, kobberansigted Pige, paa sin mellemste Alder - naar man ellers regner 90 Aar for den yderste Pund af det menniskelige Liv - en Pige, som havde tilbragt omtrænt de sidste tredive Aar af sin Levetid i min Rectors Huus, som ikke allene opvartede hans Pensionairer, men og troede sig berettiget at udøve en Art af Myndighed over dem - en knarvurn, om ikke bidsk Skjønhed, som jeg virkelig traktes i Haar med, den første Aften jeg havde den Ære, at komme i Kjendskab med hende; og som jeg siden kun ved Tvang havde kundet forliges med - hun maatte, som jeg nu kan slutte mig til, Tid efter anden have opdaget noget hos mig der, behagede hende - Endeel Caresser, af hendes Façon - en voxende og ellers ubegribelig Føyelighed; og især nogle Friheder, som hun ved visse Leyligheder toeg sig; overbeviise mig nu derom, da jeg har Erfarenhed nok til at forstaae dem - Havde jeg den Tid været tre, fire Aar ældre, tvivler jeg 302 af mange Grunde ingenlunde paa; at jeg jo var blevet et nyt Beviis paa den meget grundede Sætning; at et ungt Menniske staaer den største Fare for at tabe sin Uskyldighed i et middelaldrende Fruentimmers Arme - En Grund hertil, som jeg før har anført noget af; og som jeg næsten tvivler paa, at nogen før mig udtrykkelig har bemærket; er den - at nemlig Kjærlighed saavel som den vi elske, ligefrem omdanner sig i vort Hjerter, efter de Begreb vi har; og at vi følgelig, som Børn, før kan falde paa at elske dem, der ligne vore Mødre, og vore Ammer, end dem, der ligne vore Systre - - || For deres Skyld, som maaskee turde sige, at denne Paragraph af mit Levnets Løb, var umoralsk, vil jeg blot pege paa de Lærdomme, som enhver uden al nøye EfterTanke, kan skumme lige oven deraf - Saaledes vil uden Tvivl Regimentskorteermester-Fruerne, ved første Øyekast lære at tilmaale de unge Drenges deres Venlighed og deres Hilsener med Agtpaagivenhed, Karrighed, og selv med Strængthed - og de Flensborger Piger vil lære at bedække deres Bryster noget omhyggeligere - Præsterne, vil, som jeg haaber, herefter tage sig meget nøye i Agt, for at give Forfængelighed den mindste Føde i deres unge Forsamlinger - og de der har Kostgjængere, vil ikke lade deres endskjønt gamle Piger, komme dem for nær, naar de er fjorten Aar gamle -

Da jeg i mit femtende Aar kom til Kjøbenhavn, og blev Student, var mit Hjerter saa reent for Elskov, som en Tavle, hvorpaa intet er skrevet - Men her lagde Forfængelighed mig snart en nye Snare - Jeg kom til at logere paa Kammer, med min ældste Broder og to andre unge Studenter, hvoraf den yngste var i det mindste to Aar ældre end jeg - Jeg veed ikke, om alle unge Mennisker i Almindelighed, naar de blive det, man kalder Karle, sætte saa stoer en Priis paa deres Karlskab, som vi satte 303 derpaa - Men det er vist, at vi ansaae denne nye Rang, vi havde opnaaet baade for vort høyeste og vort ømmeste Point d'honneur - og at jeg i sær, den Tid, tusinde Gange heller havde ladet mig skjælde for en Skjælm, end for et Barn, eller en Dreng - Jeg begriber nu, at min onde Samvittighed allene var Aarsag heri - at jeg nemlig fandt mig meer fornærmet ved en Beskyldning, som den overdrevenste Stolthed ikke kunde forestille mig som reent ugrundet; end ved andre, hvorfor mit Hjerter strax frikjendte mig - Jeg havde imidlertid, om jeg ellers vilde forsvare min Post, mange fleer Vanskeligheder at overvinde, end nogen af de andre - Jeg var baade den yngste og den mindste, og som jeg før troer at have anmærket selv i Forhold af min Alder virkelig liden - Da der nu, som man veed, i alle eller dog de fleeste huuslige Selskaber hersker en lovlig Sædvane, der har sin Oprindelse, af Begjærighed efter TidsFordriv - at nemlig en, som man siger, maae holde Lyset for alle de andre - saa var det ingen Under, at mine tre SelskabsBrødre strax udsaae mig, som en Person, der var best skikket til dette Brug - Jeg havde al min Vittighed og alt mit Mod nødig for at afvende denne Ulykke - Dog kunde jeg, uagtet alle mine Bestræbelser ikke bringe det saavit, at man vilde tage mig for fuld - Gives da tilkjende, at der især ere fire Mærker, hvorved en nyegjort Karl uimodsigelig kan beviise sin Mandhaftighed, og uden hvilke hans academiske Indskrivelse, og selv hans Kaarde kun lidet vil hjælpe ham - Intet af disse fire Mærker fattedes mine tre Contubernaler, og jeg allene, jeg uheldige kunde ikke fremvise et eneste af dem - Det første, som er at røge Tobak, forbød en da uovervindelig Modbydelighed mig - det andet, at gaae paa Verts-Huus; dertil var jeg endnu den Tid for undseelig og frygtsom - det tredie var at lade sig barbere, og jeg ulykkelige var da saa glat 304 paa min Hage, som jeg nu er inden i min Haand - det fjerde var at have en Kjæreste - Dette syntes mueligst for mig at opnaae - og jeg besluttede saa stadigt at ville have en jo før jo heller; at dersom til den Tid den fromme Magdelone, eller den cumanske Sybille eller Hexen af Endor, med en eneste venskabelig Mine, havde gjort mig dristig nok, at byde mig frem, jeg da uden mindste Betænkning skulde have kastet mig i hendes Arme. - ||

ARENDSE

Jeg gik til min Ydmygelse, længe forgjæves til Marked, med mit Hjerte, min Haand, mit Latin, Græsk og Hebraisk, og - det, som var tusinde Gange kostbarere, end alle mine Eyendomme - med mit Haab; og et utømmeligt Forraad af Enthusiastiske Udsigter - Imidlertid troer jeg ikke, at kunde beskyldte nogen for denne MisLykke, uden mig selv - Thi jeg var til mit Vanheld, en af de undseelige Kjøbmænd: som kan staae heele Dagen paa Torvet, uden at sælge noget; fordi de ikke tør frembyde deres Vahre til de forbigaaende, uden naar disse spørge dem derom, eller i det mindste med en forekommende venlig Mine ligesom indbyde dem dertil - Men min Skjæbne vilde, at der i den Kreds, hvori jeg dengang dreyede mig, ikke var et eneste FruentimmerAnsigt, der selv ved al Kunstens Hjelp, kunde frembringe et af disse opmuntrende Smiil, der allene kan give en ung Begynder Dristighed nok til at sige: jeg elsker dig - Jeg vil her just ikke tale om deres Heslighed, som jeg da kjendte; endskjønt denne virkelig ikke var ubetydelig - En venskabelig Medusa - om man ellers kan forestille sig saadan en - - havde været nok til mine Hensigter - Men jeg taler blot om visse - jeg var tilfreds, at jeg kunde oversætte 305

det Franske refroignées - om visse bizarre, fraskrækkende, truende, bidske Træk, hvormed enten Naturen, eller en særdeeles Omstændighed, i vor Mellem-Stands sædvanlige FruentimmerOpdragelse; havde udsmykket deres Ansigter; og som langtfra at komme min Blødhed til Hjelp; gjorde, at jeg med den ziirligste KjærlighedsErklæring paa Læberne, stoed og gabede, hvergang jeg saae dem - Man finder nemlig for got, i de fleeste Huuse af vor midlere Stand; saa tillig, som mueligt, at indskjærpe de unge Piger - at Mand-Folkene ere en Art, af feige Crokodiler, der, ligesom Fabelen siger om Nilens Tyranner; klynke og græde, blot, for at bide - eller, det som verre er, at opluge de Fruentimmer, som vil høre paa dem - men, som der paa den anden Side, heller ikke behøves meer til at skrække, og at gjøre reent uskadelige, end et par uhøflige, xantippiske Ord, eller blot et sammensnerpet, grimassefuldt, baragruinisk Ansigt - Iblant de Damer, som jeg dengang kunde haabe at blive lykkelig hos - befandt sig, øverst paa Listen, en Broderdatter af min Vert - af ham, som siden blev min Sted-Fader - Hun var HuusJomfrue hos ham, ikke over fire og tyve Aar, og af en gandske lidelig Skabning - Maaskee, at de to sidste Omstændigheder gjorde mig mit forehavende Frierie behageligere, eller i det mindste taaleligere - Men det er unegteligt, at den første baade var, og af sin Natur burde være, den mægtigste Tilløkkelse for mit forfængelige Hjerte - Havde jeg været heldig, skulde jeg kunde have seet alle mine Contubernaler over Skuldrene - Ingen Omstændighed kan smigre et forfængeligt ungt Menneske meer: end den, at være, eller i det mindste synes, at være i god Forstaaelse med Jomfruen i Huuset - Han nyder sin Triumpf daglig og hvert Øyeblik; da derimod de ligesaa forfængelige, som leve under et Tag med ham; og || maae søge en Pige, hvormed de kan pryde sig, uden for 306

Huuset; kun sjelden kan - - - - - være pyntede, kun sjelden fremviise deres Fortjenester hos det smukke Kjøn - Og det er uden at tale om de maaskee væsentligere Fordeele, som han har af sin Elskeliges Indflydelse paa den daglige Oeconomie; og hvori han - saa uegennyttig han i denne Fald og ellers kan være - dog altid finder den søde Fornøjelse, at ærgre og ydmyge dem, der tør sette sig i Lighed med ham - Da jeg nu, som sagt elskte, eller egentligere havde besluttet at elske af blot Forfængelighed; kan man ikke undre sig over, at jeg anstrængte, skjærpede, udpyntede og ved alle muelige Leyligheder fremviiste alle mine formeente Elskværdigheder, for at vinde, eller i det mindste synes at vinde denne føromtalt HuusJomfrue - Jeg har, som jeg tænker ikke nødvendig, at sige mine unge Landsmænd - at min Tale i hendes Nærværelse altid blev meer afveyet - peen - sødtlisplende - afbrudt, end hos andre - og i forbigaaende sagt, dette sidste, som jeg vilde have at hun skulde troe det, af Mangel paa Udtryk og Aande; men virkelig oftest af Mangel paa Tanker - Heller har jeg ikke nødvendig at sige, at jeg ofte sukkede, naar jeg formodede, at hun kunde høre det; eller at jeg altid havde et 7/8 beundrende og 1/8 frygtsom-kjærligt Smiil i Beredskab, til alt hvad hun sagde, enten det saa var slette VaskerKoner, eller hendes Faders Kjør, eller ny modige Sætter hun talte om - eller, at jeg altid vovede, at falde paa Næsen, for kun i Tide, at tage hendes Tørklæde, eller hendes Vifte, eller hendes UdGifts-Sedler op, naar jeg var saa lykkelig, at hun tabte dem - eller at jeg i Selskab af andre Fruentimmer, for at smigre hendes Egenkjærlighed, altid affectederede at bukke mig dybest for hende - eller - - - eller - - - eller - - - at jeg bar mig ad som en hver Nar, der vil vinde - eller om man heller vil, som enhver Bedrager, der vil forføre et Fruentimmer, ved at angribe det fra den Side, som 307

man, jeg veed ikke ret hvorfor, ligesom af Naturen anseer for at være deres svageste - Men da alle disse Approcher, saa nyttige, og umistelige, som de ellers kunde være, dog egentlig kun udgjorde Forspillet til en ordentlig Beleyring; saa forstaaer det sig, at jeg maatte vove noget meer, førend jeg kunde haabe at indtage min Dame - Jeg burde nemlig enten med rene Ord, eller i det mindste med ligesaa tydelige Miner sige hende, at jeg var dødelig forelskt, at Verden ufeylbarlig vilde tabe en meget haabefuld Student, om hun ikke af Medynk ville forelske sig i mig; og at jeg endelig, saasnart det behagede Himmelen og hende, var beredvillig, at overlevere mig til hende, paa Naade og Unaade, saaledes som jeg var, med alle mine Gloser, Phraser, Sententser, Syllogismer, Testimonier og Udsigter - Jeg vovede da dette Spring; og uden al Tvivl har jeg skjælveth, da jeg vovede det - Thi endskjønt jeg naturligviis intet følte til det søde - - hellige - ubeskrivelige Zittrende, som er uadskilleligt fra den første sande Kjærlighed; saa gav mit forfængelige Hjerte mig Aarsag nok til at zittre for et haanligt Afslag, for intet at tale om den pedantiske Skoele-Frygt, som jeg endnu ikke al-||deeles havde rystet af mig - Jeg kunde desuden frygte, at hun vilde besvære sig over min Dristighed, hos min altid strænge Moder - Hvorledes det var, saa vovede jeg det - Og nu negter jeg ikke at jeg usigelig gjerne vilde give min Ode over Indføds-Retten for en Copie, af min daværende KjærlighedsErklæring; og det som man kan tænke, ikke fordi jeg skulde formode nogen indvortes Værd, hos den - Men af blot Nysgjerrighed - Dersom jeg ikke hellig havde foresatt mig, intet at skrive, uden det som i mine Tanker nøyagtig er sandt, saa var det mig en let Sag, at fornøye mine Læsere i denne Fald - Men nu kan jeg ikke sige andet herom, end hvad jeg formoder - Man kan nemlig i mine Tanker sætte ti mod et, at jeg har

indrettet mine kjælne 308

Udtryk nøyagtig efter Herr Gottscheds Regler, og at jeg har udøst mit forelskte Hjerter efter den samme Methode, som han formodentlig har udøst det for sin Dame - Dette er meget begribeligt deraf, at jeg dengang endnu havde mit Hoved skumfuldt af alle hans Troper og Figurer; og at mit Hjerter var opfyldt af et stort - - Intet - Ligeledes beklager jeg overmaade, at jeg ikke kan erindre de egentlige Udtryk, hvormed det behagede hende, at give mig Kurven - Vist er det, at de var meget tydelige, og krydede med al den bitre, ydmygende Foragt, hvormed den stolteste Prude kan give den uselste Elsker sin Afskeed - Det ærgrer mig endnu i dette Øyeblik; og det ærgrede mig uden al Tvivl meer dengang - Jeg skulde strax have hevnet mig, ved enten at viise mit Hjerter saa ligegyldigt, saa tomt for al Elskov, som det virkelig var - eller ved at lægge min Indsigt i den af Herr Gottscheds Troper for Dagen, som jeg hidindtil ikke havde anbragt, og som jeg dog maaskee forstoed best af dem alle - ved at sige hende det samme med Ironie, som jeg hidindtil havde sagt hende med Metaphorer, Synechdocher og Metonymier - Men deels den Frygt, som jeg oventil har talt om, deels et vist Haab hindrede mig i et saa pludseligt Frafald - Jeg kan her ingenlunde tale om det Haab, som jeg efter min nuværende Erfaring skulde have hos enhver Prude - Jeg kjendte disse gode Damer ikke dengang, og jeg haabede følgelig intet mindre, end at blive elsket af hende - men jeg haabede uskyldigviis at gjøre hende mistænkt derfor hos mine Selskabs-Brødre - Jeg stræbte følgelig, saa got som jeg kunde, at overtude hende om, at jeg virkelig elskte hende - Jeg affecterede en stor Bedrøvelse, og en langt større Ærbødighed, end jeg hidindtil havde viist - Da jeg troede mit første Angreb nogenledes glemmt, begyndte jeg Tid efter anden at vove nogle frygtsom kjærlige Øyekast, og jeg 309 skulde uden Tvivl have vovet en nye Erklæring, dersom ikke hendes, besynderlige, bizarre, slipslappiske Grimasser, havde skrekket mig derfra, hvergang jeg lukte Munden op, for at gjøre den -

Jeg har efter den Tid, uroest meer end engang, med opreist Hoved, og ublinkende Øyne, gaaet imod korsviis plantede og hvert Øyeblik løsbrændte Kanoner - og den Tid, og ofte efter den Tid, sloeg jeg Øynene ned, og veeg bestyrthed tilbage, for en artig Piges vrede, eller kun suure Mine - Kan De sige mig, mine Herrer, hvorledes det kan komme sig; at et behjerted Mandfolk kan finde et Fruentimmers sammensnerpede Mund farligere, end Mundingen af en Karthau, hvoraf Døden lyner hvert Øyeblik? - - - Jeg knæler for Dem, mine elskværdige, dydige og ærefulde Damer; og bevidner ved alt, hvad jeg og enhver skylder Dem, at jeg ikke det mindste har at || indvende, imod den strenge majestetiske Mine, hvormed Himlen selv har lært Dem, at fordrive enhver næsviis og uforskammet Vindmager saalangt, som Tobiaë Engel fordum fordrev Asmodeus - Men jeg beraaber mig paa Dem selv, naar jeg paastaaer, at Dyden hverken er en Grimasse, eller behøver Grimasser til sin Prydelse, eller kan blive kjendelig bag ved Grimasser, eller gjøre sig elsket og æret og frygtet og sikker ved at gjøre Grimasser - Vel forstaaet, at vi gjerne kan lære for en Tidlang at frygte, og for evig at afskye Grimassemagersken selv - men det er da vist ikke hendes Dyd, der indprenter os Ærbødighed - det er de Folder i hendes Ansigt, hvorved hun forgjæves vil forestille Dyden, der indjage os Skræk og Væmmelse - Og hun vil, da vi ingen sand Ære forudsætte hos hende, ingenlunde være sikker for vore dristigere Anslag, naar vi ellers ere liderlige nok, til at opoffre vor Samvittighed for nogle sandselige Fordeele, af et Fruentimmer, som vi foragte - Ved Grimasse forstaaer jeg enhver Mine, som 310 umiddelbar og kjendeligt røber Kunst og Forsæt - Disse kan hos Coqvetten, eller hos et Fruentimmer, som Skjæbnen har hjemsoget med Alexanders og med Carl den Tolvtes Tænkemaade - med en uimodstaaelig Lyst, at erobre blot for at erobre, og ikke for at beholde - Hos hende kan de i det mindste være tidsfordrivende, og for en Tidlang saa behagelige, som enten Die schöne Magdelone eller SchattenSpiel an der Vand - Men hos Pruden - - hos en Maintenon - hos en der viser, at hun gjerne vilde troes Lucretia, og være - - Phryne - hos saadan en ere og blive de altid afskyelige, uudstaaelige - Og langt fra at opvække den Ærefrygt, som Dydens høye Alvorlighed indprenter enhver, opvække de, som sagt kun Væmmelse, og alt for ofte det uædle Forsæt, at hævn sig over dem ved Beskjæmmelse og Ødeleggelse - Og har de ikke fortjent dette, ved at ville bedrage os? - ved at ville tilkjøbe sig vor Høyagtelse for falsk Mynt? - for intet gjeldende Miner? -

Virkelig Himmelen Datter, Dydens Datter kan ikke andet end foragte alt saadant Spidsbuberie; og selv afskye hvert Træk, som kunde gjøre hende mistænkt derfor - Hun vil føle i sit Hjerter, at hendes Øyne, at enhver af hendes Miner ikke kan fortolke andet, end den ædle Velvillighed - den Agt, eller den Medynk, som hun veed sig at skylde ethvert af hendes Med-Mennisker - Og hun vil ikke bekymre sig om at lære dem et andet Sprog - Men naar da, et hende fremmed, Dyden ulignende, skurrende Ord, en frek Mine, vover at fornerme hende - da vil af sig selv, og hende ubevidst en Engels Bedrøvelse sprede sig ud over hendes Ansigt - en venskabelig straffende Taare vil, halv mørkne hendes fromme Øyne - og hastig skal Himmelen ved sin Morgen-Røde give sin beskjærmende Nærværelse tilkjende i ethvert af hendes Træk - Taus, forvirred, beskjærmmed, nedtrykt, skal da den lasterhafte selv tilbede den 311 Allerhelligste, under hendes Billede - hemmelig ønske sig hende værdig - sætte sig for, at stræbe derefter - og vist langtfra at skrækkes for hende, kun skrækkes for nogentid, at fornærme den Dyd, der har sit Tempel i hendes ædle Hjerter -

Men skulde det være let, min Herr Moralist, altid at skjælne Dydens Alvor fra Prudens Kunst - Eller med andre **Ord**, skulde denne sidste ikke ved Vittighed og Øvelse, kunde lære fuldkommen at efterabe disse ukunstlede Træk af Uskyldigheden? -

Sandt at sige, min Herre, Deres Spørgsmaal - -

Dog min Skjæbne har mange Aar efter den Tid, hvis Historie jeg fortæller, bragt mig til at rende Panden i

Stykker, imod en anden Prude, || som jeg ikke skal forsømme, efter min Evne at forevige en Smule - og jeg haaber i Anledning af hende, at kunde bidrage meget til denne Materies fuldkomne Oplysning - Nu vil jeg kun sige en af mine Meeninger desangaaende - Jeg har nemlig det stadige Tillid til Forsynet, at det til Dydens Sikkerhed ikke har tilladt nogen, at efterabe den saaledes, at et Menniske uden Skjødesløshed, eller uden Lidenskabernes Forblindelse kunde blive bedraget derved - For en opmærksom Kjender, vil Lasteret uden Tvivl røbe sig strax - fordi vi ved en nogenledes flittig AgtpaaGivenhed paa Mennesket, langt bedre og fuldkomnere kan lære at forstaae det hieroglyphiske Sprog, hvormed endog de fiineste og mindst bevogtede Miner tale; end af de beste Grammatiker, det, der allene gaaer igjennem Læberne - da nemlig Affecten og Hjertet ulige oftere blander sig i hiint, end i dette - Og selv for den meest uerfarne, naar han kun tillige er saa frygtsom og forsigtig, som han bør være, og for Resten har de faae sunde Maximer, som den allerenfoldigste bør være udrusted med, kan det neppe skjule sig længer, end indtil det maae snappe efter Været - thi enhver Forstillelse er vist et udmattende Arbeide, og kan ikke udholdes uden Hvile - - - Nu vil jeg vende tilbage til den Nymphæ, som jeg her taler om -

Egentlig har jeg kun to Ting tilbage, at sige om hende - den ene, at hun kort efter den Tid, da jeg fortvivlede over hendes strænge Dyd, tilstædte en af min Verts Dreng, en Frihed, hvis Følger hver Dag blev kjendeligere paa hendes Person - Hun tvang sin Fader, pludselig at lade denne Dreng gjøre til Karl, til Borger og til hendes Mand, som da af skyldig Taknemmelighed ligesaa pludselig gjorde ham til Grand-Papa - Hendes Skjæbne var siden meget uheldig, og hun er desuden død, saa at jeg havde Aarsager nok, at tilgive hende den Fortrydelse, som hun den Tid foraarsagede mig - dersom hun og ikke, endskjønt kun Hændelseviis, dog først havde tilveyebragt, mig den største, den meest himliske Lyksalighed, som jeg nogentid har nydt, og nogentid kan komme til at nyde herpaa Jorden - Og det er den anden Ting, som jeg har at sige - Jeg har før fortalt, at jeg efter den Tid, da hun paa saa forhaanende en Maade havde givet mig Kurven, fandt for got at anstille mig endnu ærbødigere imod hende, end før - Hun syntes at være ret vel tilfreds dermed, og hun toeg imod min Opvartning uden alle Omstændigheder -

En Formiddag, den uforglemmeligste, den meest velsignede i min LeveTid, bad hun mig bringe nogle Kniplinger til et af hendes Sydskende-Børn, som jeg hidindtil ikke havde seet - Jeg fulgte hendes Anviisning, og spurgte efter den ældste Jomfrue H*** - Hun sad just til Bords med sine Forældre, og hun kom følgelig ud til mig i det Værelse, hvor man havde ladet mig gaae ind - Hun kom - o Himmel! - o salige Øyeblik, hvor gjerne vilde jeg kalde dig tilbage, og hefte min heele Sjæl fast til dig, og glemme alle mine Gjenvordigheder, al min Kummer for din Skyld - Hun kom - - - min 313 Arendse - - Jeg har vovet et Forsøg paa at skildre hende - Men om jeg og besad al Raphaëls eller og al Petrarchs Kunst - og jeg saa anvendte min heele LeveTid, paa at skildre hendes Billede, saaledes som det strax - pludselig - ved første lynende Øyekast, indpræntede sig og efter saa mange Aar uforandret vedligeholder sig - || i mit Hjerte; saa skulde jeg dog kun frembringe en mat, en meget ufuldkommen Copie deraf - Det var min Arendse, og hvem kan da see hende? - hvem kan føle hende som jeg? -

Elskov straaledede i hendes Øyne, Elskov skjærtsede paa hendes Læber, Elskov duftede af hendes svulmende Barm - Elsk, elsk, elsk raabte enhver af hendes Miner - Naturen, Himmel og Jord forsvandt, og mit svulmende, smeltede Hjerte sank i et bundløst saligt Svælg af unævnelig Kjærlighed - O min Arendse! - Du var mig vist tiltænkt af den der dannede os begge - Hvi har da nu en anden dig? - Maaskee dette er formasteligt - Gud tilgive mig, om det saa er - men det er vist, vist martrende - Jeg vil glemme det - - om jeg kan - -

Man kan, som jeg tænker aldrig kjølne sit Hjerte bedre, end ved at sige Meeninger - Jeg vil følgelig sige to som best kan siges i Anledning af denne Catastrophe, som jeg altid skal ansee for den vigtigste i min heele Leve-Tid - Den ene, at den første, sande Kjærlighed, beroer allene paa en Art af Sympathie eller en skjult Drift, som jeg ikke kan forklare; og kan aldeles ikke frembringes af blot Overlæg - Den anden - at Hjertet, om jeg tør udtrykke mig saaledes, har sin Jomfruedom, som umuelig kan tages af meer, end af en - Men jeg maae vende tilbage til min søde Marter -

Mine Kinder brændte - mine Knæ zittrede - jeg stammede mit Ærende ud, saa got som jeg kunde, uden at tænke paa andet, uden at see eller føle andet, end Arendse - Hun har ofte siden sagt 314 mig, at hun meget vel mærkede min Forvirrelse - og jeg har sagt, at mit forelskte Hjerte slet ikke fandt det smigrende, at hun saa meget vel kunde mærke den -

Da jeg fornå af min Arends Taushed, at jeg maatte have forretted mit Ærinde, vovede jeg skjælvende at trykke hendes Haand til mine Læber, og Guders Ild, salige Luer, foer af hendes Fingre i det inderste af min Sjæl - Jeg kjendte mig ikke meer - Jeg gik baglænds bort, og bukkede mig hvert Øyeblik, og da jeg tilsidst kom ud paa Kanten af en høy Trappe, uden at blive det vaer, saa skulde min Kjærlighed efter al Anseelse, uden hendes Raab, strax enten have begyndt at yttre, eller og paa engang have forekommet sin sørgelige, sin skrækkelige Indflydelse paa min Skjæbne - Men jeg var bestemt til fleer Lidelser, end det dybeste Fald kan foraarsage, og det var besluttet at jeg skulde tabe meer end Livet ved min Elskov -

Dersom De troe paa Advarsler, mine Herrer, saa kan De tage dette for et -

Jeg vaagner i dette Øyeblik op af en meget dyb Betragtning - Jeg har i en halv Time satt med Armene over Kors, for at eftertænke saa nøye, som mueligt, om jeg ville have undgaaet al den martrende Kummer, alle de nedtrykkende Gjenvordigheder, som denne min første Kjærlighed har været Aarsag i, paa det Vilkaar at jeg tillige skulde have undværet alle de Sødheder, alle de Lyksaligheder, som den har skjænket mig - Og jeg kan nu svare ved min Samvittighed - - - - Ney! - Jeg skulde følgelig være meget utaknemmelig, da jeg beklager mig over den, dersom den ikke havde kostet mig meer end Kummer og Gjenvordighed - Men den har været en af de første og vigtigste Anledninger, til mine betydeligste Feyltrin, og det var en sand Følelse, af disses fulde Vægt, der før aftvang mig det just ikke aldeles 315 ugrundede Udtryk, at den havde kostet mig meer end Livet - ||

Men begaaer jeg ikke endda den afskyeligste Utaknemmelighed, naar jeg leder Feyl, hvorved jeg rødmer, fra den reeneste, den helligste, den saligste Lidenskab, ved Himmelen en Lidenskab, som den kun selv kunde opvække i mit Hjerte, og som altid usmitted, altid høj, aldrig har frembragt andet end de ædelste Følelser, de værdigste Forsæt i min Sjæl? - Og om jeg nu vil regne disse Følelser, disse Forsæt for Intet, eller i det mindste ikke troe, at de kan holde Lige Vægten imod de Feyl, som jeg taler om - bliver det desuagtet ikke altid en bitter Ubillighed, for ikke at sige en Urimelighed, at beskylde denne hellige Flamme, dette Forsmag paa Himmelen, den Elskov, som af sin Natur var den største timelige Velgjerning, som en Dødelig kunde haabe af den Algode - bliver det ikke altid grusomt, at beskylde den for, at have fordærvet eller i det mindste forværret et Hjerte, som den var bestemt til at forædle - at kalde den Aarsag i Feyl, hvis Erindring og hvis Følger altforofte gjøre mig Livet bittert? - Ak! - Den var det dog - endskjønt den kun var, og allene kunde være det Hændelseviis - Jeg kan endnu legge til, at den neppe skulde have vært det hos nogen anden, end hos mig - neppe skulde have frembragt andet end den meest ophøiede Dyd, uden just i mit besynderlige, romanske, altforvarme, altfor entusiastiske Hjerte, hvis Følelser, Tilbøyeligheder, og Ønsker, allerede den Tid deels maaskee af Naturen, deels ved Opdragelsen havde faaet en urigtig Flugt - Endskjønt jeg er overbeviist om, at jeg aldrig skulde have faldet i visse ødeleggende Feyl, dersom man ikke havde revet min SkytsEngel, min Arendse fra mig - saa er jeg dog altforoprigtig, til at ville paastaae, at jeg i modsatte Fald skulde have blevet saa god og saa nyttig, som jeg kunde have blevet, og som man skulde formode 316 det - Jeg er selv tilbøyelig til at troe det som er tvertimod - Saalænge jeg kunde haabe, opfyldte denne elskværdige denne vist ædle Lidenskab, mit Hjerte dog altformeget; og da jeg nu var nødt til at rive den ud deraf, fandt jeg intet som kunde oprette dens Tab - Dens Held gjorde mig ligesaa forvirret, som dens Uheld gjorde mig fortvivlet - Ikke nok dermed, at min utaalmodige Længsel, efter at see min Kjærlighed kronet, indgav mig hundrede underlige, forvovne, og det, som maaskee var det verste, forskjællige Anslag; men den betoeg mig ikke sjelden al Virksomhed; saa, at jeg med Hænderne i Skjødets, følte mit Øyemed saa stærk, at jeg tout de bon glemte alle de Midler derover, hvorved jeg kunde naae det - Med faae Ord, i min Lykke saae jeg sjelden nogen Vey, ligesom jeg endnu længe efter min Ulykke ey kunde see noget Maal meer - Dog dette kan altsammen best forklares ved min Historie -

Da jeg var kommet ud paa Gaden, gav jeg mig først Tid til at drage min Aande - Ney - jeg paastaaer at der ikke gaaer og ikke kan gaae saa stor en Revolution for sig i vor Sjæl, som den der frembringes af den første sande Kjærlighed - Det er ligesom vi pludselig blev henrykte i en anden Sphære - Et tykt Teppe falder fra vore Øyne - bestyrkede see vi Fornuftens og Himmelens fulde Glands, og blive, som ved en Omskabning paa engang af Børn til Mennsker - Saaledes gik det mig i det mindste - Eller, dersom det kan være mig tilladt endnu engang at betjene mig af en Lignelse, som jeg allerede før har brugt i en anden Begivenhed; saa var jeg ligesom et Skib, der nu løber af || Stabelen - Knik, knik, knik sagde i nogle faae Øyeblik, enhver barnagtig Lyst, enhver krybende eller uædel Tilbøyelighed, og pludselig forandrede jeg mit Element, og svømmede stolt og roelig i et Hav af - - Vellyster - Hvad Hovedsagen betraf allerede dannet, ventede jeg nu kun paa Mast 317 og Tovværk og andre ubetydeligere Prydelser; for at kunde tiltræde min store Reyse, saa got og bedre end det ældste Skib - Det var Cupido selv som kappede Hoved-Tovet - Du skal have hende, du skal fortjene hende, du skal blive dydig, du skal blive stoer - det var ligesaamange Straaler af Himmelen, som Glimt i Glimt foer ind i min Sjæl, førend jeg endnu var ti Skrit fra det Huus, der skjulte alt hvad jeg ønskede mig af Jorden - Du er hende ikke værd, men du skal ikke lade af, førend du bliver det - Og det kan ikke feyle - Og saa faaer du hende - Og saa intet, intet, intet meer, af denne heele Planet! - Kun, kun min Arendse, sagde jeg, og følte ikke at mine Fødder rørte ved Steenene - Heller skal jeg ikke understaae mig at aabne mine Læber til en forvoven Bekjendelse af min Kjærlighed, eller at løfte Øynene op til Arendse, førend jeg er hende værd - men det kan ikke feyle mig - og snart - og saa - og saa skal jeg ikke ville bytte Skjæbne med Kayseren af Indostan - Alt dette var jeg blevet enig om med mig selv, førend jeg var kommet to Gader igjennem - Og nu bredede den sødste, den roeligste, den stolteste Glæde sig ud over min heele Sjæl - Jeg følte mig selv en større, en værdigere Gjenstand, end jeg nogentid havde følt mig før - jeg følte, jeg nød paa engang al min tilstundende Lyksalighed, uafbrudt i en lang Række af Aar - lige ind i den Grændseløse Evighed - Jeg smiilte til enhver som mødte mig, begjærlig efter at udbrede den Glæde til alle, som jeg ikke kunde romme i min altforfulde Sjæl - Drukken, ravende, af Kjærlighed og Vellyst og store Forsæt, kom jeg endelig hjem, uden at vide hvorledes - Man kan tænke at jeg glemte min Prude, og al min daarlige Forfængelighed - Jeg begyndte strax at studere, med en Iver, som skulde have bragt mig meget vit, om ikke andre Betragtninger snart havde svækket den -

Min Selv-Tillid har altid været saa overdreven 318 stoer, at jeg slet ikke undrer mig over den Roelighed,

hvormed jeg i Begyndelsen tænkte paa de Rivaler, som jeg naturlig nok formodede, og snart befandt at have - Leyligheden at tale om hende, tilbød sig af sig selv; og man kan tænke, at jeg ikke forsømte den; uagtet jeg meget omhyggelig stræbte efter at skjule min Kjærlighed - Saa klog havde den allerede gjort mig - Min Broder fortroede mig strax, at han var dødelig forelskt i min Arendse, og han viiste mig et Vers, som han havde skrevet til hende - Men jeg loe ham kun ud i mit Hjerte, og diverterede mig inderlig over hans forfængelige Indbildning - Er hun skabt for ham, tænkte jeg? - Men alt dette holdt ikke længe Stand - Min Broder var langt fra ikke min eneste Rival; og dette gav mig Tid efter anden Anledning til at anstille ydmygere Betragtninger -

Min Vert, som var Farbroder til Jomfrue H***, giftede sig kort derefter med min Moder - Hvilken Lykke for mig! - - Ikke nok, at jeg herved fik en fuldkommen frie Adgang til min Elskelige, men jeg fik det beste Paaskud, til at give hende tusinde smaae uskyldige Beviis, paa min inderlige Høiyagtelse, og paa mit flammende Venskab - Den eneste Ret, at kalde min Arendse, med det søde, fortroelige Navn Søster, havde jeg ikke byttet bort, for alle min Sted-Faders Rigdomme - Jeg havde i-||midlertid, som jeg før har erindret, gjort et helligt Løfte, ikke at tillade mine Læber den mindste Tilstaaelse af min Kjærlighed - førend jeg troede, at kunde nogenledes gjøre det med Anstændighed, og uden at være alt for dumdristig - Jeg følte altforvel, at jeg ikke kunde det endnu - Hvad Læberne betraf, holdt jeg følgelig mit Løfte nøyagtigt - Men hvorledes kunde jeg hindre mine Øyne, min Aande, hver Mine, hver Bevægelse, at sige hvert Øyeblik - Jeg elsker, jeg elsker, jeg elsker dig, Arendse - Hvert Skrit, hver Vending fortolkte mit flammende Hjerte - Min ømtførende 319

Pige kunde ikke andet end forstaae mig - Hendes Kinder farvede sig rødere, hendes Bryst af Snee hævede sig hurtigere naar hun talte med mig - Og hun talte gjerne med mig - I det mindste troede mit lyksalige Hjerte alt dette - Elskte hun mig da? - O Himmel! - naar hun altid forsætlig valgte sit Sted ved Bordet, ved Siden af mig - naar jeg trykte min brændende Haand op til hendes og hun ikke trak den tilbage - naar hun lagde sin Haand oven paa min - og sukkede - hvor kunde jeg da andet end troe det - Aldrig har i det mindste siden den reeneste Tilstaaelse af et andet Fruentimmer, gjort mig halv saa lykkelig, som dette stumme Sprog af min Arendse - Og den der ikke føler, at jeg har Ret, den tør jeg sige, den har aldrig elsket - Tusinde Gange var jeg paa Veye, at bryde mit Løfte, og at tilstaae for hendes Fødder, den Forvoventhed jeg havde at elske hende, og at trygle en Dom til Liv eller Død af hendes Læber - Men tusinde Gange blev jeg hindret deri, ved min sande Ærbødighed for hende, ved Følelsen af min egen U værdighed, som forøgedes daglig, jo meer jeg havde Leylighed, at sammenligne mig med min Arendse, og ved en uovervindelig Frygt for et Afslag, som jeg ikke troede, at kunde overleve - Jeg var desuden kun femten Aar, og hun var kun et halvt Aar ældre end jeg - Det haster følgelig ikke saa stort, sagde jeg - Men jeg havde, som sagt Rivaler, og saadanne, som var meget ældre, end jeg - Deres Bestræbelser kunde ikke være mig skjulte - Min Opmærksomhed voxte daglig, saavel som min Kjærlighed, eller egentligere min Længsel efter at tilfredsstille den - Endelig, med et, som et Lynild, foer den martrende Frygt i mit Hjerte - Jeg fandt at et Fruentimmer paa femten Aar er ældre end et Mandfolk paa tyve - Jeg fandt at min Arendse var giftefærdig - At hendes Ja og Ney beroede meget paa Forældre, som hun elskte, og som vist vilde see meer paa det, 320

som de holdt for hendes Vel, end paa al min Kjærlighed - Paa den anden Side, var jeg, endskjønt imod min Villie bestemt til at blive Præst - Jeg kunde først blive det naar jeg var femogtyve Aar, og jeg var kun femten - Hvilken Evighed! - Hvorledes turde jeg haabe, at hun kunde, eller engang vilde vente saalænge efter mig - Nu kjønedes al min Iver for Muserne - Nu fattede jeg Afskye til dem, som de, der kun vilde skille mig ved min Arendse - Nu vaagnede min kun qualte, krigeriske Lyst - Min Selv-Tillid skee Tak, tvivlede jeg ingenlunde paa, at, naar jeg gik i fremmed Tjenneste, jeg i det mindste i tre Aar kunde bringe det til at blive Ritmester - Saa kunde jeg med Anstændighed begjære hende, som jeg allene levede for - Ingen tvivler paa, at jeg jo vil angive denne Betragtning, som en af HovedAarsagerne til min Udflugt - Den var det virkelig - Jeg har før sagt, at jeg var behjerted nok, til at reyse bort, uden at give min Arendse det mindste Nys om mit Forsæt - Men min Klogskab og min Frygt havde meer Deel heri, end mit Mod - || Da jeg nemlig ikke kunde haabe, at nogen, og af alle maaskee mindst hun vilde billige mit dristige Forsæt; saa kunde jeg tvertimod med Grund befrygte, at hun vilde legge mig uovervindelige Hindringer i Veyen, hvilket hun kunde have gjort ved et blot Forbud - Og jeg ansaae dette Forsæt dog baade for et ufeilbarligt og for det eneste Middel til at blive lykkelig - Om jeg og paa den anden Side vilde forudsætte et fuldkomment Bifald af hende, om jeg ved at tilstaae min Kjærlighed, vilde sætte mig i Fare for et reent Afslag; saa kunde mit yderste Haab dog kun strække sig til et Løfte af hende, som i sig selv intet kunde nytte mig - nemlig, at om jeg inden tre Aar blev Ritmester hun da vilde give mig sin Haand, ifald ellers hendes Forældre vilde tillade hende, at bie saalænge efter mig - og herpaa tvivlede jeg, sandt at sige, aldeles ikke - Jeg fandt 321 desuden en sød Fornøyelse i det visse Haab uformodentlig og paa engang at kunde vise hende baade mit Forsæts lykkelige Udfald, og dets eneste bevægende Aarsag - Alt dette overveyet, besluttede jeg, at lade alting komme an paa Lykken, og jeg reiste bort uden at tale til hende derom - Endskjønt jeg ikke var Ritmester, da jeg kom hjem, saa havde jeg dog den søde Glæde at høre, at hun af alle mine Venner havde viist sig meest bestyrted, meest bedrøved over min Flugt -

For nærværende Tid, har jeg endnu kun en Ting at sige om min Arendse - Og det er den, at hendes fra min Sjæl altid uadskillelige Billede, i al den Tid jeg var borte, altid sikkert og maaskee allene vogtede mig for et Laster, som Soldaten sjelden anseer for betydeligt, og hvoraf jeg daglig havde hundrede Exempler for Øynene, der for et Menneske af min Alder og af mit Temperament var meer end altfor fristende - Jeg havde

ikke alleneste intet Hjerte, men selv ingen Sands for noget andet Fruentimmer, end for min Arendse - Og dette kunde være got nok - Men maaskee jeg kan have fortjent at tabe hende, just ved den Art af Af Guderie, hvormed jeg i al den Tid dyrkede hendes elskværdige Billede - Jeg vil intet tale om, at jeg ofte opsøgte de ensommeste Steder for ret at føle, at nyde de Skjønheder, der var saa dybt indprentede i mit Hjerte - Intet derom, at jeg ofte og helst naar jeg var paa Piquet, benyttede mig af det, som jeg havde læst jeg veed ikke hvor, og stirrede heele Timer paa Maanen med den usigeligste Vellyst, blot i det Haab, at hun maaskee just nu betragtede den samme Gjenstand - Men det var som om jeg havde troet hende allestedsnærværende - Meer end engang, har jeg attrapered mig, naar jeg vilde indslutte hende i mine Morgen og Aften Bønner, naar jeg vilde anraabe Himmelen om at udøse sine udsøgteste Velsignelser over hende, at jeg glemte Skaberen over Skabningen; og da 322 jeg vilde tilbede den Algode, virkelig tilbad min Arendse -

De af mine Læsere, som indsee mit Hovedøymed ved disse Blade, nemlig det, at bidrage saameget til Kundskaben om det menneskelige Hjerte, som mueligt, og de der af andre Aarsager gjerne vil lære at kjende mig selv; de vil neppe finde denne Artikel for lang - Men de, som allene elske det eventyrlige, og som i al denne Tid har længtes efter at vide, hvorledes jeg bar mig ad, da jeg med Pistolen i Haanden gik ned af min Høy - de vil finde den evig - Og da jeg ønsker saavit som mueligt, at fornøye alle; saa er det nu høy Tid for mig, at tilfredsstille de sidste -

MAGDEBORG

Det havde et langt bedre Udfald, end jeg havde haabet eller ønsket - Heri er intet overdrevet - Min Hukommelse, min IndbildningsKraft, mit Hjerte, min heele Sjæl var saa opfyldt, saa indtaget saa drukken af romanske Hændelser - at den allerulykkeligste, naar den kun havde været besynderlig, uden al Tvivl skulde have været mig kjærkomnere, end slet ingen - Men mit mindste Haab var at møde en eller anden stoer Herre, der var overfaldet af Morde-||re, at frelse hans Liv, at blive indbudet af ham paa hans Slot, og ved hans Recommendation strax at blive Officeer - Alle disse Drømme forsvandt, da jeg dreyede om ved Toldstedet - Her fandt jeg et andet Skib, hvis Eyermand spurgte mig om jeg var det unge Menniske, som foer med Captain***, og da jeg bejaede det, sagde, at han havde i Commission at tage mig med til Lentsen, ifald han fandt mig - Det var mørk Nat da vi kom til denne Bye - Min første Skipper havde gjort den Aftale med den sidste, at jeg skulde søge ham paa Post-Huuset - Jeg fandt ham der, og fortalte ham min Hændelse uden 323 Omsvøb - Han loe deraf, og fortalte mig, at han nu havde afgjort det med Postmesteren, paa Geheime Raad von Hechts vegne, at han skulde befordre mig frit til Magdeborg, hvor den Major Voss opholdt sig, som jeg troer engang at have sagt, at mit RecommendationsBrev var stillet paa - Ingen kunde være artigere, end denne Postmester og hans heele Familie - De beværtede mig saa vel, at jeg hverken kunde savne Hamborg eller Kjøbenhavn - Da jeg var overmaade munter og snaksom, hørte de mig med Fornøyelse fortælle, alt hvad jeg vilde betro dem af min Historie; og de var alle, selv Fruentimmerne ikke undtagne altforgode Brandenborger til, at de ikke skulde baade høylig billige mit Forsæt og opmuntre mig til at føre det ud - Mæt, og drukken af Smiger og sværmerisk Haab, sov jeg dengang tryggere og sødere, end jeg nogentid kunde have sovet i min Moders Huus - Den anden Dag reyste jeg under tusinde kjærlige og jeg tør sige velmeente Lykønskninger af denne retskafne Familie med Posten -

Det skulde ærgre mig om jeg intet kunde sige om de Landes Mærkværdigheder som jeg kom igjennem - Jeg vil derfor sige alt, hvad jeg veed - Jeg er fortvivled over, at jeg har glemt, enten det var Alt eller Prignitzer, dog troer jeg det var Alt Mark, som jeg kom igjennem; og det første jeg lagde Mærke til, var, at alle de Agre som jeg kom forbie, var Sandjord, og at Sæden stoed overmaade tyndt - Fra den Tid af paastoed jeg i mange Aar med den største Dristighed og Vished, at den heele Mark Brandenburg var det uselste Land paa Jorden - Lige til jeg ved en Hændelse læste om den Reysende, der, da han i en tydsk Rigs-Stad, havde maattet betale en stegt Due temmelig dyrt til en Vertinde, som just havde røde Haar, skrev i sin Journal - »Her er Duerne meget rare, og alle Fruentimmerne rødhaarede - Dette bragte mig paa de Tanker, at jeg af de faae Agre, som jeg havde seet, ikke 324 kunde dømmes billigere end han, og fra den Tid af har jeg ikke talt et Ord om JordArterne i Mark Brandenburg - Det andet som faldt mig i Øynene, var, jeg veed ikke hvorfor, den Stendelske RetterPlads - Aldrig har jeg seet fleer Steyle paa en Plads - Det forskrækkede mig, og uden al Tvivl har jeg sluttet deraf, at hver tiende Menniske blev halshugget i Tydskland - Det tredie og sidste, som jeg lagde Mærke til, satte mig i en sød, og for enhveranden end mig selv uforstaaelig Henrykkelse - Jeg blev med et en stoer begsort Skye vaer, som trak op i Sønder - - Jeg spurgte Kudsken, hvad det kunde være - Han loe mig ud, og sagde mig, at det var Bloks Bjerg - Den Forundring og den Glæde, som dette satte mig i, skal altid blive mig ubeskrivelig - Du - du farer til Bloksbjerg, sagde jeg og mit eventyrlige Hjerte loe i mit Bryst -

Magdeborg faldt mig meget skjønnere, endskjønt naturligviis mindre i Øynene, end Hamborg - Men det første Sted, som jeg søgte op deri, var den Kirke, som allene var blevet staaende i den Tillyske Beleyring - Jeg stirrede i nogle Minuter taus, med en høytidelig, væmodig Henrykkelse paa den, uden at kunde fortolke mine egne Følelser derved - Men ved det Sted, hvor de 200 Jomfruer siges, at være sprungne ud i Elven, fortolkte, tænker jeg, nogle Taarer dem - Jeg steg af i det fornemste Verts Huus - Det første som jeg toeg mig for, var at spørge Verten, hvor en vis Major Voss boede, at vise ham mit Brev med det stoere Segl for, og at sige ham hvorledes jeg i en yderlig magtpaaliggende Affaire, var sendt som Estaffette, fra GeheimeRaad von Hecht til forbenævnte Major - Da jeg troede paa den Maade nogenledes at have satt mig i Credit; var mit andet Indfald, at fortælle ham, hvor træt jeg var, og hvor høylig jeg behøvede || en ret god Aftensmad - Endskjønt jeg virkelig ikke eyedede en eneste Skilling, fortærte jeg derpaa dog 325 tre vellavede Retter Mad og en god Flaske rød Viin med den største Kold-Sindighed, og sov derpaa i min Verts beste Seng, saa trygt, og saa ubekymret, som om jeg havde eyet alle Croesi Rigdomme - Jeg loed det ikke blive derved - Men da det havde smagt mig altforvel om Aftenen, anstillede jeg mig om Morgenen som en der var alt for fatvigert, til at kunde gaee ud, førend han havde drukket sin Coffee, og spiist et ret got MiddagsMaaltid - Og dersom ikke min Vert, som jeg troede at mærke, havde begyndt Tid efter anden, at skeele meer og meer mistroisk til mit storeglede Brev, som jeg havde havt den Forsigtighed at lægge paa Bordet, saa tvivler jeg ingenlunde paa, at jeg jo havde undt ham min Næring endnu længer - Det var imidlertid intet mindre end mit Forsæt, at bedrage ham - Jeg troede, som jeg har sagt, at have frie Reyse - og jeg var stadig overbeviist om, at den Major, som jeg var addresseret til, uden minste Indvending, vilde gjøre mig meer Forskud, end jeg behøvede til at betale min Regning - Og da det var en Konge, som loed mig reyse, saa tænkte jeg ikke at det kunde komme an paa noget meer eller mindre - At sige disse Omstændigheder til min Vert havde vist været ærligere - men jeg tænkte ikke at det gjordes nødigt og min naturlige Stolthed gjorde mig det desuden reent umueligt - Dog da min Besøgelse hos Majoren havde et gandske andet Udfald, end jeg dengang formodede - og jeg desuden paa mine Reyser meer end engang, har taget mig den samme Friehed hos andre Verter, endskjønt paa den allertarveligste Maade, dog mindre ærligt; da jeg nemlig hverken havde en Konge, eller en Major, eller noget Menniske paa Jorden, at stoele paa - saa bliver jeg for Anstændighedens Skyld her nødt til, at sige et Par Ord, om

326

MIN ÆRLIGHED

Jeg har før engang, i en Art af Luune skrevet fire Ark fulde derom, og det seer næsten ud, som et Beviis derimod - Til Lykke ere de bortkomne; og jeg vil nu være saa kort, som mueligt; for at være desto troeværdigere - Hvad Hoved-Sagen betrefter, tænker jeg da i min Samvittighed; at jeg af Overbeviisning og Drift - at jeg af min heele Natur virkelig er ærlig - og selv meget ærlig - Men der er, som man veed, to Arter, eller egentligere to Grader af Ærlighed, af den Pligt, den Lyst at svare enhver sit - hvoraf den første, almindeligere, har sin Hensigt til alle Menniskets Forbindelser - til alle Livets Tilfælde - Den anden, den som vore smaae SkatteBorgere, og ikke sjelden vore store Spidsbuber, raabe idelig paa og allene paa, betrefter blot oeconomiske Ting, eller Pengesager - Der er ingen Tvivl paa, at man jo kan besidde denne sidste Grad af Ærlighed i den høyeste Grad; og med alt det være den største Skjælm paa Jorden - Man kan fordærve unge Gemytter, man kan bagtale sin Næste, man kan fornægte sin Gud, uden at tilsnige sig en eneste Skilling derved, men man kan ikke gjøre det uden det nederdrægtigste Bedragene - Men Spørgsmaalet bliver, om denne Sætning kan omvendes - saaledes at man kan fuldkommen besidde den føromtalte almindelige Ærlighed; og i alle Tilfælde behandle andre, ey allene som man selv ønsker at behandles, men som man troer, at de kan fordre det - uden derfor at gjøre sig de strængeste Begreb, om den Ærlighed, som jeg vil kalde den blot Oeconomiske, den, som allene betrefter vor Eyendom - Jeg beder, at man for alting ikke vil overiile sig, med at fælde min Dom, førend jeg har forklaret mig tydeligere - Dette kan best skee, naar jeg saa ærlig, som mueligt, stræber at udvikle mine egne Grundsætninger i dette Fald, som man siden desto friere 327 kan bedømme, da jeg langtfra ikke anfører dem, fordi jeg skulde paastaae dem at være de retteste; men blot fordi de har været mine - ||

Jeg forklarede den almindelige Ærlighed før, med meget Overlæg - Ved den Lyst, i alle Tilfælde at behandle andre, ey allene som man vil behandles selv, men som man troer, at de kan fordre - Thi jeg er overbeviist, at man kan efterleve den Gyldne Regel: Qvod tibi non vis fieri, id alteri ne feceris, meget nøye, og derfor være skjælm nok - Der kan mange Ting være mig ligegyldige, som derfor ikke ere eller bør være andre det; og det skulde være den største Ubillighed, om jeg vilde paanøde dem min Tænkemaade - Det er følgelig ikke mine, men deres billige Fordringer, som bør være min Ærligheds Rette-Snoer - Hvorledes det er, saa troer jeg vist, at jeg fra Barns Been af fuldkommen har besiddet denne Egenskab, saaledes, som jeg forklarer den her - og at jeg aldrig forsætligviis har handlet derimod - Jeg kan bedrage mig selv, men jeg

igjentager at jeg troer det - Jeg troer ydermeere, at den blotte Overbeviisning af min Pligt, har den mindste Deel heri; men at jeg skulde have været ærlig uden positiv Lov; blot fordi min Sjæl, mit Hjerte ikke kunde andet, end være det - Jeg tør endnu troe, at Hoved-Aarsagen til dette Grund-Træk i min Character, er en altid uovervindelig Drift hos os, at opløfte os saa høyt som vi kan over Jorden - op til den lyse Sphære - op til den Skaber, som vi inderlig føle, at være vort sande Udspring - og følgelig en meget naturlig Afskye for enhver Uretfærdighed, en hver Nederdrægtighed, som gjør denne Opløftelse saa reent umuelig - Jeg vil troe dette - men for nu at tilfredsstille de af mine Læsere, som maaskee længe har troet, at jeg troer altfor vel om mig selv, vil jeg legge til, at endskjønt jeg virkelig holder Hoved-Kilden til min Ærlighed for at være saa ædel - jeg dog er overbeviist, at ikke allene nogle 328

af mine Svagheder ofte mægtig har understøttet den, men selv at den undertiden maaskee ikke kunde have undvært deres Understøttelse - Blant disse regner jeg i særdeleshed min naturlige Stolthed og min ligesaa naturlige Lyst til Modsigelse - Hvad den første betreffen, saa har den gjort mig det Ønske væsentligt, altid at kunde vise mig selv saaledes som jeg var, uden Frygt og uden Masqve - Og da det ikke alleneste er enhver forhaanende og fortjent Bebrejdelse, men selv enhver Afhængenhed som den har gjort mig yderlig frygtsom for, saa kan man formode, at den allene kunde gjøre mig til det ærligste Menneske paa Jorden - Thi der er neppe nogen større Slave til, end en Skjælm - At min Lyst til Modsigelse paa den anden Side har havt stoer Indflydelse paa min Ærlighed; slutter jeg deraf; at jeg altid har følt mig ulige ærligere, der hvor jeg kunde tabe eller vove noget ved at være det - end der selv, hvor jeg kunde have øyensynlig Fordeel deraf - Saaledes havde jeg Mod nok, som det siden vitløftigere skal blive fortalt, da jeg i Prag laae for Døden, omringet af en Hoben grove og umenniskelige Catholiker, at bekjende og forsvare min Kirkes Troe, uagtet alle deres afskyelige Trudsler som dog kunde være skrækkende nok for et Menneske paa sexten Aar - Og endskjønt jeg temmelig vel var overbeviist om min Religions Sandhed, saa skulde jeg dog, om jeg ellers kjender mig selv, unegtelig have været ligesaa kjæk, ligesaa halsstarrig i at forsvare den, om jeg ikke havde vidst meer deraf, end Luthers Catechismus, og blot havde troet denne, fordi man havde sagt mig i min Barndom at jeg skulde troe den; saalænge jeg kun ikke var overbeviist om det modsatte - og det blot, fordi jeg holdt det for en nederdrægtig Falskhed, at fragaae en Meening af blot Nød eller af blot Frygt, som jeg hidindtil havde bekjendt mig til uden Tvang og uden Anger - Jeg skulde blot af denne Grund, som jeg tænker, 329

virkelig have ladet mig brænde paa, at der kun var to Sacramenter, uagtet jeg sandt at sige ikke meget forstoed, hvad et Sacrament var - Men sæt den Fald, || at jeg nu her i min Læne-Stoel præsiderede ved en Forsamling af vore heftigste Orthodoxer og nogle høflige Catholiker, og jeg var nødt til at sige min Meening - Ja jeg haaber, at jeg enddog af blot Ærlighed vilde sige den oprigtig, i alt det, som jeg virkelig var overbeviist om - Men neppe vilde jeg sige den med samme Iver, som i Prag - og min Lyst at holde med det svageste Partie, skulde i alle de Ting som kunde drages i Tvivl, gjøre mig saa syncretistisk, som det var mueligt at være, uden at blive falsk - Dette udfordrer meget vitløftigere Betragtninger - Her vil jeg kun legge til, at en af de bitterste Bebrejdelser, som jeg nogentid kan gjøre mig, bestaaer deri, at høflige og vittige Fritænkere, har meer end engang bragt mig til, ved min Taushed, og selv undertiden ved min Latter, ligesom at samtykke deres Urimeligheder; og endskjønt dette, som jeg haaber altid er skeet uforsætlig og aldrig uden Anger - saa er det mig dog et Beviis paa at min Ærlighed i det mindste den Tid kunde have brugt min Lyst at sige imod, som en Modvægt imod min Lyst at behage - Men i Forbigaaende sagt taber min Modsigelse-Lyst al sin Kraft, ved Høflighed, ved Eftergivenhed - ofte ved et vittigt Indfald - og oftere endnu ved en mægtigere Taare - Det er derfor, at jeg af Hjertets Grund vilde ønske, at vore Fritænkere og alle øvrige Antagonister, vilde være saa grove og pedantiske som en Deel af det forrige AarHundredes Orthodoxer! - ligesom man kan see heraf, det som jeg ingenlunde billiger; at jeg nemlig holder mig for bedre skikket til at forfægte den Augsborgske Confession i Lissabon, end i Kjøbenhavn - om jeg ellers har det Mod endnu, som jeg har havt - Og uden at glemme den Taksigelse, som vi skyldte det barmhjertigste Væsen, fordi han ikke 330

leder os i Fristelse, er det et af de mange Beviis der overtyde mig om, at den stridende Kirke vist har sine Fordeele - Doch! wo gerathe ich hin? - Det er min Ærlighed, som jeg vil tale om, og jeg vil endnu anføre et eneste, skjønt gandske forskjælligt Exempel, paa den Indflydelse, som mit krigeriske Hæng har deri - Et Fruentimmer, hvorpaa den Tid vist den største Deel af min Lykke beroede, spurgte mig engang, om jeg ikke fandt hende skjønt; og jeg begik den grusomme Uhøflighed, at sige platud - Ney - Og det blot fordi jeg tildeels troede, at hun vilde tvinge mig til Smiger - deels formodede jeg, at denne Smiger kun vilde fordærve hende, og følgelig være hende et slet GjenGjeld for de Velgjerninger, som jeg kunde haabe af hende - Hun tilgav mig det virkelig aldrig, og jeg har tabt meget derved - Imidlertid har den samme jeg, aldrig kunde bragt det over mit Hjerte, i alle andre Tilfælde, at negte endog mindre skjønnede Fruentimmer end hun var, en lille LovTale over deres Udseende, saa snart deres Smiil kun har bedet mig derom - Kun maatte jeg ingen Penge-Fordeel, og de intet Tab have deraf - Thi man maae mærke, at det ikke er Frygt og Nød, allene, men selv og maaskee i sær Haab, som Stolthed og Modsigelse-Lyst, om ikke en ædlere Drift har lært mig at trodse - Jeg troer at have saa naturlig en Væmmelse, for alt det, som kun lugter af Egennytte, at Frygten derfor, som jeg vist tænker, skulde bestyrke min Ærlighed ligesaameget, som Haabet derom kan svække andres - Og jeg er næsten overbeviist, at om jeg skulde blive en Skjælm, jeg da i det mindste ingen Fordeel maatte have deraf - Og dette maae være nok sagt om Ærlighed i Almindelighed betragtet - Hvad den Grad deraf betreffen, som egentlig har Hensigt til vore Eyendomme, vort Gods - saa seer man i det mindste, at alle de Grunde, som jeg har sagt at Stolthed kunde indgive mig til at være ærlig, 331

ligesaa vel kan anvendes paa dette Fald, som paa ethvert andet - Og jeg troer virkelig i mit Hjerte, at || det i

vor nu værende Forfatning er ligesaavel utilladeligt, at tilsnige sig en Skilling, som en anden har faaet engang i sin Kiste, som det er, at berøve ham sin Ære, sin Roelighed, sin Dyd, sin Forstand eller sin Lyksalighed og Himmelen selv - og det af den gode Grund, at han kan fordre at beholde det ene saa vel som det andet; og ikke sjelden helst vil beholde Skillingen - Jeg troer alt dette - Men føler jeg det og? - Er det blot en kold Overbeviisning af min Pligt eller er det Tilbøyelighed, som gjør mig ærlig i dette Fald - Det er det jeg vil undersøge - Som en sand Søn af Naturen har jeg aldrig kundet kalde mit Begreb om Eyendom, enten meget helligt eller meget stort, og neppe troer jeg, at det er medfødt - Jeg selv har haft mange Slags Ting, men dog troer jeg at kunde sige med Sandhed, at jeg aldrig har haft nogen Eyendom - Neppe har en begjært noget af mig, uden at jeg strax med største Beredvillighed har givet ham det; og har det behaget ham at tage det selv, veed jeg aldrig at det har angret mig, uden maaskee naar Nøden har gjort mig det altforføleligt - og da har min heele Anger bestaaet i et Suk eller efter Omstændighederne, en Eed - Men jeg kan ikke ville paabyrde andre en Tænkemaade, som meer er en Virkning af min Natur, end af mit Overlæg - Med alt dette kan jeg ikke negte, at jeg altid blant alle Politiske Indretninger har tænkt med størst Fornøjelse paa den Spartanske Republik - eller paa de første Christnes Huusholdning, eller paa de Pensylvaniske Indbyggeres Levemaade - Dog alt dette er høyt skjønne Drømme - Vi skal og bør have Eyendomme - Vor nuværende Forfatning fordrer det; og det bliver følgelig altid en Uretfærdighed, at berøve hinanden det mindste deraf - Dette er nu altsammen et Raisonnement, hvis Grundighed jeg selv er overbeviist om - Men mon 332

ikke mine Læsere, saavel som jeg kan mærke, at det er meer den kolde Fornuft, end mit Hjerte, som taler? - Er det ikke meer vor nuværende Forfatnings Nødvendighed, end dens Behagelighed, der gjør, at jeg underkaster mig den, og dens positive Love? - Virkelig, mit frie, mit stolte, mit lykkelige Hjerte kan tænke sig, kan føle Mueligheden af et Selskab endog herpaa Jorden, hvori man har alt for vigtige, alt for salige Betragtninger at sysselsætte sig med, til at kunde erindre Eyendommen af et Støv, og alle de usle lagttagelser, som den paanøder os - Og da det kan føle den, hvorledes er det da mueligt, at det ikke skulde føle, eller at det skulde elske de Baand, som hindre det fra at komme deri? - Og kan det ikke være nok, naar det taaler, og ærer dem? - Naar jeg nu legger til disse Betragtninger den levende Følelse, som jeg virkelig har af Eyendommenes Misbrug, af deres altfor ulige Uddeeling, og af det slette Hævd, som de fleeste har derpaa - saa kan man slutte sig til, at jeg - dersom vor Forfatning og dens positive Love ikke havde Sted - eller med andre Ord - at jeg af Naturen ikke vilde have saa stoer Ærbødighed for Eyendoms Ret, at jeg, under alle Tilfælde, skulde troe at ethvert Gran af den Bunke, som enhver ruede over, var noget som han og jeg ikke kunde fordre, eller i det mindste noget, som han kunde fordre bedre end jeg - Og naar man nu sammenligner dette med mit Begreb om at være ærlig - nemlig at det bestaaer deri, at behandle enhver saaledes som han kan fordre det af os - saa vil man slutte, at det uden omtalte Positive Love, kun vilde være slet bestilt med min Ærlighed i Eyendoms Sager - Og nu fattes der kun en eneste Slutning, saa har jeg demonstrert mig reent til en Skjælm - Og til || al Fortred, er denne endda intet mindre, end ugrundet - Thi hvem siger, at det ikke er et Axioma: Det Menneske, som skulde gjøre en Ting, dersom den ikke var 333 forbudt, han skal tilig eller sildig vove at overtræde, eller i det mindste stræbe at eludere dette Forbud - Og naar jeg nu gjør dette til min Propositio Maior, og slutter - atqvi ita ergo? - Ney det var for grovt - Jeg føler i mit Hjerte, at dersom og det syvende Bud ikke var, jeg derfor dog hverken vilde eller kunde eller engang turde bedrage, naar ikke den yderste Nød tvang mig dertil - Dersom jeg og i mine gyldne Drømme kan ønske en Art af FælleSkab, eller større Lighed i Eyendomme, saa kan jeg ikke andet end forudsætte, at det skulde være frivilligt - Jeg skulde tænke jeg baade være for magelig og for uegennyttig, og om jeg tør sige det for høymodig til at ville paatvinge nogen den, uden en yderlig Nød - Der er som man veed, tre Slags Eyendomme - de overflødige, de nyttige, og de nødvendige - Hvad de to første Arter betreffen, skulde mit første Spørgsmaal vist ikke være; om han kunde fordre dem, men om han behøvede dem bedre end jeg; og min Magelighed, min Afskye for Egennytte, og som jeg haaber min Menneskekjærlighed skulde alle være paa hans Partie - Jeg haaber dette sidste, thi jeg veed vist, at jeg altid har været nærmere ved at græde, end ved at lee, naar jeg endog kun i Comoedien har seet Harpax jamre sig over sit tabte Skriin - Ney jeg kan ikke troe, at jeg uden den yderste Nød kunde berøve min Næste noget, hvis Tab kunde bedrøve eller kun ærgre ham - En anden For-Muur for min Ærlighed i dette Fald, skulde min naturlige Stolthed være - Den skulde vist gjøre mig overmaade delicat ved Valget af den Maade, som jeg vilde tilegne mig det paa, som en anden besad - Og kunde dette kun skee enten ved Ydmygelse, eller ved Forstillelse, saa er jeg vis paa, at jeg loed ham beholde det, saalænge det gik an, uden min Død - Herom er jeg overbeviist selv af Erfarenhed - Endelig har jeg et Hjerte, som elsker sin Roelighed meer, end al Verdens 334

Rigdomme, og som desuden har et fuldkomment Herredømme over mine Handler - saa at, min Forstand maatte raisonnere saa frit som den vilde - saasart det kun fandt mindste Nag, mindste Skrupel, saa loed det Forstanden løbe sin egen Vey, og tvang mig til at følge den snevre Stie, hvorpaa det fandt sin Beroeligelse - Men alt dette kan egentlig kun anvendes paa de overflødige og nyttige Eyendomme - Hvad de nødvendige betreffen, saa vilde jeg vel holde mig forbundet til at spørge, om deres Besiddere behøvede dem bedre, end jeg - og jeg er igjen vis paa at mit Hjerte vilde være paa hans Side, naar det ikke faldt i Øynene at han havde Uret - Var det saa, som det tiest er, da jeg ved nødvendige Ting, blot forstaaer dem, som man ikke kan undvære til sit Livs Conservation, og det sjelden treffer sig at to Mennisker samles, som er lige nær ved at døe af Sult - da skulde jeg uden al videre Omsvøb fordre det af ham - og kunde jeg ikke faae det paa andre Maader, end ved at bedrage ham - da skulde jeg med al Ærbødighed for det syvende Bud, gjøre det, om dette og stoed prænted for mine Øyne - Thi jeg holdt vist for, at min Tilstand ophævede det, eller at mit Livs Conservation i det mindste da var mig en helligere Lov - Men kan det da nogentid blive en

Nødvendighed at bedrage? - Ja mine Herrer, heri stikker just Knuden - Saameget er vist, at man i Mangel af Brød, enten maae døe, eller fortjene det, eller røve, eller tigge, eller, bedrage sig det til - Hvad mig betreffen paa min daværende Udflugt, saa havde jeg hverken Lyst til at døe, eller jeg holdt mig forbundet dertil - selv uagtet man kan sige at jeg kunde have blevet hjemme, holder jeg mig dog ikke for overbeviist om denne Pligt - At jeg intet dengang kunde fortjene, vil blive tydeligt af min Historie - Røve, havde jeg ingen Kræfter til - Der blev mig følgelig, naar jeg ikke vilde døe af Sult, intet tilbage uden enten at tigge eller 335 bedrage mig et Maaltid Mad til i de fem eller sex VertsHuuse, hvori jeg valgte det sidste. Hvorfor jeg valgte det, og hvorledes jeg bar mig ad dermed, vil jeg fortælle i min næste Artikel; og derved fortjene, om ikke hans Bifald, saa dog hans Undskyldning - Og naar det er forbi, saa vil vi gaae til Majoren - -

336

337

BREVE

338

339

TIL BOGHANDLER ROTHE.

Hochgeehrter Herr Rothe! -

Die lebhaftesten Schmerzen von Gicht haben mich bettlägerig und zu allem ernsthaften Vornehmen ungeschickt gemacht. Doch können Sie leicht begreifen wie ennyiant das gänzliche Müssigseyn für einen Menschen ist, dem es um das Hertz nicht fehlt und der keine Kopf-Schmerzen hat. Ich kan nichts als lesen; ich habe aber keine Bücher die ich entweder nicht eher gelesen habe oder die ein grösseres Nachdenken erfordern als meine Krankheit mir erlaubt - Historien Romamen auch von der æltesten Sorte und so was würde mir das liebste seyn - Meine Umstände vertragen eben nicht dass ich sie, um einer Durchlesung willen kauffe. - Eine Unterredung mit Ihnen hat mir das Vertrauen zu Ihnen gegeben, dass Sie mir es zum wenigsten nicht übel deüten, wenn ich begehre, dass Sie mir welche leihen. - Ich begehre es nicht umsonst und Sie können von meiner Erkenntlichkeit versichert seyn. In Ansehung von Adam und Ewa soll es mir lieb seyn wenn Sie guten Abgang bey Ihnen haben; und wenn Sie deswegen noch heüte wiederkämen. - Ich würde mich zum wenigsten besser handeln lassen; denn ich bedarf Geld. Philibert ist mir ein schlimmer Mann; und er will sich gerne die Freiheit zum Verkauffe zuzwingen - In Ansehung der Bücher hoffe ich dass Sie mir dienen, und dadurch mir ein halbes Leben geben, der ich alzeit verbleiben werde Dero

unterthäniger Diener J. Ewald. Auf dem Bette d 24sten Apr. 1769.

P. S. Wenn ich Sie mündtlich sprechen könnte würde *nichts* mir lieber seyn

Pour Sr Rothe Libraire très renommée.

340

TIL BOGHANDLER ROTHE.

Hochgeehrtester Herr Rothe! -

Ihre besonderliche Dienstwilligkeit kan ich nicht ohne den grössten Dank annehme; und für Ihre Aufrichtigkeit habe ich Hochachtung; obschon der Entschluss mir nicht lieb seyn kan. - Mit der schuldigsten

Danksagung für beydes sende ich Ihnen Beweis und Exemplare Von den letzteren sende ich 20 a 3 ??? 8 [x] und 10 a 3 ???. Seynd Sie nicht zufrieden, haben Sie die Güte und fordern mehr. - Wollen Sie lieber den Beweis, so nehmen Sie sich darum doch so viel als Ihnen beliebt; und bleiben Sie ein Freund, von Ihrem

aufrichtig ergebensten Diener

Johannes Ewald -

Kommen Sie endlich morgen, - Hier ist der Beweis. -

[D. 27 Maj. 1769.]

TIL BOGHANDLER ROTHE.

Hochgeehrter Herr Rothe! -

Sie haben mich vergessen. - Nicht in Ansehung ihres Entschlusses, denn ob ich schon gerne bald einen wünschte, weiss ich doch, dass es Zeit bedarf einen zu fassen in einer Sache die doch von ziemlicher Wichtigkeit ist. - Aber die Romaine, die Sie die Güte hatten mir zu versprechen. Wie würden Sie mich nicht vergnügen, wenn mein Bothe sie mit zurückbrächte. - Noch eins. - Wir mögen mit dem grossen Handel zurechte kommen oder nicht, so hoffe ich doch, dass Sie über lang oder über kurz einen kleinern mit mir treiben werden. - Hierzu aber können wir beyde keinen glücklichern Tag im ganzen Calender finden, als eben heüte. - Ich selbst, mein Herr Wirth und andere gute Freünde bedürfen alle nothwendig 341 Geld und ich rufe gut Kauf, gut Kauf! - Zum wenigsten werden zehn Thaler mich heute viel geschmeidiger zum accordiren machen als sie es morgen thun werden. - Geben Sie meinem Bothen eine kleine Notice mit ob und wie Sie es wollen. - Meinem Bedünken nach kan es einer Haupt-Negotie nicht schaden; denn wenn wir sonst der Sache wegen einig werden können, will ich gerne die Exemplaren die Sie gekriegt haben zu einem Preise berechnen mit denjenigen die Sie kriegen werden; und deswegen das Sie etwas mehr Geld gleich herschiessen kan ich Sie in dem Accorde auch zufrieden stellen. - Könnte es aber was zum Hinder beytragen, so bitte ich lieber es seyn zu lassen, so unlieb und unbequem dies mir auch seyn wird. In erwartung einer glücklichen Antwort, verharre ich mit der schuldigen Hochachtung, Hochgeehrter Herr Rothe, Dero

ergebenster Diener

D 28 May 1769. Johannes Ewald.

P. S. Kommen Sie morgen Nachmittag und trinken Caffee mit mir, so sollen Sie meinen gantzen martialischen Lebens Lauf obeneinkriegen. Vergessen Sie die Romaine nicht - Gut Kauf! - Gut Kauf! -

Pour Monssieur Rothe Libraire très renommée a ses propres mains

TIL BOGHANDLER ROTHE.

Velaedle Herr Rothe! -

Hoytaerede Ven! -

Man har gjort mig nysgjerrig for at see en Piece, som enten er oversatt eller forfattet af en ved Navn Osian. Vist er det at Oversaettelsen er Tydsk og Originalen er et Digt af en gammel Skottisk Bard. Kunde De give mig nogen Underretning derom skeede mig en stor Tjeneste, og kunde De sende 342 mig den, en endnu større. - Rabners Satirer skal jeg og have, hvad de og koste, men saa vit strekker min Casse sig icke for nærværende Tid, og om De icke enten vil betroe mig den; eller tage Exemplarer derfor, er jeg nødt til at opsætte denne Lyst endnu et Par Maaneder. - Jeg forbliver imidlertid med Høyagtelse min Herre, Deres

ærbødigste Tjenere J. Ewald.

D 1ste Septemb 1769.

TIL NOTARIUS PUBLICUS SCHMIDT

P. M.

Dersom de faae Dage, som jeg har opholdt dette over den belovede Tid skulde gjøre det ubrugeligt for Selskabet, vilde det smerte mig saa meget meer; som jeg virkelig har arbeidet over Evne, paa at fornøye det saa snart, som mueligt - De Timer ere kun faae, som en smertelig Sygdom overlader mig om Dagen til at tænke i. - At sige, at min Syge-Seng havde været min Parnass, vilde være det sikkerste Beviis, som jeg kunde give paa min Lyst til at digte for Selskabet; men det vilde maaskee tillige gjøre mit Arbeide mistænkt. - Dog lad dette svare for sig selv! - Og Helten paa Golgatha, besynges maaskee best af en Digter ved Bethesda. -

Men det er skrækkelig langt, vil Herr Scalabrini sige om mit Oratorium. Og jeg maa give ham Ret. Dog som Digter bør jeg ikke undskylde denne Punct. - Men som den der veed, hvor kort Tid de har tilovers til at componere Musiquen, til at skrive Noder ud, til at holde Prøver, ja, som saadan en kan jeg neppe undskylde den; ikke i det mindste uden netop med Tidens Korthed. For vores italienske Virtuosi vil det i sær blive vanskeligt, i saa faae Dage at gjøre sig bekjendt med 343 saa vitløftig en Rulle, som den hun har i dette Orator(iu)m. Da den er Dansk, er den virkelig for stor. - Og dog negter j(eg i)kke, at jeg er alt for øm over hver en Tanke saavel i den, s(om i) det andet, til at jeg skulde kunde slette nogen ud deraf. M(en je)g vil foreslaae en Middel Vey. -

Det er mit Ønske, det er min Begjering, at det maae trykkes altsammen - eller intet deraf. Men uden at fordærve Sammenhængen i det heele kan Componisten springe over følgende Poster: De første Recitativer med deres Arier og Duetto vil Herr Capel-Mester Scalabrini let see at de kan undværes, thi Sangen kan meget naturlig begynde med den Rommerske Soldats Recitativ »Ney Erebus, din Nat pp. Siden kunde de Recitativer Arier og det Duetto udelades, Som er imellem Porciæ første Arie »Brøl Olymp med al din Torden etcet og Cornelli Recitativ »O dydigste, o kjække Romerinde« det er at sige fra det: Jeg seer endnu - - til det »af hellig Andagt inclusive - De Recitativer hvori Porcia fortæller sin Drøm vil være det vanskeligste for Mademoiselle Torre. Dog vilde jeg meget bede for dem. Skal noget udelades, saa maae det være det sidste fra »Gud! - hvor græd jeg da! exclusive til »Længsel som jeg fandt! - Men trykkes maae dog dette nødvendigt, saavel som alt det andet - Den sidste af Porciæ Arier »O Smerte! flyder Taarer etcet. kan til Nød og blive usunget. Dog jeg skal for større Tydeligheds Skyld indzirkle alle disse Steder. Naar man havde truffet denne Middel-Vey, kunde man advare Publicum i en liden For-Erindring, at - fordi Tiden var for kort, eller fordi Poësien var for lang blev de indzirklede Arier pp ikke opførte.

Om dette Forslag og overalt om mit heele Arbeide har den Lykke at behage Selskabet, er det, som jeg længes meget efter at vide. Jeg er syg og 344 derfor desto utaalmodigere - - Men to Ord vil vaere nok for Johannes Ewald.

RyeGaard. d 5te Febr. 1771.

Til Velaedle Hr Notarius Publicus Schmidt i Kiøbenhavn

TIL BOGHANDLER ROTHE.

P. M.

Was die Commission betrifft, womit Sie sich in Absicht auf Rolf Krage gütigst beschweret haben; so nehme ich mir die Freyheit Ewr. HochEdelgb. zu berichten, dass ich itzt den gantzen Rest auf meinem Zimmer zu ihren Diensten liegen habe. Wie gehts damit? Der Handel geht sehr langsam und ich habe beynahe Ursache zu bedauern, dass ich den guten alten König nicht mit Frieden bey seinen alten Vorfahren habe ruhen lassen. Ich wolte dass Ewr HochEdelgb. mir den gantzen Plunder abnehmen wolten. Ich würde mich schon handeln lassen.

Von den 11 Exempl. haben Sie doch wohl keine oder zum wenigsten nicht viel mehr zu rück. Ich habe eine gedoppelte Ursache dieses nicht zu hoffen, denn ich muss mir es als eine besondere Gefälligkeit von Ewr. HochEdelgb. aus bitten, dass Sie mir noch heute etwas Geld schicken wenn Sie etwas eincassiret haben. Ich bedarf es sehr.

Copenhg. d 26 Aug. 1771.

Johannes Ewald.

An DH. Hof-Buchhandler Rothe HochEdelgb.

TIL FRIISS.

P. M.

Jeg sender Dem Verset efter Løfte. Den Compliment hvor om vi gjorde Aftale er temmelig skiult der i, men den er der; og een tyk Høflighed er desuden i mine Tanker, liige saa slet placeret i een 345 Virtuosjndes Mund, som i et oplyst og ædelt tænckende Sælskabs Øren. Jeg udbeder mig, at De, om det er mueligt endnu i Dag vil communicere det Hr Capel Mester Scalabrini. Hand kand have Erindringer at gjøre. Var det mueligt saa ønskede jeg at tale med Ham Jeg udbeder mig 2de Ord tilbage: om ConferentzRd Suhm er hiemme og om Sælskabet har besluttet Noget i det omtalte -

KHavn d: 15 Septbr 1771.

J Ewald.

Velædle Hr Friiss a son Logis

TIL PETER MATHIAS SPENDRUP.

Min kjæreste Broder! -

Dersom alt det af mit Arbeide var got, som kostede mig megen Umage, saa var det Vers, jeg sender dig, uden Dispute uforligneligt - Men hvad enten nu Juule Sværmen eller andre Adspredelser, har gjort min Pegasus mattere end sædvanlig, saa har jeg havt ont ved at faae ham i Trav, og overalt havt et besværligt Rit, uden derfor at udrette mit Ærinde desto bedre - Imidlertid, om mit Vers ikke just er noget Chef d'Oeuvres, troer jeg dog at det er taalelig poetisk, og jeg tør i den Henseende altid være det bekjendt - Jeg ønsker, at din Ven kun vil være saa fornøyed dermed, som jeg er selv - Titulen har jeg kun gjort et Udkast til - og jeg beder dig udføre det efter dine Indsigter -

Jeg har i Dag ikke Tid at skrive meget - Dersom du vil skikke mig en Tallotterie-Seddel, paa 8, 19,73 - Udtr, a 8 [x] - Amb - a 1 ??? og Ternen a 1 ??? 8 [x] - Summa 1 Rd1 og det øvrige i Penge, saa forbinder du mig meget - Jeg er altid, min Broder, din

oprigtigste Ven og Tjenner

Ronsted d 6te Jan. 1774.

Et glædeligt Nyt Aar etcet, for dig og dine -

Velædle Herr Spendrup Cand. S. S. Minist. I ViinGaards Strædet No 137 a/Kjøbenhavn

TIL PETER MATHIAS SPENDRUP.

Min Spendrup!

Ved Jupiter, min Broder, det seer ud som et halvt Snyderie, naar jeg skiller dig ved fire Skilling, blot for at igjentage dig, at jeg er din Ven, din sande Ven. I en oeconomisk Forstand, er da Johannes Ewalds Venskab fire Skilling værd? Men jeg veed, min lille Peer, at du ikke er oeconomisk i dit Venskab, og jeg vidste det længe førend du tilskrevst mig dit sidste kjærlige Brev. Ved alt hvad der er helligt, Spendrup, det var mig kjærkomnere, tusinde Gange kjærkomnere, end ifald du havde kunnet tjene mig med det bevidste, og du havde meldt mig det i en kold Tone. Nu burde jeg bede dig, ikke at være vred, fordi jeg ved min Forsømmelse i at skrive har seet ud som en der var vred derover, at jeg af din lange Taushed og dit Afslag formodede, at du varst vred. - - Gud give, Fanden havde alt dette Tintamarre! Jeg veed, at du est min Ven, og du veedst, at jeg er din - og det kan være os nok - Fordømt! -

Du kanst neppe vide, hvorfra dette Udraab kommer, men at du maa sætte desto større Priis paa mit Brev, vil jeg sige dig, at jeg skriver det under den meest rasende Smerte. Jeg har Ild, fortærende Ild i alle mine Been. Imellem os at sige gjør jeg stærke Anstalter til min store Reyse. Snart, snart letter jeg Anker - og saa vil du staae ved Bredden og raabe, Hurrah, min Broder, snart skal jeg hale dig ind - og samles vi ikke før, saa ved Cap de bonne Esperance.

Skriv mig til, om du kan. Det er mig en Lindring at læse dine Breve.

Hils vor Benson, og undskyld mig at jeg ikke endnu har besvaret hans Brev. Du maa tillige bebreyde ham, at det var alt for studeert - der var for lidet Natur, for lidet Venskab deri. Han siger, at han har skrevet det i en Eftermiddag, og du 347 kan sige ham fra mig, at han har ødt meer end tre dermed. Lad ham lære af dig og mig, at skrive sine Venner til. Hils dine Forældre, dine Systre, dine Venner! og vær vis paa, at jeg til Døden er din

Ewald.

Rundsted d. 6te Febr. 1774.

TIL PETER MATHIAS SPENDRUP.

Min Spendrup! -

En Herr Olsen, som hilser fra dig, har i Gaar skrevet mig til om et Vers - Er det den samme, hvilket jeg næsten formoder, og du let kan faae at vide, som jeg i Fjor skrev et, om jeg skal sige det selv, meget got Vers for, og som bar saa stor Høyagtelse for mig, at han efter sit Udtryk ingen Betalning turde byde mig for mit Arbeyde; saa kan du kun sige ham at han ved sin Høyagtelse har gjort mig saa storagtig, at jeg nu slet ikke skriver for ham hverken par honneur eller for Betalning - Overallt, da jeg umuelig kan skrive LeylighedsVers af Ærgjerrighed, eller af nogen anden Grund, end Trang til SmaaæPenge, og man saa tit har været saa høflig at belønne mig for min TidsSpilde og et i min Sygdom altid møysommeligt Arbeide, med Complimenter, som jeg slet ikke bryder mig om, og hvormed jeg ikke engang kan betale det Papiir jeg skriver paa; saa beder jeg dig sige hvem det er, og enhver, som herefter turde ønske noget saadant fra min Haand, at de maae have mig undskyldt, om jeg herefter ikke skriver, førend jeg veed hvad jeg kan vente for min Umage, og hvor jeg kan være vis paa at tage det - Det Sprog forstaaer jeg, sagde vor OldFader Simonides - Saa skal jeg synges:

[x][x][x]??[x][x] [x][x][x][x][x][x][x]??[x][x] ???[x][x][x][x]??[x][x] [x][x][x][x][x]

Ifald jeg lever, forstaaer du - - Men du kunde let uden denne Anmærkning begribe, at jeg ikke kan skrive BryllupsVers, naar jeg er død - 348 Imidlertid er jeg syg, min Broder, meget syg - Snart, snart maaskee kommer jeg og besøger dig, ikke som du tænker igjennem Døren, heller ikke igjennem Vinduet, men igjennem Nøgle-Hullet min Broder - Saa kommer jeg i min lange LuftKappe - bleg og zittrende strækker jeg mine Arme ud over din Seng - og sukker - Saa begynder du at regne alle de faae Bønner op, som du kan udenad - Men det hjælper dig ikke; thi jeg veed vist at min Aand ikke lader sig mane med Prosa, og desuden veed jeg ligesaavist at jeg bliver en god Aand, hvorfor skulde jeg da flye for Bønner? - Men skulde du lade dig det falde ind, at begynde paa: Morgen-Røden er alt oppe, eller saadant et andet af vore berømte Poeters

Vers; o da flyer jeg og forsvinder som et Stjernesked -

Jeg finder Lindring i at skrive Sladder - Og om jeg ikke skrev det til dig, saa skrev jeg det maaskee til Verden - Saa er det da bedre, at du lider, end den -

Jeg vilde gjerne være munter - Og dog veed jeg ikke - -

Kjærling! - feige Kjærling! - hvad er der da? Hvorfor - - Ha der er noget som stikker mig i Halsen min Broder - et Been tænker jeg, en Fleske Skank - Undertiden løbe Øynene over paa mig - Man skulde snart tænke, at jeg græd - Var det ikke kjærlingagtig? - Om nu saa skulde være, vi ere alle dødelige, tænker du da, at din Johannes er bange for at døe? - Paa min Ære; jeg har seet den afpillede Tyran, saa tit under Øynene uden at zittre - Kun en eneste Gang har han gjort mig bange, og da havde jeg en ond Samvittighed - Nu veed jeg vist, at jeg i saa Fald, vender tilbage til den som har skabt mig og gjenløst mig, og som elsker mig, uagtet han lader sin Haand være svær over mig - Hvorfor skulde jeg da frygte? - Maatte jeg ikke være den feigste Træl, naar jeg frygtede for at miste et Aandedræt, som jeg saa dyrt maae 349 betale? - Det er kun en Mæcenat, der kan sige: Gjør mig halt gjør mig døv, gjør mig blind, gild mig, piin mig, sæt mig paa Spyd, gjør hvad i vil, naar i kun derved lader mig beholde Livet, saa er alting vel? - Og har jeg andet paa Jorden at forlade, end Ulykker? - Ingen Rigdom, ingen Ære, ingen Kjæreste, ingen Venner, uden dig Søvn Tryne, og maaskee et Par til, der ikke engang er saa gode som du? - Og hvor koldt er selv dit Venskab! - I det mindste tænker jeg ikke at bedrøve dig stort med min Død - Jeg vil sige dig, hvorledes du omtrænt da vil bære dig ad - Naar du læser i Aviserne, under den Titel: DødsFald Rundsted. Herr Johannes Ewald død i sin Alders 31te Aar - Han var meget omtalt al sin Tid for sine Skrifter og for sine NarreStreger - Saa vil du trække paa Skuldrene, og sige efter et græsseligt langt Ey! - saa er han da endelig død, den gode ærlige Gnuff? - Saa vil du stoppe dig en Pibe Tobak, see udaf Vinduet og være taus et Par Timers Tid, og inden Aften vil du glemme mig over Kløver-Knegt -

Forlad mig, min Spendrup om jeg gjør dig Uret i min Dom, men gjør jeg det, saa er det maaskee af HævnGjerrighed derover, at du i saa lang Tid ikke har skrevet mig til - Uagtet at jeg har bedet dig derom -

Paa min Ære jeg har hverken Kræfter eller Lyst, dennegang, at skrive dig et Ord meer til, end det ene, at jeg til Døden er din

Ewald.

Rundsted, d 28de Mart: 1774.

A Monsieur Mons: Pierre Spendrup Candidat du S. Saint Ministere. ViinGaardsStrædet No 133. Franco/ a/ Copenhague

TIL PETER MATHIAS SPENDRUP.

Min Spendrup! -

Er du vred, fordi jeg først nu svarer dig paa dit sidste Brev, saa siger jeg dig kort og got, at du gjør 350 mig Uret - og du gjør ligesaa ifald du bliver det, fordi jeg kun svarer dig med to Ord - Jeg har i al denne Tid havt saa travelt med at være syg og med at skrive Operaer, og jeg er endnu saa beskjæftiget med det sidste, at jeg kun nogle faae Øyeblik kan unde mig den Fornøjelse, at sladdre med dig - Det er mig vist overmaade kjært, min lille Fetter, at du har en Fødselsdag, og ingen kan af et oprigtigere Hjerte ønske dig, endnu at opleve mange, og lykkelige end din Johannes - Men hvad bryder jeg mig om, hvad Dag i Aaret den falder ind paa? - Naar jeg vil have det, skal den falde ind paa St. Stephens Dag, og saa skriver jeg dig et Gratulations Vers, hvori jeg ligner dig ved St Stephen, og ønsker dig, at du kun ikke maae blive steenet af Jøderne - Din oprigtige Glæde ved min Seyer, over dem du kalder mine Fiender, er mig langt kjærere end denne Seyer selv - Jeg har al min Tid agtet en Ven meer, end en heel Legion misundelige Narre, der dog tilsidst som Hunden maae æde det i dem igjen, hvad de har givet af sig - Jeg veed at det vil fornøye dig, at jeg nu har bedre Udsigter af Lykke, end jeg nogen Tid før har havt - Men det er for vitløftigt at skrive dig alt dette til - Dersom du ikke forgaaer med Kjøbenhavn den 8de May, saa kom herud, og tag vor Benson med dig - Han er mig vist kjærkomnere, end al Verdens Tøser - Besørg det indlagte Brev til Hintse -Jeg skikker ham endelig en Anviisning paa sine Penge - Egnen herude er nu et sandt Paradiis - Men det tænker jeg, kan ikke friste dig saameget, til snart at komme herud, som den Fornøjelse at see din oprigtigste

Ewald:

Rundsted d 4de May. 1774.

A Monsieur Mons: Spendrup Candidat en Theologie.

Franco ViinGaardsStrædet No 133 a/ Coppenhague:

351

TIL PETER MATHIAS SPENDRUP.

Dit Brev, min Spendrup, som du havde glemt at datere fik jeg den 10de huj: om Morgenen - At gjøre Verset - nogenledes taaleligt - at sende det ind i til Kjøbenhavn, og at faae det trykt og indbundet i Quarto, inden den 13de ansaae jeg følgelig for en Umuelighed - Jeg har imidlertid gjort alt, hvad jeg har kundet, saavel for din Skyld, som oprigtig talt, af en inderlig Kjærlighed, og en hundsfotsk Trang til de 3 Rixdaler - Saa smertefuld, nedtrykt, mismodig, som jeg er, skulde jeg ellers neppe have paataget mig det - Jeg tænker heller ikke, at jeg er kommet altfor vel derfra - Thi hvor Trang var Fader, Melancholie Moder, og Hastværk Accoucheur - Hvad kan man der vente sig af Fosteret? - For det første har det den Feyl, som alle mine Impromptuer, at det er for langt - Jeg tænker, jeg maatte være et Aar, om at skrive et Epigramma - Den sidste Politur har jeg heller ikke havt Tid at give det - Gud forlade dig, om det endda kommer for sildigt - thi det er da vist ikke min Skyld - Men jeg tænker ney, siden du endda først begjerte min Resolution, om jeg vilde paatage mig det eller ey - hvilken jeg tænkte det var bedre at spare i Hensigt til Tiden og PostPengene; da jeg en Dag eller to senere, kunde skikke dig den med Vers og alt - Du veedst, at de betydeligste data, som du har skikket mig, er at Bruden er 25 Aar og at Verset skal indbindes in Quarto - Hvorledes alting er, enten dine Venner kan bruge mit Vers eller ey, saa er det vist, at jeg overmaade vel, og overmaade snart kan bruge deres 3 Rd1, da min fattige Familie, har gjort mig saa bar, at jeg ikke engang kan franqvere dit Brev - Du gjør best, om du adresserer dit Svar til Jomfrue Christine Kölbel i Tipperups Mølle eller Soebeschshuus Mølle, eller SoeMøllen hvilket du behager, og trykker et andet Signet, end dit P S. derfor, thi man kjender 352 det paa Rungsted, hvor jeg har megen Grund at formode, at man af Omhu for mig brekker mine Breve - Jeg var tilfreds, at du havde et Ærinde i Helsingoer eller her forbi - da skulde jeg forklare dig dit Sat: Sap. Jeg elsker dig imidlertid bestandig - Lev vel min Dreng, og vær lykkeligere end din

Ewald.

SøeB. H. d 13de F. 1776.

TIL PETER MATTHIAS SPENDRUP.

Du maae ikke tvivle, paa mit sande, og troe Venskab, min kjæreste Spendrup, fordi jeg skriver dig saa sjelden til, og ikke uden at jeg har noget, at bede dig om, eller at takke dig for - Mine Omstændigheder kan vist undskylde mig i dette Fald - Og nu til Meeningen - Walchendorffianerne sendte forleden to af deres Collegium herud, for at bestille et SørgeCantate af mig over Sl. Horrebow imod Betalning - Jeg har skrevet det færdigt og sendt det ind - men jeg har intet Svar faaet - Da jeg nu hverken kan, eller vil have gjort det for intet, saa beder jeg dig, saasnart du faaer dette Brev, at bede Herr Wandler - saaledes heder den ene - flye dig det som de har tiltænkt mig - og da jeg vist meget trænger til SmaaPenge, beder jeg dig sige ham at det er mig om Tiden at gjøre, eller saa noget; som du forstaaer det best - og saa at sende mig dem herud - og uden om Brevet til mig, at slaae en Convolut adresseret til Herr Forvalter Lem paa Kraagerup - Jeg veed at du gjør alt hvad du kan til mit Beste, - Jeg haaber vist at du faaer Penge - Men enten du nu faar dem, eller ey venter jeg dit og deres Svar i Overmorgen - Hils din Fader, din Moder dine Søstre og Benson - Lev vel, og elsk din troe

Ewald.

SøebechsHuus d 6te Oct: 1776. I Hast

Velædle Herr P: Spendrup, Candidat i Theologien I Viin Gaards-Strædet lige over for NellikeGangen i/

TIL JOHAN CHRISTIAN SCHÖNHEYDER.

Saa velmeent, som jeg troer, at Deres Forslag er, min kjæreste Ven, saa har det dog satt, og ikke kundet andet, end sætte mig i den yderste Bestyrtelse og Angst - og det kjæreste - det eneste kjære som jeg finder deri, er nødvendig det, som De forsikre mig, at De har havt den Kjærlighed, ikke at tale til andre om saadanne Ting, førend De hørte min Meening - Men kunde De da ikke vide denne Meening? - For den barmhjertige Guds Skyld, lad dog ikke min Tillid til Dem og Deres Omhu for mig gjøre mig reent ulyksalig! - Jeg seer det nu, og jeg har seet det før, at jeg i Deres Øyne kun er et hjælpeløst elendigt Kræ, som maae takke Gud, om det faaer det daglige Foer, indtil det creperer - Jeg er nu vist ikke saadant et Kræ - og om min bizarre Skjæbne ikke kan tillade mig at leve af mit eget Arbeide, af min egne suure Sved - saa veed jeg, hvad det er at døe, og jeg frygter ved min Ære ikke derfor - Men det frygter jeg for, at være et Hospitals Lem - Gud! - retfærdige Gud! - har jeg fortjent saadanne Ydmygelser! - Jeg er ikke misundelig - og jeg igjentager det for Dem, at jeg anseer saadan en Følelse for en Nederdrægtighed - men den ædelsttænkende kan ikke altid undholde sig fra at gjøre Sammenlignelser - og jeg kan ikke negte, at Galden skummer mig i Munden, naar jeg tænker paa, at jeg, for, ved at skrive Adam og Ewa, Balders Død og andre agtværdige Stykker; at have tildraget mig Kjenderes Opmærksomhed og saakaldte Velyndere - at jeg, blot af denne Aarsag, skal fordømmes til den usle, ydmygende Stilling af et Almissem - da en anden, som ikke var født til større Fordeele, end jeg, skal krones med Ære og Overflod, blot fordi han er en Nar og en Ryggesløs - Er der da ingen Ret i Dannemark, eller er det mig allene, som man negter den, fordi jeg har været saa dum, at 354 tildrage mig Velyndere ved min Poësie? - Forønskte Poësie! Som en fuldkommen Døgenichts, havde jeg ved den levende Gud, endnu været lykkeligere, end jeg har været som Johannes Ewald - Men det vil vi lade fare, og kun tale om Realiteter -

Jeg beder Dem for Guds Skyld ikke at forstyrre den Lykke, som jeg haaber af mine Velyndere, ved saa fornærmende et Forslag, som det omtalte vilde være i en hver Andens Mund end Deres - Jeg troer endnu, at kunde fortjene mit Brød ved Arbeide, naar man vil give mig Anledning dertil - jeg haaber denne Anledning af Kongen - og om han giver mig den vil jeg altid ansee det for en Naade - men saa ussel er jeg ikke og bliver jeg aldrig, at jeg skulde ansee det for et Galanterie, om han gjorde mig til et Hospitals Lem - Skulde min bitter Trang, den yderste Fortvivlelse bringe mig til at tage imod sligt et Tilbud, da beder jeg her høytidelig Gud forøge mine timelige Ulyksaligheder i det uendelige, om jeg nogentid oftere sætter Pen, til Papier, som Digter -

Jeg vil endnu kun erindre, at - da De veed mit Hjertes skjulte, kjæreste Tanker - at jeg da ikke kan begribe, hvorledes De kunde troe sligt et Forslag antageligt for mig - Er det - svar mig beste Ven, oprigtig - er det ikke kommet fra min Moder? - Det ligner hende -

Meeningen er, at jeg med den usigeligste Længsel seer ud efter Deres Svar, at De ikke har indgivet nogen anden, som sørger for mit Vel, denne ulyksalige Idée - og at jeg i modsatte Fald forsikrer Dem høytidelig, at jeg vil anraabe Kongen selv umiddelbar om, ikke at straffe mig med saa forhaanende en Naade, da jeg ikke har forskyldt den og ved Gud foragter den af mit inderste Hjerter -

I Hensigt til mit sande Vel, beder jeg Dem tale med min Abrahamson, min Arendse, min Wissing 355 o. s. v. - Sat Sapienti - Jeg veed at De elsker mig, men taler De til nogen anden, end til mig om det Forslag, saa dræber De Deres troe

Ewald

D 9de Oct. 1776.

For Guds Skyld Svar i Morgen - ellers er jeg nødt at skrive til FredensBorg -

Høyærværdige og Høylærde Herr Doctor Schönheyder Velfortjent Sognepræst ved Trinitatis Meenighed I store Kannike-Strædet - i/ Kjøbenhavn.

IV Imp: gratis accipi.

TIL HANS VILHELM VON WARNSTEDT.

Endskjønt jeg vist veed, at Deres Høy Velbaarnhed vil undskylde den utaalmodige Længsel, hvormed jeg i disse fjorten Dage har seet ud efter Dem og Herr Naumann, saa finder dog mit Hjerte, noget, jeg veed ikke hvad, noget alt for dristigt deri, og jeg skulde neppe vove at tilstaae Dem den, dersom der ikke begyndte at blande sig en Art af Frygt deri, som gjør mig det umuligt at tie - Ak min kjæreste Velynder, maaskee min Frygt er ugrundet, maaskee den selv mishager Dem - men hvad skal jeg gjøre? - Apollo giver mig paa saa mange Maader af Sporerne - baade som Digternes og som Patienternes Rytter - at jeg nødvendig tilsidst maae blive øm, blødhjerted, frygtsom - og jeg er det vist indtil Barnagtighed; saa at den mindste Muelighed af et Uheld forestiller mig det allerede som hængende over min Isse i al sin sorte Størrelse - Og det var mig vist et af de smerteligste Uheld, som nogentid kunde hændes mig, om De min ædlest Velynder - car il faut lacher le mot - om De havde fatted den mindste Mis-Tillid til den Iver at arbeide hos mig, som Deres Yndest baade har opmuntret og gjort mig til Pligt - Min Uvirksomhed i For-Aaret kunde virkelig give Anledning til denne Mistillid - men 356 ved min Ære, min Tilstand undskyldte mig - eller synes Dem intet om det De allerede har hørt af mit Arbeide? - Endnu engang, kjæreste Velynder, af Medynk tilgiv mig min maaskee fornærmende Frygt! og af Medynk end den - Jeg bevidner helligt, at dersom jeg endog ikke, som det dog virkelig forholder sig, stadig ventede alle mine Ønskers Opfyldelse af Deres Haand, saa skulde dog det mindste Skaar i Deres Yndest være mig utaaleligt.

I Eftermiddag bliver jeg færdig med Reenskrivningen af mine Fiskeres første Handling - og jeg har overalt hele Stykket saaledes i Hovedet, at jeg tør forbinde mig til at arbeide Componisten i Hænderne, saa at han ikke bliver ledig, dersom han vil begynde strax - Men det er mig yderligt magtpaaliggende, at tale med ham, og især med Dem, førend jeg begyndte paa at udarbeide de to sidste Handlinger - Tør jeg udbede mig denne Lykke, som det kjæreste Pant paa Deres Yndest? - Maatte dog det dristige i mine Anmodninger, som min sygelige Tilstand allene kan undskylde, og som Deres HøyVelbaarnheds ædle Tænkemaade allene kan friste mig til - maatte det fuldkommen skjules af den sande Ære-Frygt, den varme Hengivenhed, hvormed jeg vist er Deres troeste

Ewald.

Den 12te Julii 1778.

TIL HANS VILHELM VON WARNSTEDT

I det samme Øyeblik, da min Plan er færdig, giver jeg mig den Ære at melde Deres HøyVelbaarnhed det - Jeg skulde sende Dem den, dersom De ikke selv, saavel som jeg, havde fundet det best, at vi først confererte desangaaende. - Men nu, min kjæreste Velynder, tør jeg betjene mig af den Frihed, som De gunstigst har tilstædet mig - og længes høyt efter Dem? - Jeg er varm, 357 jeg er hidsig paa mine Fiskere - Og jeg kan hverken med Tryghed eller Held begynde paa at udarbeide de to sidste Handlinger, førend jeg faaer Deres Tanker at vide om det Heele - Saa at jo før - desto kjærere - og da Tiden er kostbar og min Heede kan uddunste, desto fordeelagtigere for mig! - Tør jeg bede Dem tage Herr Schwarts med til vor Conference, da jeg er overbeviist, at Stykket vil vinde ved hans Indsigter? - Og nu min kjæreste Velynder kryber jeg op paa mit Observatorium; endskjønt jeg nogenledes er vis paa, at Deres Person er det første behagelige jeg faaer at see - Og denne Anelse er ikke en Virkning af blot Egenkjærlighed, endskjønt jeg saa sikkert veed, at De af alle dem her komme forbi, oprigtigst ynde Deres troeste

Ewald.

D 16de Julii 1778.

Høy-Velbaarne Herr Kammer-Herre von Warnstedt, General-Adjutant, Directeur ved Theatret pp

TIL HANS VILHELM VON WARNSTEDT.

Høyvelbaarne

Herr KammerHerre!

Just da min billige Undseelse ikke længer kunde holde Stand imod min Trang, til at falde Deres Høyvelbaarenhed besværlig med en Anmodning, der altid vil synes mig dristig, uagtet De af Ædelmod og Medynk med min Sygdom har tilladt mig den - just, da jeg brændte efter den Ære at tale med Dem, min kjæreste Velynder, fornam jeg bestyrter at De i disse Dage og paa temmelig lang Tid vil reyse til Fredensborg - Machine-Mesteren Herr Nielsen, har efter Ordre allerede for fire Uger siden været hos mig, og truffet Aftale, skjönt ikke endelig Aftale med mig, Fiskerne angaaende - Og denne sidste, saavelsom Deres Høyvelbaarnheds 358 egne Tanker, blive mig dog nu desto umisteligere, da jeg er i Færd med at legge den sidste Haand paa mit Arbeide - Jeg havde desuden smigret mig med en anden Befalning fra Dem, som De havde gjort mig Haab om - Tør jeg endnu legge til, at det eneste der kan vedligeholde min daglig meer og meer svækkede Courage, er en undertiden af og til igjentagen Forsikkring om Deres Høyvelbaarnheds Yndest - Jeg tvivler ikke derpaa, uden fordi jeg er mig min Uværdighed bevidst, og fordi jeg er vant til at være ulykkelig - Ved min Ære min kjæreste Velynder, Deres Bevaagenhed er mit kjæreste Haab, og min væsentligste Rigdom, og jeg kan følgelig aldrig være for øm derover - Endnu havde jeg tusinde andre Ting, at tale med Dem om, at bede Dem om, at foreslaae Dem - Maatte alt dette sammentaget undskylde den Dristighed, hvormed jeg bevidner mit inderlige Ønske, endnu førend de toeg til Fredensborg, mundtlig at overtøye Dem om den sande Ærefrygt og Soumission, hvormed jeg altid er Deres Høyvelbaarnheds

underdanigste Tjenner

Johannes Ewald.

Kjøbh., den 15de Aug. 1778.

TIL HANS VILHELM VON WARNSTEDT.

Høy-Velbaarne

Herr Kammer-Herre!

Med den Dristighed, min kjæreste Velynder, som De gunstigst har opmuntret mig til, vover jeg at umage Dem med mine smaae Commissioner til Fredensborg - Den ene, at sige Herr Kammerjunker von Moltke, at jeg efter hans Vink, allerede i tre Dage har disciplinert mig selv for at sammenskrive - ikke noget stort og skjönt - thi det faldt af sig selv - men noget nyt om vor Juliane - at 359 jeg haaber at faae en taalelig Ode færdig, men at jeg, naar det kommer saa vidt, uden hans nærmere Ordre ikke veed, hvad jeg skal begynde dermed - F. E. Om, og hvor, og hvorledes den skal trykkes og indbindes - Og alt dette maatte jeg dog i det seeneste vide paa Mandag Aften - Og saa - at bede ham tilgive mig, at jeg ikke umiddelbar skriver ham til desangaaende - Jeg veed et Øyekast paa min Situation vil bevæge ham hertil, thi han kjender mit Hjerte - Den anden Post, som jeg underdanigst vil bede Dem om, er at sondere, om det kunde være Staats-Secretairen behageligt, at jeg tilegnede ham mine Fiskere - Det var den eneste Maade, hvorpaa min Taknemmelighed kunde blive mig let og behagelig - den eneste, hvorpaa jeg nogentid har kundet troe det ham og mig værdigt at udtrykke den.

Det er en af mine Lyksaligheder, min kjæreste Velynder, at jeg veed Dem overbeviist om den sande Soumission og Ærefrygt, hvormed jeg indtil Døden er Deres

underdanigste Tjenner

Johannes Ewald.

Den 23de Aug. 1778.

TIL FREDERIK MOLTKE.

Hvad skal jeg nu, min kjæreste Velynder? - Herr Kammer-Herre von Warnstedt, havde lovet mig, at skaffe mig Deres nærmere Villie, Verset til Dronningen angaaende, i det seeneste som i Gaar, og jeg har hver Time med største Længsel seet ud efter den - Thi ved min Ære, uden den veed jeg hverken hvorud eller hvorind; hverken om eller hvorledes det skal trykkes og indbindes; og jeg frygtede saameget meer for en unyttig Bekostning i denne Hensigt; da det vist faldt mig overmaade vanskeligt at udrede nogen overalt - Hvad skal jeg nu, beste Ven? - Jeg vilde ugjerne, meget ugjerne aldeles have spildt mit Arbeide - da det 360 vist ikke er faldet mig let - Sygdom, en stræng Diet, Medicamenter, Sommerens Hede, og en overhaandtagende Melancholie, som jeg ey kan angive nogen Aarsag til, gjøre mig det de fleeste Timer om Dagen vanskeligt nok at overlade mig til min Indbildnings-Kraft, om de ikke virkelig svække denne - Materien er desuden, saa rig den er, temmelig udtømt - Det eneste jeg veed, er at skikke Dem mit Vers, og at bede Dem handle dermed efter Deres Gotbefindende - Saa veed jeg det bliver best mueligt - Skal jeg imidlertid lade det rykke ind i AdresseContoiret? - Hav den Kjærlighed at svare mig, som snarest - eller i Mangel af Tid at lade Deres Kölbel svare mig - Dersom De var her i Byen, min kjæreste Velynder, da skulde De vist være den første der fik mine Fiskere at see - Nu skal De tilforladelig være en af de første - Komme de kun ikke til at smage af Essentia Stilbii og Gummi Guajac. Jeg har hørt, at min Herr Broder nu gjør Opvarthning paa FredensBorg, som Jagd-Junker - Er det saa - da kysser jeg hans Sporer - Det er min Rang og min Stolthed, at være Deres Ven - og det er meer - det er min Lyksalighed - Derfor beste, kjæreste Velynder, elsk Deres troeste

Ewald.

Kjøb: d 1ste Sept. 1778.

Høy-Velbaarne Herr Kammer-Junker von Moltke Franco til/ Fredensborg

TIL PEDER MAGNUS TROJEL.

Det er en af mine Lyksaligheder, min bedste Trojel, at viide dig min Ven, min varme Ven - og ifølge heraf er det min Stolthed, at troe mig fuldkommen kiendt af dig. Men om du og kiendte mig mindre, skulde Jeg dog agte hvert Ord for spildt, hvormed Jeg bevidnede dig den Glæde, den Opløftelse, det søde Enthusiasme, som dit, og effter 361

din Forsikkring saa mange Danskes ædle Tilbud har skiænket min Siæl - Det er Natur - du vil endog troe mig uden mange Bekræftelser, naar Jeg siger dig, at saa kiærkomment som mine Huuslige Omstændigheder naturligviis maae gjøre mig et Tilbud af denne Art; min Egennytte dog endnu neppe har kundet faae enten Tiid eller Rum, til at tage Deel deri, for de ædlere Lidenskaber, som det har satt i Giæring. De som gjøre mig den Ære, at troe mig Digter, vil endnu finde det blot Natur, at Jeg først maatte giennemføle alt det smigrende deri, førend Jeg kunde tænke paa det nyttige - Hvad for et Begreb om Udkomme, eller Beqvemmelighed eller Vellyst kan komme op ved Siden af den Tanke at være agtet, og elsket af sit Folk, - og af Danske? - Thi dette forædler virkelig Tanken for enhver, som kjender vor NationalCaracter - de billige, de Undseelige, de giæstfrie Cimbrer, ere ikke vante til at agte nogen blot for Landsmandskab Skyld - Følgelig - men nu seer du, hvor stolt du allerede har giordt mig - ligemeget - det er kun en kold Compliment, om det overalt er nogen, at sige sine Velyndere, at man troer sig aldeles uværdig til deres Yndest - Om Jeg og troede mig nu at være det saa maatte dog Medusa eller en anden forsteenende Gnome have overseet mig, om Jeg tænkte at blive det længe effter slig en Opmuntring - Men nok herom - Denne Materie fører kun alt for liige til en Egoisme, der icke aldtid er saa behagelig for andre som for os selv. Jeg vil kun lægge til, at ved min Ære og min Sam vittighed, ingen Konge paa Jorden kunde gjøre mig et Tilbud, som var saa smigrende for min Art af Ambition, og overalt for mit heele Hiærte, som det omtalte - Naar Jeg har sagt saameget bør hverken du eller nogen tvivle paa min sande min levende Taknemmelighed; endog førend Jeg eengang har tænkt paa dets mig saa vigtige oeconomiske Fordeele; Men det er Tiid at Jeg taler 362 om disse da det er egentlig i Hensigt til dem, at du begiærer mit bestemmende Svar - det falder mig icke saa let, at udvikle mit Hiærtes inderste Tanker nu, som før - jeg vil imidlertid forsøge det -

Det er positivt vist, at Jeg betragter den Vished, at kunde faae mit Udkomme af mine Landsmænd, ikke alleene som den væsentligste Ære, ikke alleene som et ægte Beviis paa deres Yndest, og følgelig som den reeneste Kilde til Vellyst; men og blot oekonomisk betragtet som en virkelig Riigdom, som en Skatt, hvis Besiddelse glæder og beroeliger mig meer end Jeg havde tænkt at en Skatt nogentiid kunde det - Jeg betragter den, som en sand Harpax betragter sin fyldte PengeKiiste - - Jeg er glad, usiigelig glad ved at eye den - men - maae jeg legge til, at dersom Omstændighederne tillod mig det, Jeg da liigesom han, neppe skulle nenne at røre den? og det ved min Ære icke af nogen utiidig eller dum Ambition - jeg tænker desuden oven til at have forklaret mig tydelig nok i den Hensigt - men fordi Jeg for det første er overbeviist om, at man icke uden et yderligt Nødsfald bør falde sine Venner besværlig i Pengesager - og det for det andet er

usiigelig sødere, at viide sig en Resource, end at bruge den - Taalelige Omstændigheder forudsatte, skulle jeg følgelig med det oprigtigste det varmeste Hiærte takke mine Velyndere for den beroeligende Vished de havde skiænket mig, og bede dem forbeholde mig den, som min kiæreste Tilflugt i Nøden -Spørgsmaalet bliver da hvorledes mine Omstændigheder nu ere. - Jeg vil oprigtig legge dig dem for Øynene, og saa bede dig og mine øvrige Venner selv dømmme - Jeg har for nærværende Tiid Forraad til det nødvændigste, omtrænt i et halvt Aar - og for Resten i Verden intet - I 2 Aar har ArvePrindsen skienket mig aarlig en Gratification af 100 Rd. - men man har ladet mig forstaae, at Jeg neppe tør begiære den, eller kan vente den i Aar, da Jeg har 363 faaet saa mange Penge ved min Balder - da jeg nu om det er Guds Villie baade giærne vil leve lidt længere end et halvt Aar, og der er mange Slags Ting som Jeg giærne ville have og nok kunde bruge foruden det nødvændigste, saa er den Udvey som først og naturligt og uden mine Venners Ædelmod, alleene aabner sig for mig - Arbeyde - og det icke de søde vellystige Udøselser af en med Glæde og store Billeder opfyldt Siæl, som man meget uegentlig kalder Digteriske Arbeyder, da de kun ere Digteriske Lættelser - men sandt naturligt Arbeyde, saaledes som det blev vor første Fader paalagt, og endda saa meget vanskeligere end blot mechanisk som det er en munter Skoeler Hest vanskeligere at gaae for Plov end en Krallike - Thi det forstaaer sig, at naar Jeg skal skrive propter panem lucrandum, jeg da ikke tør rette mig effter min egen Siæl, icke effter dens Hæng dens Luuner, dens Evner eller dens Biefald; men blot effter andres, - icke effter de Tilkommende Slægters; men de nu levendes, og iblandt disse icke effter de Vittiges og Oplystes; men effter de fornemmes og Riiges, icke effter faae Kienderes; men effter Mængdens - Alt dette er nu icke mindre end let og behageligt; men det har endda en uundgaaelig Følge, som er lidt værre end ubehagelig - Jeg har icke nødig at siige dig at det er den liigeste Vey til Maadelighed - og Forglemmelse - om icke - men ney min Siæl kan icke udføre denne Tanke - den skal den kan ikke føre mig saa dybt, endskiøndt enhver maae tilstaae, at der er et større Rum imellem en Poet og en Verse-mager end imellem en Verse-mager og en Skiælm. Naar man imidlertid tiltroer sig en Digterisk Ære, og sætter mindste Priis derpaa saa bliver det aldtiid tungt at skicke den til Bageren for Brød -

Saaledes ere mine nu værende Omstændigheder, og endskiøndt de icke just kan kaldes utaaelige, saa ere de dog som du seer generende nok - men kan 364 de berettigede mig til at ville leve paa mine Venners Bekostning, og stoed Jeg icke Fare for naar Jeg saaledes Aarlig uden alle Vilkaar af Arbeyde tog imod deres Penge, da tillige at berøve mig deres langt kiærere Agt? - Døm du min beste Ven, og Jeg vil følge din Dom - Thi Jeg veed at du vil være liige saa øm over min sande Ære, som du er omhyggelig for min Velfærd - og du er vist bædre istand til at afveye det eene imod det andet end Jeg - Imidlertid beder Jeg dig lægge nøye mærke til 2 Udtryk i mit Spørgsmaal - Jeg siger Aarlig uden alle Vilkaar af Arbeyde? det første fordi Spørgsmaalet her icke er, om en Gave, et Agtelses Tegn eengang for alle, af dem som best fortiene at forestille den Danske Nation - En Lykke som der icke kan være mindste Betænkning i, at Jeg jo med største Glæde og Taknemmelighed og med den roeligste Samvittighed af Verden ville tage derimod, naar den blev tilbudt mig; da det paalagde mine Velyndere saa lidet Tvang for Fremtiiden, som de har den Ædelmod at ville paalegge mig, og de da kunde lade være at igientage Deres Godhed, om de saae at jeg icke fortiente den - Jeg har for det andet sagt uden Vilkaar af Arbeyde - fordi det kommer mig for som at disse Vilkaar vare nødvendige til at berolige min Ømhed - og fordi Jeg er overbeviist om, at da de foreskrives mig af et Sælskab som elsker og agter mig, de da langt fra at genere min Siæls Evner, eller engang dens Luuner, tvertimod ville tiene mig til et Æragtigt Paaskud til at frasige mig saadanne Arbeyder som gjøre det alt for meget - Jeg har længe gaaet svanger med en stoer, maaskee en alt for stoer Tanke, som Jeg her vil vove at meddeele dig, blot for at gjøre mig tydelig, og icke at give den ud for andet end en blot Tanke - Skulle det være mig mueligt at skrive et episk Digt? Usiigelig giærne ville Jeg prøve derpaa - og i mange Aar har det allereede været mit kiæreste 365 Formaal - men blot mine snevre Omstændigheder har hindret mig deri - Om nu et Dansk Sælskab slog sig sammen og sagde vi vil have et Episk Digt taget af den Danske Historie, om det er mueligt at faae - Vor gode Ven Ewald skal prøve derpaa, For at han kan leve imidlertid vil vi give ham saameget aarlig, med de Vilkaar at han hvert Qvartal skal foreviise os det han har færdig; og saasart han selv icke troer at kunde forbædre det meer nedlegge det baade Makulatur og Reenskrifft i vor Forvaring, at vi effter vor godtbefindende kan gjøre det bekiendt eller om det icke duer brænde det paa hans Grav - Men alt dette er kun et Indfald, og som Jeg frygter noget sværmerisk.

Jeg har skrevet en Bog sammen min beste Trojel, for at siige dig det som Jeg kunde have sagt dig i en eeneste kort Periode - at Jeg neml. er Stolt af at imodtage alt det gode som du og mine øvrige gode og sande Venner vil give mig - og det med destostørre Glæde og Taknemmelighed, som min nu værende Situation virkelig gjør mig trængende dertil - og at Jeg dersom De ædelmodig vil paalægge sig det Baand at igientage Deres Godhed Aarl., Jeg da af en meget vel følt skiønt icke ret forstaaet Ømhed, ønskede at de ville paalægge mig noget som dog nogenledes kunde svare derimod - Alt det øvrige overlader Jeg til dig og Dem -

Og nu tuusinde, tuusinde flammende Taksigelser af det Hiærte som du har fyldt med Glæde og Mod og Stolthed - Og saa lev vel min beste, min sandeste Ven - Svar naar du kan; men nu og evig elsk din troeste

Ewald.

Kiøbenh. d. 13de Sept. 78.

TIL MARIE HUULEGAARD.

Hjertelskte Moder!

Vers fordre De af mig min sødeste - og jeg skulde være nødt til at undskylde mig? - Det falder mig bittre end Bukke-Blade og Quassia - thi ligesaavist som det er, at en Poët intet andet har at give bort, end Vers; saa vist er det, at han usigelig gjerne giver dem, og at ham skeer den største Tjenneste af Verden, naar de blive begjerte af ham - Og nu, naar det er Dem, min søde Mama, Dem paa Deres Syge-Seng som begjærer en Prøve af min Kunst, til Tids-Fordriv; nu kunde jeg ved min digteriske Ære kaste Apollo og alle Muserne i Peblinge-Søen, fordi de ikke strax paa min Anfordring fylde min Sjæl med den raskeste Sang som nogentid er sunget i en dansk Harpe - Og dog er de Stakkler temmelig undskyldte - De frygte de afskye Patienter og Apothekere, og jeg vilde forbinde mig til at fordrive det heele Chor, saagot med en Portion Antimonium og Gummi Gvajac. som Engelen fordem fordrev Asmodæus med Leveren af en Fisk - Sygdom og Næringsorg er overalt de bitterste Fiender af Poësie - og de plage mig afvexslende - undertiden begge paa engang - Hvad skal jeg gjøre? -

Opfordrer jeg min Sangerinde,
At tænde Flammer i min Sjæl -
Strax spørger hun til mine Vinde;
Og om jeg kan fordøye Vel -
Berører jeg de gyldne Strænge,
Og vil jeg tvinge dem til Sang;
Da er et evigt Penge, Penge,
Fra først til sidst der Jammer-Klang -

Det var nu engang extemporeert - men det holder ikke Stik - Saa er det og en Omstændighed, at det lidet som Sygdom levner mig af Esprit, det er satt i Pant hos mine Patroner, og for nærværende 367 Tid hos Theatret - Man kræver mig fra alle Sider for min nye Opera - man troer at jeg er efterladen - og man lader sig ikke afspise med det, som dog virkelig er sandt, at jeg maae stjæle min Tid, og at jeg undertiden i en heel Dag kun kan finde en halv Time, og undertiden ikke et Øyeblik hvori jeg kunde arbeide med Held - det er at sige saaledes, at jeg kan være mit Arbeide bekjendt - Hvad skal jeg da gjøre? Arme, arme Jyrger! -

Det er til Dunsers Borg, den slagne Lande-Vey -

Din Sang er skurrende, og - tie kan Du ey -

Før havde jeg det baragruiniske Indfald, at jeg vilde besynge vor Situation i en Kjæmpe-Viise - og jeg begyndte, som følger -

Frue Mary, hun ligger paa bløden Seng,
Saa stadselig.
Hun tænkte sig paa sin syge Dreng -
Hvor gaaer det dig? -
Saa sørgelig klinger den gyldne Harpe -
Frue Mary hun ringer paa Tærnen blaae -
Klingelingeling -
Vær snar Grete lille, lad Rokken staae! -
Kilt dig op og spring. -
Saa sørgelig klinger den gyldne Harpe -

Men saameget til en Prøve - Kan saadant skaffe Dem min søde Mama, et muntert Øyeblik, da skal jeg vist agte det for min første Pligt, at føre det ud, eller at skrive noget i en anden Gout, saasart jeg kan - Men om man i dette Øyeblik lagde min Hjerne under en Salvat-Presse, saa er jeg vis paa at der ikke kom et ærligt Vers ud af den - For nærværende Tid, vil jeg følgelig kun i simpel men inderlig velmeent Prosa legge til, at det usigelig glæder mig, at De er i Bedring, og at jeg af Hjertet beder Gud at De snart maae blive reent frisk - Jeg haaber vist at see Dem min Geburtsdag- Derfor frisk Mod, min søde Mama; det er det halve 368 Helbred - Næst min kjærligste Hilsen til Herr og Frue Nicolaysen, og Herr Huulewad, veed jeg intet videre, end at jeg til Døden med den sandeste Ære-Frygt og Kjerlighed, er, min Hjertelskte Moder, Deres

underdanigste Tjenner

og lydigste Søn

Johannes Ewald.

D 6te Novbr 1778.

A Madame Mad: la Veuve du feu Huulegaard a/ ses mains cheries

TIL HANS VILHELM VON WARNSTEDT.

Høy-Velbaarne

Herr Kammer-Herre! -

I et Brev, som var og burde være bestemt til at bevidne Deres Høy-Velbaarndhed min underdanigste og inderligste Taknemmelighed, for al den Graçe, og især for den, som De nyeligst - i Hensigt til de to Dragter - har viist mig - passer det sig deri, at jeg umiddelbar paa nye igjen falder Dem besværlig med en af mine Bagateller? - I Tillid til Deres Ædelmod, og Deres besynderligere Bevaagenhed for mig, hvormed mit Hjerte ikke kan andet end smigre sig, vil jeg vove det - og være, saa kort; som mueligt -

Da jeg nu vidste, at min Balder skulde fremtrine i al sin Herlighed, og tillige erindrede mig den mangfoldige Efterspørgsel, som forgjæves havde været hos mig i Fjor om Exemplarer deraf - saa var intet naturligere hos mig end det Indfald, at et besynderligt Aftryk deraf, baade maatte være Theatret og Publicum behageligt - Jeg talte desangaaende med min Bog-Handler Herr Profft - og han tilbød mig strax, uden min Anmodning 30 Rixdaler, for den Tilladelse at trykke det - men jeg sagde ham, som Herr Hansen, der da var tilstæde, kan bevidne - at det var noget, som jeg uden 369 Deres Høy-Velbaarndheds Bevilgning ikke kunde give ham, at jeg i mit inderste Hjerte var overbeviist, at mit Stykke i alle Hensigter tilhørte Theatret, og at han følgelig først maatte vende sig til Deres HøyVelbaarndhed desangaaende, førend vi kunde treffe nærmere Aftale - Den Formodning, som jeg da første Gang hørte yttre, og som jeg neppe kunde troe grundet - den nemlig, at Herr Gyldendahl uden at tale et eneste Ord til mig desangaaende, allerede havde begyndt derpaa - den tvang mig til at begjære af Herr Profft, at han først for alting vilde erkyndige sig hos Deres HøyVelbaarndhed, om De havde givet Herr Gyldendahl Ordre eller Bevilgning hertil, i hvilket Tilfælde alt havde været forbi, og jeg, som jeg hellig bevidner, fuldkommen tilfredsstillet - Herr Profft, troede sig ved det Svar, som Deres HøyVelbaarndhed havde givet ham, berettiget ligefrem at forespørge sig hos Herr Gyldendahl desangaaende - og han traf ham over Korrekturen af det Fjerde Ark - Dette, kan jeg ikke negte, satte mig i Hede - Thi havde han ingen Bevilgning, saa var det virkelig noget besynderligt, om han blot af den Fordeels Overflødighed, som jeg allerede ved Kongens Naade, og mine Velynderes Bevaagenhed havde havt af mit Stykke, ligefrem vilde drage den Slutning, at al den øvrige som kunde gjøres deraf, tilhørte ham - Og dersom han og virkelig havde havt en, saa, syntes mig, streed det dog imod den almindeligste Høflighed, at han allerede var gaaet saa vit, uden at melde mig et eneste Ord desangaaende - Herr Profft, som kjender en Forfatters Rettigheder, maatte vel have sagt ham noget ligelydende; thi i Gaar Aftes besøgte han mig selv, i det Ærinde at undskylde sig - underligt nok - først dermed at han ikke havde troet, at jeg havde brudt mig derom - For det andet beraabte han sig fra først til sidst derpaa, at Deres HøyVelbaarndhed havde bevilget ham det - og jeg bevidnede 370 ham høytidelig, som jeg endnu legger min Haand paa mit Bryst og bevidner det; at der i den Fald hverken var eller kunde være mindste Nag i mit inderste Hjerte skjult imod ham - thi jeg var forsonlig nok til at tilgive ham den Ringe-Agt han havde viist mig ved ikke at melde mig det, helst da han ved sine Undskyldninger, rimelige eller urimelige, virkelig havde udsletted den - Men - lagde han til - for at De ikke skal være vred paa mig vil jeg give Dem 20 Rixdaler eller 100 Exemplarer - ligesom jeg af mit eget gode Hjerte har givet Sal Herr Bredahl, Jomfrue Biehl og Herr Wessel slige Douçeurer, fordi - de trængte dertil - Jeg bevidnede ham, at naar Deres HøyVelbaarndhed havde bevilget ham det, jeg holdt det for ligefrem stridende imod den ÆreFrygt, og Taknemmelighed som jeg skyldte Dem, om jeg tiltrættede mig eller engang toeg imod nogen Douçeur af ham derfor, i det mindste saalænge, som jeg ikke havde Deres Samtykke - Det som jeg ikke sagde ham, men som jeg dog føler i mit inderste Hjerte, er - at saa vist som jeg hverken er rigere eller stoeragtigere end de førømtalte Digtere, og saa vist som jeg af Hjertet er forsonet i alt det øvrige med Herr Gyldendahl; saa vist trykker jeg mig dog ved, efter det som er passeret at tage noget af ham, for min Balder, som en blot frivillig Gave af hans Ædelmod -

Tør jeg i Følge af alt dette, understaae mig at bede Deres HøyVelbaarndhed, om et lille Svar, hvorefter jeg i denne Henseende kunde rette mig - Om De nemlig har givet Herr Gyldendahl den ofte omtalte Bevilgning, eller ey - Wil De og, min kjæreste Velynder, tilgive mig dette lange Brev, hvormed jeg har vovet at spille Deres Tid? - I Tillid til Deres Yndest haaber jeg begge Deelee - Jeg beder Deres HøyVelbaarndhed, imidlertid og altid være forvissed om, de varmeste Ønsker for Deres Velgaaende, den meest levende 371 Taknemmelighed, og den sandeste Ære-Frygt, hvormed jeg henlever, Deres

underdanigste Tjenner

Johannes Ewald

D 8de Jan: 1779.

HøyVelbaarne Herr Kammer-Herre von Warnstedt Directeur af Theatrene pp.

TIL HANS VILHELM VON WARNSTEDT.

Høy-Velbaarne

Herr Kammer-Herre! -

Meer end en Omstændighed tvinge mig til at yttre min Længsel efter et lille, nogenledes deciderende Svar paa det Brev, som jeg sidstleden gav mig den Ære, at tilskrive Deres Høy-Velbaarnhed - Mine smaae Indretninger for i Sommer beroe derpaa - Min omhyggelige Velynder Conference-Raad Carstens, som alt for lang Tid siden, har raadet mig at skrive, erindrer mig daglig derom - og jeg skylder hans kjærlige Omhu det, saasnart som mueligt at overtyde ham, at jeg virkelig har skrevet - Alt dette, sammementaget med en Patients og en Poëts naturlige Utaalmodighed, vil haaber jeg undskylde mig i min kjæreste Velynders Øyne, om jeg for tiilig og for dristig ønsker et Par Ord fra Deres Haand, som kunde afgjøre min Skjæbne - Jeg haaber Deres HøyVelbaarnhed overbeviist om den sande Ære-Frygt og Soumission, hvormed jeg henlever Deres

troeste og underdanigste Tjenner

Johannes Ewald:

D 3die May. 1779.

Høy-Velbaarne Herr Kammer-Herre von Warnstedt General-Adjutant, Directeur af Theatrene pp

TIL HANS VILHELM VON WARNSTEDT.

Høy-Velbaarne

Herr Kammer-Herre! -

Dersom ikke det nye Pant paa Deres Høy-Velbaarnheds Yndest, Deres seeneste ærede Skrivelse, 372 nogenledes opmuntrede mig, og dersom ikke Omstændighederne tvang mig; da skulde jeg neppe vove det saa ofte at trænge mig ind med mine Sysler i Deres betydeligere Forretninger - saa vist føler jeg selv alt det dristige og næsten uartige i mit Paahæng - Men saa veed jeg at De ynde mig, thi De har sagt mig det; jeg veed desuden, at De ere for ædel Menniske-Ven, til med Terentii Ord, at troe noget menneskeligt fremmed for sig; thi det har enhver af Deres Handlinger sagt mig - Jeg tager mig derfor uden videre Betænkning den underdanige Friehed; at forestille Dem; hvor ubehageligt og i Hensigt til min svage Helbred, hvor skadeligt det er mig, i dette ypperlige Veyr at være bundet til den taagefulde den halv giftige Bye - Jeg er det imidlertid ved Penge-Mangel, og allene derved - Saasnart jeg har afgjort en Deel Ting som først ved Penge maae afgjøres, og kjøbt en Deel som først maae kjøbes, og ikke just har nødig at reyse aldeeles tomhændet paa Landet - da og ikke før flyver jeg som en Fugl af mit Buur i den frie Luft - Det er det eneste jeg venter efter; og jeg veed mig virkelig ingen anden Ud-Veye hertil, end det Haab, at Deres HøyVelbaarnhed, om mueligt nu, vilde hjælpe mig med det, De paa saa ædel en Maade har givet mig Haab om fra Theatret - Hver Dag, min kjæreste Velynder, er min Helbred vigtig - Det er derfor i en længselfuld, men ydmyg Forventning af et heldigt Svar, at jeg med sandeste Ære-Frygt og Soumission henlever Deres Høy-Velbaarnheds

underdanigste Tjenner

Johannes Ewald.

Kjøbh: d 26de May: 1779.

Høy-Velbaarne Herr Kammer-Herre von Warnstedt, General-Adjutant, Direktør ved Theatrene pp

373

TIL HERTUG PETER AF HOLSTEIN GOTTORP.

Durchlaughtigster Herzog! -

Gnädigster Herr! -

Die sehr gegründete Begjerde, einem grossen Prinzen zu gefallen, mag es entschuldigen, dass ich so ungekannt, so ungefordert, vor Dero Durchlauchten, mit meinem Buche in der Hand erscheine - Die Sache ist, dass ich nur vor zweyen Tagen, und zwar durch einen Zufall erfuhr, dass Dero Durchlauchten den Wunsch geäußert hätten, die Gesänge meiner Fischer, und den Inhalt ihrer Dialogven, in der deütschen Sprache zu lesen - So sehr es mir nur möglich gewesen ist, die Anlage und den Charakter meines Stücks, in die deutsche Sprache zu übertragen, getraue ich mir dasselbe Jhro Durchlauchten in Dero eignen Sprache vorzulegen.

Ich werde mich über alles freuen, wenn Ihro Durchlauchten diesen Abend von unsern Theater auf eine angenehme Art unterhalten werden -

Ihro Herzoglichen

Durchlauchten

unterthänigster Diener

Johannes Ewald

D 31 Januar 1780

An Seine Hoch-Fürstliche Durchlauchten Den Herzog Peter von Holstein Gottorp

TIL HANS VILHELM VON WARNSTEDT.

p. m.

Det Byerygte, at Fiskerne til min Fordeel skulle opføres i Morgen Aften, har drevet saa mange Mennesker til mit Huus, at ieg for nogenledes at blive frie for Deres Overløb seer mig nød til at begiere at Deres Høyvelbaarndhed ville overlade mig i det mindste Billetterne til Parterre, Parket og PladsLoger eller dog nogle heraf for at 374 tilfredsstille nogle og om mueligt forebygge den alt for store Confusion som det ville foraarsage, om alle Billetterne først i Morgen Aften og paa Torsdag Formiddag alle skal afsettes, som vist bliver til Skade for den Interesse som Deres Høyvelbaarndhed derved har villet tilvende Deres underdanigste

Johannes Ewald

D: 8de febr 1780

TIL ERIK PAUELSEN.

Med tusinde sande og varme Taksigelser for Deres skjønneste Stykke, giver jeg mig den Frihed her at sende Dem SubskriptionsPrisen, som jeg forsømte, at give Budet i Gaar. Hav den Godhed min Beste, at oplyse mig, om jeg har sendt Dem min destoverre lille Subskriptions-Liste eller om den er forkommet mig. Justitsraad Høst, Generalkrigs-Commissair Hesselberg, Ritmester Hensler fra Odense og Profft, havde tilforladelig paategnet, der var et Par endnu, som Høst kjender. Lev vel min bedste Ven, og glem for alting ikke at besøge mig, førend De reyser, Deres yndige Compagnonne forstaaer det sig, at De dennegang maae overtale til at følge med, - efter Anseelse her i Livet den sidste, - dog hvem veed det uden Gud? Jeg holder det i det mindste ikke for umueligt, at vi endnu kan mødes paa Marcuspladsen eller i St. Peders-Kirke. En lille Supplique, et Haab veed De at jeg har endnu - men - hvorledes kan jeg have Hjerter til at sætte det frem eller føre det i Stiil. Jeg forsøker forgjæves i alle mine Evner efter noget som kunde give mit Ønske et nogenledes anstændigt Udseende. Overalt intet, uden de vist oprigtige og varme, men altid tomme Følelser af en Digter, - og disse kan jeg ikke engang give Dem, - thi det er alt længe siden De aftvang mig dem selv, - og enten De nu opfylder mit Ønske eller ikke, er De dog altid lige vis paa den 375 meest levende Høyagtelse og Kjærlighed af Deres troeste

Ewald.

Den 9de Aug. 1780.

TIL PETER FREDERIK SUHM.

Da min Helbred for omtrent 12 Aar siden tillod mig Planer, som fordrede Activitet, giæredes det Forslag imellem den salige Grev Bernstorff, Klopstok, og mig, at jeg med Kongelig Understyttelse skulde i Selskab af en Componist have reyst til Nord-Skotland, Ørkenøerne, Island, og Nordlandene, og der af Indbyggernes Munde have samlet alle de gamle Sange, som Macpherson enten havde levnet, eller slet ikke søgt. Det blev mig i denne Hensigt nødvendigt, at lægge mig efter de gamle nordiske og blant disse det celtiske Sprog, eller i det mindste et Par af dets fem overblevne Dialecter. Til dette Øiemed skaffede Klopstok mig det første Bind af Archæologia Britannica, som indeholder en complet celtisk Glossographie m. m.; thi, om jeg erindrer ret, er det et Pentaglotton. Endnu skaffede han mig, Himlen veed, hvorfor, just den anden Deel af en Vallisisk Bibel, og saa en Vallisisk Ordbog og Grammatica. Imidlertid reyste Bernstorff og Klopstok, jeg blev syg, mine Udsigter gik overstyr, og Bøgerne bleve mig liggende paa Halsen, uden at jeg ved al min Efterspørgsel i al denne Tid har kundet opdage, hvem de hørte til, førend nu, da Klopstok har tilskrevet Doctor Mynter, at de hørte til sal. Etatsraad Langebeks Bibliotheque. Jeg har, som billigt, offereret dem til hans efterladte Arving. Den unge Herr Langebek, som finder, at han ikke kan bruge dem til nogen Ting, har foræret mig dem; og jeg, som sandt at sige, ikke meget mere veed, hvad jeg skal gjøre dermed, har taget derimod, blot, tænker jeg, af en naturlig Modbydelighed for at sige Nei til 376 Foræringer. Vist nok er det, at, skal de komme til nogen Nytte, dette da langt rimeligere kan træffe sig i Deres Høivelbaarenheds Bibliothek, end i min lille Bogsamling; overalt ere de der bedre for varte og passeligere, end hos mig; og i denne Tanke tager jeg mig den underdanigste Frihed at sende Deres Høivelbaarenhed dem. Skulde De slet ikke kunde bruge dem selv, veed De dog maaskee nogen anden, som kan.

I Hensigt til den lille Bogsamling, som jeg nævnede, og som det er mig nødvendigt at gjøre, for ei at døe af Kiedsommelighed, har jeg en ydmygst Bøn til Deres Høivelbaarenhed, som jeg vover med alt det Mod, som i slige Tilfælde er os Versemagere egentligt, og det saa meget før, som det i alle Hensigter er saa passeligt paa Dem at give, og mig at tage, at jeg ikke engang bliver varm i Ansigtet ved at bede Dem. Da jeg nemlig usigelig gierne vil, og maae have det vigtigste og bedste i Fædrenelandets Historie, forstaaer det sig, at jeg maae anskaffe mig Deres Høivelbaarenheds og vor Schiønnings Værker. Men da min Casse fordrer al min Nænsomhed, saa vilde jeg om muligt helst have dem for Intet. Vilde Deres Høivelbaarenhed vel have den Godhed at skiænke mig Deres Skrifter? Endnu har jeg et lille Spørgsmaal: hvilken Edda, og hvilken Udgave deraf, raader Deres Høivelbaarenhed mig helst at anskaffe mig? I ydmygst Forventning af et lille Svar paa alt dette, henlever jeg med levende Taknemlighed og med sandeste Ærefrygt, Deres Høivelbaarenheds

underdanigste Tiener

Johannes Ewald.

Kjøbenhavn d. 30te Octob. 1780.

TIL DITLEV LUDVIG ROBERT.

Finder du ikke noget fade noget upoetisk, noget jeg veed ikke hvad skurrende i den Inscription 377 (Høyædle og Velbyrdige Herr Secretair Hersleb til en Erindring - - ærbødigst af Ewald) Er der ikke paa den anden Side noget uhøfligt noget affectert i at udelade denne uvenskabelige Titulatur; helst da en altfor jævn - fortroelig - Per Larsensk Mine i mit af vores Hersleb kun engang seete Ansigt vist nok synes Grimaçe - Hvor er MellemVeyen? Denne dybe Betænkning hindrede mig i Gaar og hindrer mig endnu i Dag allene i at offerere Secretairen det første Bind af mine Opera omnia - som brænder efter at staae paa hans Hylde - Reed mig ud deraf ved en deciderende Forskrift hvor ved jeg kan beraabe mig paa dig, ifald den ikke er bedre end det jeg selv kan opfinde - Og saa lad mig vide hvor Hersleb boer - og saa sk(a) mig e(l)er helst bring mig om mueligt endnu i Dag vor berømte (...)ler - og saa vær betænkt paa en frisk Bog, naar jeg i Eftermid(dag) sender dig Henriette - og saa svar mig paa alt dette, og saa lev ve(l) og saa elsk din troeste - - Plage-Aand - men dog din

Ewald.

D 9de Febr. 1781

Pour Sr Rogertt -

TIL OVE HØEGH-GULDBERG.

Undertrykt - næsten qualt, som min arme Muse er, af de meest martrende, de meest ydmygende Ulyksaligheder; skulde hun maaskee være svag nok til at fortvivle - dersom ikke for nærværende Tid alt Mismod, af de uskyldige Muser, i Danmark, tillige var Utaknemmelighed - Det var vist kun slet at skjønne paa denne Videnskabernes og Kunsternes gyldne Alder, som Deres HøyVelbaarnhed, til Deres Navns uddødelige Ære, har anvendt den Dem saa viiselig betroede Magt paa at fremkalde i Danmark - Det er i det mindste afgjort, at en Dansk eller Norsk Digter, der i disse lykkelige Tider - der i denne Viden - haabeløs, uden at 378 beklage sig - forstummede - døde af blot Mangel paa Understøttelse - Det er afgjort, at han et af to - enten paa den utilgiveligste Maade maatte miskjende de nordiske Musers Skyts-Engel - en Guldberg - eller føle sig aldeeles uværdig at opløfte sine Øyne til ham om Redning - Hvad det sidste betreffen - da endskjønt jeg vist ingenlunde føler mig feylfrie - endskjønt jeg rødmende tilstaaer, at mine egne Daarligheder har bidraget altfor meget til min nuværende Kummer, da er der dog to Omstændigheder, der give mig den Tillid, hvormed jeg vover at see op til Deres Høy-Velbaarnhed, om Hjelp, eller egentligere, uden hvilke jeg aldrig skulde have den - Den ene, at jeg altid utrættelig og uafskrækket, har anvendt den yderste Flid, og det som mueligt er meer, den yderste Lærvillighed, paa at dyrke min naturlige Bequemhed til Digte Kunsten og at opnaae al den Fuldkommenhed deri, som jeg kunde haabe - Den anden, at jeg altid, med den varmeste Iver har anvendt mit Talent, til Religionens og Dydernes, til Viisdommens og de usmittede Sæders Ære - ene dertil - Maatte dog dette give mig Værdighed nok til at hjælpes, i den dydigste, den største Borgeres Øyne - Den Alvidende veed at jeg har Trang nok dertil - Jeg har allerede længe følt hvor vanskeligt det allerede er, med Smerte og Afmagt i alle Lemmer, at være heldig Digter - Dog har denne Vanskelighed været overvindelig, saalænge den var ene - Men nu, skjærpet, forøget af den bitterste Mangel, af den meest nagende Kummer, nu begynder den, at blive min Sjæl for stærk - Idelig forstyrred, som jeg er af de usleste Speculationer paa daglig Trang, af de meest ydmygende Gener, af de meest upoëtiske Adspredelser - nedtrykt, tilintetgjort af Græmmelser af Frygt, af de skumleste, skrækkeligste Udsigter, i min ventelig korte Fremtid - med Smerter i heele Legemet, med Graad - med nagende Kummer i Hjertet - 379 med tusinde Adspredelser i Sjælen - og med intet, intet til Lindring eller Trøst i al min Evne - o da maae jeg - De veed, ædleste, viiseste Digter-Ven, at jeg da maae tabe Harpen af Hænderne - De indseer let, at Mangelen selv betager mig alle Midler til at værge mig derimod - At vinde Proemier er desuden meget uvist, og altfor langt varigt - At rette sig efter Mængdens og de fleeste Kjøberes Bifald er uædelt og mig overalt umueligt - Det eneste Haab, den eneste Muelighed for mig at opnaae en nogenledes taalelig Tilstand - og ikke at blive en aldeeles unyttig Byrde paa Jorden, en altfor martrende Last for mig selv - beroer vist allene derpaa, om hans Majestet Kongen, af Naade vil give mig, noget Lidet aarlig, til mit nødtørftige Udkomme - I ydmygst Tillid, til den Beskyttelse, som Verden veed og vort lykkelige Fædreneland føler, at Deres HøyVelbaarnhed værdiger alle nyttige Kunstner - og i sær til Deres ædle Medynk med alle Ulyksalige; vover jeg at skikke Dem, og at bede Dem befordre en allerunderdanigst Forestilling, som jeg har skrevet til hans Majestet desangaaende - Men hvorledes skulde

Kongen kunde see ned til en af sine ringeste Undersaatter - Hvad skulde overalt mit Haab være, dersom ikke De, Musernes ædlestes Beskjærmer, vilde tale et mægtigt Ord til mit Beste? - Paa Deres Vink paa Deres Smiil beroer, alt det jeg har at haabe her paa Jorden, en nogenledes taalelig Tilstand i de faae Aar, som jeg kan have tilbage - Jeg vover at anraabe Dem derom - Maatte min Jammer dog røre Dem - Maatte dog den AlGode gjengjelde Dem denne Medynk -

Hvor smigrende vilde den Agt ikke være mig; om Deres Høy-Velbaarnhed vilde foreskrive mig nogle aarlige Arbeider, hvormed jeg kunde synes mig selv at gjøre noget for saa stoer en Bevaagenhed - Men dersom dette ikke behager Dem, da beder jeg Dem dog være forvisset om at, jeg 380 saalænge jeg lever, i det mindste - skal anvende al min Ild, alle mine Evner, paa at blive denne Deres Medynk, uden hvilken jeg ikke kan leve, saa værdig, som det er mig mueligt -

Med den ydmygste Tillid, og med den dybeste Ærefrygt, henlever jeg Deres Høyvelbaarenheds -

TIL OVE HØEGH-GULDBERG.

Fra det Øyeblik, da jeg havde givet mig den underd - Frihed at forestille Deres HøyVelbaarnhed min kummerlige Stilling, og i Tillid til Deres bekjendte MenneskeKjærlighed og den besynderlige Beskyttelse, som De værdige Muserne, begyndt at haabe Deres Medynk; har jeg med en større Frihed i Sjælen kundet tage Deel i mine Landsmænds Lyksaligheder - og jeg har begyndt at føle vor gyldne Alders Indflydelse, hvortil Deres HøyVelbaarnhed i meer end en Hensigt, har skjænket vort Norden de første Straaler - Og jeg har ikke kundet føle den uden at opflamme til Sang - Indføds-Retten, dette u dødelige Æreminde for vor Regjerings viise Patriotisme, var af sin Natur den første og største Gjenstand, som fortryllede min Muse - Men hvem kan føle den, eller noget af alt det, hvorved de Danske og Norske glæde sig, uden hvert Øyeblik at erindre sig Deres Kongelige Eleve, og hvem kan erindre sig ham, uden at velsigne og prise den Dag, da Himlen skjænkte vort Fædreland, denne store Prinds - Dette er Aarsagen hvorfor jeg har standset mit i en Sang om en af hans besynderlige Velgjerninger, for at synge om ham selv, og af al min Evne at helligholde en Fest, som vist altid vil blive en af de største og kjæreste i Norden - Jeg giver mig den underdanige Frihed, at underkaste denne Sang Deres HøyVelbaarnheds Omdømme, og at bede Dem, ifald De finde den saa stoer en Lykke, 381 værdig, at nedlegge den for hans Kongelige Høyheds Fødder, som et ringe, men velmeent Offer af mit Hjerte, som et Pant paa den Varme, hvormed jeg og enhver Dansk føler hans Velgjerninger -

Af Medynk med min virkelig meget ulykkelige Skjæbne, ville Deres HøyVelbaarnhed tilgive mig, om jeg ved denne Leilighed, besværges Dem om at erindre sig den arme Digter, hvis heele timelige Lyksalighed beroer paa Deres Smiil, og som vist med den sandeste og dybeste Ærefrygt er Deres Høyvelbaarnheds

TIL FREDERIK MOLTKE.

Jeg havde, min kjæreste Ven - tillad mig det fortroelige, følelsesfulde Navn! - Jeg havde ikke kundet formode, at min Efterladenhed i at skrive Dem til, skulde være blevet opvakt, eller egentligere sprenget ud af sin Søvn, ved saa tragicomisk en Anledning, som den, jeg nu har - Det lader virkelig, som at jeg ikke erindrede mine Venner, undtagen, naar jeg behøvede dem - og det Træk vilde klæde mig meget ilde, ifald jeg blev skildret - Men saa sandt som dette kunde være, saa er det dog og vist, at om de var ulykkelige nok til at behøve mig, da vilde jeg bande min Skjæbne ned i AfGrunden, om den ikke gav mig Evne til at hjælpe dem - Og det forudsatt er jeg heller ikke meer ond, end man paa denne Jordklode sædvanligviis er - Lidt skjødesløs, uordentlig, pantagruelisk er jeg - og det tilgive mine sande Venner mig - Og deraf er De vist en - Og følgelig intet videre herom! - Men nu til Sagen! -

Jeg har i disse sidste otte Dage været i mit sædvanlige Fjerding-Aars Hurry Durry - Jeg maae, endskjønt jeg har meget at skrive, dog i en Hast først oplyse Dem dette -

Min Imagination nemlig, min heede luunefulde Indbildnings-Kraft, kan holde det ud omtrent i to 382 Maaneder og tre Uger at gaae et jævnt Trotte eller høyt en kort Gallop under Religionens, Fornuftens, Dydens og Sædernes Tøyle - men kommer den fjerde Uge i den tredie Maaned, da tager den i Almindelighed

for sig selv, bruuser og sprudler, sætter over Gjerder og Gryfter, og da - - - maae Fanden kunde holde den - Det er at sige - den seer i lang Tid lutter ærgrende, spottende, truende, martrende Billeder, og pruster kun derved, fordi Religion eller Fornuft klapper den paa Manken, og siger - Oha - - O - Ptrr - Men tilsidst, naar de blive trætte af at sige Ptrr - og den ved lang Hviile er blevet vælig - og pludselig et skrækkende Billede viser sig for den - - da faaer den Kuller - da Farvel Rytter! - Undertiden kaster den ham i Skarnet - Og det er næsten vederfaret mig denne Gang - I det mindste hænger jeg kun i den ene Stig Bøyle! -

Jeg er blevet saa varm af denne Allegorie, at jeg ikke kan slippe den - Følgelig - - - naar jeg rider i mit jævne Trav eller selv i min korte Gallop, da rider jeg omhyggelig af Veyen, for enhver som møder mig - og jeg har ydermeere altid en venskabelig Hilsen, et Nik, et Haandkys, et Smiil eller en Skilling i Beredskab til hver af dem - Løber min Hest løbsk, da kan det hænde sig, at jeg af Vanvare render en paa Ærmet, en anden paa Brystet - men om det var den hornede Sigfried selv, saa er det vist, at det vilde smerte mig, saasnart min Fornuft fik Tid, at sige Ptrr til min Hest -

TIL JOHAN CHRISTIAN SCHÖNHEYDER.

Høyærværdige,

Høylærde Herr Doctor!

I mit sidste Pro Memoria, som jeg haaber at De har faaet, udeloed jeg mange Poster, og skrev kun kort om andre, hvorom det dog er mig yderligst 383 magtpaaliggende at tale meget tydeligt med Dem min kjæreste; og, som jeg vover at sette det forud, igjen min fortroeligste Ven - Men hvorledes skal og et Brev kunde romme, alle mine Tanker, mine Ønsker, mine Lidelser - et heelt ulyksaligt Aars Forraad - Mit Hjerte, mit arme Hjerte er saa spændt, af Angst, af Haab, af Væmodighed, af Forventning; af - jeg veed ikke hvad - at det brister, om det ikke snart finder en kjærlig Barm at udøse sig i - I otte Dage kunde jeg ikke skrive alt dette, som jeg haaber at kunde sige Dem i fire Timer - Jeg veed, jeg føler det, min beste Ven, at min Længsel baade er for dristig, og ubillig - men ved Gud den er ikke ugrundet - og naar De kunde overse min heele Stilling, saa vel, som jeg, saa vilde De vist tilgive mig min Utaalmodighed og mit Paahæng -

Min arme Pegasus tænker jeg bliver stædig tilsidst - Den dybe sandige Vey som den maae elte i, gjør at den allerede staaer i et Skum - Den skulde flyve, vil De sige - det sige fleer -

Og ingen seer de tunge Baand,
Som Skjæbnen med barbarisk Haand,
Har surret om dens raske Vinger -
Ak Ven, i Lænker flyves ey -
Og forspændt, paa en sandig Vey,
Er det et modigt Dyr, som springer -

Der har De engang, imod al min Sædvane et Impromptu - Phoebus tilgive mig det - Men jeg burde give Dem en Prøve af det Trott, som min Stilling gjør mig best skikket til - De seer min beste Ven, at det er ingen Ode-Flugt - Overalt var jeg af min inderste Sjæl tilfreds, at mine Venner vilde tiltroe min Geist lidt mindre Styrke, og mit Hjerte lidt meer - Ærlighed - Dersom det, under de Vanskeligheder, som jeg har at kjæmpe med, var mig let at skrive heldige Ode; saa kunde mange af mine Breve overtude mig, at jeg var en 384 Bedrager, eller i det mindste en Egensindig - Men er det mig ikke let, som det ved den alvidende Gud ikke er, hvorfor vil da mine beste Venner ikke hjælpe mig, ved at gjøre min Stilling lidt meer poëtisk? Tilgiv mig dette Spørgsmaal, kjæreste Ven, som et Overkaag, af mit altforfulde Hjerte - Oden har jeg imidlertid meer end begyndt paa - og jeg skulde være vel fornøyet med det jeg har færdigt deraf, om jeg ikke troede, altfor kjendeligt, at see mit Arbeide, min Angst-Sveed deri - Men dette maae Kjendere bedømme -

Iblant de Poster, som jeg sidst udeloed, er en meget vigtig, hvis Udeladelse, saa uskyldig som jeg vist er, dog let kunde gjøre mig mistænkt hos Dem for en Mangel af Fortroelighed; dersom ikke slig en Mangel just i dette Fald aabenbar var mig altfor skadelig - Da jeg troede mig forladt af alle mine øvrige Venner, havde min kjæreste Moltke talt for mig med StaatsSecretairen, som ved ham loed mig befale at indlevere mit Memorial - Jeg burde vist ikke forsømme dette Vink; og jeg havde allerede skrevet og bortsendt det førend jeg fik Deres sidste kjærlige Brev - Da jeg heraf saae, at mine Velyndere i Kjøbenhavn virkelig gjorde sig Umage for mig; frygtede jeg at to forskjellige Planer kunde hindre sig indbyrdes i at naae deres fellede Hensigt - Jeg skrev derfor Kammerjunkeren ufortøved til desangaaende, og jeg oppebiede med den uroeligste Længsel hans Svar for at kunde berette Dem heele Sagen i sin Sammenhæng - Men mit Brev til ham blev mig uvidende i fire Dage liggende paa Humblebek - og jeg som ikke kunde begribe, hvorfor han ikke svarede

mig; turde af Frygt for at synes utaknemmelig ikke opsætte det længer, at svare Dem - Men da jeg dog hvert Øyeblik haabede Brev fra Fredensborg; vilde jeg oppebie det førend jeg meldte noget om Memorialet, siden jeg dog intet med Tydelighed eller Vished kunde sige derom, uden nærmere Efterretning - 385 Det var derfor min beste Ven, at jeg lovede Dem ufeilbarlig at skrive Dem igjen til med det allerførste - Dagen efter at jeg havde bortsendt Brevet til Dem, skrev KammerJunkeren mig til, at Memorialet just var efter Deres Plan, og at De selv havde bedet ham tale for mig - Dette endte al min Kummer -

TIL PETER MATHIAS SPENDRUP.

Mon très cher Frere! -

Parceqve je n'ai pas encore apprît la grande Art de cachetér, il faut, qve je vous ecrive aujourd'hui en François, qvoiqve je n'en sçais guere d'auantage; aimant plutôt, d'etre exposé a votre critique, qv'a la curiosité de mes Secretaires - Voici tout le Mystere! - J'ai besoin, sur mon honneur, extremement, superlativement, diablement besoin de quatre pauvres ecus, et je ne scais pas un seul charitable trou, dans tout le monde, dans lequel j'oserai les chercher, si ce ne seroit ta poche, mon cher petit Ami, ta petite charmante poche, laquelle Madame la Fortune veuille remplir avec ses excremens les plus exquis, et laquelle je baise avec toute la tendresse d'un Poete, qui meurt d'envie d'empruntér quatre ecus - Ma Mere se contente de me procurér cela qve suffit pour trainer la vie, c'est a dire les premiers articles de la priere quatrieme; et elle n'y pense pas, qv'on a qvelqv'es fois des besoins du plaisir ou d'honneur plus pressantes qve les autres - C'est le cas, dans lequel je suis a present; et très serieusement je vous prie, au nom de la vraie amitié, de me ne refuser point votre secours - Pour le meriter, je vous avouerai ingenuement, si vous me demandez, qvand je vous pajerai, qve je n'en scai rien, si ce ne soit pas, qvand je puis - C'est a dire, qvand la Compagnie etablie pour l'avancement des helles lettres aura 386 la bonté de me donner qvelqve chose pour mon Opera, (la mort de Balder) qv'elle m'a demandè, et qv'elle a reçue il y a presqve quatre mois - ou, si ma Mere aura la complaisance, de - - - - m'assister - ou si vous sçaves qvelqv'un qvi a envie, de mourir ou de se marier, et qvi souhaite ma benediction rimée - Enfin vous m'aimes plus, qve quatre ecus et vous les poves risqvér comme sur ce qv'on appelle Bodmerie - Pensez y, qve je n'ai qve vous dans le monde, qvi me voudrai faire cette amitié la - J'attends votre reponse avec impatience a lundi prochain; et je suis ton

Evald

NB le vous et le tu se mele d'une etrange façon dans mon epi(tr)e mais j'aime a tutojer mes amis, et je ne sçais pas si soit la mode en francois -

RIMBREV TIL L. BENSEN.

Høystærede Herre!
udvalgteste Ven!
Patron!
og Maecen!
og Apoll
og Monfrere!
Og hvad Du vil være!

Forund dine troe Domestiquer den Ære
Med heldende Hoved og zittrende Pen
Deels liggende dels paa en Stoel at frembære
Vor Sjæls Pretioser! En vigtig Affaire -

Hans ender og Peder begynder igjen -
En vigtig Affaire forrycker og trycker
Vort Hjerter og sprænger det næsten i Stycker

Det hovner af Tanker og brister af Riim.
O hielp os Gudinde som styrker og smykker

387

Den strandende Paars og den synkende Cliim!
Tæt Tankernes Skib med en digterisk Liim!
Dog skal det da synke - vel! - Muse besvim!

Haha! Min Collegas Gudinde fik Nykker!
Og min, som man veed, gik alt længe paa Krykker -
Og det, som jeg her maae bekjende med Skamme;
Den stakkels Madamme

Er læk og brøstfældig, forfalden og svag
Hvorhelst man besaae hende, for eller bag;
Da nemlig, og saasom, Vi tvende bekjende,
At Frændskab, Bekjendskab og Venskab i Dag
Da atter et Aar af dit Liv gaaer til Ende;
Har optændt en Ild af det varmeste Slag -
En Flamme, hvoraf vi bestandig vil brænde,
En Lyst-Ild i Brystet og Glædens Raquetter,
Hvis evige Hede først Døden udsletter;
Saa er det vor Sag,
I dette Poëm af den nyeste Smag
At -

hidt nu med Pennen - at viise den Iver
Som varmer, opliver og river og driver
Vort Hjerte magnetisk til alt det som giver
Dit Hjerte Behag -
Vi ville tillige - ieg Peder som skriver
Og Hans i sin Seng, hvor han ventelig bliver -
Vi ville udbrede din Ære og trække
Din Roes og dit Minde - saa langt det kan strække;
At Store og Ringe og Viise og Giække
Maa skryde og nyne og sladdre og kiække,
Saa Jorden maa sprække,

388

Om dine Bedrifter, Du Helt af vort Digt; -
Saa ville vi og iagttage vor Pligt
Og som det sig giæve Poeter mon sømme
Vor Skyldigheds Randsler til Bunden udtømme
Og ynske -

Lad mig! - jeg er øvet i sligt -
Som springende Lax i forsølvede Strømme,
Saa gid Du i Glæde maae pjaske og svømme! -
Minerva kapsun Dig med Viisdommens Tømme
Mercur skal befrie Dig fra sclaviske Drømme!
Vær stoer hos Apollo
Vær skaanet af Mars!
Vær elsket af Guderne himmelske Lars!
Calliope selv skal besætte din Hylde!
Din Pung og din Skuffe skal Plutus forgylde!
Dit Bægger skal Bacchus bekrandse og fylde!
Og Sødhed i Hiertet skal Gratier tylde!
Og Venus skal skjænke en blomstrende Pige
En sortøyed Doris - -

Ey blaae vil han sige! -
Bort med hans Brunetter! - min kiære Monfrère
Jeg veed dog, at blaae skulle Øynene være!

Nei mørke!

nei lyse
Nei sorte
nei blaae!
Lad dem alle da staae!
Et mørkt -
og et lyst
og et sort
og et blaae
Saa fik vi med Æren en Ende derpaa.

389

Gud give Dig hastig et Brød til dit Suul!
Det ynske vi
troe Domestiquer og Venner
Din Spendrup Din Ewald Din Fetter og Tjener
Paa Stoelen I Sengen den nittende Juli

Og som vi kan skrive foruden at lyve
Syttten Hundrede to og Halvfierdsindstyve

JoPehandernes SpenEdrupwald.

A Monsieur Monsieur L: Bensen à son Logis